

Avskrift av häradstingens protokoll, del 2

Frökind, Vilske och Vartofta hänader samt Falköpings stad

Rättsfall år 1590-1699
som berör
mord, dråp och dödsdomar

Lars Bägerfeldt

Avskrift av häradstingens protokoll,
del 2

Frökind, Vilske
och Vartofta hänader
samt Falköpings stad

Rättsfalls år 1590-1699
som berör mord, dråp och dödsdomar
samt landstinget 1540-1541, och
mord och dråp på Falbygden fram till 1540

Lars Bägerfeldt

**Avskrift av häradstingens protokoll, del 2.
Frökind, Vilske och Vartofta härader samt Falköpings stad.**

Rättsfalls år 1590-1699 som berör mord, dråp och dödsdomar, samt landstinget 1540-1541, och mord och dråp på Falbygden fram till 1540.

av **Lars Bägerfeldt**

Avskrifter av häradstingens protokoll åren 1590-1634 samt en förteckning över rättsfall fram till 1699 vilka berör mord, dråp och dödsdomar eller av andra skäl fördes vidare till hovrättens slutliga prövning. Därtill renskrift av landstinget 1540-1541.

Med hänvisning till inskannade bilder hos Riksarkivet och Arkiv Digital.

Falköping 2014 (2020).

Uppdaterad, rättad och med smärre tillägg 2019-2020.
De större tilläggen gäller tiden efter år 1634 och är samlade i en egen volym: nr 80 Criminalia 1635-1650

Innehåll

INLEDNING	7
MORD OCH DRÅP FÖRE ÅR 1540	11
Dråpet på hallonkvinnan	11
Gökhemskvinnans ovissa död	11
Grolandamannens ovissa död	11
Den halshuggne mannen i Gökhem	12
Gerumsmanteln och Brudmannatrappans vittnesbörd om dråp	12
Två avrättade män i staden Falköping (omkring år 1000)	13
En lemlästad man i Gudhems kungsgårdskyrka (1100-tal)	13
Ragnvald Knaphövde – kungamordet i Karleby (c:a 1124)	14
Marsken Torgils Knutsson – dödsdömd och avrättad (1306)	15
Hans Åkesson Tott till Stora Bjurum – mördad (1492)	15
Lindorm Björnsson (Vinge) i Sjögerås – sannolikt mördad (1492)	15
Måns Bryntesson Lilliehöök – dödsdömd och avrättad (1529)	16
SLAGFÄLT	17
Slaget vid Lena (1208)	17
Slaget vid Åsle (1389)	17
LANDSTING ÅR 1540-1541	19
Knut Jonssons dråp på Sven Larsson (1540)	19
Sigge Persson – tjuv som benånades (1540)	22
Per Nilssons dråp på Sven Nilsson (1540 / 1541)	22
ÅR 1590-1595, 1604-1609	24
VARTOFTA	24
En hustrus död (1590)	24
Lindorms dråp på Karin (1591)	24
Anders smed, anklagad för dråp (1591)	25
Per Månsson, anklagad för dråp (1591)	25
Mansbot efter pojken Christiernsson (1591, 1593)	26
Anders mansbot till Sven Jonsson efter Jon Svensson (1591)	27
Trolldomsdråpet på Olof Matsson (1592)	29
Arvids påstådda dråp på hans dräng (1593)	29
Pojken Erlandssons död (1593)	30
Jons hustrus död (1593)	30
Mannen som hängde sig i skogen (1594)	31
Drängens självmord (1594)	32
Jon Larssons påstådda dråp på Måns Anderssons hustru (1594)	33
Lars påstådda dråp (1594)	34
Margareta – trolldom (1594)	34
Jons dråp på Jon Olofsson (1595)	36
Anders Håkansson's dråp på Nils Bengtsson (1597)	37
Håkan skrivares tjänare - tjuv (1604)	39
Fyra män mot Sven Håkansson - dråp (1605)	40
Arvid Jutes död (1605)	41
Karin som rymde - barnamord (1605)	43

Anders Nilssons mansbot - dråp (1605)	44
Arvid Spaks dråp på Per Arvidsson (1607)	45
Nils dråp på Olof Larsson (1608, 1610)	45
Två 11-åringars lek och Ragnhild Persdotters dråp (1608)	49
Anders Nilssons dråp på Jöran Olofsson (1609)	49
ÅR 1610-1634	51
FRÖKIND	51
Lars Esbjörsson anklagad för tidelag (1610)	51
Sven Larsson och en drängs död (1612)	52
Måns hustru och dråpet på hennes foster (1612)	52
Karins ovissa död (1619)	53
Måns Andersson och Margreta Olofsdotter - otukt (1619)	53
Anders Larsson och Margareta Nilsson - otukt (1620)	54
Anders Småling och Ingeborg Valentinsdotter - otukt (1620)	55
Mansbot för Ambjörn Svensson (1623)	55
Herr Ambjörns beröring med Jöns Anderssons död (1631)	57
Tores beröring med Anna Birgersdotters död (1631)	59
Carl Botvidssons dråp på Måns Persson (1632)	60
VILSKE	62
En pigas ovissa död (1612)	62
Håkan och Ingeborg Huvesdotter - otukt (1612)	62
Lars Svensson och Karin Larsdotter - otukt (1612)	63
Christoffer och Ingeborg Persdotter - otukt (1612)	63
Lars Svenssons påstådda dråp på en piga (1612)	64
Gunnar och Anna Larsdotter - otukt (1619)	64
Jöns och Ingrid Olofsdotter - otukt (1619)	64
En hästs död (1619)	65
Lars Persson och Gunilla Nilsson - otukt (1619)	65
Håkan Larsson och Ebba Larsdotter - otukt (1621)	66
Dråp på pojken Bo Andersson (1622)	66
Anders Jönsson och Bengta Andersdotter - otukt (1623)	66
VARTOFTA	68
Anders Bengtsson anklagad för hustrudråp (1610)	68
Jon - otukt (1612)	68
Lars Jönssons påstådda dråp på Svens dotter (1612)	68
Per Esbjörnssons mansbot (1612)	69
Måns som blev ihjälslagen (1612)	69
Mårten Jonssons dråp på Ivar Bryngelsson (1619)	69
Ingeborg Olofsdotter - barnamord (1619)	70
Olof Larsson och Ebba Svensdotter - otukt (1619)	72
Anders Matssons dråp på Anders Andersson (1619)	73
Bengt och Karin Carlsdotter - otukt (1620)	76
Håkan Larsson och Brita Larsdotter - påstådd otukt (1620)	76
Anders Larsson - tjuv (1620)	77
Per Nilsson - mord (1620)	78
Holgerts dråp på herr Lars son (1621)	78
Svens påstådda dråp på Sven Torkelsson (1621)	79
Lars och hans hustru - rån på allmän väg (1621)	80
Andsten Eriksson - tjuv (1621)	82
Gunnar - tjuv (1621)	83

Erik Arvidssons orsak till Bengts död (1622)	83
Håkan Månsson och Elin Andorsdotter – otukt (1622) - 1	84
En mansbot (1623)	84
Anbjörns påstådda dråp på Stinge-Hans hustru (1624) - 2	85
Claus Hertills dråp på Lars Larsson (1625)	88
Herr Peders dotter – blodskam (1626) - 3	88
Kerstin Persdotters ovissa död (1626) - 4	88
Anders Svenssons dråp på Håkan Götarsson (1626) - 5	89
Lars hustru som blev innebränd (1626) - 6	90
Anders Jönssons beröring med Nils död (1626) - 7	91
Mansbot - dråp (1628)	93
Kerstin Larsdotter - kätteri (1628)	94
Mansboten efter Lars Toresson (1629)	97
Petro Johannis och Elin Björnsdotter – otukt (1631) - 8	98
Anders och Marit Olofsdotter – otukt (1631)	99
Sven Arvidsson och Elin Olofsdotter – otukt (1631)	100
Anders Olofsson och Kerstin Olofsdotter – otukt (1632)	100
Jon och Marit Persdotter – otukt (1632)	100
Kerstin och Elin Larsdöttrars samt Brita Olofsdotters ovissa död (1632) - 9	101
Lars Nilssons dråp på Anders Nilsson (1632) - 10	102
Per Jönsson och Ingegerd Jonsdotter – otukt och tjuvnad (1632) - 11	107
Lars Nilsson och Elin Bengts – otukt (1632) - 12	108
Jon, Elin Persdotter och Anna Eriksson – otukt (1632) - 13	109
Lars Nilsson och Ebba Torstensdotter – otukt (1633)	112
Åke skomakare och Ingegerd Svensdotter – rykte om blodskam (1633) - 14	113
Per Jonsson och Kerstin Andersdotter – otukt (1633)	115
Anna Larsdotter och en gift soldat – otukt (1633)	115
Arvid Håkansson – edsöresbrott (1633) - 15	116
Karin Arvidsdotter påstådda dråp på barnet Ingrid Svensdotter (1633) - 16	117
Jacobs försvar angående Pers död (1633) - 17	119
Lars Nilsson, Anna Jönsdotter och Elin Bengts – otukt (1633) - 18	121
Nils skomakare och Kerstin Hansdotter – otukt (1633)	123
Anders Erikssons dråp på Jon Eriksson (1633) - 19	124
Olof Andersson och Ragnhild Jöransdotter – otukt (1633)	129
Nils Olofsson och Kerstin Andersdotter – otukt (1633)	129
Jöns Larsson och Sigrid – otukt (1634)	129
Per Jonsson och Anna Månsdotter – otukt (1634)	130
Lars påstådda dråp på Jöns Nilsson (1634) - 20	130
FALKÖPINGS STAD	135
Sven – tjuveri (1623) - 21	135
Anders Larssons dråp på Jon (1623) - 22	135
Anders Jonssons dråp på Nils Persson (1625) - 23	136
Anders Svenssons dråp på Håkan Götarsson (1626) - 24	137
Anders Larsson, Anders Larsson, Per Svensson och Lars Olofsson - tjuveri (1631) - 25	140
Olof Börjesson och Elin Andersdotter – otukt (1632)	142
Mickael Eriksson och Anna Uddsdotter – blodskam (1632)	142
Britta Olofsdotter – tjuveri (1634) - 26	143
CRIMINALIA ÅR 1635-1699	144

INLEDNING

Häradsrättens tingsprotokoll

<i>Härad</i>	<i>klart åren</i>			
FRÖKIND	---	1610, 1612	1619-1633	---
VILSKE	---	1612	1619-1633	----
VARTOFTA*	1590-1594, 1604-1609	1610, 1612	1619-1633	1634
FALKÖPINGS STAD	---	---	1619-1633	1634

* Habo socken även 1595-1603

<i>Härad</i>	<i>överblick åren</i>		
FRÖKIND	1635-1675	1681-1690	1693-1699
VILSKE	1635-1675	1681-1690	1693-1699
VARTOFTA	1635-1675	1681-1690	1693-1699
FALKÖPINGS STAD	1635-1675	1681-1690	1693-1699

Ytterligare protokoll

Bland "Strödda domböcker och rättegångshandlingar, 25 (1531-1815)" finns från bild 90 en del av Vartofta häradsting 1589 om fyra sidor, men inga ärenden berörs av temat i denna bok.

Protokoll som saknas

- År 1634 saknas för Frökind och Vilske samt återstår bara för första halvåret för Vartofta, men hela året finns i Landarkivets originalhandlingar.
- Vissa hovrättsdomar hänvisar till tidigare häradsdomar, som inte kan påträffas. Förmodligen rör det sig om något extra ordinarie ting som inte finns bevarat, eller ett ärende på ordinarie som av oklar anledning aldrig blev nedtecknad.
- Delar av Vartofta härad tillhörde Visingsborgs grevskap under 1600-talet, varför de också bröts loss tillfälligt från Vartofta härad och dess häradsting. Det gäller åren 1641 och 1646-1647.

Återgivningen

De berörda rättsfallen nedan har i möjligaste mån renskrivits på ett bokstavstroget sätt. Principer vid återgivningen av originaltexten.

- **Avsikten** med denna sammanställning är att samtliga mål har medtagits inom den angivna kategorin, men risken finns att vissa mål har sluppit igenom och blivit missade vid genomgången.
- Vissa **brister** förekommer, dels i form av rena slarvfel vid avskrivningen, eftersom ingen korrekturläsning har utförts, dels att vissa ord varit oläs-

liga i de fall som sidan har varit vikt vid ryggen på ett sådant sätt att texten inte har varit läslig. Ytterst svårlästa ord har markerats med **röd färg**, eller har markerats med ett efterföljande frågetecken inom parentes(?), medan fullständigt oläsliga ord anges med ett understreck (___).

- **Bortfallna bokstäver**, där häradskrivaren har råkat stava fel, har emellanåt lagts till för att underlätta läsningen, men då alltid inom klamrar, exe[m]pelvis så h[ä]r.
- Texten är **bokstavstrogen** i möjligaste mån, men det är emellanåt svårt eller rent av omöjligt att dra en rimlig gräns mellan versaler och gemener (stora och små bokstäver)
- **Kommatecken** är svåra att skönja ibland, liksom skillnaden mellan punkt, kommatecken och semikolon. Min noggrannhet vid avskriften rörande dessa tecken, har inte alltid varit så hög.
- **Förkortningar** kan ske på två olika sätt i originaltexten. Antingen genom att ett kort streck över ordet ifråga anger att en enda eller flera bokstäver saknas (varför dessa har skrivits ut i denna text men markerats med kursiv stil (t.ex. *kommer*), vilket även siffror i synnerhet 1:an i årtal (t.ex 1655), eller där inledande och avslutande bokstäver skrivs ut, men med punkt eller kolon som markör och angivare var de övriga bokstäverna borttagits. I dessa fall är i regel de avslutande bokstäverna skrivna med mindre storlek samt upphöjda en aning, men just detta har inte efterhärmat i denna återgivning av texten (t.ex. bem:^{de} = benämnde). Den sistnämnda typen av förkortningar är inte upplösta och utskrivna.
- Enstaka ord är **latinska låneord**, som var främmande i det svenska språket på den tiden, varför dessa ord skrivs ut med en speciell typ av stil för att bli mer synliga, men denna åtskillnad av stil har inte noterats i texten. Vissa latinska låneord är allmänna i dagens språkbruk, medan andra inte är det, varför jag har försökt översätta de svårare och mer ovanliga låneorden vilket insatts inom parentes (=föräldrar), vilket innebär att översättningen emellanåt kan vara grovt missvisande, som i exemplet ovan.
- Somliga **svenska ord och begrepp** kan vara svåra att förstå i dag och har ibland fått en förklaring strax efter ordet (=så här).

Omskrivet till nutida språk

Första steget i omskrivningen är att omvandla texten till nutida språk, men med originaltextens ordflöde. Detta har återgivits med **blå text**.

Andra steget är att skriva hela texten enligt modernt språkbruk och det är skrivet med **mörkblå text**. Denna färg har också använts till stycken med mina egna förklaringar, men inte när de ingår i ett textflöde.

Inläsningar till närradion i Falköping

De 26 ärenden som är numrerade allra sist i rubriken har blivit inlästa till närradion i Falköping och ligger även tillgängliga gratis på Internet. Dessa rubri-

ker är skrivna med **röd färg**. Därtill finns 4 avsnitt om tiden före 1595, vilka också kommer från denna skrift.

Originalhandlingarna kontra advokatfiskalens kopia

Från 1500-talet och framåt upprättades alla renskrivna domböcker som en lokal originalhandling efter varje enskilt häradsting. Sedan gjorde man en kopia som inskickades till Kronan och senare till advokatfiskalen på hovrätten, för kontroll. Det är vanligen den sistnämnda versionen som används vid forskning, dels eftersom den är mer välskriven, dels eftersom serien kan vara mer komplett. Det finns dock enstaka undantag när en eller flera volymer saknas hos hovrätten och istället finns bevarade i originalserien. De sistnämnda brukar då vara förvarade på landsarkiven.

I detta arbete har främst hovrättens domböcker från häradstingen, vilka inskannats av Arkiv Digital (AD), använts. Originalhandlingar från landsarkiv, vilka kompletterat denna serie, har endast återfunnits i några få fall som berör Vartofta härad åren 1604-1610 (enligt serien felaktigt kallat Dimbo häradsrätt, men som avser Vartofta härad på samma sätt som alla andra domböcker), men också år 1634 som inte är komplett hos AD samt Frökinds härad år 1610. I dessa fall har detta noterats i rubriken inför renskriften, nämligen att texten är hämtad från landsarkivets originalhandling.

Några ovanliga ord

löftesman	person som gått i borgen för någon
skyldeman	någon som är nära släkt genom blodsband, jfr skyldskap = släktskap. Släktskap kan dock uppnås genom ingifte.
ovälde (män)	opartiska personer
danneman	bonde med gammal härstamning i bygden
sagesman	person som lämnat uppgifter
hemulsmän	person som sålt eller påstått något som denne måste ta ansvar för
samsyster	kamrat eller samarbetsperson, som man inte är släkt med
sventjänare	tjänare, betjänt, men också ryttare som gör rusttjänst hos rusthållare
12-mannaed	tolv betrodda män som gick i god för någon som anklagades utan bevis, varpå dessa 11 plus den anklagade svor inför tinget att de ansåg att anklagelsen var felaktig och osann.
tillvita	anklaga
tillförne (tillförende)	förut, tidigare
justificeras	rättsligen straffad, alltså blir avrättad

Leviticus	Tredje Moseboken, vars 20:e kapitel som man hänvisade till när det gällde dödsdomar på grund av otuktsmål.
urfejda brev	brev som intygar att fejden är avslutad
spetal	hospital, sjukhus

En sista justering angående ß och ßon

Vad jag inte hade lärt vid denna renskrivning var att det ofta finns två olika typer av dubbel-s <ß> varav den ena varianten egentligen är en en bokstav som avslutas med ett förkortningsstreck som löper snett neråt höger, vilket avser <on>. Ett vanligt <ß> avslutas med att strecken går tillbaka åt vänster till den huvudsakliga stapeln. Detta <ß> används nästan bara i patronymikon såsom Andersß, Nilsß och Olofß, som alltså ska skrivas Andersson, Nilsson och Olofsson. I många ärenden har detta justerats, men troligen inte i alla.

Länk till Arkiv Digital

Vissa ärenden har en länk till den inskannade kopia som finns hos Arkiv Digital. Den är placerad direkt under ärendet rubrik.

Mord och dråp före år 1540

Dråpet på hallonkvinnan

omkring 3100 f.Kr. – Vartofta

Den kvinna som kallas "hallonkvinnan" blev bara c:a 20-25 år. Hon var klen byggd och endast 145 cm lång. En sommardag c:a 3100-3000 f.Kr. åt hon en stor portion hallon innan hon mötte döden långt ute i Mönarps mosse, som på den tiden var en öppen sjö. Omständigheterna vittnar om att hon sannolikt blev dränkt, i likhet med en del andra personer från just denna tidsperiod, vilka påträffats i danska våtmarker. I Sverige är hon än så länge unik, även om hon säkerligen bara var en av många som mötte döden på detta sätt. Det är inte osannolikt att mossmarkerna runt om på Falbygden döljer fler personer som offerats under gånggrifternas tidsepok.

Resterna efter henne påträffades ute i mossen på Rogestorps ägor i Luttra socken, omkring 500 meter från fast mark. På den tiden var det en grund sjö härute, men det kan ha funnits mindre holmar i närheten. I stort sett fanns endast kraniet och den undre delen av kroppens skelett kvar. I mitten, där magen varit, hittades en stor mängd hallonkärnor. Härav fick hon sitt smeknamn.

Gökhemskvinnans ovissa död

omkring 1800-500 f.Kr. – Vilske

Ute i mossmarkerna sydväst om Gökhems by hittades vid dikesgrävning ett 20-tal ben som vid närmare granskning visade sig tillhöra en kvinna och hennes hund, tillhörande rasen spets. Hon var minst 20 år samt relativt klen byggd och runt 155 cm lång. Enligt en pollenanalys mötte de döden ute i mossen under bronsåldern. Vid den tiden kan mossen delvis ha varit en öppen sjö, men avståndet till fast mark kan knappast ha varit så långt. Varför de dog därute vet vi ingenting om. Troligen har de gått ner sig av misstag, exempelvis under vintern när mossen eller sjön var tillfrusen, eller så har de blivit offerade härute. Ytterligare en tänkbar möjlighet är självmord.

Grolandamannens ovissa död

omkring 500-0 f.Kr. – Frökina

I Grolanda påträffades lämningarna av en vuxen man som sannolikt dog under förromersk järnålder. Omständigheterna antyder att han blivit offerad eller avrättad och sedan nedsänkt ute i mossen omkring ett stenkast från fast mark. Möjligen var det fortfarande öppen sjö just här vid den tiden, men det är många faktorer som är högst oklara.

Den halshuggne mannen i Gökhem

omkring 150 f.Kr. – Vilske

I Gökhem har en sekundär gravläggning påträffats vid en gånggrift. Fynden är från den förromerska järnåldern och har C¹⁴- daterats till c:a 150-100 f.Kr. (kalibrerat). Mannen i fråga låg på rygg och hade lagts tvärs över gånggriftens gång sedan några av dess väggstenar tagits bort. Han blev omkring 30 år och var c:a 180 cm lång. I sin ungdom hade han tillfogats ett så djupt och allvarligt huggsår i pannan att en bit av pannbenet lossnat. Skadan var läkt och måste ha inträffat flera år innan hans dog. Tydligt hade han varit med om en hel del i sitt liv och slutet på hans jordeliv följde samma mönster. Vid utgrävningen fann man att hans huvud inte låg där det borde, utan nere på den högra axeln. När kraniet lyftes upp visade det sig att även ett par av nackkotorna låg därunder. Övriga nackkotor låg runt 15 cm därifrån. Slutsatsen måste vara att mannen blev halshuggen, vilket innebär att han är den äldsta kända halshuggna personen i Norden.

Platsen där han låg kan ge upphov till en del funderingar. Under mitten av 1600-talet uppmanades häradstingen i Skaraborg att ting skulle hållas på "häradets rätta tingsplats". Orsaken var att man under medeltidens slut och fram till nämnda tid hållit ting runt om på olika platser i häradet, vilket gick emot landslagens ordalydelse. Den rätta platsen för Vilske härad var vid Gökhem by, på vars marker denna fyndplats ligger. Det är dock högst osäkert om det finns något samband mellan den halshuggne mannens placering och häradets tingsplats.

Gerumsmanteln och Brudmannatrappans vittnesbörd om dråp

omkring 50 f.Kr. – Vartofta

Samt i Härja socken samt i Skår i Gökhemns socken

Ett av de märkliga fynden från Falbygden är manteln som påträffades vid en torvtäkt på Gerumsberget. Den var då snyggt hopvikt, men en närmare undersökning visade att det ovala tygstycket var en mantel som troligen har tillhört en man. Sistnämnda med tanke på att just sådana mantlar ingår i mansdräkterna i Danmark. En C¹⁴-datering har gett åldern c:a 50 f.Kr. (kalibrerat; 90 bc ± 75 okalibrerat).

När manteln granskades närmare, fann man märken efter ett spänne som hållit ihop manteln men också andra märken. Här påträffades inte mindre än 32 hål som uppkommit genom ett eller flera skarpslipade föremål. Undersökningen visade att hålen placering kunde berätta om en dramatisk händelse. Personen som bar manteln hade blivit nedstucken av två eller flera personer som omringat honom. Scenariot tycks ha varit ungefär detsamma som det någorlunda samtida mordet på Julius Caesar, när han den 15 mars år 44 f.Kr. blev omringad och nedstucken. Hur mannen som bar Gerumsmanteln blev dödad och under vilka omständigheter, vet vi tyvärr inte.

Gerumsbergets säregna historia är inte slut med detta dråp. Den fortsätter i sägner och ortnamn. Pollenanalysen som genomfördes när Gerumsmanteln påträffats, misslyckades med dateringen, men i gengäld kunde den berätta om platsens vegetationshistoria under en stor del av forntiden. Analysen visade att trakten uppe på berget hade klart förhöjda värden av ekpollen. Med andra ord måste man ha gallrat bort alla andra trädslag och skapat en park där det

främst växte ek. Området häruppe kan knappast ha varit någonting annat än en helig lund. Det var där som manteln senare kom att grävas ner i en mosse, vid namn Hjortmossen, men då fanns inte eklunden kvar längre. Den hade växt igen redan i slutet av den äldre bronsåldern omkring 1200 f.Kr. Då hade den existerat i flera hundra år. Frågan är om inte minnet av denna heliga plats levde kvar i folkminnet när manteln grävdes ner. Kanske användes den fortfarande som en helig lund även om ekarna var borta.

Även en gammal sägen i bygden som berättar något märkligt. Den handlar om Klevåsen som ligger strax nordost om Hjortmossen vid Gerumsbergets kant. Här finns en stig upp till berget, där det är måttligt brant, vilken kallas Bruaretrapporna. Om dessa säger sägen: "De lekte brud och brudgum där en gång på en liten kulle nedan om berget, det var många par. Då kom där ett trollfarande. Det tog ena bruden med sig och rusade uppför de här bergstrapporna, så fort att ingen hann se efter vart det tog vägen. Sedan har ingen sett till bruden. Hon blev tagen in i berget."

I vissa fruktbarhetsriter har brudpar en framträdande roll, i synnerhet om det handlar om ett symboliskt (eller faktiskt) offerande av bruden, eller av både brud och brudgum. Temat med ett brudpar återfinns även i andra trakter av Falbygden och Västergötland. I enstaka fall tycks de höra ihop med forntida kultplatser. Det enda som i regel återstår av dessa kultplatser är ortnamnet. En annan av dessa kultplatser är Härja strax öster om Falbygden. Byn har fått namn efter den *Harg* (kultplats) som stått här och där kulten utövades. I denna trakt möter vi också en berättelse om det försvunna brudparet. Denna gång sägs det att de färdades tillsammans och tog vägen via en mindre sjö, där de gick ner sig och drunknade. I dag heter sjön Brudmannasjön. Denna sägen talar på ett liknande sätt om ett symboliskt brudpar som mött döden.

Två avrättade män i staden Falköping (omkring år 1000)

omkring år 1000 – falköpings stad

Vid utgrävningen av Köttorgen strax öster om Falköpings kyrka påträffades två män i 30- eller 40-års åldern som gravlats efter att ha blivit halshuggna. Deras huvuden hade placerats mellan knäna. Analyser av tänderna visade att de vuxit upp i England eller Wales, fast med en mindre möjlighet att det rör sig om Danmark. De har daterats till tiden runt år 1000. Förmodligen låg den här platsen strax utanför den gamla kyrkogårdsmuren, och i så fall blev de gravlagda på ovigd jord, vilket i sig var en skam och bestraffning.

En lemlästad man i Gudhems kungsgårdskyrka (1100-tal)

omkring 1100-talet – Gudhem

Vid utgrävningen av Gudhems kloster påträffades omkring 70 gravar såväl i som strax utanför klostret. Som förväntat visade det sig att antalet kvinnor var ungefär fyra gånger fler än männen. Inne i själva klosterkyrkan är det däremot nästan lika många män som kvinnor. En viktig orsak till detta är att kyrkan före 1160-talet var en kungsgårdskyrka, som tillhörde det stora godset Gudhem, som var en del av Uppsala Öd. Dessa gods skulle bland annat försörja kungen och en stående härstyrka. Säretet nog är det bara vid detta gods som man lät bygga en stor och utmärkande treskeppig kyrka under 1000-talet eller

senast i början av 1100-talet. Så skedde inte vid de andra godsens som tillhörde Uppsala Öd.

Vid denna äldsta kungsgårdskyrkas kor har en vuxen man gravlagts (grav 7) som hade omfattande kroppsskador. Sannolikt skedde det omkring år 1100. Gravens placering visar att han måste ha varit högättad person som möjligen tillhörde någon av de kungaätter som stred om makten i Sverige vid den här tiden. De kroppsskador som han har fått var även dödliga. Vänster nyckelben och vänster underarm uppvisar visserligen läkta brott, men ett dödande hugg har lämnat ett tydligt hål i kraniets vänstra sida. Att det genomgående är på den vänstra sidan som han har fått sina skador beror förmodligen på att de uppkommit vid närstrider mot högerhänta personer.

Det går inte att fastställa vem han var, men det finns alltid möjligheter att spekulera. Bland de kungliga kandidaterna finns egentligen bara två personer som kan komma ifråga, dels Ragnvald Knaphövde som c:a 1124 slogs ihjäl i Karleby på sin Eriksgata, och dels Jon Jarl som var son till kung Sverker d.ä. Den sistnämndes omoraliska leverne i trakterna av Västergötland slutade med att folket och stormännen önskade bli av med honom, varför de c:a 1150 slog ihjäl honom på ett ting. Eftersom det har antagits att kung Knut Erikssons (regent 1167-1195) hustru var dotter till denne Jon Jarl, är det inte otänkbart att detta är Jon Jarls kvarlevor.

Ragnvald Knaphövde – kungamordet i Karleby (c:a 1124)

Mordet på Ragnvald Knaphövde i Karleby – Vartofta c:a 1124

Konung för en dag. Så skulle man kunna beteckna Ragnvald Knaphövdes levnadsöde. Av sin samtid fick han efter sin död tillnamnet Knaphövde, vilket brukar översättas som ”den med runt huvud”, men dåtidens skalder brukade sällan bry sig om folk egenskaper, såvida det inte var underhållande på något sätt. Därför är det mer troligt att tillnamnet istället bör översättas som att han var knaper eller knäpp i huvudet, eller med ett finare ordval: ”den mindre begåvade”.

Vid mitten av 1120-talet for han runt på sin Eriksgata i landet, men när han kom från Östergötland och skulle in i Västergötland utväxlade han inte gisslan på behörigt sätt. Detta retade västgötarna så mycket att de senare slog ihjäl honom när han vistades hos dem. Sannolikt skedde det i Karleby, i närheten av de viktiga platserna Ålleberg och Agnestad. Här i närheten, i Leaby, låg också Vartofta härads rätta tingsplats.

Bakgrunden till mordet är större än så. Det började med att västgötarna försökte välja kung i Sverige, vilket genast tillbakavisades av svearna som sedan urtida bestämmelser hade den rätten för sig själva. Så när svearnas valde kung kom ridande på sin Eriksgata fanns det fortfarande mycket vrede i Västergötland att de hade blivit förbegångna. Efter att han slagit ihjäl Ragnvald Knaphövde valde svearna säreget nog just den person som västgötarna ivrade för, nämligen Magnus Nilsson.

Marsken Torgils Knutsson – dödsdömd och avrättad (1306)

Marsken Torgils Knutsson – Vartofta vintern 1305-1306

År 1290 dog kung Magnus Ladulås och hans omyndige son Birger Magnusson, som bara var tio år, blev konung. Under 13 år ledde Torgils Knutsson kungens förmyndarregering och utövade härvid rikets högsta makt. Trots sitt nära släktskap med Birger Jarl och Bjälboätten kom han i mångt och mycket att bli den siste som fortsatte folkungarnas politik, som syftade till att Sverige inte skulle förändras och anpassas till andra europeiska länder utan att man skulle behålla alla gamla traditioner och rättssystem. Hans kyrkofientlighet och önskan att vinna kontroll över kungamakten, samt hans vilja att fortsätta krigstågen österut mot Finland, skedde för att stärka stormännens roll i landet. Det slutade med en öppen konflikt med kungens bröder, hertigarna Erik och Valdemar. Under en kort tid vände sig även kung Birger Magnusson emot Torgils Knutsson. Därmed hade inte hertigarna någonting att frukta längre. Den 6 december 1305 for Erik och Valdemar med en stark här till Lena borg och tvingade ut Torgils Knutsson. Han fördes omedelbart till Stockholm där han på kungens befallning avrättades omkring den 9 februari 1306. Den svage kungen förlorade därmed sin främste och starkaste anhängare. Torgils avrättning blev upptakten till en långdragen brödrastrid, som utmynnade i Håtunaleken år 1306 och slutade med Nyköpings gästabud år 1317 när hertigarna Erik och Valdemar mördades i Nyköping. Dessa mord medförde dock att kung Birger själv drevs i landsflykt. Kvar av kungaättlingarna, som härstammade från Birger Jarl, fanns bara hertig Eriks treårige son, Magnus Eriksson, som valdes till kung 1319.

Hans Åkesson Tott till Stora Bjurum – mördad (1492)

Mordet i Östra Frölunda år 1492 – Gudhem

Hans Åkesson (Tott), var riddare och riksråd. Föräldrarna hette Åke Axelsson (Tott) och Märta Bengtsdotter (Vinstorpaätten). Han är inte omnämnd i källorna förrän 1460, då han redan hade riddartitel.

Han mördades natten mellan 20 och 21 december 1492 i Bosgården i Mölneby i Östra Frölunda socken i södra Västergötland. Lönnmördaren var bonden Nils från Vihult, vilken av Hans Åkesson Tott hade stämts till efterföljande häradsting för horsbrott och stöld. Vid illdådet hade Nils medhjälpare från gårdarna Kadeager och Karlshult. Detta var ett oroligt område vid denna tid där flera upprorsmakare avrättades. Hans Åkesson Tott begravdes i Skara domkyrka.

Lindorm Björnsson (Vinge) i Sjögerås – sannolikt mördad (1492)

Det sannolika mordet på lagman Lindorm Björnsson år 1498-1499 – Vilske

Lindorm Björnsson (Vinge), son till lagman Björn Nilsson (Vinge) i Värmland, var ett svenskt riksråd och lagman i Västergötland. Hans sätesgård var Sjögerås i Vilske-Kleva socken som han kom i besittning av genom giftermål. Sannolikt dog han något av åren 1498-1499. Första gången han nämns, år 1455,

var han redan myndig. Han tog år 1471 Sten Sture den äldres parti mot danske unionskungen Kristian I. Från 1476 var han häradshövding i Vilske härad och titulerades riksråd 1478. Han var lagman i Västergötland 1481-1498 och hövitsman på Örestens borg 1486-1488. När unionsstriderna åter blomnade upp 1497 stödde han Sten Sture den yngre och försökte undsätta honom.

Troligen dog han vid Borgholms slott på Öland, eftersom hans sigillstamp tillsammans med mynt från kung Hans tid påträffats i jorden intill skeletten av en man och en häst. Omständigheterna antyder att han mötte en hastig död och att gärningsmännen velat dölja honom.

Måns Bryntesson Lilliehöök – dödsdömd och avrättad (1529)

Rättelse: När detta skrevs trodde jag att han hade sin sätesgård i Fårdala i Vartofta härad, men det är hans dotters barn som är de första kända som bodde där inom denna släkt. Måns Bryntesson själv bodde på Kålland.

Måns Bryntesson (Lilliehöök), var en av Sveriges framstående män under 1520-talet. Han blev hövitsman på Älvsborgs fästning 1524 och visade flera gånger att han var lojal mot Gustav Vasa. Exempelvis ansatta han lagman Ture Jönsson (Tre Rosor) för att få denne att följa sig under kungens vilja vid Västerås riksdag 1527. När Gustav Vasas kröntes 1528 blev Måns Bryntesson dubbad till riddare och utsedd till riksråd. Senare samma år förde han kungens talan vid räfsten med de upproriska dalkarlarna.

Vid samma tid svek han oväntat kungen och deltog tillsammans med andra stormän från Västergötland i en sammansvärjning år 1529, vilken ofta benämns Västgötaherrarnas uppror. Säreget nog skedde det under Ture Jönssons ledning, som han ett par år innan försökt näpsa. Orsaken till detta plötsliga samarbete var främst att Ture Jönsson erbjöd honom att få bli Sveriges kung. De upproriska ledarna mötte allmogen i Västergötland vid Larva hed den 20 april 1529 och uppmanade dem att avsvära sig sin lydnad mot Gustav Vasa, men de möttes av mistroget. Allmogen vände dem ryggen och därmed kom upproret av sig. Kungen mindes Måns Bryntessons goda sidor och erbjöd honom amnesti den 9 maj, men bara under förutsättning att han grep Ture Jönsson. Då bytte han åter sida och intog Ture Jönssons gård, men han hade redan flytt till Danmark, så kungens krav gick om intet.

Detta medförde att Måns Bryntesson och flera andra ställdes inför rätta. Kungen krävde att de skulle bekänna sig skyldiga till förräderi, men eftersom de var övertygade om att alla skrifter som skickats runt mellan ledarna hade förstörts, vilka kunde bekräfta upproret och vilka som hade deltagit, valde de anklagade att förklara sig oskyldiga. Istället fordrade de att få en rättegång. Vid riksdagen i Strängnäs 1529 framlades dock en mängd bevarade skrifter, som klart och tydligt bevisade deras förräderi. De bad alla om nåd, men två av dem fick genast avslag och den tredje infångade ledaren fick straffet omvandlat till böter. Därmed dömdes han till döden och avrättades den 5 juli 1529. I väntan på avrättningen satt han inspärrad i ett rum på andra våningen och försökte under natten fly genom fönstret. Han kastade sig ut mot ett päronträd, men föll så illa att han bröt ena benet. Detta hindrade honom inte från att krypa ut ur staden till en rågåker, men om morgonen återfanns han och återfördes till fängsligt förvar för vidare transport till Stockholm där han stannade fram till avrättning och stegling.

SLAGFÄLT

Slaget vid Lena (1208)

Slagfält med många fallna – år 1208

De blodiga striderna i samband med att den sverkerska och den erikska ätten representerade var sitt politiskt parti i Sverige började år 1167 när Knut Eriksson överföll och dräpte kung Karl Sverkersson på Näs borg på Visingsö. Därefter skulle det inte bli några kända strider mellan kungaätterna förrän år 1205, när de möttes i Älgårås i norra Västergötland. Kung Sverker Karlsson vann striden och behöll kungamakten, medan den förre kungen Knut Erikssons fyra söner led ett svidande nederlag, varav tre av dem stupade. Den fjärde sonen, Erik Knutsson, flydde till Norge och återkom i början av år 1208 med en härstyrka som slog sig ner vid Kungslena.

Hit kom även kung Sverker Karlsson med sina styrkor, som var understödda av danska hjälptrupper. Härarna möttes den 31 januari vid Kungslena, men den här gången vann Erik Knutsson både slaget och kungamakten, medan Sverker Karlsson tvingades fly till Danmark. Den avsatte Sverker Karlsson gav inte upp tanken på att återta konungamakten. Drygt ett år senare återkom han med dansk härhjälp. Den 18 juli 1210 möttes härarna igen vid Gestilren. Numera vet vi att denna plats inte alls låg i Västergötland, utan långt därifrån i Gästre by strax norr om Enköping. Här förlorade Sverker Karlsson både slaget och livet.

I sinom tid skulle båda de kämpande kungarnas söner, såväl Erik Knutssons son som Sverker Karlssons son, bli svenska kungar. Dessa två skulle också bli de sista kungarna inom respektive ätt. Kungablodet gick sedan vidare på en kvinnolinje. En dotter till Erik Knutsson, vid namn Ingeborg, äktade Birger Jarl varifrån de efterföljande kungarna räknade sin härstamning.

Slaget vid Gestilren (1210) har faktiskt ingenting med Västergötland att göra, vilket dock de flesta forskare har antagit samt fruktlöst sökt efter någon lämplig plats i närheten av Kungslena. Gestilren var en del av Gästre by i Frösthults socken i Uppland, vilket bevisats genom tidiga kyrkböcker.

Slaget vid Åsle (1389)

Slagfält med många fallna – år 1389

Det var på förmiddagen den 24 februari 1389 som det stora slaget utkämpades. Slaget hade ingenting med Falbygdens stormän eller befolkning att göra, utan Falbygden blev ett slagfält enbart därför att de två härstyrkorna råkade mötas just här. På den ena sidan stod drottning Margareta av Danmark och på den andra kung Albrekt av Mecklenburg. Han hade blivit kung 1364 eftersom han var systerson till kung Magnus Eriksson (Birger Jarls sons sons son). Dessutom gynnade han de svenska stormännen och blev omtyckt, men inom kort svek han dem och gynnade istället de tyska intressena. Med den anarki som blev följden i landet, kom han inom kort att få sina befogenheter starkt kringskurna tills han bara blev kung till namnet. Den verkliga härskaren var stormannen Bo Jonsson (Grip). Efter dennes död 1386 försökte Albrekt på nytt

att få tillbaka den verkliga makten. I det läget vände sig stormännen till änkedrottning Margareta av Danmark. Hennes villkor var mycket hårda och hon krävde förvärrätt till län och borgar samt rätten att få utse en efterträdare till den svenska kungakronan. Stormännen hade inget val. Vintern 1388 blev hon hyllad som Sveriges drottning och med det hade konflikten drivits till sin spets. Albrekt hade bara kontroll över några få fästen, däribland borgen Axevall i Valle härad, som Margareta lät belägra. Albrekt själv landsatte en större här i Kalmar och tågade iväg med den för att undsätta Axevall. Strax innan han kom fram fick han meddelande om att Margaretas härstyrka, enligt uppgift 1500 beväpnade män, stod i Jönköping. Albrekt vände söderut och de båda härarna drabbade samman någonstans mellan Åsle och Falköping. Enligt vissa tolkningar bör platsen ha legat vid den södra delen av Åslemosse. Margareta segrade, varpå Albrekt blev tagen till fånga och avsattes som svensk kung.

Landsting år 1540-1541

Knut Jonssons dråp på Sven Larsson (1540)

Riksarkivet: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0049398_00005

Uppdelat efter stycken eller sidor.

Landstinget i Skara – den 6 juli 1540 (Gustav Olofsson Stenbocks dombok)

Tha kom for retthe Mans Laurisson i Tiuff
natorp mett ssin broder, klagade paa en hoffman
(wiidt naffn, knut Jonsson, att han hade ihjel
slagatt theris broder, Nemplig, Swen Laurisson,
Och thett ærande seg satt forlupit som effter mit stå

Då kom inför rätten Måns Larsson i Tjuvatorp (i Kungslena socken) med sin broder och de klagade på en hovman (ryttare, kavallerist), vid namn Knut Jonsson, att han hade slagit ihjäl deras broder Sven Larsson. Detta ärende har förlopit såsom följer nedan.

Dominicus her Måns Johanssonz Lanbofowged
redt aff kindt och vp i wortoffta hret. kom
hem till her månses Lanbo att gesta, vm en
Lögerdag widt naffnn Lasse Oluffzon i tiuff
natorp. Och hade for:ne karll, knut Jonsson, med
seg tiænandh karll Tordsson i kindh. Om
afftenenn

Dominicus (kyrkoherde) herr Måns Johanssons landbofogde (som upptog böndernas arrende) Knut Jonsson, red från Kinds härad och kom till Vartofta härad om en lördag, där han som gäst kom hem till herr Måns landbo, vid namn Lars Olofsson i Tjuvatorp, samt hade med sig sin tjänare Karl Tordsson i Kind. Om aftonen

thr sattu tiill bordz, bödt, bondenn, före:ne (Sven)
Laurissonn till gæst, huilchenn och boendis v(ar i)
samma gårdt v(dj en andenn stwe. Ock na(r de)
sitthiatt en goedt stundt paa afftene, och (vore de)
endlige well druckne, gick forbemelthe (...)
vdj sengh. Och for:ne knut Jonssonn (sedan han)
hade fuldt honom i saeng, gick han, in (tillbaka i)
stwen igen , Och fick paa thett senaste (...)
och tretta mett for:de Swen Laurissonn (varpå de)
beganthe, att mana huar annan wdt f (...)
att stor til hoppe, Dhå paa thz senast (...)
the sådana ordt hade tilhoppe, beganthe (Sven Larsson)
ue seg, Och sagde, Knutt, Wij wele (du inte hålla)
friidz i iafftene. Menn i morgenn na (-r dominicus)
Kandt wers, otte, skaltt thw well fin (-na ...)
om thett icke beder kandt worde, Th (er med)
the saa foreenthe bleffue, Wm morgon (...)
fore:ne Dominucus vpstoedt, fick han thett v (-eta)

att the huar annan wdhmanett hade, fortog (han)
them thett. Och borttwiste fore:ne knut Jonsson (till)
annarstadz nogle ærnde, Nå om middag g (-ick så)
for.ne Dominicus Och Swen Lauriss till b (-ords)
och begynthe att dricke till hoppe thmd gan (...)
dag igenom, Menn emodt afftenen thæ (de
åter igen bleffue druckne, och fore.ne. dom (-inicus)

när de satte vid bords, bjöd bonden även in Sven Larsson som gäst, vilken bodde i samma gård men i en annan stuga. När de hade suttit där en god stund om aftonen, och var ordentligt druckna, så gick ___ till sängs, och Knut Jonsson följde honom i säng, men gick in i stugan igen, där han trätte med Sven Larsson, varpå de började utmana varandra i ett häftigt gräl. Då började Sven Larsson kvida och sade: ”Knut, varför vill du inte hålla fred i afton, men i morgon när dominicus kommer hit kommer du väl att finna, om det inte bättre kan vara.” Därmed blev de förenade. Om morgonen, när dominicus kom, fick han veta att de hade utmanat varandra, tog han tag i detta och visade bort Knut Jonsson annorstädes till ett annat ärende. Om middagstid gick Dominicus och Sven Larsson till bords och begynte att dricka tillsammans. Fram emot aftonen blev de återigen druckna, och Dominicus

war gaatt i sengh, kom for.ne knutt Jonsson
Riidande till bage igenn Ock nar han kom
tiill garden sködt han siit kneffuilspiutt att
forbemelte Swen Laurissons fæhundt Och
war for.ne Swen Laurisson, wdestadder, fick
thett att seer, Talede tiill honom, och sagde, Huj
skiudder thw tiill mijnn hundt. Thz er inthz
erligt stycke, Jag mister hellr oxenn endt
hundenn, Skader teg nogett paa meg, Tha
siig meg thett, Och skiffte saa ordt mett huar
annen, Och paa thett siste komme sama [Knut Jonsson] mett
thw swerd, Och i thnn samgangh giordhe
Swen Laurisson hanom ett Littit saar, Och sagde
saa tiill hanom, Wij haffue nock slagadh
Wilt thw end nå Werl mijn Ween, Tha
will iag skifftha gott mett teg her effter, Sua
rade han. Thu skale snart fornöme mitt
venskap. Och gaff sig effter ssit kneffuilspiut
Thr for.ne Swen Laurisson thz såg löp
hand ind vdj ssin stwr effter sitt spiudt.
Nå han wille wdt igen till hanom stoedt for.ne
Knut Jonsson for hanom aff siidis wiidt dorren
stack honom strax i bucken, mett sit kneffuele
spiutt. Thr aff han fick ssin dödt. Och leeffe
icke lenger endt halff anden dagh. Tha

hade gått till sängs, kom Knut Jonsson ridande tillbaka igen. När han kom till gården, sköt han med sitt knävelspjut (ett slags spjut med svärdformig spets och tvenne ett stycke från udden anbragta, mot varandra ställda hakar) mot Sven Larssons fähund, men Sven Larsson var utestadd (utomhus) och fick se det, varpå han talade till honom och sade: ”Varför skjuter du min hund? Det är inte ärligt gjort. Jag mister hellre oxen än min hund. Skadar du något hos

mig, så säg mig det." Sedan skiftade de ord med varandra, och till slut kom Knut Jonsson med två svärd, och när de kom i samgång (möttes), gav Sven Larsson honom ett litet sår och sade att: "Vi har nog slagits, vill du ännu vara min vän, då vill jag skifta gott med dig hädan efter". Då svarade Knut Jonsson: "Du ska snart förnimma min vänskap", varpå han gav sig av efter sitt knävelspjut. När Sven Larsson såg det, löpte han in i sin stuga efter sitt spjut. När han gick ut igen, stod Knut Jonsson avsidet vid dörren och stack honom i buken med sitt knävelspjut. Därav dog han och levde inte längre än halvannan dag (1 ½ dag). Då

bleff sama Knut Jönsson fangin wiidt (färsk)
gierninger samma dag och dyngenn. Och (...)
thett ærande ær saa forlopit, huilchit test (...)
åklagare beskedelige beuista Och forbemelt (-e Knut)
Jonsson samuledh indt for Regimetett besl (-utat, så)
bleff han wnder swerdet dömppt effter (Guds lag)
och strax exequeret.

blev Knut Jonsson fångad i sin färska gärning, samma dag och dygn, varefter han av lagmansrätten dömdes under svärdet och avrättades strax därpå.

Omskrivet till mer modern svenska:

Då kom inför rätten Måns Larsson i Tjuvatorp (i Kungslena socken) med sin broder och de klagade på en hovman (ryttare, kavallerist), vid namn Knut Jonsson, att han hade slagit ihjäl deras broder Sven Larsson. Denna händelse skedde såsom följer.

Prästen herr Måns Johanssons fogde, som upptog arrenden från hans gårdar, vid namn **Knut Jonsson**, red från Kinds härad och kom till Var-tofta härad en lördag, där han som gäst kom hem till herr Måns landbo (alltså bonden på arrengegården), vid namn **Lars Olofsson** i Tjuvatorp, samt hade med sig sin tjänare **Karl Tordsson** från Kind. Om aftonen när de satt till bords, bjöd bonden även in **Sven Larsson** som gäst, som bodde i samma gård men i en annan stuga. När de hade suttit där en god stund om aftonen, och var ordentligt druckna, så gick de till sängs, och (fogden) Knut Jonsson följde honom till sängen, men gick in i stugan igen, där han trätte (grälade) med Sven Larsson, varpå de började utmana varandra i ett häftigt gräl. Då började Sven Larsson kvida och sade: "Knut, varför vill du inte hålla fred denna afton? I morgon bitti när prästen kommer hit så ska vi se till så det blir bättre." Därmed voro de överens. Om morgonen när prästen kom, fick han veta att de hade utmanat varandra, då tog han tag i detta ärende och visade bort (sin fogde) Knut Jonsson, att annorstädes uträtta ett annat ärende. Om middagstid gick prästen och Sven Larsson och satte sig till bords och begynte att dricka tillsammans. Fram emot aftonen blev de återigen druckna, men när prästen hade gått till sängs, kom (prästfogden) Knut Jonsson ridande tillbaka igen. När han kom till gården, sköt han med sitt knävelspjut mot Sven Larssons fähund, men Sven Larsson var utomhus och fick se det, varpå han talade till honom och sade: "Varför skjuter du min hund? Det är inte ärligt gjort. Jag mister hellre oxen än min hund. Har jag gjort något som drabbat dig, så säg mig det." Sedan grälade de

med varandra, och till slut kom Knut Jonsson med två svärd, och när de möttes, gav Sven Larsson honom ett litet sår och sade att: "Vi har slagits tillräckligt, vill du ännu vara min vän, då vill jag skifta gott (vara trevlig) med dig hädan efter". Då svarade Knut Jonsson: "Du ska snart förnimma min vänskap", varpå han hämtade sitt knävelspjut. När Sven Larsson såg det, sprang han in i stugan efter sitt spjut. När han gick ut igen, stod Knut Jonsson bakom dörren och stack honom i buken med sitt knävelspjut. Därav dog han och levde inte längre än halvannan dag (1 ½ dag). Då blev Knut Jonsson fångad i sin färska gärning (tagen på bar gärning), samma dag och dygn, varefter han av lagmansrätten dömdes under svärdet och avrättades strax därpå.

Sigge Persson – tjuv som benådades (1540)

Riksarkivet: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0049398_00010

Landstinget i Lödöse – i augusti 1540 (Gustav Olofsson Stenbocks dombok)

Jtem Siige perssonn i Slutorp i Frök(inds härad)
bleff beslagenn samma tiidt i Lödhe mar(knad)
att han stall ætt pundt smör fram and (...)
kom indt for åttha mett tiuffnaden. som (...)
i handom tagit. Tha effter thij Målseg(anden)
icke stoedt effter hans liff. Wthan st (...)
sack indt ill Regimenttett bleff tha ben(ådad)
effter hans fattigdom och armodt, och (...)
wtgiffuit – 50 marck penningar

Jämväl Sigge Persson i Slutarp i Frökinds härad, som vid Lödöse marknad blev beslagen med att ha stulit ett pund smör. Eftersom inte målsägarna står efter hans liv på grund av denna tjuvnad, blev han benådad för sin fattigdom och armod, varför han istället ska böta 50 mark penningar.

Omskrivet till mer modern svenska:

Jämväl framfördes Sigge Persson i Slutarp i Frökinds härad, som vid Lödöse marknad blev beslagen (påkommen) med att ha stulit ett pund smör (1 lispund = 8,5 kg). Eftersom inte målsägarna står efter hans liv på grund av denna tjuvnad, blev han benådad för sin fattigdom och armod, varför han istället ska böta 50 mark penningar (400 öre tillika värdet på 400 dagsverken).

Per Nilssons dråp på Sven Nilsson (1540 / 1541)

Riksarkivet: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0049398_00028

Häradsting med Gustav Olofsson Stenbocks närvaro – den 27 juni 1540 eller 1541 (Gustav Olofsson Stenbocks dombok)

Vortofftt hrтт vдж Torstin hendertzons befallning

En vnderuisning som Torsten hender (-son ...)
meg tilscrffuit haffuer vm eet m (...)
ssom skeedt er emellom Per nilssonn (och Sven Nilsson)

ssom for sama sack fenekli^g antast (-ade ...)
Och Swen nilsson i dijme som (...)
huilckenn sack seg saa forlöpen a (...)
Thenne mandt ssom dödt bleff, hade he (...)
for.de Per nilsson for nogen tiidt long^s (...)
Næ komme thee sidan i gestebudh til ssamman
Och ssom the sätthe och drucke, Kom them
szom dödt bleff, stijgh öffuer bordett,
och slåå paa thnn andra, Och han som
nä effter leffuer, bar en öxe vp fore segh
Och hug^g hanom vdj hoffudett, Vtaff huilchit
saar hand fick ssin dödt.

Vartofta härad, uti Torsten Henderssons befallning

En rannsaking som utförts av befallningsman Torsten Hendersson, och som skickats till mig (Gustav Olofsson Stenbock), om ett bråk som skett mellan Per Nilsson och Sven Nilsson i Dimbo, vilken sak så förlöpte. Denna man Sven Nilsson som död blev, hade kommit till ett gästabad där även Per Nilsson befann sig. Medan de åt och drack, kom några vredesord mellan dem. Han som dog steg över bordet och började slå på den andra, men han som ännu lever höll upp en yxa framför sig och högg honom i huvudet, utav vilket sår han fick sin död.

Omskrivet till mer modern svenska:

Vartofta häradsting, en rannsaking som utförts av befallningsman Torsten Hendersson, och som skickats till mig (Gustav Olofsson Stenbock), om ett bråk som skett mellan **Per Nilsson** och **Sven Nilsson** i Dimbo, vilken sak så förlöpte. Denna man Sven Nilsson som död blev, hade kommit till ett gästabad där även Per Nilsson befann sig. Medan de åt och drack, kom några vredesord mellan dem. Han som dog steg över bordet och började slå på den andra, men han som ännu lever höll upp en yxa framför sig och högg honom i huvudet, utav vilket sår han fick sin död.

År 1590-1595, 1604-1609

VARTOFTA

En hustrus död (1590)

AD: v50163.b393.s11

1590 den 26 nov i VARTOFTA

på sama tidh kom fför Retenn
Jönns Håckon son i huarff och besporde sigh om
Jtth måll som sigh så hade att enn oxen hade
dråpett hans hustru thå bleff thett så aff sagett
att oxen skulle giffuas till the ffatigo i spetallen
effter ty man war dööd som oxen åthe som sk=
aden gjorde

Vid samma tid kom inför rätten Jöns Håkansson i Varv och frågade om ett mål där en oxen hade dräpt hans hustru. Då blev det så av sagt att oxen skulle givas till de fattiga på hospitalet (sjukhuset) eftersom mannen var död som oxen ägde som skadan gjorde.

Lindorms dråp på Karin (1591)

AD: v50163.b399.s17

1591 den 16 februari i VARTOFTA

på sama tidh kome theße effter schriff:e
men ffram och suoro på lagbochan att the hörde
karin olaffz som döden led att hun sade fför them
att lindorm slodh, migh emot marckan, see hu=
rru blådh min sida och arm ähr och haffuer Jag
Suagerliga gutth ther aff, then fförste som theta
withnade ähr måns hackon son i gölholtt håckon
Erich son i plateved *per* i suens holtt, samedz
witnade enn quina som hetth karin olaffz att
hon och war host *henne* och hon sade fför he=
ne att hon läth henne see sin arm och sidan
klagette hon hade ontt i henne

på sama tid bleff måns Raßmußon
son och hans släcktingar fförlichta med lindorm
i ingabbo om thet dråp som han war wither
fförre att han hade giortt ändoc att ingenn
kunne honom med Jtth gätth samuett til drapett
binda effter lagan och eij eller werga ther fförer
giordh *enn* wenlig fförlickning emelum them
och schulle fför:de lindorm giffua them hallfftt
mortt hundrade mark*

i fförliztning och fförloffuare ähr Jonn suenßon

*sidbrytning

lendzmanen och Erick i högga, och pengzdagen* *pingstdagen
Jtth hallfftt hundrade mark och när samme peningar
ähro wth giffna till ffyllest thå schulla the giffua
honom orffegidh breff thett besta som han wille
haffua

Vid samma tid kom dessa efterskrivna män fram och svor på lagboken att de hört Olofs Karin, som döden led, att hon sade till dem att "Lindorm slog mig till marken, se hur blå min sida och arm är och har jag svårligen gott därav". Den förste som detta vittnade är Måns Håkansson i Gölhult (i Habo sn), Håkan Eriksson i Flateved (i Habo sn), Per i Svenshult (i Habo sn), sammaledes vittnade en kvinna som heter Olofs Karin att hon var hos henne och hon sade till henne att hon lät henne se sin arm och sedan klagade att hon hade ont.

Vid samma tid blev Måns Rasmusson och hans släktingar förlikta med Lindorm i Ingabo (i Ottravads sn) om det dråp som han var viter för (skyldig till) att han hade gjort, ändock att ingen kunde honom med ett gott samvete till dråpet binda efter lagen och ej heller värja därför, gjorde en vänlig förlikning emellan dem och skulle förnämnde Lindorm giva dem halvt mord hundrade mark i förlikning och förlovare(?) är Jon Svensson länsman och Erik i Höga (i Dimbo sn), och pingstdagen ett halvt hundrade mark och när samma penningar är utgivna till fyllest då ska de giva honom urfejdsbrev det bästa som han vill ha.

Anders smed, anklagad för dråp (1591)

AD: v50163.b400.s18

1591 den 13 april i VARTOFTA
på samma tid fäste anders smid
som borrh i lenna lagh med 12 mend till nästa tingh
fför dråp som han war witner fföre aff her måns

Vid samma tid fäste Anders Smed som bor i (Kungs-) Lena lag med 12 män till nästa ting för dråp som han var vitner (anklagad) för av herr Måns.

Per Månsson, anklagad för dråp (1591)

AD: v50163.b401.s19

1591 den 21 juni i VARTOFTA
på sama tidh kom för Retho per månson
i låffuene och gick lag med tolff men för Jtt
Tall Som honom war wpå komett så att
han war wållandz i en mandz döö, thett ingn
bestå kome eller wille therfföre med nem=
pnes Rå och samtyche Stadh honom lag som
han strax på tingett fulbordade med tolff
men som war Jonn i huirffna i huarff
Jönns Jonaßon ibidm anders Jonßon i leaby, nilz and[erßon]
ibidem Suen skredare i holmas Store Jonn i åuretorp, per håckon son ibidm,
Jonn måns son i karraby, anders suenningson lolffuene, ion suen son i
otrauad, Jonn i dan~~er~~ch

Vid samma tid kom inför rätten Per Månsson i Lovene (i Karleby sn) och gick lag med tolv män för ett tal som honom var uppå kommet, så att han var vållande till en mans död, det ingen bestå kom eller ville därför med nämndens råd och samtycke stad(?) honom lag som han strax på tinget fullbordade med tolv män som var Jon i Hurva i Varv, Jöns Jonasson ibidem, Anders Jonsson i Leaby (i Karleby sn), Nils Andersson ibidem, Sven Skraddare i Holma (i Karleby), Store Jon i Åstorp (i Valtorps sn), Per Håkansson ibidem, Jon Månsson i Karleby, Anders Svenningsson Lovene (i Karleby sn), Jon Svensson i Ottravad, Jon i Dannemarka (i Korsberga sn).

Mansbot efter pojken Christiernsson (1591, 1593)

AD: v50163.b414.s32; v50163.b426.s44; v50163.b431.s49

1591 den 20 oktober i VARTOFTA

på sama tidh kom för Retho cristern i åßele och sporde sig i Rethen om en mans both som war wth weßatt effter hans son och gaff till kienno att han myckett hade kostatt på sama böttth förän hun bleff wth weßatt och begärde att honom måthe bliffua nåckott igen giffuett för sin kostnatt och bleff honom till dömppt Jtth hundradtt mark och halff fierde hundrat ffulo han läga barnan till gode och köppa them ther fföre sölff eller kåpor

Vid samma tid kom inför rätten Christiern i Åsle och sporde sig i rätten om en mansbot som var utfäst efter hans son och gav tillkänna att han mycket hade kostat på samma bot förr än den blev utfäst och begärde att han något måste bliva något igengivet för sin kostnad och blev han tilldömd ett hundra mark och halv fjärde (3½) hundrade fullo han lägger barnen till godo och köpte(?) dem därför silver eller koppar.

1592 den 17 oktober i VARTOFTA

på sama tid kom för Reto Cristiern i åsle och gaff til kinne om en mans both som han wpbåret haff:r som war wth fäst för hans Salige* Salige Son och war sama Mandz both halff fempete hundrede mark i word och peninge som war wthueßatt som och Erich axulsons breff lyder, och nu haff:r han wpbårett klipinge g[od]t mint och när som han anamade sama klipinge så sade han til löfftes menden om theße peninge icke gå mig wth thå skulen i få then igen och war thett halff parten aff botean som the honom fästth leffrerade och effter ty att löfftet war på werd och peninge dömde Jag*, med nemdens Rå och sam=tycke att samund skulle tagha igen then fierde parten aff botan och thefföre giffua sölff eller kåpor eller oxar för

*sidbrytning

*konungens fogde Brun Bengtsson till Tängenstorp, som tillfälligt hade ersatt härads hövdingen Hans Axelsson till Stora Bjurum.

then halff parten som sist wtgaffz aff
botan så barnan icke skulle lida för
stor skada ther aff

Vid samma tid kom inför rätten Christiern i Åsle och gav tillkänna om en mansbod som han uppburit har som var utfäst för hans salige son och var samma mansbot halv femte (4½) hundra mark i värde(?) och penningar som var utfäst som också Erik Axelssons brev lyder, och nu har han uppburit klippinge mynt och när som han anammade samma klippingar då sade han till löftesmännen om dessa penningar icke gå mig ut, då skall ni få dem igen och var det halvparten av boten som de honom fäst levererade och efter ty att löftet var på värde(?) och penningar dömd Jag (=konungens fogde Brun Bengtsson till Tängenstorp, som tillfälligt hade ersatt härads hövdingen Hans Axelsson till Stora Bjurum) med nämndens råd och samtycke att Sämund skulle taga igen den fjärde parten av boten och därför giva silver eller koppar eller oxar för den halva parten som sist utgavs av boten så barnen icke skulle lida för stor skada därav.

1593 den 18 sept i VARTOFTA *

**inga <β> används här, utan två långa <ss>*

På Samma tid bleff Cristiern i åsle och Bengt Andersson i Mulorp förljchta om en trätta som thee hade sin emellan, och samma trätta war om nogra päningr som förb:er bencht war Cristiern skyl= ligh som war klippingz mynt, ther före wissade han Christiern 12 daler eller gått Sölff eller kåpar, eller annat wärdt som han ähr nögder medh.

Vid samma tid blev Christiern i Åsle och Bengt Andersson i Mularp förlikta om en träta som de hade sinsemellan, och samma träta var om några penningar som förbenämnte Bengt var Christiern skyldig som var klipping mynt, därför visade han Christiern 12 daler eller gott silver eller koppar, eller annat värde som han är nöjd med.

Anders mansbot till Sven Jonsson efter Jon Svensson (1591)

AD: v50163.b414.s32; v50163.b415.s33

1591 den 20 oktober i VARTOFTA

på sama tidh bleff anders i håckona änggh till dömpett att han skulle betalla Suen Jonn son igen then Mandz bothan som han hade wpbårett effter hans ssalige fader som slagen war och bleff honom till sagett att han skulle betala Sama botth wedh sina 40 mark om han länger ther med för dröger

Vid samma tid blev Anders i Håkäng (i Daretorps sn) tilldömd att han skulle betala Sven Jonsson igen den mansbot som han hade uppburit efter hans salige fader som slagen var och blev honom tillsagt att han skulle betala samma bot vid sina 40 mark om han längre därmed fördröjer.

1592 den 6 juni i VARTOFTA

på sama ting kom för Rethen besked=

lig män håckon i waßen hans i liabäck och
 withnade att anders i håkonnäng hade uplåvet
 en mandz botth effter salige Jon suen^{son}
 samedz witnade och han som mandz botan
 wth laget hade, så att anders i håkonängh
 hade wpbårett Sama botth til fyllest så
 när som hans broder han hade wplårett
 aff botth en oxe then weßade han
 Jonn Suen^{son} barn igenn thil god betaring
 Jtem lades och fram godh witnes breff
 som håkonn i gulskogh och håckon bengett^{son}
 i waßen hade wthtiffuett som så lyandz
 war att arffin i qucklan hade wth giffuett miste
 och så som löper suman tuhundett siutio halff
 anno mark* och war lares helie son i tumback
 och håckon i gulskoghx signathe samedz kom
 lares helie sons breff som så lydandz war
 om Jtth orfridz breff som nilz lare sonn i dar=
 ängh honom wth giffuett hade, och klacker att
 salige Jonn Suens sons sönnner talte honom
 heptigett til om sin faders dööd och menthe att
 nilz lares sonn war icke fulmindig til att wth
 giffua orfridzbreff, tå fram kom håkon i gul=
 skogh och suen i flateredh och håkon bengett son
 waßenn och Jönns i kuckora, och suen i fliwed och* *sidbrytning
 och suoro på lagbockan, att för:de nilz lares son i daräng
 att för:de anders i håkonängh och hans broder hade beffalt
 att giffua för:de arffue i quikola orrfeidz breff för för:de
 mandz bott, och bekände sigh haffua wpbårett minste
 peningen och mesta, och effter sådan beskedlig withenes
 byrdh, som ther beretz och många domer som ther til
 förne wara aff sagde ~~h~~ bleff thett nu så aff saget
 att för:de anders i håkonnäng, skulle giffua saligh
 Jonn Suen sons barn igen sama Mans botth som
 han wpbårett hade som löper Jtt hundrett siuto
 halff anor mark, och för:de andersas broder i håkon=
 nängh, hade wpbårett en oxe i sama mandz
 botth then stilthe han strax brnan til fris
 före på sama tingh, och effter ty att Åtha:be anders
 i håckona äng icke will stilla barnen til fris
 om thett som han hade wpbarett för theras
 salige fader, bleffue theße effter schriffueno
 nemde men nemnde aff tingett til att mäta
 för:de mandz botth aff hans gårdh som är
 Jonn i gunorstorp Jonn gunolff son i hadäng
 Tore i dalen lares i wistorp Töres i Jßland
 Jonn krock i Rinckbäck

* marginalanteckning: pening och neste

*sidbrytning

Vid samma tid kom inför rätten beskedliga män Håkan i Vasen (i Nykyrka sn),
 Hans i Liabäck (i Nykyrka sn) och vittnade att Anders i Håkäng (i Daretorps
 sn) hade utlovat en mansbot efter salige Jon Svensson, sammaledes vittnade
 också han som mansboten utlagt hade, så att Anders i Håkäng hade upburit
 samma bot till fyllest, så när som hans broder han hade uplåtit av bot en oxe

den visade han Jon Svenssons barn igen till god betalning. Jämväl lades och fram gott vittnesbrev som Håkan i Gullskog (i Gustav Adolfs sn) och Håkan Bengtsson i Vasen hade utgivit som så lydandes var att Arvid i "quiklan" (Gigered i Habo sn?) hade utgivit miste och så som löper summan två hundra sjuttio halvannan mark penningar och neste(?) och var Lars Helgesson i Tumbäck (i Gustav Adolfs sn) och Håkan i Gullskog sigill, sammaledes kom Lars Helgessons brev som så lydandes var om ett urfejsbrev, då framkom Håkan i Gullskog och Sven i Flatered (i Habo sn) och Håkan Bengtsson i Vasen och Jöns i Kukora (*okänd plats*) och Sven i "Flived" (Flatered i Habo sn, eller Flittered i Gustav Adolfs sn) och svor på lagboken att förnämnde Nils Larssons dräng i Daräng (i Habo sn) att förnämnde Anders i Håkäng och hans broder hade betalt att giva förnämnde Arvid i "quikola" urfejsbrev för förnämnda mansbot och bekände sig ha uppburit minsta penningen och mesta, och efter sådan beskedlig vittnesbörd som där beretts och många domar som därtill förut varit av sagt blev det nu så av sagt att förnämnde Anders i Håkäng skulle ge salige Jon Svenssons barn igen samma mansbot som han uppburit hade som löper ett hundra sjuttio halvannan mark och förnämnde Anders broder i Håkäng hade uppburit en oxen i samma mansbot den ställde han strax barnen till freds för samma ting och efter det att "Åtha be" (?) Anders i Håkäng icke vill ställa barnen till freds om det som han hade uppburit för deras salige fader, blev dessa efterskrivna nämndemän nämnda av tinget till att mäta förnämnda mansbot af hans gård som är Jon i Gunnestorp (i Falköpings östra sn), Jon Gunolfsson i Hadäng (i Velinga sn), Tore i Dalen (i Agnetorps sn), Lars i Vinstorp, Töres i Isandstorp (i Acklinga sn), Jon krok i Rinkbäck (*okänd plats*).

Trolldomsdråpet på Olof Matsson (1592)

AD: v50163.b419.s37

1592 den 6 juni i VARTOFTA
på sama tidh kom för Reten anders
i kroxstorp och skylte sin suära för en
Trålkonna och sade att hun hade sagett
om Olaff Matz sonn om han icke hade
Tagett henns oxar tå skulle han änu
leffuatt i dag, men nu liger han borte
på Siöbotnen

Vid samma tid kom inför rätten Anders i Kroxstorp (i Daretorps sn) och beskylde sin svär (=svärmoder) för en trollkona och sade att hon hade sagt om Olof Matsson att om han icke hade tagit hennes oxar då skulle han ännu lev i dag, men nu ligger han borta på sjöbotten.

Arvids påstådda dråp på hans dräng (1593)

AD: v50163.b425.s43

1593 den 13 juni i VARTOFTA
På samma tid kom för rätto arffue J
kiölffuene och war witer för at han hade slagit
i hiäll en walgåße och bränt honom wp det aldrig
beuißas kunne thr före sadis han quit och
frij för samma taall, effter ty han hade samme

goßenn mz sigh till tingit.

Vid samma tid kom inför rätten Arvid i Kälvene och var viter (anklagad) för att han hade slagit ihjäl en vallgosse och bränt honom upp det aldrig bevisas kunde därför sades han kvitt och fri för samma tal, efter det han hade samma gosse med sig till tinget.

Pojken Erlandssons död (1593)

AD: v50163.b430.s48

1593 den 5 sept i VARTOFTA

På Samma tid kom för rätto Erland i ~~eneska~~ i hänne=
backen och Sporde sigh i rätto om sin Sonn som itt trä
slogh i hiäll som skede i itt fällhygge mz våda och kun=
ne ingen honom no got therfore tilldöma

Vid samma tid kom inför rätten Erland i Henebacken (i Brandstorp) och sporde sig i rätten om sin son som ett träd slog ihjäl som skedde i ett fällhygge med våda och kunde ingen honom något därför tilldöma.

Jons hustrus död (1593)

AD: v50163.b432.s50

1593 den 15 november i VARTOFTA

på Samma tid kom för rätto ion i Breared
och gaff tillkiänna at han bleff fegnat jfrå
hus och hem för han war wit för sin hustru
at skulle vara vållande i hennes dödh
thå lystes konungz frid öffuer honom.

Vid samma tid kom inför rätten Jon i Bredared (i Nykyrka sn) och gav tillkänna att han blev fjärnad ifrån hus och hem för han var vit (anklagad) för sin hustru att skulle vara vållande till hennes död. Då lystes konungsfrid över honom.

Mannen som hängde sig i skogen (1594)

AD: v50163.b437.s55

1594 den 14 juni i VARTOFTA

Och hafua the dannemän som byggia och bo i wel=linga by bekiänt för rätten att på huad tid om dagen den manen gick ått skogen som bleff hängder der, och hade han lånadt med sigh två grimmer och skulle taga wp två hästar, och när the förnummo att han kom inte igien, gingo the att skogen att letha, och funno honom inte, then Andre dagen gingo alla granna ått skogen att leta och funno honom hängandis i en börk, och när the kommo fram moth ther han henk, mötte them 3 haara, och war doch lich väll ichie hara, och thr han hängde hade han sin hatt wppå, och synthes efther handena på hatten som hade satt honom wppå honom

Then andre dagen the funo honom synthes han blådh wid tijnnigen och ran litit blodh wr thett ena öratt, then fiärde dagen ther efther sade håkon i apla gården. Grannar wij wele gå bort och taga på honom och see om gud will gif=ua oß nogott thekn, på honom huem som hafuer varit hans baneman, Och strax om Morgonen gingo alla grannarna åstad, och thå the kommo tidt Sågo the wara blodt wtronnet på honom både igiönom näsa och mon, och menthe the så att then som skule hafua waritt hans baneman skule hafua varit ther om natten och ta=gitt på honom. Och sattes thetta wp till härudztingit till vidare ransakningh

Och har de dannemän som bygger och bor i Velinga by bekänt för rätten att på vad tid om dagen den mannen gick ått skogen som blev hängd där, och hade han lånat med sig två grimmor och skulle ta upp två hästar, och när de förnummo att han kom inte igen, gick de ått skogen för att leta och fann honom hängades i en björk, och när de kom fram mot där han hängde, mötte dem 3 "haara", och var dock likväl inte "hara", och där han hängde hade han sin hatt uppå, och syntes efter "handena"(?) på hatten som hade satt den uppå honom.

Den andra dagen de fann honom syntes han blå vid tinningen och rann lite blod ur det ena örat, den fjärde dagen därefter sade Håkan i Aplagården (i Velinga by): "Grannar vi vill gå bort och ta på honom och se om Gud vill giva oss något tecken, på honom vem som har varit hans baneman", och strax om morgonen gick alla grannarna åstad och då de kom dit såg de var blodet utrunnit på honom både igenom näsa och mun och menade det så att den som skulle ha varit hans baneman skulle ha varit där om natten och tagit på honom. Och sattes detta upp till häradstinget till vidare rannsaking.

Drängens självmord (1594)

AD: v50163.b438.s56

1594 den 18 juni i VARTOFTA

Kom för rätten anna andersa dotter i örelj och witnade om then Marbo drängen som Sigh Siälf för rådde i Kistan Til thz första kom töres hustru i gunneletorp medh sin stiffz= son till sin moder Kirstin Kätilz i örelj, och hade för:de kirstin kiöpt nogott lerufft aff the Marbönder som woro i fölie mz förschrifue drängh som hade sigh för rådet, tå sporde tö= res hustru sin moder om hon hade kiöpt nogot lerufft, hon suara= de Jag hafuer kiöpt, thå sade hon till sin stiff sonn gach wt och see om han hafuer nogot walmar ath sälia tå gick han wtt och kom in igien, tå sporde hon om han fick walmar, tå suarade och sade kopslaga fanen medh honom, thå suarede för:de kirstin köpsla han mz tigh thy han hafuer kiöslat wäll medh migh, och drängen sade sigh hafua seeth otucht medh honom som korstar hans lijff tå sade hans stiff moder till honom tu skule tagit itt spiut och slaget honom strax på färska gärningar, thå sade åter hans stiffmoder tu skall gå wt, och wij wele gå medh tigh thå gick hon wth och Kirstin Kiätilz och Karin Arues och anna anderfa dotter, thå sade för:de dreng till marbo drängen tu gjorde tin otucht medh skiutet, han sade thet lögz tu på migh och strax språngh hennes stiffson och slogh mar= bo drängen i hufuoditt medh it getzla skafft, och båda drängarna kommo til samma, och quinfochen togo them sär och strax han kom wp språngh marbo drängen til sitt fölgie och sade huad honom war wederfarit, och then andre som honom wijthe gick till arfue schrifuere och bad honom att han skulle gå och fånga honom, och arfue fån= gade honom wthan witne och lagh wonnen saak, och förde honom i kistan ther han sigh siälf för förfärelse skull för gjorde.

Kom inför rätten Anna Andersdotter i Örlid (i Slöta sn) och vittnade om den Marbo-dräng som sig själv för rådde (=orsakade) i kistan (=fängsligt förvar) till det första kom Töres hustru i Gunniltorp (i Kungslena sn) med sin styvson till sin moder Kettils Kerstin i Örlid och hade förnämnde Kerstin köpt något lärft av de Marbönder som var i följet med förskrivna dräng som hade sig för rådet, då sporde Töres hustru sin moder om hon hade köpt något lärft, hon svarade: "Jag har köpt." Då sade hon till sin styvson: "Gå ut och se om han har något vadmal att sälja." Då gick han ut och kom in igen, då sporde hon om han fick vadmal, då svarade och sade: "Köpslå fanen med honom." Då svarade förnämnde Kerstin: "Köpslå han med dig då han har "kösslat" väl med mig." Och drängen sade sig ha sett otukt med honom som "korstar"(?) hans liv, då sade hans styvmor till honom: "Du skall tagit ett spjut och slagit honom strax på färsta gärningen." Då sade åter hans styvmoder: "Du skall gå ut och vi vill gå med di." Då gick hon ut och Kettils Kerstin och Arvids Karin och Anna Andersdotter, då sade förnämnde dräng till Marbo-drängen: "Du gjorde din otukt med "skiutet". Han sade: "Det ljögs på mig." Och strax sprang hennes styvson och slog Marbo-drängen i huvudet med ett getzla-skaft och båda drängarna kom till samman (=ihop sig) och kvinnfolket tog dem isär och strax

han kom upp, sprang Marbo-drängen till sitt följe och sade vad honom var vederfaret, och den andra som honom vite (=anklagade) gick till Arvid Skrivare och bad honom att han skulle gå och fånga honom, och Arvid gångade honom utan vittnen och lagvunnen sak, och förde honom i kistan (=fängsligt förvar) där han sig själv för förfärelsens skull förgjorde sig.

Jon Larssons påstådda dråp på Måns Anderssons hustru (1594)

AD: v50163.b441.s59

1594 den 18 juni i VARTOFTA

Kom för rätto nogra män aff habo sochn, som wille binda Jon larßon till drops för en quinna som han skulle hafua i hiel slagit, nämliga Måns anderßons hustru, bleff ther om grannelige ran sakat och förhört in för satt härudztingh, thå blef tw the för:ne män som bo i habo sochn om the kunne binda Jon larßon till sama dråp medh Ed som lagh sigir, thå war för:ne måns anderßon til frågat om han kunne nogon wita för sin hust= rus dödh, när hans hustru i herranom afsompnat war, thå suarade han at han ingen kunne skylla för sin hustrus dödh, wthan gud kallade henne aff thenne wer= dena, men för:ne **man**nar han bleff åtfågatt, tå sua= rade han att för:ne ion drog nogot hår aff hans hustru, men till at wita honom för hennes dödh dett wiste han inthett, ichie skylldade hon eller honom för sin dödh när the thå bliffuo förlichta.

Jthem kommo för rätto för:ne män som bo i habo sochn medh itt witnes breff som Erlige och wälachtat man lars heliaßon hade wtgiffuit in för en satt rätt efter theras Suorne Eedh, tesse efter:ne män hafuer suorit på lagbokan i habo sochn som ähr, Måns i Kattetorp, anders i Tittebo, Torsten i Kattetorp, Bencht i Hestbrown Suen i grufuered, Nilz i mosaslätt, huilke wittne lars i lagmansred hafuer sagt att the ickie, ähro witnes föra eller betrodde till att witna, wndan tagandis bencht i hästbrothen och Torsten i Kattetorp, och hafuer för:ne Torsten i Kattetorp tilförne wit nat först medh Jon larsson och sidan medh måns andersson och efter thesse witne, kunne man eij städia them lagh som woro på Jon lasesson wä= gna i lagmandzre efter thy hanss wederparter hafua gåt Edh på andra sidon kunne man ey städia ion larsson Edh, efter lagen sigher, ey må Edh emoth Edh gången warda. och thå bleff förnemde måns andersson til frågat om han kunne holle mz sin Edh så hon skylte honom för sin dödh thett han inga= lunde giordt, kunne, wthan sade then siukdom hon hade then hade hon aff gwdi.

Kom för rätten några män från Habo socken, som ville binda Jon Larsson till dråp på en kvinna som han skulle ha ihjälslagit, nämligen Måns Anderssons hustru, blev där om granneligen rannsakat och förhört inför häradstinget, då blev de förnämnda män som bo i Habo socken om de kunde binda Jon Larsson till samma dråp med ed såsom lagen säger, då var förnämnde Måns Andersson tillfrågad om han kunde någon vita (=anklaga) för sin hustrus död, när hans hustru i Herren avsomnad vart, då svarade han att han ingen kunde beskylla för sin hustrus död, utan Gud kallade henne av denna världen, men för männen blev han återfrågad, då svarade han att förnämnde Jon drog något hår av hans hustru, men till att vita (=anklaga) honom för hennes död det visste han inte, icke beskyllde hon heller honom för sin död, när de då blev förlikta.

Jämväl lkom för rätten förnämnda män som bo i Habo socken med ett vittnesbrev som ärlig och välaktad man Lars Helgesson hade utgivit inför rätten efter deras svurna ed. Dessa efternämnda män har svurit på lagboken i Habo socken som är Måns i Kattetorp, Anders i Tittebo, Torsten i Kattetorp, Bengt i Hästbron, Sven i Gruvererd, Nils i Mosaslätt, vilka vittnen Lars i Lagmansred har sagt att de icke är vittnesföra eller betrodde till att vittna, undantagandes Bengt i Hästbrätten och Torsten i Kattetorp, och har förnämnde Torsten i Kattetorp tidigare vittnat, först med Jon Larsson och sedan med Måns Andersson, och efter detta vittnande kunde man inte städja dem lag som var på Jon Larssons vägnar i Lagmansred, eftersom hans vederparter har gått ed på andra sidan kunde man ej städja Jon Larsson Ed, eftersom lagen säger att ej må Ed emot Ed bli gången. Då blev förnämnde Måns Andersson tillfrågad om han kunde hålla med sin Ed så honom skyldde honom för sin död, det han ingalunda kunde göra, utan sade att den sjukdomen hon hade fått, den hade hon fått av Gud.

Lars påstådda dråp (1594)

AD: v50163.b447.s65

1594 den 4 nov i VARTOFTA

laris i låmbauad feste lag till nesta ting medh
12 men för itt dråp som han var vitter före

Lars i Lammevad (i Dimbo sn) fäste lag till nästa ting med 12 män för ett dråp som han var viter (=anklagad) för.

Margareta – trolldom (1594)

Arkiv Digital: v50163.b467.s3

1594 den 4 juni – Habo socken

Lars i Ekiet och Jöns i Perstorp witnade och suoro på Lagboken at the sågo Margrit i knutzholt rijda på en wargh. Jthem bekiende Jöns i Perstorp, at haral i knutz holt och hans hustru kiöpte en ko af honom, när the nu skulle gå efther samma koo, och kommo i Jönses gård thå wille the ickie hafua then samma koo som the kiöpt hade af för:ne Jöns, wthan begiärade at the kunne få en bättre koo, thet Jöns och hans hustru ickie wille efther la= tha, thå sade Margrit i knutzholt, tu mott latha migh haf ua then ko Jagh will hafua, om tu ickie wilt, thå skallt

tu litet gagn hafua af tin koo, nogott ther efther stöerte
samma
samma koo, och gaf Jöns 3 tunnorr Rugh för samma koo
thå Margit J knutzholt fick thz weta, sade hon, honom
skal wäl räckia till att köpa.

*sidbrytning

Måns håkonsson J Giöhlolt och Niels i hallabo witna=
de och suoro på boken at the warit Bosarydh och
hört Elinnes ordh huadgh hon tilförne af haralz hustru
i knutzholt hört hade henne wid hennes bordh j knutz
holt, at hon lofuade at Jons folch i lindholt skulle
fara ena fahnens färdh. Nogra dager ther efther
siuknade en af Jons söner, och lågh på sotta sängh
i. 18. wekor, och brasth sönder låhrit på honom, och
är nu en kryplingh, och på endelijchten mosthe sät=
tia lifuit till, Sampt Jons hustru och hans dotter.
Witnade och betygade monger man, at så många som hon
trätter mz eller får afuundh till, then får wisserliga
thet som ondt är. Så efther lagen holler att then som
enom ont Jäter, er illa worndes, och efther sådana wit=
ne och bewijs, kan Jagh och Nemden ickie frij förnem=
de Margrites lif i knutzholt, wthan ställe thenna
saken till höge öfuerhetenes betenkiende, huru ther
om widare handles skall.

Lars i Eket (i Habo sn) och Jöns i Perstorp (i Habo sn) vittnade och svor på
lagboken att de såg Margrit i Knutshult (i Habo sn) rida på en varg. Jämväl
bekände Jöns i Perstorp att Harald i Knutshult och hans hustru köpt en ko av
honom, när de nu skulle gå efter samma ko, och kom till Jöns gård då ville de
icke ha den samma ko som de köpt hade av förnämnde Jöns, utan begärde att
de kunde få en bättre ko, det Jöns och hans hustru icke ville efterlåta. Då sade
Margrit i Knutshult: "Du måtte låta mig ha den ko jag vill ha, om du icke vill, då
skall du litet gagn ha av din ko". Något därefter stöerte samma ko, och gav Jöns
3 tunnorr råg för samma ko då Margrit i Knutshult fick det veta, sade hon:
"Honom (syftar troligen på tunnorna) skall wäl räcka till att köpa".

Måns Håkansson i Gölhult (i Habo sn) och Nils i Hallebo (i Habo sn)
vittnade och svor på boken att de varit i Bosaryd och hört Elins ord vad hon
tillförne av Haralds hustru i Knutshult hört hade henne vid hennes bord i
Knutshult, att hon lovade att Jons folk i Lindhult (i Habo sn) skulle fara ena
fanens färd. Några dagar därefter sjuknade en av Jons söner, och låg på
sotsäng i 18 veckor, och brast sönder låret på honom och är nu en krympling,
och på ändelyckten måste sätta livet till, samt Jons hustru och hans dotter.
Vittnade och betygade många män, att så många som hon trätter med eller får
avund till, den får visserligen det som ont är. Så efter lagen håller att den som
en om ont gitter (=den som förmår drabba någon med något ont) är illa
varandes, och efter sådant vittne och bevis, kan jag (=häradsdomaren) och
nämnden icke fria förnämnda Margrites liv i Knutshult, utan ställer denna
saken till höge överhetens betänkande, huru der om vidare handlas skall.

Jons dråp på Jon Olofsson (1595)

AD: v50163.b470.s6; v50163.b471.s7

1595 den 1 april – Habo socken

På samma tid kom för rätto Jon i fiskabäck och gaf till =
kiänna om en Manßboth som war wthwißat för Jon
Olßon i katthagen af Jon i Rißbo och lof och löfthe
föresath, och war Jon i fiskebäck lofuat en wenskapz
gåfuo – 50 mark i allahända Partzelar, denn han bekommet
hafuer. Men nu är mannen af rättet som boten wtwißat hafuer emoth deres e=
gen wylie som hafua satt och sonat medh honom och e=
moth löfthismännens wylie. och för:ne Jon i fiska=
bäck förmehnar sigh wilia kräfia löfthesmännena
wth thet som wthwißat war, Men så hafuer Jagh
medh Nemden suahradt, efther för:ne Jon i Rißbo för=
nekade thet Mordh honom war tillmätit, wthi sin
yttersta thima när Prästen honom förhörde, at han
aldrig wille dö för Mordet wthan för dråpit, thå
kunne ickie Jon i fiskebäck och barnen ickie kräfia
löfthismännena bothan, efther ty han miste lifuit
som *

*sidbrytning

som dråpit gjorde, och hade ofthab:de Jon i Rißbo wt=
gifuit fougten Jnlendingen för än slächtan wpbar
nokot av bothenne, huilken Jnlendning herren gaf tillbaka igen.

Vid samma tid kom för rätten Jon i Fiskebäck (i Habo sn) och gav tillkänna om
en mansbot som var utvisad för Jon Olofsson i Katthagen (i Habo sn) av Jon i
Risbro (i Habo sn) och lov och löfte föresatt, och var Jon i Fiskebäck lovad en
vänskapsgåva - 50 mark i allehanda persedlar, den han bekommit har. Men nu
är mannen av rätten som boten utvisat har emot deras egen vilja som har satt
och sonat med honom och emot löftesmännen vilja och förnämde Jon i
Fiskebäck förmenar sig vilja kräva löftesmännen ut det som utvisat var, men
så har jag (=häradshövdingen) med nämnden svarat, efter förnämde Jon i
Risbro förnekade det mord honom var tillmätt, uti sin yttersta timma när
prästen honom förhörde, att han aldrig wille dö för mordet utan för dråpet, då
kunde icke Jon i Fiskebäck och barnen icke kräva löftesmännens bot, efter det
han miste livet som dråpet gjorde, och hade ovanbenämnde Jon i Risbro
utgivit fogden inlendingen(?) förrän släkten uppbar något av boten, vilken
inlending(?) Herren gav tillbaka igen.

1595 den 20 juni – Habo socken

Kom för Rätto Jons Arfuingar i Rißbo om then
skiöflingh som blef giort på thet boo Rißbo benempt,
och fördes till hieronimus gårdh, om the kunne thet
igen bekomma, efther tij godzet togh för thet mordh
som honom war till wijtt. för huilket mordh arfuin=
gerne sade sigh wila giöra then döde frij medh en 12
eller 24 manna edh, och det blifue dem eftherlatit,
och huilken edh Jagh will hafua öfuerheten be=
frågat om han skall them eftherlatas, Jthem skula
Slächtingerne hafua bref här ifrå och till wälsbo
om then frändabothan som theße efther:ne hafua wp=
borit, som är Tordh i Bögaredh, Ambiör i Spiut=

holt, Nilz Olufzson i Siögaslätt och Suen Nilson
i fhusnäs, och hafua theße för:ne sigh så stält emoth Jon
i Rijßbo, at här han hade wtwißat bothan och löfte
föresatt, thå hafua the tagit och woldtfördt honom af
sin gårdh.

Kom för rätten Jons arvingar i Risbro (i Habo sn) om den skövling som blev
gjord på det bo Risbro benämnd, och fördes till Jeromnimus(?) gård, om de
kunde det igen bekomma, efter det godset tog för det mord som honom var till
vitt (=anklagad) för vilket mord arvingarna sade sig vilja göra den döde fri
med en 12 eller 24 mannaed och det blev dem efterlåtet, och vilken ed jag vill
ha överheten befrågad om han skall dem efterlåtas Jämväl skulle släktingarna
ha brev härifrån och till Väsbo (*okänd plats*) om den frändebotten som dessa
efternämnde ha uppburit, som är Tord i Bögared (*okänd plats*), Ambjörn i
Spjuthult (*okänd plats*), Nils Olofsson i Sjögaslätt (*okänd plats*) och Sven
Nilsson i Fjusnäs (*okänd plats*), och ha dessa förnämnde sig så ställt emot Jon i
Risbro, att här han utvisat boten och löfte föresatt, då ha de tagit och våldfört
honom av sin gård.

Anders Håkanssons dråp på Nils Bengtsson (1597)

AD: v50163.b474.s10 (båda målen)

1597 den 19 juli – Habo socken

Anders Håkonßon fäste en 12 manna edh till
nästa tingh, Så att aldrig medh wilie, wthan medh
wåde skiöt Nilz Bengtson ihiel, och lystes konungz
frid them emellan.

Anders Håkanßon fäste en 12 manna ed till nästa ting. Så att aldrig med vilja,
utan med våda sköt Nils Bengtsson ihjäl och lystes konungs frid dem emellan.

1597 den 7 nov – Habo socken

Kom för rätto Anders Håkonson och wille fulbor=
da sin Lagh som han till förne fäst hade för Jtt dråp at
thet tillkom mz wåde och ej wilie som han gjorde på
sin moders och stiuiffaders dränggh som tiente thene
thå blef ther om här för rätto granneligen ransåkat
och fanz thå i sanning at han hade lånt sin stiuiffader Nilz i
hallabo bößan, och han thå på *samma* dag hemkommen,
och Anders Håkonßon wiste ej huar mz han hade ladt bößan,
när han skiöt henne af, Så hade hans stiuiffader och *hans*
moder och han budit många sine gode wener hem med
sigh ifrån kyrkian, När the nu woro lustige, sade Per hå=
konßon till sin broder Anders Håkonßon, nu wele wij taga
wåra bößar och skiutha och giöra gästerne den ähra, och
så skiöth Per Håkonßon först Dernäst Anders Håkonßonn
och som han nu skiöt, thå sat en skraddare medh itt är=
mekläde i sin hand, och drängen som döden ledh borto wtj
en bänk, thå togh lodet först igiönom ärmaklädet som
skraddaren hade i handen, och sedan igiönom drängin.
Bekende och *samma* dränggh både för kyrkioherden, för
barskiäraren och för så många han talade medh at *sam*=

ma skade thimade honom medh våda och eij wilie, och aldrig hörde eller Anders Håkonson tilförne nogon tid tilltala sikh itt ondt ordh. Effter sådan berättelse bleff oß för rättenom kungiort, hade Jag thes dödes slächtin= ger tilfrågat, om the hade nogon gensigelse emoth, att Anders H. ickie motte fullborda sin lagh som han till= förene medh 12 män fäst hade, at thett af våda och eij medh wilia tilkom. Der till suarade hans moder /: som dödhen ledh :/ och hans broder och hans moderbro= der, att han sin Edh efther Suerigis lagh fullbordha motte. Jthem war ther och en man benempdt Eßbiör *

*sidbrytning

Eßbiör i Roda i Skiärstha sochn som ickie wille tilstädia samma Eedh, wthan wpstulzade sikh ther emoth medh my= kit buller och oliud, och sade sikh Jnthe wilia Paßa på dom eller witne, thå bödh Jagh honom wädia moth migh wnder Laghmannen, then han eij eller giöra wille, Tå Sporde Jag huru när han war skyld then döda, thå suarade the till tridie eller fierde mann, och när Jagh förnam att han eij närmer skyld war, thå tilsporde Jagh åther thes dödes moder, broder, och moderbroder, om the ähre tilfridz att ofthab:de Anders Håkonson giör wåda edh och wåda both, ther till the suarade och sade, at the gifua sikh ther medh wäl tilfridz, och Latha sikh nöijia som the gode män giöra som lagliga sittia för rätto. Tå medh Nemdemes Råd och Samtyckio eftherlåtthe Jagh Anders Håkonson ful= kompna sin Lagh medh them som woro i Stufuan när skadin skiedde, så och medh grannar och någrannar, och theße Efter:ne ähre Hans Laghmän: Håkon i Gulskogh, Nilz Nilson i hallabo, Måns Håkonson i Giöhhult, Bengt Håkonson i Starbäck, Suen i krämarskogh, Bengt i Kel= lebäckin, Sone i Beckabol, Oluf i Giöhlhult, Mårthen i härhult, Biörn i hallabo, Bengt i Sue, och Jöns skreddare Jthem gaf han Moderen Margrit i härholt wtj enn wenskapz gåfuo itt Par Engelsk kläde, Jthem thes dödes broder Jtt bälte om 12 lodh. Jthem huar syste= ren en skiedh. Jthem moder broderen en Skiedh om fyhra lodht, och äre så här om wenligen och wäl förlichte at Jngen efther thenna dagh ther på wräckia eller å= tala skall. widh thet straf som suerigis Lagh förmåler.

Kom för rätten Anders Håkansson och wille fullborda sin lag som han tidigare hade fäst för ett dråp att det tillkom med våda och inte wilja som han gjorde på sin moders och styvfaders dräng som tjänade denne då blev därom här för rätten granneligen rannsakat och befanns då i sanning att han hade lånat sin styvfaders Nils i Hallebo (i Habo sn) bössa och han då på samma dag hemkommen, och Anders Håkansson visste ej var med han hade laddat bössan när han sköt av, så hade hans styvfader och hans moder och han bjudit många sina goda vänner hem med sig från kyrkan. När de nu vore lustiga, sade Per Håkansson till sin broder Anders Håkansson, nu vill vi taga våra bössor och skjuta och göra gästerna den ära, och så sköt Per Håkansson först. Därefter Anders Håkansson och som han nu sköt, då satt skraddaren med ett ärmkläde i sin hand, och drängen som döden led borta uti en bänk, då tog lodet först

igenom ärmklädet som skraddaren hade i handen, och sedan igenom drängen. Bekände och samma dräng både för kyrkoherden, bardskäraren och för så många han talade med att samma skada timade honom med våda och ej vilja, och aldrig hörde eller Anders Håkansson tillförne någon tid tilltala sig ett ont ord. Efter sådan berättelse blev oss för rätten kungjord, hade jag den dödes släktingar tillfrågat, om de hade någon gensägelse emot, att Anders Håkansson icke måtte fullborda sin lag som han tillföre med 12 män fästa hade, att det av våda och ej med vilja tillkom. Där till svarade hans moder som döden led och hans broder och hans morbroder, att han sin ed efter Sveriges lag fullborda måtte. Jämväl var der och en man benämnd Esbjörn i Roda i Skärstads socken (Rudu i Skärstads sn) som icke ville tillställa samma ed, utan uppstultsade sig der emot med mycket buller och oljud, och sade sig inte vilja passa på dem eller vittna, då bjöd jag honom vädja mot mig under lagmannen, den han ej heller göra ville. Då sporde jag huru när han var skyld (=släkt med) den döda, då svarade de till tredje eller fjärde man, och när jag förnam att han ej närmare skyld var, då tillsporde jag åter den dödes moder, broder, och moderbroder om de är tillfreds att ovanbenämnde Anders Håkansson gör vådaed och vådabot, där till de svarade och sade, att de giva sig där med väl tillfreds och låter sig nöjas som de goda män göra som lagligen sitter för rätten. Då med nämnden råd och samtycke efterlåter jag Anders Håkansson fullkomna sin lag med dem som var i stugan när skadan skedde, så och med grannar och någrannar (grannens grannar), och dessa efterskrivna är hans lagmän: Håkan i Gullskog (i Gustav Adolfs sn), Nils Nilsson i Hallebo, Måns Håkansson i Giöhult, Bengt Håkansson i Starbäck (i Gustav Adolfs sn), Sven i Krämmskog (i Gustav Adolfs sn), Bengt i Källebäcken (i Gustav Adolfs sn), Sune i Bäckebo (i Habo sn), Olof i Gölhult (i Habo sn), Mårten i Härhult (i Habo sn), Björn i Hallebo (i Habo sn), Bengt i Sued (i Gustav Adolfs sn), och Jöns Skraddare. Jämväl gav han modern Margrit i Härhult uti en vänskapsgåva ett par engelskt kläde. Jämväl den dödesbroder ett bälte om 12 lod (silver). Jämväl var syster en sked (av silver). Jämväl moderns broder en sked om fyra lod (silver) och är så här om vänligen och väl förlikta att ingen efter denna dag där på vräka eller åtala skall. Vid det straff som Sveriges lag förmäler.

Håkan skrivares tjänare - tjuv (1604)

AD: v50163.b458.s7

Vartofta häradsrätt den 4 december 1604

Håkonn skrifuares tienere, Bleff här förrätte afzagtt effteer theett 6 Cap: i tiuffue Balk: till galgie och grenn och efter velachtett Biörnn tordßon hade Kiöpt förbe: huudh, tilförendre, wtaff deenn som hudrene war stulen. ifrånn, skulle föbe:de: Håkonn giffuue honom sinne vtlagde penningr igienn.

Vartofta häradsrätt den 4 december 1604 (Landsarkivets originalhandlingar)

Håkonn skrifuares tienere, bleff här förrette afsagtt effter deett 6 Cap: i tiufue Balk: till galge och gren och effter att velaherett Biörnn tordson hade kiöpt förbe:de: huudh, tilförende vtaff deenn som huden war Stulin ifrånn, skulle föbe:de: Håkonn giffuue honom sine penninge igien

Håkan skrivares tjänare blev här för rätten avsgd efter det 6:e kapitlet i tjuvabalken till galge och gren (hängning) och efter att välaktade Björn Tordsson hade tidigare köpt förbenämnda (men detta ärende saknas) hud av den som huden blev stulen ifrån, därför skulle denne Håkan ge honom sina utlagda pengar tillbaka.

Fyra män mot Sven Håkansson - dråp (1605)

(kan inte återfinnas i advokatfiskalens kopia)

Vartofta häradsrätt den 4 april 1605 (Landsarkivets originalhandlingar)

Kom förrette. her håkonn i habo. och klagade att these 4e Per(=)

soner, torkill och brynill i humeröö, och Store Lars och Lille Lars i Röllessås, hade Slagit hanns Sonn Suen håkonsson ihiell i hualstadh gar(?) när dee droge ifrånn Stadz Marcknat Så hafuuer ther om nu mhen om iij åhr warit Ransakatt och Pröfuatt denn bästa sanning som der om finnes kunne, och åhr Så funnit i Sanning att, för:dt Suenn håkonnsomm mz sitt medhfolgje, hafuuer wedt denn andre orett i första begynnelse om Såfuatt enn gijsell ifrån dem, och sedenn burit hugh och slaggh wppå dem, och på thz sidzsta åhr thz så wijtt kommet, att de hafua Sorlat ihop, och hann är så stunge igne mun berit och hafuer fått tor huugh, så att hann någonn tijdh der efther dödde, och Efther Långsam förhandningh och noga Sasakann fanndz thz att hann ter till war orsakann, och ingen dråpare kunde.

(...)etas ej heller wijste hann någon till dråpit binda Bl (...) frij sagda till Liffuett doch hemsteltt till (...) (...) hetennes N: behagh till Lijdellige böther, och (...) re these witne huru Slagmålet skedde och sigh till drogh, her Päder i hualstada, Lasse klockere i fugleås Ingridh Arfuidhz i bossgårdenn, kristinn wedh klockare gården (...) na och Ragnilla olufzdöttrer

Kom för rätten herr Håkan i Habo och klagade att dessa fyra personer, Tor- kel och Bryngel i Hummerö (antagligen Hamundö, nuvarande Hovmene i Åsle sn, eller möjligen Hovmejorna i Sandhems sn) samt Store Lars och Lille Lars i Rullesås (i Sandhems sn) hade slagit ihjäl hans son Sven Håkansson i Valstad när det drog ifrån stadsmarknaden. Så har därom nu i tre år rannsaka- kats och prövats för att finna den bästa sanningen därom, och är så funnet i sanning att Sven Håkansson med sitt följe har utövat orätt mot de andra och tagit ett gissel (piska, käpp, skidstav) från dem och sedan gett dem hugg och slag. Slutligen har de sorlat ihop (skrikit mot varandra) tills han fick sådant hugg att han någon tid därefter dog. Efter långsam förhandling och noga rannsakan fann det att han själv därtill var orsaken, och ingen dråpare kunde bindas därtill. Blir de så frisagda livet, dock hemställs ärendet till höga överhetens nådiga behag, till liderliga böter och var dessa vittnen till hur slagsmålet skedde och tilldrog, nämligen herr Per i Valstad, Lasse klockare i Fågelås, Ingrid Arvids (hustru) i Bossgården, Kerstin vid Klockaregården, (Anna?) och Ragnhild Olofsdöttrar.

Arvid Jutes död (1605)

AD: v50163.b463.s12

År 1605 den 9 juli (samt 20 nov) - i Vartofta härad

Ett Proff om itt Manslagh
som ähr skiedtt i Konungz
Leenna

Till dätt förstee druuchken dee alla i da^l*aa, grannarnaa
tilhopa, meenn när dee gingo hemb : så tock arfuet
Jutee, Annders giötessonn i håndeenn : och sade wille
vij Löpee skeedee, och när dee Lopo, Lup hann dijtt som
werst war wtj pwsseer, och dåå stötte hann honom om
kuull, och då begiereedee, Annders förlåff, att gå
och släppa sitt Vatnn ifrånn sigh, och när hann dätt
hade gjort tock hann honom i hanndenn, och baadh
honom Kiöpee sigh ööll, dåå suarede Annders huar

[*se kommentar efter texten](#)

här giörs intheett ööll behoff, gach duu hemt till ditt iag
går hem till mitt, medh deett samma tock hann een yxe
och slogh honom i pannenn, så blodh gick wtt, så hann lågh
och dåneder, och sedeenn Kom hanns broder Niels giöter :
sson, och slogh såå Arrfuett emillan herdernne, medh sinn
yxee, deslikest war och håkann giöterssonn meedh meen
sedeenn Anders wedrättadre sigh, tock hann eenn Quistadh
Stafuer, och sloogh Arffuett, itt hooll i hufuudh, men
deett hollett var ickie gångit igiönom skul^{re}enn, sedeenn
kom någott sälskap, och skilde deem huar ifrånn
Annenn, och dåå bleff Arfuett Liggandees på sinn
sääng, i 3 dagar, och seedeenn gick hann uppe J 6 dager
och gördee sitt Arbeete, och på siuennde dageenn om
Morgonom sådde hann 2 skepper haffuere, och sedeenn
skulle hann taka op eenn sinn oxe, och war litz druchkinn,
såå tock hann denn ene oxenn i Rumpenn
och oxenn språngh, och Ryckte karann om kuull
emott Jordeenn, och språngh såå eenn gång op, och
Strax åter om kuull igienn, och bleff Strax döödh,
Dettee haffuer kyrkeherdeenn, her Månns, Annundh
på kafuellåås, och lars håkannsson i Leena, Anders
Månsson i Bristmanstorp, i Baggie Slachternäs
Näruaru och Jⁿtterligerenn påå ett Sitienndee tingh
granneligeenn, sakeenn förfaratt och Ransakeett

Att detta förs:ne såå Lagligeenn, på Lagsatte tinnge
som hållan^{ds nu} ärhe i wartofftee herret, medh heredz
Nämpdz Råådth och samptyckie, Förhanddleet, eenn part
fördragitt och förlichtt, eenn partt Affdömppt och Afsagdt
ähr Trycker Jagh Bottuidh Larsson mitt signett medh
heredz Jnsägill här nedeenn Vnder, Datis wartoffte
härett deenn 20 Nouembris åhr 1605

** Anm. Bokstaven l i första styckets första rad är av en ovanlig typ som även finns i ordet "daler" på sidan 3 längst ner i samma handskrift.*

En prövning om ett manslag som är skett i Konungs Lena.

Till det första drack de alla i Dala grannarna tillhopa, men när de gick hem, så tog Arvid Jute Anders Götersson i handen och sade vill vi löpa "skede" och när de löpte, lopp han dit som värst var uti pussar, och då stötte han honom omkull, och då begärde Anders förlov att gå och släppa sitt vatten ifrån sig, och när han det hade gjort tog han honom i handen och bad honom köpa sig en öl, då svarade Anders: "Var här görs intet öl behov, gå du hem till ditt jag går hem till mitt." Med detsamma tog han en yxa och slog honom i pannan, så blodet gick ut, så han låg och dånade, och sedan kom hans broder Nils Götersson och slog så Arvid emellan herdarna med sin yxa, desslikest var och Håkan Götersson med men sedan Anders vidrättade sig, tog han en kvistad stav och slog Arvid ett hål i huvudet, men det hålet var inte gånget igenom skallen, sedan kom något sällskap, och skilde dem var ifrån andra och då blev Arvid liggandes på sin säng i 3 dagar, och sedan gick han uppe i 6 dagar och gjorde sitt arbete och på sjunde dagen om morgonen sådde han 2 skäppar havre och sedan skulle han ta upp en av sina oxar och var lite drucken, så tog han den ena oxen i rumpen och oxen sprang, och ryckte karlen omkull mot jorden och sprang så en gång upp och strax åter omkull igen, och blev strax död. Detta har kyrkoherden herr Måns, Anund på Kavlås (i Hömbs sn), och Lars Håkansson i Lena (Kungslena sn), Anders Månsson i Brismestorp (i Kungslena sn), i bägge släkternas närvaro och ytterligare på ett sittande ting granneligen saken förfärat och rannsakat. Att detta förskrivne så lagligen på lagsatta tinge som hållet nu är i Vartofta härad med häradsnämndens råd och samtycke, förhandlat, en part fördragit och förlikt, en part avdömt och av sagt är trycker jag Botvid Larsson mitt sigill med häradets insegel här nedan under, daterat Vartofta härad den 20 november år 1605.

Omskrivet till mer modern svenska:

(9 juli 1605)

En prövning av ett mord som skett i Konungs Lena.

Först och främst drack alla grannarna i Dala tillsammans, men när de gick hem, så tog Arvid Jute Anders Götersson i handen och sade: "Vill vi löpa skede?" (kapplöpning) När de löpte, lopp (sprang) han där det var som värst med vattenpussar. Då stötte Arvid omkull Anders, och då begärde Anders lov att gå och släppa sitt vatten ifrån sig. När han hade gjort det tog Arvid honom i handen och bad honom köpa sig en öl, då svarade Anders: "Var vi gör här, så behövs inget öl, gå du hem till ditt, jag går hem till mitt." Med detsamma tog Arvid en yxa och slog Anders Götersson i pannan, så blodet gick ut, så han låg och dånade. Sedan kom hans broder Nils Götersson och slog Arvid med sin yxa. Då var också Håkan Götersson med, men sedan Anders rättat sig upp, tog han en kvistad stav och slog Arvid så ett hål i huvudet uppstod, men det hålet gick inte genom skallen. Sedan kom något sällskap och skilde dem ifrån var andra. Sedan blev Arvid liggandes på sin säng i 3 dagar, och sedan gick han uppe i 6 dagar och gjorde sitt arbete och på sjunde dagen om morgonen sådde han 2 skäppar havre (ungefär 60 liter). Sedan skulle han ta upp en av sina oxar och var lite drucken. Då tog han den ena oxen i rumpen (svansen) och oxen sprang samt ryckte karlen omkull mot jorden, men Arvid sprang upp och slogs strax åter omkull igen samt blev strax död.

Detta har kyrkoherden herr Måns, Anund på Kavlås (i Hömbs sn) och Lars Håkansson i Lena (Kungslena sn), Anders Månsson i Brismestorp (i Kungslena sn), i bägge släkternas närvaro och ytterligare på ett sittande ting granneligen saken förfärat och rannsakat. Att detta förskrivna har förhandlats, lagligen på

lagsatta tinget, som hållet är i Vartofta härad, med häradsnämndens råd och samtycke, en part fördragit och förlikt, en part avdömt och avsagt är, (intygas nu när) jag Botvid Larsson trycker mitt sigill med häradets insegel här nedanför. Daterat i Vartofta härad den 20 november år 1605.

Karin som rymde - barnamord (1605)

(ärendet saknas i advokatfiskalens kopia)

Vartofta häradsrätt den 4 april 1605 (Landsarkivets originalhandlingar)

Fördes förette Jönns i Edzlerij*, och blef så nu som förr tiltalatt om the quinfolcke som hann hade belägratt och honn hade mörtt barnet och Rymbde, doch bleff her förrette intz annet beuijs utan för Actenn hann bekenn (=) de, hann hade Lägratt henne, och de wore både ogiffit och skyll. blef för dennskull affsagde att Effter Jonn Matssonn Lenndzmannen som henne då Strax på ferska gerningh fångat hade, och henne Vthj någre dagar i sinn gårdh och På sitt arbete brukas hade och honn der i medler tijdh ähr sinn koos kommin, igiönum hanns försumilse att hann icke förde henne till Cronones gårdh och fengilse, derföre afsades, att hann skall fö (...)* skaffa henne igenn, och drengenn bliffue i fasta bareingh* eller i Cronenes föruarung.

*möjligen Ersered i Nykyrka sn

*trasigt i kanten

*bevaring(?)

Fördes för rätten Jöns i Edlered (möjligen Ersered i Nykyrka sn) och blev så nu liksom förr tilltalad om det kvinnfolk som han hade belägrat och hon hade mördat barnet och rymt. Dock blev här för rätten inget annat bevisat än akten som han bekände att han lägrat henne, och de vore båda ogifta. Blev för dens skull avsagt att eftersom länsmannen Jon Matsson, som då hade fångat strax efter den färska gärningen och henne uti några dagar hade på sin gård där hon fick utföra arbete och hon där emellertid rymt sin kos genom hans försummelse att han inte förde henne till Kronans gård och fängelse, därför afsades att han ska föra henne tillbaka och drängen bli i fast bevaring eller i Kronans fängelse.

Vartofta häradsrätt den 23 oktober 1609 (Landsarkivets originalhandlingar)

Kom åter förrette. karinn i Edzlerij, som för 2 åhr Sedenn war berychtet. att honn skulle hafua förmyrt sitt foster, som honn aflatt hade mz Jönns i Edzlerij. Då blef honn åter nu som för. tillspordh. förrette. i hele tingz= almogenns Näruario, om honn wiste der af att honn blef der af medh. eller någon sinn Rådde henne der till, Der till honn nu som för wndskylle= de honum, wtann bekende. att hann badh henne thz oppenbara, som honn och giorde, för alla som wore boendes i Edzlerij by, och hele grannalaget, som de och alla bekende, der medh blef han Vndskyllet.

Men huadt karins sack belånger, blef åter nu som för noga Ransakat, och fandz intz annat änn att honn nu thz odolt hade, för alla granner, och grann

quinnor i Edzlerij boandes wore, att honn hafuänder war. och honn och hann nu Som för bekennde, att dee hade Låfuat, och tilsagde huar andra Echtenskap. och. thz för huar mann Oppenbarat. och ickie war här någon Skyllskap eller Suågerskap på Ferde som thz för hinndra= kunde, wtann Störste Mistankenn war om Jönsees moder, att honn thz intz skulle wilgie Samptyckia. efther karinn hade fattige Slecht och Ringa hielp, om honn något ther i skulle wälla. hafuer varit vthj mistanke och i folckz mundh. Derföre honn sigh mz enn 12 Manna eedh befrijat hade, doch mz Långhsam för= hållningh, och noga Ransakann, som nu Vthj 2 åhr hållin åhr, hafuer heredtz Nämpdh intz kunnett binda hen= ne till någonn Mordeska. Wtann honn åhr der mz. emot sine Wilie quijtt, för dee Orsaker som wedh förgågnne. håldne tinngh, Ransakade och bekende åhre Sades honn för samma mordh quitt och frij.

Kom åter för rätten Karin i Edlered (möjligen Ersered i Nykyrka sn) som för 2 år sedan kom i rykte att hon skulle ha mördat sitt foster, som hon avlat med Jöns i Edlererd. Då blev hon åter, nu såsom tidigare, tillfrågad av rätten i hela tingsallmogens närvaro, om hon visste därav att hon blev därav med, eller någonsin rått henne därtill. Till detta svarade hon nu såsom tidigare att hon undskyllde (rentvå, förlåta) honom, utan bekände att han bad henne det uppenbara i Edlereds by och hela grannlaget som de alla bekände. Därmed blev han undskyld (rentvådd).

Men vad Karins sak belangar (angår), blev åter nu som förr noga rannsakat, och återfanns inget annat än att hon nu hade det odolt för alla grannar och grannkvinnor som bodde i Edlsered att hon var havandes. Hon och han som förr bekände att de lovat och tillsagt varandra äktenskap och det för var man uppenbarat, och inte var här någon skyldskap eller svågerskap (två ord för släktskap) på färde som det kunde förhindra, utan största misstanken var om Jöns moder, att hon inte ville samtycka till detta, eftersom Karin hade fattig släkt och ringa hjälp, om hon skulle välla något däri, har varit i misstanke och folks mun. Därför hade hon befriat sig med en 12-manna-dom, dock med långsam förhållning och noga rannsaking, som nu uti 2 år är hållen, har häradsnämnden inte kunnat binda henne till en mörderska, utan hon är därmed emot sin vilja kvitt för de orsaker som vid föregångna hållna ting, rannsakade och bekända är, sades hon för samma mord kvitt och fri.

Anders Nilssons mansbot - dråp (1605)

(ärendena saknas i advokatfiskalens kopia)

Det förstnämnda ärendet tillhör inte denna boks egentliga tema.

Vartofta häradsrätt den 4 april 1605 (Landsarkivets originalhandlingar)

Kom förrette Niels stingz tienere, och klagade påå eenn hans Landbo i duerstorp, att han i mån= gen åhr, hade suteett på hemmenett och Jnthett bygd och efther Nämpdeeenn hade der waritt och synntt var saker till 2 oxar, menn för gode mens böenn

skuull wartt Honom effterlåtet till eenn Oxee.

Kom för rätten Nils stings tjänare och klagade på sin landbo i Dverstorp att han i många år hade suttit på hemmanet och inget byggt. Eftersom nämnden har varit där och synat, sakfälldes han till 2 oxar (i böter), men för goda mäns böners skull, vart det honom efterlåtet till 1 oxe.

Kom föörretten, Anders Nielßonn i Kymboo och Beuißa= dee i Jnlägningh, för itt Männslagh hann för nå= konn tijdh sedeenn war kommeenn Vthj effter deett 13 Cap: i dråpmåb: Cronann 13 *mark* 8 örtiger deett tock hans hußbonndee. w: Claus Arfuetsonn till Påårp, heredz sakeenn 6½ *mark* 4 örtiger och herredz= höfdingeeenn 6½ *mark* och Måltzegenndeenn baadh för honom.

Kom för rätten Anders Nilsson i Kymbo och bevisade i inlagorna, för ett mansslag han för någon tid sedan var kommen uti, efter det 13:e kapitlet i dråpmåla balken, Kronan 13 *mark* 8 örtuger, som hans husbonde välborne Claus Arvidsson till Påarp tog, häradsaken 6½ *mark* 4 örtuger och härads-hövdingen 6½ *mark* och målsägaren bad för honom.

Arvid Spaks dråp på Per Arvidsson (1607)

Vartofta häradsrätt den 17 april 1607 (Landsarkivets originalhandlingar)

Kom förrette Arfuedh Spack i Näss. och gaf Bengtt i Låmneuadh* ett orfegde breff på enn Mansbott för= *Lammevad i Dimbo socken hans son Per arfuidhsson, som han af daga tock, och war botann 280 *mark* och tilsade honom enn efuigh wenskap.

Kom för rätten Arvid Spak i Näs och gav Bengt i Lammevad (i Dimbo socken) ett urfejdsbrev (löfte att inte hämnas) på en mansbot för hans son Per Arvidsson som han tagit avdaga, och var boten 280 *mark* och lovade honom ett evig vänskap.

Nils dråp på Olof Larsson (1608, 1610)

Vartofta häradsrätt den 22 november 1608 (Landsarkivets originalhandlingar)

K: M befalningzmann talade till Nils Suenss i Sunderål Som för någonn tidh sedann Slogh ihiell oluf Larsson i karlaby huem som honom hafuer bestått att Vtgiffne böter, för änn thz hafuer varit Ransakat för Lagh och rette, och K.Mz: der om blifuer i Vnderdonighet till frågatt, oanseedt, att hann hade bekommit konungs dagha(?), der till hann Suarade att Lasse Jönsson i karlaby denn dödes fader, fordrede få mykit På att hann kunde ingenn dagh Niuta medmindre hann skulle Stella den tilfriedh, och bekende de thz

båda att Vtgifuedt ähr i wedh och Peninge till
(...) och Effter thz att detta uthann Nåkon

beskeed* *sidbrytning

(...) emott K.Mz Mandatt, bleff förtenskull Sam=
me Nils SuenSSonn stelt her förrette Vthj Crononees
fougdes hennder, och samme Vtgifne bote Peninge
blefuö förbudne till dees att Suar kann komma
ifrån hans K Mz: dessförinnen skall han blifuue
i Cronones Föruarigh.

Kunglig Majestäts befallningsman talade till Nils Svensson i Synnerål som för någon tid sedan slog ihjäl Olof Larsson i Karleby och vem som honom har bestått att utge böterna, förrän det har blivit rannsakat inför lag och rätt. Kunglig Majestät har därom blivit underdånigt tillfrågad, oansett att han har bekommit "konungsdag"(?). Därtill svarade han att Lasse Jönsson i Karleby, den dödes fader, fordrade så mycket att han ingen dag kunde njuta med mindre än att han ställde dem tillfreds. De bekände båda att han utgivit (böter) i ved och penningar, vilket skett utan något besked och emot K.M:jts mandat. Blev för dens skull denne Nils Svensson ställd här inför rätten i Kronofogden händer och dessa utgivna bötespengar blev förbjudna omhändertagna?) tilldess att svar kan komma från H.K.M. Till dess ska han vara i Kronans förvar.

Vartofta häradsrätt 23 juli 1610 (Landsarkivets originalhandlingar)

Ransakningh om thett Manslagh Som
Skedde Sunderåll.

Kom förrette Elinn Olufz i karlaby, och klagade till
Nils Suensonn i Sunderåll, att hann hade Slagit
hennes mann . oluf Larsonn i karlaby Jhiell,
thett sigh så tildragitt hafuer . Såsom här efther.
förmålas, att oluf Larsonn hann åtte enn
Part i denn Skattagårdenn i Sunderåll, som Nils=
nu på boor, och för nåkon tijdh sedenn hafvr Nils=
gifuidt oluf Larsonn enn oxe, på Samme gårdadell.

Oluff och* *sidbrytning

hanns fader. Lars Jönsonn . hade oxenn wthj sinn
häfdh, trettonn daghar, och så blef oxenn dödth=
och förtenskull wille dee, att Nils skulle betala
oxenn på Nyt igienn, efther der då skulle blifuue
tinngh. Vthj wartoffte heredt, så drogh Lars Jönson
oluf Larson och Arfuidh Suensonn i Smedeby,
till Nils Suensonn i Sunderåll, och Sporde hoo=
num till, om hann wille betala Samme oxe
och en fyra lodh skeedh. mz någott annat, som dee
hade sigh emällann, Der till Suarade Nils
Suensonn, alle huadt migh dömmes förretter
Dätt will iagh göra och eftherkomma, män efther
oluff Larsonn, och hans medfölie, wore någott
druckne: kunde dee ingenn förlichningh blifuue,
Wtann oluf Larsonn war der Inne på Nilsee fä=
gårdh: och gjorde sigh wredh. på thet sidzta greep
efther enn Stafuar. Som Nils thett sågh war.
hann Snarare och fick Stafuar enn för ann thenn
andre och Slogh oluf Larsonn tuu Slagh öfuer
halsenn medh Stafueenn, Så att hann föll om
kull och besuinnade, J thet samma Språngh hans
fader. Lars Jönsonn inn på gårdenn, och Slogh
Sinn Söster brijta bryngels i Sunderåll, öfuer
halsen medh enn Stafuer, och Slogh Nils Suen=
sons hustru på armenn, alle mädann thetta
Sorlett Stodh på, Lågh oluf Larsonn på gårdenn=
widh pas enn timme, Så komo arfuidh Suensonn

i Smeby och *sidbrytning

och Nils Suensonns Pijga, och hulpe oluf Larsonn
wp, och komme honum på hestenn, så Redh han=
sinn koos. op öfuer åkergierdett, der då på å
wägenn hinte* hans fader honum, och togh honom i
håndenn, och Rede så både ihop, och som de då
Reede, Stupade dee både emott Jordenn, och
lars Jönsonn hann lågh der någott Litett
medh, en stundh, och hade tänke att oluf hade
Sofuit, som thann då omsijder förnam, att oluff
Larsonn intz förmåtte, att komma sigh dädenn
och hann ej heller orckade medh honom, Reedh=
hann hem till karlaby, och togh thenn andree
sinn sonn, och Lars fråste medh sigh, fördee

*ordet är inskrivet efteråt över raden

så honom heem, och sedenn talade hann all=
drigh itt ordh, eller sågh wp medh sinn ögonn,
Wtann the honum synntt och seedt. haffua,
ickie annerledis witnett kunnett, än hans
halzbeenn war af, efther der inge blodwijtee
eller blånader Synntes, mheer änn på denn
ene Armenn, och Lefde så ickie lengie der efther,
änn på dätt andra dygnet, thetta witna så
många som i karlaby boennedes ähre, och hans
eginn fader. Som war medh, effter thenne
witne, och noga Ransackningh, kunde her=
res Nämpdh intz annet kunnet besluuta.

Wtann han hafuer trentt dråarenn sigh
att dräpa*

*sidbrytning

och bondenn Juu äger huus, och hemfridh. doch
blef dett beuijst att hann intz drogh wredee dijtt,
efther dee tilförende aldrigh hade warit oennse;
för änn denn gångenn, om för:ne oxer som för:ne ähr.

Rannsaking om det manslag som skedde i Synnerål.

Kom för rätten Elin, Olofs (hustru), i klagade på Nils Svensson i Synnerål att han hade slagit ihjäl hennes man, Olof Larsson i Karleby, vilket har tilldragit sig såsom härefter förmåles, att Olof Larsson ägde en part i Skattegården i Synnerål som Nils nu bor på, och för någon tid sedan har Nils givit Olof Larsson en oxer för denna gårdsdel. Olof och hans fader Lars Jönsson hade oxen i sin hävd under 13 dagar, men då dog oxen. För dens skull ville de att Nils skulle betala på nytt igen. Eftersom de då skulle vara ting i Vartofta härad, så drog Lars Jönsson, Olof Larsson och Arvid Svensson i Smedby till Nils Svensson i Synnerål och frågade honom ifall han ville betala samma oxer och en sked på 4 lod med något annat som de hade sig emellan. Därtill svarade Nils Svensson: "Allt vad som döms för häradsrätten, det vill jag göra och efterkomma". Men eftersom Olof Larsson och hans medföljare var något druckna, kunde de inte göra något förlikning, utan Olof Larsson var därinne på Nils gård och "gjorde sig vred" (brev vredgad och arg). "På det sista" (till slut) tog han en stav, vilket Nils såg men var snabbare och tog staven från den andre och slog Olof Larsson två slag över halsen med staven, så att han föll omkull och svimmade. I detsamma sprang hans fader Lars Jönsson in på gården och slog sin syster Brita, Bryngels (hustru), i Synnerål över halsen med en stav och slog Nils Svenssons hustru på armen. Medan detta sorl pågick, låg Olof Larsson på gården vid pass en timma. Då kom Arvid Svensson i Smedby och Nils Svenssons piga och hjälpte Olof Larsson upp så han kom till hästen. Då red han sin kos upp över åkergräddet. Där på vägen hindrade hans fader honom och tog honom i handen, och de red så båda ihop. När de red, stupade de båda mot jorden. Lars Jönsson låg där en liten stund och tänkte att Olof hade somnat. Såsom han då omsider förnam (upptäckte) att Olof Larsson inte förmådde att komma "sig dädan" (därifrån) och han själv inte heller orkade med honom, så red han hem till Karleby och tog den andre sonen med sig så de kunde föra Lars med sig hem. Sedan talade han aldrig ett ord, eller såg upp med sina ögon, utan de som har synat och sett honom, kunde inte annorledes vittna än att hans halsben var av, eftersom det inte syntes något blodvite eller blånader mer än på den ena armen, och levde inte så länge därefter än på det andra dygnet. Detta vittnade många som är boende i Karleby och hans egen fader som var med

dessu vittnen. Noga rannsakat kunde häradsnämnden inget annat besluta utan att han hade trängt dråparen till att dräpa, och bonden ju äger hus och hemfrid. Dock blev det bevisat att han inte drog dit med vrede, eftersom de aldrig tidigare hade varit oense, förrän denna gång om förnämnda oxar.

Två 11-åringars lek och Ragnhild Persdotters dråp (1608)

Vartofta häradsrätt den 13 december 1608 (Landsarkivets originalhandlingar)

Kom förretten Ragnille Paderss dotter, och bleff henne Påbe=
fuijst, att honn mz Wåde och Leeck hade kastatt enn
Steenn, att enn annann Litenn Pijge, aff huilkitt stenns=
huilgh honn ähr dödth Wordenn, och efther de ärhe bade
öffuermage till ii* åhr, Som begge Slektenne bekiende *avser 11
Belffuo de förlicher, att för:ne Ragnilles Slecht skal gif=
ue Anders olssonn Vacka bott (...) efther thz 12 Cap.
ii dråpmåll mz wåde, huilke Pen (...) fues till
hospitalenn, och bleffue Weneer och w (...) te.

Kom för rätten Ragnhild Persdotter och blev för henne bevisat att hon med våld och lek hade kastat en sten så att en annan liten piga, av vilket stenkast hon blev död, och eftersom de båda är övermaga (omyndiga) och 11 år, som bägge släkterna bekände, blev de förlikta, att nämnda Ragnhilds släkt ska ge Anders Olofsson "vacka bot" (vacka = skäppa) (... här nämns mängden ...) efter det 12:e kapitlet i dråpmål med vilja, vilka penningar(?) (... skänkes? ...) till hospitalet (dåtidens sjukhus), och blev sedan vänner och (...)

Anders Nilssons dråp på Jöran Olofsson (1609)

Vartofta häradsrätt den 25 juli 1609 (Landsarkivets originalhandlingar)

Kom förrette Jngierdh bryngels i Gerum mz sine söner, och klagade till Anders Nilsson i Gerum, om itt Slagz=
måll. som sikh för 2 åhr sedenn skeede war, och för=
mennte förbe:de Jngierdh, att Anders war fullann
dråpare, Då blef der om här på tinget Ransa=
katt. och noga Prüfuatt, och befanndz att både Anders
Nilsson och* *sidbryte
och Jörenn Olsson som dödth blef aldrih hade tilförende
någonn trätta, för ähnn denn Resenn som tildrogh
sikh om enn Litenn knijff, som Jöran togh och satte i ta=
kett, så Vddenn gick aff, Der af de begynnte
trätta, och kommo Så till Slagz, och Anders högh
honum ett Litz huugh i hufuudett medh enn Vegia,
Sedenn Leefde hann Vthj 9 wekor, och war läcke
och kunde ickie åklagarenn tillfyllest, binda drå=
parann till dråpitt som lagh säger, Wtann dee
Förmente annen Siuckdom war der i komminn
och fick dråparenn huugh för ähnn hann skade
giorde, som denne witnade på bokann, och giorde
sinn eedh. och wore der hoos. Suen brynielsson
och Jngill i Gerum, och efther thenna sack skall

hoos K Mz förfrågas, om hann till Lifuedt
kann blifue benådhd. Bijder och Mållegendenn
för honum, att h k. M: Nådigz honum Lifuuet
för mögellige böter wna will.

Kom för rätten Ingegerd, Bryngels (hustru), i (Östra) Gerum med sina söner och klagade på Anders Nilsson i Gerum, om ett slagsmål som skedde för 2 år sedan. Ingrid menade att Anders var full dråpare. Då blev därom här på tinget rannsakat och noga prövat, och befanns att både Anders Nilsson och Jöran Olofsson som dog aldrig tidigare hade någon träta, förrän den gången som tilldrog sig om en liten kniv som Jöran tog och satte i taket så udden gick av. Därav begynte de att träta och kom i slagsmål, så att Anders högg honom ett litet hugg i huvudet med en "vegia". Sedan levde han uti 9 veckor och var läkt, och kunde inte åklagaren tillfyllest (tillräckligt) binda dråparen till dråpet som lagen säger, utan de menade att annan sjukdom hade kommit däri och fick dråparen hugg förrän han gjorde skada, som han vittnade på boken, och gjorde sin ed, och de vore Sven Bryngelsson och Ingel i Gerum. Eftesom denna sak ska hos Kunglig Majestäts förfrågas (hur man bör döma), om han till livet kan bli benådad. Beder också målsägaren för honom, att Hans Kungliga Majestäts nådigt vill unna honom livet för möjliga böter.

Vartofta häradsrätt den 22 oktober 1609 (Landsarkivets originalhandlingar)

Kom förrette h Jngierdh i Gerum, och klagade till Anders Nilsonn, om hennes son som hann hade Slagit ihuell för 2. åhr sedenn, och hade i Skara. när h: k: Mz war Der Fååt Rijcksenns Rådzt tilsägillse, att fånga honum, då blef hann här förrette förhördd, och tilspordh, om han kunde wndleda sigh ifrån dråpitt, der till hann intz förebära kunde*

*sidbryte

wtann bekennde, att han högh honum i hufuudett och hade och denn som dödh bleff bekenndt för Prestenn på sitt yttersta. att hann aldrig hade haft helsedag i der 10 veckor hann Lefde effter hann fick huugh Doch eftheer noga Ransackningh, och hans eginn bee= kennilse, kunde heredtz Nämpdh intz fria hans Lif Doch beder Mållegendenn för honum, och will be= nåda honum Lifuet, om K.Mz nådigz teckees honum Lifuett benåda. för mögellige böther.

Kom för rätten hustru Ingegerd i (Östra) Gerum och klagade på Anders Nilsson om hennes son som han hade slagit ihjäl för 2 år sedan, och hade i Skara, när Hans Kungliga Majestät var där, fått riksrådets tillsägelse att fånga honom. Då blev han här för rätten förhörd och tillfrågad om han kunde undleda (bevisa sin oskuld) sig dråpet. Därtill kunde han inte förebära (anföra, påstå) utan bekände att han högg honom i huvudet. Hade den som dog bekänt för prästen på sitt yttersta att han aldrig hade haft hälsa de 10 veckorna han levde efter det att han fick hugg. Dock efter noga rannsaking och hans egen bekännelse kunde häradsnämnden ite fria hans liv. Dock ber målsägaren för honom, och vill benåda honom livet, om K.Majts nådigt tackes (önskar, kan tänkas) benåda honom livet och ges möjligheten att ge böter.

År 1610-1634

FRÖKIND

Lars Esbjörsson anklagad för tidelag (1610)

Frökinds häradsrätt 20 juli 1610 (Landsarkivets originalhandlingar)

Kom förretten Lars Esbjörsson i Mönnarp, och Stodh=
uppenodenn(?) mz 24 Erlige dannemän, och wille=
sigh weria och befria, för dätt Stänna Rychtee.
hann Vthj kommin war, att skola hafua hafft
tjeddellagh. mz enn sinn grannes koo, huilkett enn=
Pijga. Såsom hafuer gått i bygdenn, och drifuit
Mergiett Trulsadotter N: hafuer wespeidtt
Så hafuer Lars Esbjörson, på några herestingh
der om flitigt förmanatt waritt, att bekenna.
Sanningen, och honum der utöfuer försäkratt att
der han will Sanningenn bekenna, Skolle
honum effteer beste Medill holpet blifuue,
hafuer och Så Samma quinfolck tijtt och
ofta förmanat waritt, att Sanningen bekenna,
om honn deen Ogerningh mz honum seedt
hade, Då hafuer honn wndertijdenn sagdt
att honn sågh Dätt, och Stundum Neij, doch=
mäst aldrih sagdt Neij, indtill denna gångenn
Då blef henne frågat, huarföre att honn såå
tuätaligh* ähr, då sade honn nu, att dätt honn
tilförennde hade Neij sagdt, ähr honn Lockatt
till, Då witnade. och beuijste hele heredtt.
att Samma quinfolck, ifrån barndommen
altigh hafuer både lugitt och Stulit och ingen
wisso ähr medh hennes ordh. derföre blef
Lars Esbjörsson tillåtit, att gå sinn Lagh
Denna wore hanns Lagmänn,

Jöns i göteuedh.	Lars Andersonn,
Esbiörn i tofarp	Siggie i biskopztorp.
Suenn i tofarp.	Assor ibidh.
Jönn i tofarp.	Oluf Larsonn.
Anders Suenson	Jönn i Lunkebo
Per bengtson	Nils ibid.
Jönns Andersonn	Håkonn wesgiöte.
Oluf Arfuidsonn	Dafuidh i kinnwedh.
hans i kinneuedh	Lars ibidh
Ambiörn i Sörby	Anders i faestorp
Jon Arfuidson	Nils Jönsonn
Erich i hasle	Jonn wdsonn

Sades frij wtann Sannere Spöries kann

*tvetalig, talar tvetydigt

Kom för rätten Lars Esbjörnsson i Mönarp och stod "oppenboden"(?) med 24 ärliga dannemän och ville värja och befria sig för det rykte som han vart kommen i, att han har haft tidelag med sin grannes ko, vilket en piga som har gått i bygden och drivit, Margit Trulsdotter, har vidspritt (spridit vidare). Så har Lars Esbjörnsson på några häradsting därom flitigt varit förmanad att bekänna sanningen, och honom därutöver försäkrat att om han vill bekänna så ska han bli hjälp på bästa sätt. Har också samma kvinnfolk titt och ofta förmanats att bekänna sanningen, om hon den ogärningen med honom hade sett. Då har hon undertiden sagt att hon såg det, och stundom Nej. Dock mest aldrig sagt Nej, intill denna gången. Då blev hon utfrågad varför hon är så tvetalig (talar tvetydigt). Då sade hon att när hon tidigare hade sagt nej, blev hon lockad till det. Då vittnade och bevisade hela häradet att detta kvinnfolk, ifrån barndomen, alltid har ljugit och stulit och inget visst (trovärdigt) är med hennes ord. Därför blev Lars Esbjörnsson tillåten att gå sin lag (lagliga ed). Dessa vore hans lagmän:

Jöns i Göteve	Lars Andersson
Esbjörn i Tovarp (i Göteve sn)	Sigge i Biskopstorp (Bestorp i Marka sn)
Sven i Tovarp	Assar ibidem (på samma ställe)
Jon i Tovarp	Olof Larsson
Anders Svensson	Jon i Lunkebo (i Marka sn)
Per Bengtsson	Nils ibidem
Jöns Andersson	Håkan västgöte
Olof Arvidsson	David i Kinneved
Hans i Kinneved	Lars ibidem
Ambjörn i Sörby	Anders i Fastorp (i Kinneveds sn)
Jon Arvidsson	Nils Jönsson
Erik i Hassla (i Kinneveds sn)	Jon Uddsson

Sades fri tills sannare bekräftelse kan uppvisas

Sven Larsson och en drängs död (1612)

AD: v189930.b1720

1612 den 6 maj – Frökind

Samme tidh fäste Suenn Lassesonn enn 6. Manna edh till nesta tingh, att han icke war wållandes i thenn drenghsens dödh som trädit slogh ihiehl.

Samma tid fäste Sven Larsson en sexmannaed till nästa ting, att han inte var vållande till den drängs död som trädet slog ihjäl.

Måns hustru och dråpet på hennes foster (1612)

AD: v189930.b1800

1612 den 29 okt – Frökind

Kom förrette Månses hustru i kopperholt, och tilböds sigh wil= lia göra thenn eden som honn tillförende fästh hade för thz fosterett som blef förmördt, och efther at thenn Misdoderskan bekennende och orsakade Månses hustru när hon dödenn Leedh, att honn intz war ther Vthj wållandes Gafz förtempuskull edinn Op.

Kom för rätten Måns hustru i Kopperhult (i Hjo sn?) och tillbjöd sig vilja göra den ed som hon tillförne fäst hade för det foster som blev mördad, och efter att den missdådaren bekände och orsakat Måns hustru när hon döden led, att hon inte var där uti vållande, gavs för dens skull eden upp.

Omskrivet till mer modern svenska:

Kom för rätten Måns hustru i Kopperhult (i Hjo sn?) och bad att få göra den ed som hon hade fäst tidigare för det foster som blev mördad, men efter det att missdådaren har bekänt när hon döden led, att Måns hustru inte var där till vållande, gavs för dens skull eden upp.

Karins ovissa död (1619)

AD: v189930.b1840

1619 den 9 juli – Frökind

Jöns i Dwärstorp och desse effter:ne Laße i Eke, Anders i Hulltorp, Anders gårdzskrif=ware, lille Anders, och Jonn i Lagestorp, fä=ste lagh, att the icke äre wollandes wthi hustru karins dödh, Larßes hustru i Tornarp, samma edh skola the fullborda i wartoffta härad.

Jöns i Dvärstorp (i Dimbo sn) och dessa efterskrivna Lasse i Eke(*troligen i Vartofta härad*), Anders i Hålltorp (i Jäla sn), Anders gårdsskrivare, Lille Anders och Jon i Lagerstorp (i Kinneveds sn) fäste lag att de icke är vållandes uti hustru Karins död, Lars hustru i Tornarp (i Börstigs sn), samma ed ska de fullborda i Vartofta härad.

Måns Andersson och Margreta Olofsdotter - otukt (1619)

AD: v189930.b1840

1619 den 9 juli – Frökind

Måns Anderßon i Hallagården i Kinnewedz Sochn, wälbördigh Haral E=richzsons förlähningz bonde, hafuer giort en fällt hoor med oskyld konu sin leghe Piga Margreta Olufzdotter, then till för=ne oförkräncht war, huilkett skedde 8 wekor sedan han war wigd widh sin hustru, är inte till förne med nogon sådana eller annar last beslagen, lofuar boot och bättringh och bättringh*, och hans hustru be=der för honom, för denna deras mißgiär=ningh, efter Gudz och Suerigis lagh, kan näm=den icke wäria deras lijff, Wthan i all vn=derdånighet aller vår nådigste konungh och herre till nådigt betänkiande och hög=re förklaringh ödmiukeligen hemställt.

**skrivet två gånger*

Måns Andersson i Hallagården i Kinneveds socken, välbördige Harald Erikssons förläningsbonde, har gjort enfalt hor med oskyld konan sin legopiga Margreta Olofsdotter, den tillförne oförkränkt var, vilket skedde 8 veckor sedan han var vigd vid sin hustru, är inte tillförne med någon sådan eller annan last beslagen, lovar bot och bättring och hans hustru beder för honom, för denna deras missgärning, efter Guds och Sveriges lag, kan nämnden icke värja deras liv, utan i all underdånighet allas vår nådigste konung och herre till nådigt betänkande och högre förklaring ödmjukeligen hemställd.

Omskrivet till mer modern svenska:

Måns Andersson i Hallagården i Kinneveds socken, välbördige Harald Erikssons arrendebonde, har gjort enfalt hor med tjänstepigan Margreta Olofsdotter, som tidigare var okränkt, vilket skedde 8 veckor efter den dag när han vigdes vid sin hustru. Han är inte tidigare påkommen med något sådant eller någon annan last. Han lovar bot och bättring samt hans hustru beder för honom. För denna deras missgärning, efter Guds och Sveriges lag, kan nämnden icke värja deras liv, utan i all underdånighet allas vår nådigste konung och herre till nådigt betänkande och högre förklaring ödmjukeligen hemställd.

Anders Larsson och Margareta Nilsdotter - otukt (1620)

AD: v189930.b1880

1620 den 2 juni – Frökind

Anders Larsson i Glaskulla hafuer gjort enfält hoor medh Oskylde Konu Margreta N. dotter, huilken konu nu rymd är, han beken= ner sin mißgärningh, beder om nåden och icke Rätten, är icke heller med nogon sådana eller annar last beslagen, lofuar boot och bättringh, och hans hustru beder för honom, doch för den= na hans mißgerningh kan denne rätten eftir Gudz och werdzligh lagh icke frij hans lijf, wtan i allwnderdånighet, alles vår nådigste Konungh och herre till högh och nådigh förklaring, ödmjukeligen hemställt.

Anders Larsson i Glaskulla (i Vårkumla sn) har gjort enfalt hor med oskyld konan Margreta Nilsdotter, vilken kona nu förrymd är, han bekänner sin missgärning, beder om nåd och inte rätt, är icke heller med någon sådan eller annan last beslagen, lovar bot och bättring, och hans hustru beder för honom, dock för denna hans missgärning kan denna rätten efter Guds och världslig lag icke fria hans liv, utan i underdånighet, allas vår nådigste konung och herre till hög och nådig förklaring, ödmjukeligen hemställd.

Anders Småling och Ingeborg Valentinsdotter - otukt (1620)

AD: v189930.b1900

1620 den 21 juli – Frökind

Samma tidh klagade Zacharias Jöranßon till Anders Smålingh en landzknecht, för thz han hafuer bedrifuit enfålt hoor med hans hustru, Ingebor Fallentins dotter*, huilken för 2 åhr sedan skedt är, huilken sak för:ne Zackarias tillförne för rätta hafuer Anfördt, och wthi denne Anders Smålingz frånwaro som då rynder war, sin hustrus sak förlåtit, och för henne utgifwit 80 daler. Nu är denne för:ne Anders Smålingh tillstädes kommen, sin Mißgiärningh inte nekar, utan vppenbårliga bekänner. Beder om nåden och icke Rätten. Målzeganden för:ne Zacharias beder inte för honom, utan hårdt står vppå sin rätt. Fördenna hans bedrifne mißgiärningh och efter hans egen bekännelse, kan denne rätten icke wäria hans lijf, utan vara fallen till thet straf som både Gudz och werldzligh lag om hoor inneholler och förmåler, doch i all wnderdånighet alles vår nådigste Konungh och herre till högh och nådigh förklaringh ödmuikeligen hemställt.

*Valentinsdotter

Samma tid klagade Zakarias Jöransson till Anders Småling en landsknekt, för det han har bedrivit enfalt hor med hans hustru, Ingeborg Valentinsdotter vilken för 2 år sedan skett är, vilken sak förnämnde Zakarias tillförne för rätten har anført, och uti denna Anders Smålings frånvaro som då rynd var, sin hustrus sak förlåtit, och för henne utgivit 80 daler (= 320 mark = 2560 öre, eller ungefär 3,5 årslöner).

Nu är denne förnämnde Anders Småling tillstädes kommen, sin missgärning inte nekar, utan uppenbarligen bekänner. Ber om nåd och inte rätt. Målsäganden förnämnde Zakarias beder inte för honom, utan hårt står uppå sin rätt. För denna hans bedrivna missgärning och efter hans egen bekännelse, kan denna rätten icke värja hans liv, utan vara fallen till det straff som både Guds och världslig lag om hor innehåller och förmåler, dock i all underdånighet alles vår nådigste konung och herre till hög och nådig förklaring ödmjukeligen hemställd.

Mansbot för Ambjörn Svensson (1623)

AD: v189930.b2190

1623 den 30 okt – Frökind

Kom För Rätto Nilß J Holmestorp och klagadhe till Bengt J Boderne om en Mansboot, Sasom Bengtz brodher Bengdt Anderson skulle wthläggia, för Ambjörn Suenson be:d Nilsaß Måågh, huilken Boot uar wthuißat till 600 mark.

Tå Beuiste Bengdt J Backegårdhen att her
Hanß J huarf Som Tå uar Målsman för sam=
ma Boot at han Anammade på Boothenn enn
Skattagårdh J aluar J Reduegz Häradt
for 200 mark. Jthem ladeß uth Som Slechten Togh
Mädhan Bengdt Anderson Lifdhe J Annor uerdh
200 och 9 mark Sedhan hafuer Bengdt Wthlagdt 16
daler. Mhen Effter Samma Saak hafuer uaritt
På Reduegz häradzting skiärskodhat, och be:de Nilß och
Hanß Slächtingar Tilsagdt, at the Skulle Tagha
alt thz Effter bengdt fanß Bådhe Löst och Fast för
100 mark. Och Sedan ähr them Emellom Räcknett
och Belop sig Som Rästade 9 daler, Huilka Penger
ähre afkorthade. Effter Jngz Mher Fanß effter be:de
Bengt Anderson, och ähr Samma Saak på Riduegz
häradzting Laagligen afhandlatt, Therföre Blef Sam=
ma Saak Nu Besluthen, och Lefundeß honom af
Rätten wrfrijgde breff

Kom för rätten Nils i Holmstorp (i Norra Åsarps sn) och klagade till Bengt i Bodarna (Bredene i Smula sn) om en mansbot såsom Bengts broder Bengt Andersson skulle utlägga för Ambjörn Svensson benämnde Nils måg, vilken bot var utvisat till 600 mark (=150 daler = 4800 öre). Då bevisade Bengt i Backgården att herr Hans i Varv som då var målsman för samma bot att han anammade boten en skattegård i Alvar (Alvared i Norra Åsarps sn) i Redvägs härad för 200 mark. Jämväl lades ut som släkten tog medan Bengt Andersson levde i Annor (syftar sannolikt på Alvared) värd 200 och 9 mark sedan har Bengt utlagt 16 daler. Men efter samma sak har varit på Redvägs häradsting skärskådad, och benämnde Nils och hans släktingar tillsagt att de skulle ta allt det efter Bengt fanns både löst och fast för 100 mark. Och sedan är dem emellan räknat och belopp sig som restade 9 daler, vilka pengar är avkortade. Efter inget mer fanns efter benämnde Bengt Andersson och är samma sak på Redvägs häradsting lagligen avhandlat, därför blev samma sak nu beslutad och levundes(?) honom av rätten urfejsbrev.

Detta ärende upptogs först på häradstinget i Redväg och här finns vissa varianter till berörda ortnamn.

1622 den 5 december – Redvägs häradsting

Framkom förrättenne Nillß i hålmestorp ifrån frökennß Hääradt och Beklagade sigh att ännu ståår Obeetalldt påå denn Mannß bot som framleednne stora Benngt i Alluaredt för många åhr sedan Wtwiße N: Peninger 200 mark. Befallteß Lareß i Ryninga och Annderß i Åsarp att dee meedh Alluar till ßäija, Lille benngt i Brederedt och Annderß Annderßonn i Alluaredt, att dhee Änndeliggenn Såå Laagha att samma Wtwiße boot På Änndelighenn fyllesth Wtkommen Jnnann Matteßmeße i Winnter, Elijesth skoola dhee Jnn Wijsas till skattegården i stoorå gårdenn i Allffuaredt

Framkom för rätten Nils i Holmestorp (i Norra Åsarps sn) ifrån Frökinds härad och beklagade sig att ännu står obetald på den mansbot som framlidne Stora Bengt i Alvared (i Norra Åsarps sn) för många år sedan utvisade, nämligen penningar 200 mark. Befalldes Lars i Ryninga (i

Kölaby sn) och Anders i Åsarp (i Norra Åsarps sn) att de med allvar tillsäger Lille Bengt i Bredared (i Bredareds sn, eller möjligen Bredene i Smula sn) och Anders Andersson i Alvared (i Norra Åsarps sn), att de äntligen så lagar (uträttar) att samma utvisade bot äntligen till fylles utkommer (betalar) innan Matsmässan i vinter (24 febr). Eljest ska de in visas till (betala med) skattegården i Storagården i Alvared.

Omskrivet till mer modern svenska:

Framkom inför rätten i Redvägs härad, Nils i Holmestorp (i Norra Åsarps sn) som kom angående ett ärende i Frökinds härad, och beklagade sig att den mansbot som framlidne Stora Bengt i Alvared (i Norra Åsarps sn) för många år sedan utvisade är obetald, nämligen 200 mark penningar (1600 öre). Befalldes Lars i Ryninga (i Kölaby sn) och Anders i Åsarp (i Norra Åsarps sn) att de med allvar tillsäger Lille Bengt i Bredared (i Bredareds sn, eller möjligen Bredene i Smula sn, det står Bodarna i Redvägs dombod) och Anders Andersson i Alvared (i Norra Åsarps sn), att de äntligen ser till så den utvisade boten blir betald innan Matsmässan i vinter (24 febr). Eljest ska de lämna ifrån sig skattegården i Storagården i Alvared.

Kom för rätten i Frökinds härad, Nils i Holmstorp (i Norra Åsarps sn) och klagade till Bengt i Bodarna (Bredene i Smula sn?) om en mansbot såsom Bengts broder Bengt Andersson skulle utlägga för Ambjörn Svensson, som var benämnde Nils måg, vilken bot bestämd till 600 mark (=150 daler =4800 öre). Då bevisade Bengt i Backgården att prästen herr Hans i Varv, som då var målsman för samma bot, att han mottagit en skattegård i Alvared (i Norra Åsarps sn) i Redvägs härad för 200 mark. Jämväl lades 200 och 9 mark som släkten tog emot medan Bengt Andersson levde i Annor (syftar sannolikt på Alvared). Sedan har Bengt utlagt 16 daler (64 mark). Men samma ärende har skärskådats på Redvägs häradsting. Nils och hans släktingar sade då att de skulle ta allt som fanns efter Bengt, både löst och fast för 100 mark. Sedan detta är samman räknat resterar endast 9 daler (36 mark), vilka pengar är avkortade (avrundade och borttagna). Eftersom inget mer fanns av värde hos Bengt Andersson och samma ärende är lagligen avhandlat på Redvägs häradsting, blev därför samma ärende nu avslutat.

Herr Ambjörns beröring med Jöns Anderssons död (1631)

AD: v189932.b3720; v189932.b3740

1631 den 22 juni – Frökind

Her Ambiör i Grolanda är vthi löst tal kommen, att hafua ihiälslaget sin legho = drängh Jöns Anderßon benämndt, effter bemälte her Ambiör näfste honom på armen skälige medh en slaga som b:te her Ambiör sielf bekände, och der efter syntes huarken blådt eller blodigt, der om blef flitigt medh alla omständigheter och witne ransakat och funnes der till ingen skäl eller bewijs, at han skall wara wollandes till hans död. Jntet hafuer heller drängen skyllat honom der före i sitt yttersta, när han honom medh thz

högvärdige Sacramentet vthi gode mäns
nährwäro besökte. och ingen är heller som
honom thet tillägger, efter här bewistis att
starka bryst Siukan war då der i gården
doch fattas thenna sak op till vidare rann=
sakan och nästa tingh, om högre skäl här
efter finnas kunna, eller om Mällz=
äganden kan honom der till binda
som lagh förmå

1631 den 16 november – Frökind
Her Ambiör i Grolanda blef frij
erkendt, för thet tal han i kommen
war, för sin legodrängh Jöns Ander=
ßon, att han skulle wara wollandes
i hans dödh, huilken Sk nu som på
näst holdne tingh, medh alla omständlig=
heter fliteligenn blef skärskodat, som
dombokanden omförmåler, och fun=
nes den till ingen skäl, att han till
Sakena bindas kunne

Herr Ambjörn i Grolanda är uti löst tal kommen, att ha ihjälslagit sin legodräng
Jöns Andersson benämnd, efter bemälte herr Ambjörn näfste honom på armen
skäligen med en slaga som benämnte herr Ambjörn själv bekände, och
därefter syntes varken blått eller blod, därom blev flitigt med alla omständlig=
heter och vittnen rannsakat och funnes därtill inget skäl eller bevis, att han
skall vara vållandes till hans död. Intet har heller drängen beskyllt honom
därför i sitt yttersta, när han honom med det högvärdiga sakramentet uti goda
mäns närvaro besökte och inte är heller som honom det tillägger, efter här
bevisats att starka bröstsjukan var då där i gården dock fattas denna sak upp
till vidare rannsaking och nästa ting om högre skäl här efter finnas kunna,
eller om målsäganden kan honom därtill binda som lag förmå.

Herr Ambjörn i Grolanda blev fri erkänd för det tal han i kommen var, för sin
legodräng Jöns Andersson att han skulle vara vållande i hans död, vilken sak
nu som på näst hållna ting, med alla omständigheter fliteligen blev skärskådat
som domboken omförmåler och funnes den till inget skäl att han till saken
bindas kunde.

Omskrivet till mer modern svenska:

Kyrkoherde herr Ambjörn i Grolanda är kommen uti löst tal (alltså, berörs av
ryktet), att ha ihjälslagit sin lejda dräng Jöns Andersson, efter det att herr Am=
björn slog honom på armen skäligen mycket med en slaga som herr Ambjörn
själv bekänner. Därefter syntes varken blått eller blod på armen, vilket blev
flitigt med alla omständigheter och vittnen rannsakat, men de fann inget skäl
eller bevis för att kyrkoherden var vållande till drängens död. Inte heller har
drängen beskyllt honom för detta vid sitt yttersta, när kyrkoherden besökte
drängen med det högvärdiga sakramentet (nattvarden) i goda mäns närvaro.
Inte heller är det någon som vidhåller detta, eftersom det är bevisat att den
starka bröstsjukan då fanns i gården. Dock sattes denna sak upp till vidare
rannsaking och nästa ting, ifall starkare skäl kunde återfinnas, eller om måls=
äganden kan binda honom till detta.

Kyrkoherde herr Ambjörn i Grolanda blev fri erkänd för det tal som han var kommen i, för sin lejda dräng Jöns Andersson, att han skulle vara vållande till dennes död, vilken sak nu liksom på föregående tinget, med alla omständigheter fliteligen blev skärskådat såsom domboken förmäler och befunnes då inget skäl att han kan bindas till saken.

Tores beröring med Anna Birgersdotters död (1631)

AD: v189932.b3750

1631 den 16 november – Frökind

Samma tidh blef ransakat om thz tal Tore i våra Kåmbla, hans hustru och husfolch woro i kompne, Nemli= gen att the skulle wara wollandes at hafua förgiört then Knechta änkia Anna Byrgesdotter i Währaskiäl som i deras hus är dödh blifuen, huilken Saknedh sådana omständigheter är skärskodat som der tilltiena wille, och finnes der till ingen Skäl eller bewijs och ingen den till som thet nu bewijsa will eller kan. Eij gaf heller hennes fader /: här när warandes nogrom skull :/ när han der om flitigt tillfrågat blef, eij heller then dödes mans fader Håkon Wästgöte, eller hans Son Anders Håkonson the och här woro tillstädes. Wille och för:e Tore giöra sigh, sin hustru och hus= folch *

*sidbrytning

folch för samma tal frij medh lagh och edh. Och efter ingen nu fans som them thet tilläggia wille, giordes icke heller bechhof der vtöfuer mißbruka Gudz helganampn och Suerigis lagh, vtann the blifuo för samma tal frij erkende till deß Mälz äganden /: den nu här till städes war hennes fader /: som för= mäلت står eller nogon annan ehrligh man them thet kunna widarbindha, eller högre skäl finnas än här till skedt är.

Samma tid blev ransakat om det tal Tore i Vårkumla, hans hustru och husfolk vore i komna, nämligen att de skulle vara vållandes att ha förgiört den knektänka Anna Birgersdotter i Vårskäl (i Vårkumla sn) som i deras hus är död bliven, vilken saknade sådana omständigheter är skärskådat som där tilltjanta ville och finnes därtill inget skäl eller bevis och ingen den till som det nu bevisa vill eller kan. Ej gav heller hennes fader, här närvarandes, när han därom flitigt tillfrågad blev, ej heller den dödes mans fader Håkan Wästgöte, eller hans son Anders Håkansson de och här var tillstädes. Ville och förnämte Tore göra sig, sin hustru och husfolk för samma tal fri med lag och ed. Och

efter ingen nu fanns som dem det tillägga ville, gjorde icke heller "bachof"(?) där utöver missbruka Guds heliga namn och Sveriges lag, utan de blir för samma tal fri erkända till dess målsäganden, den nu här tillstädes var hennes fader, som förmält står eller någon annan ärlig man dem det kunna vidarbinda, eller högre skäl finns än här tillskett är.

Omskrivet till mer modern svenska:

Samma tid blev rannsakat om det rykte som Tore i Vårkumla, hans hustru och husfolk berördes av, nämligen att de var vållandes och hade förgjort den knektänka Anna Birgersdotter i Vårskäl (i Vårkumla sn) som dog i deras hus, men ärendet saknade omständigheter så det kunde bli skärskådat såsom de anklagade ville, men det finns varken skäl eller bevis som kan framföras. Ej heller ville den dödes fader anklaga dem, här närvarande på häradstinget, när han därom flitigt tillfrågades. Ej heller den dödes makes fader Håkan Västgöte, eller hans son Anders Håkansson, vilka också var tillstädes på tinget. Trots det ville förutnämnde Tore i Vårkumla göra sig, sin hustru och husfolk fria från denna anklagelse, med lag och ed. Men eftersom ingen ville anklaga dem, skulle inte heller Guds heliga namn och Sveriges lag missbrukas, utan de blev frikända från detta rykte och denna anklagelse till dess målsäganden, som var änkans fader, eller någon annan ärlig man som kunna binda dem till händelsen, eller högre skäl finns än det som har angetts här.

Carl Botvidssons dråp på Måns Persson (1632)

AD: v189932.b4620

1632 den 23 oktober – Frökind

Peder Månßon wedh falequärna på sina, och alla sina Syskenes, moders, slächtz och förwanter wägna fullmächtig gaf Carl Botwedßon fredz och Vrfeigda bref för hans Salige fader Måns Pederßon i Skiärfuom /: Gud bättret /: han af da= ge togh, huars Siäl Gudh nådelihen beware, och bekände att vthj Manßbo= tenn är gifuet 500 mark kopermynt, och hu= stron ett kiortle kläde. huilka Pä= ninger och kläde the bekänna sikh till fulllo nöge bekommet och vpboret haf= ua. derföre gör han be:te Carll Botuedz= sonn för samma Sak quitt och frij, ledigh och lös, så att ingen efter thenna dagh honom thet w^räckia skall. wedh thet straf som Suerigis lagh förmäler. Edzöres Balkens 9 och 10 cap.

ANM. Carl Botvidsson var tidigare lagläsare och en mycket framstående man i bygden, boendes i Hornborga i Gudhems härad. Han dog strax efter denna händelse.

Peder Månsson vid Falekvarna (i Slöta sn) på sina, och alla sina syskons, moders, släkt och förwanter vägnar fullmächtig gav Carl Botvidsson fred och urfejdsbrev för hans salige fader Måns Pedersson i Skärvum, Gud bättre, han

av daga tog vars skäl Gud nådeligen bevarar, och bekände att uti mansboten är givet 500 mark kopparmynt (= c:a 375 mark silvermynt = 94 daler silvermynt, *men kursen på kopparmynt var periodvis betydligt lägre*), och hustrun ett kjortel kläde, vilka penningar och kläde de bekände sig till fullo nöjt bekommit och uppburit hade. Därför gör han benämnte Carl Botvidsson för samma sak kvitt och fritt, ledig och lös, så att ingen efter denna dag honom det vräka skall vid det straff som Sveriges lag förmåler Edsöresbalken 9 och 10 kapitlet.

VILSKE

En pigas ovissa död (1612)

AD: v189930.b2480

1612 den 30 april – Vilske

Kom förrätte Christopher i hollmenn och gjorde eenn 12 Manna
eedh. för sigh och sinn hustruu, att dee icke ähre wthann
dees vållandes eller Rådandes, wthj denn Pijgans
Dödh. N: brijta allgudzdotter, som fanndz dödh i åenn
hårt wedh holmenn, denne gingo edenn mz honom.

Hanns skredder i skår	Suen And son i treuatna
Ands håkonson i Klefua	Nils i Lunnagårdenn
Anders Arfuidhsonn	Lars i Lagharp
Suenn i Östergårdenn	Per Andersonn
Anders På Stompnenn	Lars Andersonn

Kom för rätten Christoffer i Holmen (i Floby sn och nuvarande Vistaholm*) och
gjorde en 12-mannaed för sig och sin hustru att de icke är utan dess vållande
eller rådande, uti den pigas död nämligen Brita Algotsdotter som fanns död i ån
invid Holmen. Dessa gick eden med honom:

Hans skraddare i Skår (Gökhem sn)	Sven Andersson i Trävattna (Trävattna sn)
Anders Håkonsson i Kleva (Vilske-Kleva sn)	Nils i Lunnagården***
Anders Arvidsson**	Lars i Lagarp
Sven i Östergården****	Per Andersson**
Anders på Stommen**	Lars Andersson**

*Christoffer i Holmen i Floby sn, en ryttare, nämns i skattelängderna bl.a. år 1611.

**ANM. Okänd ort. År 1611 nämns Anders i Stommen i Trävattna sn i skattelängden.

*** Kleva by i Vilske-Kleva sn, eller Bestorps by i Marka sn, eller Åsaka by i Ullene sn

**** fyra alternativ finns inom häradet: Vistaholms by i Floby sn, eller Gökhems by
i Gökhems sn, eller Påverås by i Marka sn, eller Våsmestorp i Sörby sn.

Håkan och Ingeborg Huvesdotter - otukt (1612)

AD: v189930.b2500

1612 den 25 nov – Vilske

Fördes förrette Håkan på Mallmåslätt, och bleff
honum oppåbeuijsth, att hann hade bedrifuit enfaltt
hoor medh. medh Ingeborgh. hufuesdotter. hanns
hustruu badh för honum, och tilbödh för sig i koningh
På öfuerhetennes N: behagh 58 daler om Öfuer=
hetenn N teckes låta blifuatt ther wedh eller
10 oxar.

Fördes för rätten Håkan på Malmeslätt (i Ullene sn) och blev honom uppbevist
att han hade bedrivit enfalt hor med Ingeborg Huvesdotter. Hans hustru bad
för honom och tillbjöd för sig i konung på överhetens nådigste behag 58 daler
(232 mark) om överheten nådigste täckas låta bli därvid eller 10 oxar.

Lars Svensson och Karin Larsdotter - otukt (1612)

AD: v189930.b2500

1612 den 25 nov – Vilske

Kom för rettee Lars Suenson i Jstorp och onödh bekende att hann hade belägratt sitt söskene barnn Karinn Larsdotter, thenna sack sattes op till att förfråga hoos öfuerhetenn, och bödh för sikh 50 daler, om öfuerhetenn så **teckes**, dee om förfrågas skall.

Kom för rätten Lars Svensson i Istorp (i Floby sn, eller Trävattna sn)* och onödd bekende att han hade belägrat sitt syskonbarn Karin Larsdotter, denna sak sattes upp till att förfråga hos överheten och bjöd för sig 50 daler (200 mark) om överheten så tackas de om förfrågas skall.

**Anm.*

Floby: Här nämns knekten Per år 1608-1614 i skattelängderna.

Trävattna: Här nämns Jöran år 1608 och 1614, "rytter på tåg" år 1610-1611 i skattelängderna.

Christoffer och Ingeborg Persdotter - otukt (1612)

AD: v189930.b2490; v189930.b2500

1612 den 30 april – Vilske

Christopher i holmenn bleff Andklagatt och öfuerbeujsth Såsom hann Sielf bekende, att hann haffuuer bedrifuit hoor medh sinn Lego Kåna, doch, hafuuer hon tilförende låtit belägra sikh af eenn annann, Steeltes till HKN: om HKN: tackes honum Lifuett wina och böther taga.

Christoffer i Holmen (i Floby sn och nuvarande Vistaholm) blev anklagad och överbevisad såsom han själv bekende att han har bedrivit hor med sin legokona, dock har hon tillförne låtit belägra sig av en annan, ställdes till Hans kungliga nåd om tackes honom livet vinna och böter taga.

1612 den 25 nov – Vilske

Christopher i hollmenn, så nu som tilförennde bekende att hann hade bedrifuit eennfallt hoor mz eenn Löske=kåna Ingeborg Persdotter, och bödh för sikh 40 daler huilka sattes op till wijdarre beskeedh.

Christoffer i Holmen (i Floby sn och nuvarande Vistaholm) så nu som tillförne bekende att han hade bedrivit enfalt hor med en löskekona Ingeborg Persdotter och bjöd för sig 40 daler (160 mark) vilka sattes upp till vidare besked.

Lars Svenssons påstådda dråp på en piga (1612)

AD: v189930.b2500

1612 den 25 nov – Vilske

Lars Suenßon fäste enn 12 Manna eedh till neste tingh att hann ickie hafuer drenckt denn Pijgann som fandz dödth wedh hollmenn i åenn.

Lars Svensson (sannolikt i Istorp i Floby sn, eller Trävattna sn; *se otuktsmål ovan*) fäste en 12-mannaed till nästa ting att han icke har dränkt en piga som fanns död vid Holmen (i Floby sn och nuvarande Vistaholm) i ån.

Gunnar och Anna Larsdotter - otukt (1619)

AD: v189930.b2520

1619 den 12 juli – Vilske

Samma tidh kom för rätto Gunne i Nyarp huilken hafuer gjort enfällt hoor med oskyld och tillförne oförkränchte Anna Larsdotter, han är en gammal man som inte tilförne med sådana eller nogon annarlast är befunnen, lofuar boot och bättringh, och hans hustru beder för honom, för thenna deras mißgiärningh kan denne rätten icke wärie deras lijf, wtan i all wnderdånighet alles vår Nådigste Konungh och herre till Nådigt betänkiande och högre förklaring ödmiukeligen hafua hemställt.

Samma tid kom för rätten Gunne i Nyarp (i Trävattna sn)* vilken har gjort enfalt hor med oskyld och tillförne oförkränkte Anna Larsdotter, han är en gammal man och inte tillförne med sådana eller någon annan last är befunnen, lovar bot och bättring, och hans hustru beder för honom, för denna deras missgärning kan denna rätten icke värja deras liv, utan i all underdånighet allas vår nådigste konung och herre till nådigt betänkande och högre förklaring ödmjukeligen har hemställt.

* Anm. Gunnar i Nyarp i Trävattna sn nämns i skattelängden år 1611.

Jöns och Ingrid Olofsdotter - otukt (1619)

AD: v189930.b2530

1619 den 12 juli – Vilske

Jöns i Pußen för enfält hoor med oskyld skylde löskakonu Ingrid Olufsdotter som sedan rymd är, bekänner sin mißgiärningh och henne inte nekar, beder om Nåden och icke rätten, lofuar boot och bättringh, och hans hustru beder för honom, Är icke heller beslagen med sådana eller nogor annar

last tillförne.

Jöns i Pussen (i Ullene sn) för enfalt hor med oskyld löskekona Ingrid Olofsdotter som sedan rymd är, bekänner sin missgärning och henne inte nekar, beder om nåd och icke rätt, lovar bot och bättring, och hans hustru beder för honom, är icke heller beslagen med sådana eller någon annan last tillförne.

En hästs död (1619)

AD: v189930.b2530

1619 den 12 juli – Vilske

Hufuedh i Pußen medh deße efther:ne godhe männ Peder Töreßon i Ullene, håkonn på Mallmeslät, Bengt i Gläfze, Lars i lilla gläf= se, Oluf ibidem, Erich i malmeslätt, gick lagh för Suen Mårtenßons stodh, så att han icke war wollandes at thet blef dödh.

Huvud i Pussen (i Ullene sn; *platsen heter Huvud i Pussen ända fram till 1700-talet, men vid denna tid avses den boende vid namn Huvud*) med dessa efterskrivna goda män Peder Töresson i Ullene, Håkan på Malmeslätt (i Ullene sn), Bengt i Gläfsked (i Vilske-Kleva sn), Lars i Lilla Gläfsked (i Vilske-Kleva sn), Olof ibidem, Erik i Malmeslätt gick lag för Sven Mårtenssons sto så att han icke var vållande att den blev död.

Lars Persson och Gunilla Nilsdotter - otukt (1619)

AD: v189930.b2560

1619 den 6 dec – Vilske

Lars Pederßon den wälborne Grefue Ja= kops gårdzfogde på Rebärga, hafuer gjort en falt hoor medh oskyld löska konu, Gunnilla N.dotter, huilken kona nu sedan gift är. Hafuer och båda tillförne gjort enfalt hoor, så wäl hon som han och saken försohnat, hu= strun beder för sin man för thenna deras mißgiärningh kan denne rätten icke wär= ia deras lijf.

Lars Pedersson den välborne greve Jacobs gårdsfogde på Redberga (i Marka sn), har gjort enfalt hor med oskyld löskekona Gunilla Nilsdotter, vilken kona nu sedan gift är. Har och båda tillförne gjort enfalt hor, såväl hon som han och saken försonat, hustrun beder för sin man för denna deras missgärning kan denna rätten icke värja deras liv.

Håkan Larsson och Ebba Larsdotter - otukt (1621)

AD: v189930.b2670

1621 den 23 juli – Vilske

Jbba Larßadotter huilken tiente på
Siögerås gård, den der /: Gud bättre /: haf=
uer latet sigh bedraga Af Håkon Larßon
i Åsled en gift bonde, och Landbo till Siö=
gerås, huilken rynd är, Sin mißgiär=
ningh hon inte nekar, tycker illa wara
Lofuar boot och bättringh. Doch för denna
hennes mißgiärningh kan denne rätten
efter Gudz och werdzligh lagh icke wäria
hennes lijf. Vtan i all vnderdånighet Al=
les vår Nädigste konungh och herre till
högh och nådigh förklaringh ödmjukelig:n
hemställt, ej hafuer man heller tillförne
om henne hördt nogon sådan eller *an*narlast

Ebba Larsdotter vilken tjänade på Sjögerås säteri (i Vilske-Kleva sn) den där,
Gud bättre, har låtit sig bedraga av Håkan Larsson i Åsle (Åsle sn) en gift
bonde, och landbo till Sjögerås, vilken rynd är, sin missgärning hon inte nekar,
tycker illa vara lovar bot och bättring. Dock för denna hennes missgärning kan
denna rätten efter Guds och världslig lag icke värja hennes liv utan i all
underdånighet allas vår nådigste konung och herre till hög och nådig
förklaring ödmjukeligen hemställt, ej har man heller tillförne om henne hört
något sådant eller annan last.

Dråp på pojken Bo Andersson (1622)

AD: v189930.b2740

1622 den 28 jan – Vilske

Samma tidh Effter Nämnden icke kunne fin=
na dråparen till den Poike om 14 åhr gam=
mall som död funnen ähr widh långeläst Boo
Anderßon thet 26 cap. i dråpmålom, sakfältis häradet
till Mordgjäll till 20 mark konungenom och fader
nom Anders Anderßon.

Samma tid efter nämnden icke kunde finna dråparen till den pojke om 14 års
gammal som död funnen är vid Långaläst (i Floby sn) Bo Anderßon det 26
kapitlet i dråpmålabalken, sakfällides häradet (att böta) till mordgäll till 20
mark konungens och fadern Anders Anderßon.

Anders Jönßon och Bengta Andersdotter - otukt (1623)

AD: v189930.b2800

1623 den 11 febr – Vilske

Samma tidh Kom för rätta Anders
Jönßon i Storegården i Jäla sochn, huilken

/:Gudh bättre /: hafuer gjort enfålt hoor med oskylde och tillförne oförkränchte sin legokonu Bengta Anderßadoter : Om kin=dermeßo tidh 1622 blef hans hustru dödh, och om Påska näst förleden belägrade han konun först, och en gång sedan han war vigd widh denna sin sista hustru, denna deras mißgiärningh de inte neka, bedia om nåden och icke rätten, för denna deras mißgiärningh kan denna rätten icke frij deras *

*sidbrytning

deras lif, utan i alla vnderdånighet alles vår nådigste konungh och herre till högh och nådigh förklaringh ödmjukeligen hemstålt. äro ej heller tillförne med nogon sådan eller annar last befundne, Och hans hustru beder för honom. Och horkonun hafuer intet at böta medh.

Samma tid kom för rätten Anders Jönsson i Storegården i Jäla socken, vilken, Gud bättre, har gjort enfalt hor med oskylde och tillförne oförkränkte sin legokona Bengta Andersdotter, om kyndelsmässotid 1622 blev hans hustru död, och om Påsken näst förleden belägring han konan först, och en gång sedan han var vigd vid denna sin sista hustru, denna deras missgärning de inte neka, ber om nåd och icke rätt för denna deras missgärning kan denna rätten icke fria deras liv utan i all underdånighet allas vår nådigste konung och herre till hög och nådig förklaring ödmjukeligen hemstålt är ej heller tillförne med någon sådan eller annan last befunnen, och hans hustru beder för honom och horkonan har intet att böta med.

VARTOFTA

Anders Bengtsson anklagad för hustrudrån (1610)

Vartofta häradsrätt 31 juli 1610 (Landsarkivets originalhandlingar)

Annders bengtsonn i huarf fäste enn 12 Manna edh till neste tinngh, att hann ickie ähr vållannde i sinn hustrus död, som hann ähr berychtet före.

Anders Bengtsson i Varv ska fästa en 12-mannaed till nästa ting, att han inte är vållande till sin hustrus död, som han är beryktad för.

Jon - otukt (1612)

AD: v189930.b4040

1612 den 8 jan – Vartofta

Fördes förrette Jonn i Mistann, och bekennde att hann hade bedrifuitd eenfallt hoor, tillbödh för sinn sack 50 daler om öfuerhetenn såå teckes der aff konungz saken 33 daler 10 ör 16 *penningar* herredt 7 ½ daler 2 ör 16 *penningar* herredtzhöfdingenn 7 ½ daler 2 ör 16 *penningar*

Fördes inför rätten Jon i Mistan(?) och bekände att han hade bedrivit enfalt hor, tillbjöd för sin sak 50 daler (200 mark = 1600 öre) om överheten så täckes därav, konungens sak 33 daler 10 öre 16 penningar, häradet 7½ daler 2 öre 16 penningar, häradshövdingen 7½ daler 2 öre 16 penningar.

Lars Jönssons påstådda drån på Svens dotter (1612)

AD: v189930.b4040

1612 den 16 jan – Vartofta

Kom förretten Swenn i Steenbackenn, och talade till Lars Jönsonn i karlaby, om thenn lagann, som han Vtfesth hade, för thz hann skulle vara vållanndes i hans dotters död, huilkitt blef opsatt till vårtinngett då skall hann fullborda sinn laagh, efther hann nu intz wiste att efter uräckerne(?) skulle komma

Kom för rätten Sven i Stenbacken (Korsberga sn eller Ottravads sn) och tilltalade Lars Jönsson i Karleby om den lagan (12-mannaed) som han hade utfäst, för det han skulle vara vållande till hans dotters död, vilket blev uppsatt till vårtinget då han ska fullborda sin lag, eftersom han nu inte visste att anklagelsen skulle komma.

Per Esbjörnssons mansbot (1612)

AD: v189930.b4070

1612 den 29 okt – Vartofta

Kom förredte Peer Nillsonn i hångzdall, och talade till dee Lijftismänn, som woro goda för Per Esbjörnsonn för denn Mansbotenn som han skulle Vtlägga och dee wore i Löffte före, Så blef så afsagde att Per Nilsonn skall sökia sine lijftesmänn, och de skola wtlägga thz wtuißett ähr, och dee frambdelis sökia sinn mann.

Kom för rätten Per Nilsson i Hångsdala och talade till de löftesmän som vore goda för Per Esbjörnsson för den mansboten som han skulle utlägga och de vore för i sitt löfte. Då blev så avsagt att Per Nilsson ska söka sina löftesmän och de ska utlägga det som är utvisat, och de framledes söka sin man.

Måns som blev ihjälslagen (1612)

AD: v189930.b4080

1612 den 2 nov – Vartofta

Kom förredte Måns Persson i Jenekiöpingh, och klagade om någott Spenne:ll som war satt i quarstadh efter Måns i Gallaröö, som war 108 *tunnor*, som Johann biörnsonn Lätt sättia i quarstadh, för thenn orsack skull at samme Måns, blef af fijendenn ihiellslagenn, och hade hann fäst lagh för några åhr sedenn, för hann skulle haf= ua afhänndt någor gierdh, som i hanns gårds lagård bleff, och hann deenn eden intz fuulkompnade i sinn lijftztidh. Deeslijkests hade hann sållt ett Cronones heem och tagitt derföre 128 mark för förbe:da orsaker skull, gåfuo dee af eenn godh willie till H:F:N.rs korn 20 *tunnor*

Kom för rätten Måns Persson i Jönköpiing och klagade om något spannmål som var satt i kvarstad efter Måns i Gälleryd (i Nykyrka sn) som var 108 *tunnor*, som Johan Björnsson lätt sätt i kvarstad, för den orsaks skull att samma Måns blev av fienden ihjälslagen, och hade han fäst lag för några år sedan, för han skulle ha avhänt några gärder, som i hans gårds ladugård blev, och han den eden inte fullkomnat i sin livstid. Desslikes hade han sålt ett kronohemman och tagit därför 128 mark för förbenämnda orsakers skull, gåvo de av en god vilja till HFN (Hans Furstes Nåd) korn 20 *tunnor*.

Mårten Jonssons dråp på Ivar Bryngelsson (1619)

AD: v189930.b4140

1619 den 25 juni – Vartofta

Lars Biörnson i Huarf, Länßmannen och Erich i Boßgården i Lena, af Erich Bryngilsson boen= des i Wista häradt, fullmyndigt att gifua Mår=

ten *

*sidbrytning

ten Jonßon i Huarf orfeigde bref för sali=
ge Jfuar Bryngillßon som han och Oluf gode
woro tillhumade skula wara wollandes
i hans dödh : Och all den stund the sigh medh
lagen icke fullkomeligen wäria kunde, haf=
ua the inlatit sigh med then dödes förwanter
till en wenlig förlijkningh och gifuitt them
100. daler, och then dödes hustru ent lod skedh.
Samma boot hafuer för:ne Erich Bryngillßon
på barnsens wägna och hustrunes vpboet
minste Pänningh och mäste. Derföre gifuer han
dem quitt och frij, ledigh och lös, både för fäder=
nes och mödernes slächter, att ingen efther then=
na dagh der opå wräckia skall.

Lars Björnsson i Varv, länsmanen och Erik i Bosgården i Kungslena, av Erik Bryngelsson boendes i Vista härad, fullmyndig att giva Mårten Jonsson i Varv urfejdabrev för salige Ivar Bryngelsson som han och Olof Gode vore tillhumade (anklagade?) skulle vara vållande i hans död. All den stund de sig med lagen icke fullkomligen kunde värja sig, ha de inlätit sig med den dödes förvanter till en vänlig förlikning och givit dem 100 daler (400 mark) och den dödes hustru en ett-lods-sked (c:a 13 gram). Samma bot har förnämnde Erik Bryngelsson på barnens vägnar och hustrun uppburit minsta penningen och mesta (hela beloppet). Därför ger han dem kvitt och fri, ledig och lös, både för fädernes och mödernes släkter, att ingen efter denna dag där uppå vräka skall.

Ingeborg Olofsdotter - barnamord (1619)

AD: v189930.b4190; v189930.b4380

1619 den 3 juli – Vartofta

Ingebor Olufz dotter i Olzborgh hafuer
latit sigh belägra, först af en dräng Jon Si=
monßon och hade med honom itt barnn,
huilken nogot der efter blef dödh, och barnet
med *
med. Till thet andra hafuer hon latit sigh
belägra af en annan drängh Jfuar Pederßon
benämndt, den och rådde henne med barn, thet hen=
ne förgickz när hon hade warit med thij wthi 26
wekor, huilket skedde emot hennes willie /: som
hon sielf bekänner /: och ingen heller wiste at
hon med thet foster war, för än nogot der efter
hon hade fåt thet tridie foster som hon och aflat
hade med för:ne Jfwar Pederßon, huilket fo=
ster so henne förgickz, hon med en kiäpp
skrapade in vnder itt boda tijlde, och kiände
thet aldrih wara quecht, som hon föregifwer.
Till thet tridie, om thet tridie fostret som hon
senast bekom, och mz för:ne Jfwar aflat hadhe
som förmält står : När thet blef födt, hof
hon thet wthi en Swina läger, och kastade ther

*sidbrytning

någon halm opå och gick then ifrå. *Samma* dagh och thime hördes barnet ther gråta, blef funnet och vptagit, och lefuer än nu /: Gud ske lof /: idagh. Bekommen hon och, at drän=gen war inte medh henne i rådth och dåd at hon achtade förmörda fostret, ther wthin=nan hon honom aldeles endt skyllade, Hafuer och Satan spöket för henne /: som hon *

*sidbrytning

hon sielf bekänner /: åtta dagar till förne, för än hon födde barnet, och låtit sigh see för henne som en stor swart soo, med en lång rumpa, huilket skedder 2 quäller, och bekände at hon aldrig hade i sinnet förgöra thet för än thet war framkommet, thenna sak är vidare vpsatt till heradztinget i Luttra

(den 6 juli samma år, där det inte nämns i protokollet).

Ingeborg Olofsdotter i Olofsborg (i Sandhems sn) har låtit sig bli belägrad, först av en dräng Jon Simonsson och hade med honom ett barn, vilken (alltså Jon) något därefter blev död, och barnet med. Till det andra har hon låtit sig bli belägrad av en annan dräng Ivar Pedersson benämnd, han rådde henne också med barn, som förgicks när hon varit med det uti 26 veckor, vilket skedde emot hennes vilja, vilket hon själv bekänner, och inte heller visste att hon var med det fostret, förrän något därefter hon hade fått det tredje fostret som hon hade avlat med förnämnde Ivar Pedersson, vilket foster så henne förgicks, hon med en käpp skrapade in under en bods tilde (golvbräda) och kände det aldrig vara kvickt (levande), såsom hon föregiver. Till det tredje, om det tredje fostret som hon senast bekom och med förnämnde Ivar avlat hade som förmält står. När det blev fött, hävde hon det uti ett svinläger (svingård, eller platsen där svinen befann sig), och kastade där något halm uppå och gick ifrå den. *Samma* dag och timme hördes barnet gråta, blev funnet och upptaget, och lever ännu i dag, Gud ske lov. Bekänner hon att drängen inte var med henne i råd och dåd att hon aktade förmörda fostret, der utinnan hon honom aldeles intet beskyller, har också Satan spökat för henne, såsom hon själv bekänner, åtta dagar tillförande, förr än hon födde barnet, och låtit sig se för henne en stor svart so (gris) med en lång rumpa (svans), vilket skedde 2 kvällar, och bekände att hon aldrig hade i sinnet att förgöra det förrän det var framkommet. Denna sak är vidare uppsatt till häradstingen i Luttra *(som hölls den 6 juli samma år, där det inte nämns i protokollet).*

1620 den 16 nov – Vartofta

Samma tidh blef ransakat efter Hofrät=tens befallningh om then barnamörderskan Ingebor Olufzdotter wid Olßborgh, om thet foester hon hade lagt å lön vnder bode til=de, som hon seger vara dödtfödt, och inte lif hade, Så all den stund, hon till förne bekändt hafuer at hon hade varit med tij i 26 veckor kan Nämnden icke annat tänkia än at thz lijf hade, och hon thet förgöra wille, mädan hon thet hade lönliga bortlagt, och thet för in=gen wille vppenbara, derföre holler näm=

den henne här till icke wara oskyldigh, uthan wara fullen till thet straf som Suerigis lagh vthi 1 och 2 cap. i Högmålom förmåler, doch kunne man henne inte komma till nogon be0 kennelße, utan sade thet wara dödfödt.

Samma tid blev rannsakat efter hovrättens befallning om barnamörderskan Ingeborg Olofsdotter vid Olsborg (Olstorp i Dimbo sn?), om det foster hon hade lagt i lönn under bodens tilde (golvbrädor), som hon säger var dödfött, och inget liv hade. Så all den stund hon till förne (tidigare) har bekänt att hon har varit med di i 26 veckor, kan nämnden icke tänka annat än att det liv hade, och hon det förgöra ville, medan hon det hade lönligt bortlagt, och det för ingen ville uppenbara, därför håller nämnden henne här till icke vara oskyldig, utan är fullen (uppfylld) till det straff som Sveriges lag uti 1 och 2 kapitlet i Högmålsbalken förmåler, dock kunde man henne inte komma till någon bekännelse, utan sade det var dödfött.

Olof Larsson och Ebba Svensdotter - otukt (1619)

AD: v189930.b4200

1619 den 6 juli – Vartofta

Oluf Larsson i Slöta hafuer gjort enfalt hoor med oskyldige löskonu Jbba Suens dotter och rådt henne med barn, huilket skedde nu i näst förleden höst mädan hans hustru lågh siuk i åtta wekor, och konan icke annat trod= de än hustrun skulle blifuit död, och hon åter igen blifuit bondens hustru som war hans tienste konu. Blef och hans hustru här för rät= ta tillfrågat om hon sådant af dem tillför= ne förnummit hade ? der till hon suarade, Neij. Eij hafuer man heller tillförne hördt om ho= nom nogon sådana last eller annar mißger= ningh, huarken wthi ena motto eller andra, tycker *

*sidbrytning

tycker illa wara, lofuar boot och bättringh, och hans hustru beder för honom, och hans sak gärna förlåter. Doch för thenna theras miß= giärningh kan denne rätten efter Gudz och werdzligh lagh icke frij deras lijff, wthan i all vnderdånighet, alles vår nådigste konung och herre ödmiukeligen hemställer till hög= re förklaringh.

Olof Larsson i Slöta har gjort enfalt hoor med oskyldiga löskonan (lösaktig kvinna) Ebba Svensdotter och rått henne med barn (avlat barn), vilket skedde nu i näst förledne höst medan hans hustru låg sjuk i åtta veckor, och kvinnan inte annat trodde än att hustrun skulle bli död, och hon återigen blivut som var hans tjänstekvinna. Blev också hans hustru här för rätten tillfrågad om hon sådant av dem förut hade förnummit. Det till svarade hon: "Nej". Ej har man heller förförne hördt om honom någon sådan last eller annan missgärning, varken uti ena måttot eller andra, tycker illa vara, lovar bot och bättring, och

hans hustru beder för honom, och hans sak gärna förlåter. Dock för denna deras missgärning kan denna rätten efter Guds och världslig lag icke fria deras liv, utan i all underdånighet, allas vår nådigaste kung och herre ödmjukeligen hemställer till högre förklaring.

Anders Matssons dråp på Anders Andersson (1619)

AD: v189930.b4210; v189930.b4380

1619 den 6 juli – Vartofta

Samma tid blef ransakat om thet dråp som sked är emellan Anders Matzson munster = skrifuaren, huilken /: Gudh bättre /: ihielslogh Anders Anderßon en skraddare : Huilket slagz = mål sigh /: som efter:ne witne bekänna /: så haf:r till dragit som här efterfölger. Först beken = de Oluf i Hulegården i Skiötningh, at när han kom till Bengtz i Skiötningh, och skulle skiutz = sa Peder Nilßon Capiteijnen, tå sade Peder Nil = ßon till honom wthe på gården, Jag vndrar huru dagz thet är? swarade för:ne Oluf, thet är allarede midagh, då sade för:ne skraddare ther han stodh, och ingen taladade honom till, Thet är så dags som ther war igår så dags, och i thet samma gick skraddaren in : Dernäst gick Peder Nilßon in efter, och Torsten Anderßon med honom, och när Peder Nilßon kom in sade han till skraddaren /: som hustru Elin i gården Bengtz hustro, och för:ne Torsten sampt = ligen bekänna /: är thet så dags som ther war i går så dags, tin fyllohunder, och i thet samma slogh han åt honom med handen, och slog öf:r honom, för ty hustrun hindrade hans arm så *

* sidbrytning

så att han icke fick slagit honom. Då togh skraddaren sin Piska och hatt, och gick vt, och wille gå sin koos, Då kom för:ne Anders Matz = son munsterskrifuaren /: som för:ne Oluf som tå vthe war /: witnar, och talade åt honom och sa = de, Huad will tu min Capitein? och med thet samma ryckte han vt sin wäria, och stack ho = nom så att tarmanar strax folgde ut efter och med thet samma gaf till flychten, tå kom lille Jon en ryttare, sampt och för:ne O = luf och tog honom fast och sade, tu skalt bijda tu hafuer en döden karl för handen, tå wil = le han inte gifua sigh, för:ne Jon slogh honom wid örat, och stod och hölt honom. J thet sam = ma kom tå Peder Nilßon ut löpande, och wille stijga på hästen, och wiste icke än tå huad skedt war wthu, och wille tå löpa till them som så stodo tillhopa, och fick see huar skräd = daren lågh, och icke wiste at han hade fått

hugg, och slogh åt honom med sin wäria, med
balg och allt, som oftade Oluf witnar, att han
der af fick huarken blånat eller annat
wtan när tå Peder förnam huru tillstodh,
lop han till och med the andre togh dråparen
fast, och förde honom tilbakar igen der karen
lågh, och strax hade bud efter barskärarenn
M. Hans, och then dödas slächt och hustru i fa=
leköpingh *

* sidbrytning

leköpingh, Huilke strax sampt med Wellam
Olßon, Peder Bengtßon och Peder Erichzson kom=
mo tillstädes. När the tå kompne woro, sade
skräddaren /: som alla deßa för:ne witna och
bekänna /: till skrifuaren; Gudz förlåte dig
för mitt lijf tu want af migh oärligha som en
hund. Då frågade Peder Nilßon honom uti
alles deras närvaro, om han hade nogot at
skylla honom här wthi, der till han hafuer sua=
radt, Neij, vtan den hunden der står på golf=
uit, han went mitt lijf bort oerliga. Tå lät
Peder Nilßon taga skrifuaren och föra honom
wthi faleköpings kista, der han sedan är utkom=
men och rymder. Af alla deße för:ane skäl och
wittne, som hafua när warit, sedt och hört
huad skedt är, och bekändt, kan denne rätt:n
icke annat i thetta sinne befinna, vtan att
för:ne munsterskrifuare Anders Matzson, rät=
te dråparen är, och Peder Nilßon för drå=
pet frij.

Samma tid kom rannsakat om det dråp som skett mellan Anders Matsson
mönsterskrivare, vilken / Gud bättre / ihjålslog Anders Andersson en skrädda-
re, vilket slagsmål sig /som efterskriva vittnen bekänner / så har tilldragits
såsom här efterföljer. Först bekände Olof i Hulegården i Sköttning (i Luttra sn)
att när han kom till Bengt i Sköttning och skulle skjutsa kaptan Peder Nilsson,
då sade Peder Nilsson till honom ute på gården: "Jag undrar huru dags det
är?", då svarade förnämnde Olof: "Det är allaredan middag." Då sade
förnämnde skräddare där han stod, och ingen talade honom till: "Det är så
dags som det var i går så dags." Och i detsamma gick skräddaren in. Därefter
gick Peder Nilsson in efter honom, och Torsten Andersson med honom. När
Peder Nilsson kom in sade han till skräddare, vilket hustru Elin i gården,
Bengts hustru, och förutnämnde Torsten samtliga bekänner: "Är det så dags
som det var i går så dags, din fyllehund". Och i det samma slog han mot honom
med handen och slog över honom, förty hustrun hindrade hans arm så att han
(Peder) icke fick slå mot honom (skräddaren). Då tog skräddaren sin piska och
hatt, och gick ut, och ville gå sin kos. Då kom förnämnde Anders Matsson
mönsterskrivare / som förutnämnde Olof som då ute var / vittnar, och talade
åt honom och sade: "Vad vill du min kaptan?" Med detsamma ryckte han ut sin
värja, och stack honom så att tarmarna strax följde ut efter och med det
samma gav till flykten. Då kom lille Jon, en ryttare, samt och förutnämnde Olof
och tog fast honom och sade: "Du skall bida (invänta), du har en död karl för
handen." Då han ville inte ge sig, slog förnämnde Jon honom vid örat, och stod
och höll honom. I detsamma kom då Peder Nilsson utlöpare och ville stiga på

hästen, och visste ännu icke vad som skett där ute och ville då löpa till dem som stod tillhoppa, och fick se var skraddaren låg, och visste inte att han hade fått ett hugg, och slog åt honom med sin värja, med baljan (skidan) och allt, såsom ovanbenämnde Olof vittnar, att han därav fick varken blånad eller annat, utan när då Peder förnam huru tillstod, löpte han till, och med de andra tog fast dråparen, och förde honom tillbaka igen där karlen låg, och strax hade bud efter bardskäraren Mäster Hans, och den dödas släkt och hustru i Falköping, vilka strax samt med Wilhelm Olofsson, Peder Bengtsson och Peder Eriksson kom tillstädes. När de då komna vore, sade skraddaren till skrivaren, såsom alla dessa vittnen bekänna: "Gud förlåte dig, för mitt liv du vände av oärlighet (avhånte mitt liv av ogiltiga skäl), som en hund." Då frågade Peder Nilsson honom uti alla deras närvaro, om han hade något att beskylla honom här uti, därtill svarade han: "Nej, utan den hunden där står på golvet, han vände mitt liv bort oärligen." Då lät Peder Nilsson ta skrivaren och föra honom uti Falköpings kista (fängelse), där han sedan är utkommen och rymd. Av alla dessa förnämnda skäl och vittnen, som har varit närvarande, sett och hört vad skett är, och bekänt, kan denna rätten icke annat i detta sinne befinna, utan att förnämnde mönsterskrivaren Anders Matsson rätte dråparen är, och Peder Nilsson för dråpet fri.

1620 den 16 nov – Vartofta

Anders Matsson kom för rätta, huilke
/: Gud bättre /: onöd och otvungen af dage togh
Anders skraddare, Huilket vthi drycken=
skap och hastighet skedt är, denna sin mißgär=
ningh han inte nekar, vthan henne vppen=
barliga, beder om nåden och icke rätten,
Lofuar bot och bättringh, den och hos honom
är till at formoda, hafuer eij heller tilför=
ne varit nogon Perlemente makare, them
af faldnes med många små barn, vthi my=
ken fatigdom beder för honom, för denna
hans mißgiärningh efter hans egen bekän=
nelße, kan denne rätten icke frij hans lif,
vtan vara fallen till thet straf som Sue=
riges lagh i dråp målom förmäler. Doch vthi
all vnderdånighet alles vår nådigste ko=
nungh och herre till högh och nådigh förkla=
ringh ödmiukeligen hemstält.

Anders Matsson kom för rätten, vilken /: Gud bättre :/ onödd och otvungen
avdaga tog Anders skraddare, vilka uti dryckenskap och hastighet skett är,
denna sin missgärning han inte nekar, utan den uppenbarar, ber om nåd och
inte rätt, lovar bot och bättring, den och hos honom är till att förmoda, har ej
heller tillförne varit någon perlamente-makare (bråkmakare), därtill har han
många barn, uti mycken fattigdom som ber för honom, för denna hans miss=
gärning efter hans egen bekännelse, kan denna rätten icke fria hans liv utan
vara fallen till det straff som Sveriges lag i dråpmål förmäler. Dock uti all
underdånighet allas vår nådigste kung och herre till hög och nådig förklaring
ödmjukeligen hemställd.

Bengt och Karin Carlsdotter - otukt (1620)

AD: v189930.b4320

1620 den 18 maj – Vartofta

Bengt i Ballarp i wtvängstorpz Sochn, hafuer gjort enfält hoor med oskylde löskonu, karinn Carlsdotter, gick godwilligen och sigh sielf bekände, och lät taga sigh i Borgan, ångrar och tycker illa vara, Lofuar boot och bättringh, Är ej heller tilförne med noghon sådana eller annar last beslagen. Men för:ne konu hafuer tilförne gjort enfalt hoor. Och för:ne Bengt hustru beder för sin man. för denna deras mißgiärningh och efter eghen bekännelße, Effter Gudz och Swerigis lagh, kan denne rätten icke frij deras lijf.

Bengt i Ballarp (Bollsäng?) i Utvängstorp har gjort enfalt hor med oskyldiga löskonan (lösaktig kvinna), Karin Karlsdotter, gick godwilligen och sig själv bekände, och lät sig bli tagen i Borgan(?), ångrar och tycker illa vara, lovar bot och bättring, är ej heller tillförande med någon sådant eller annan last beslagen. Men förnämnda kvinna har tillförne gjort enfalt hor. Och förnämnde Bengts hustru beder för sin man. För denna deras missgärning och efter egen bekännelse, efter Guds och Sveriges lag, kan denna rätten icke fria deras liv.

Håkan Larsson och Brita Larsdotter - påstådd otukt (1620)

AD: v189930.b4330

1620 den 21 juni – Vartofta

Kirstin Larßadotter i Kiällegården i Åsleth klagade till sin man Håkon Larßon, att han ny= årshdagh näst förleden hafuer woldtaget och förkräncht hennes dotter, sin stiufdotter Bri= ta Larßadotter, huilken sak fliteligen blef tagen till förhöör och skärskodan, Och är i san= ningh at för:ne Brita än nu är öfuermagi, derfö= re blifuo 2 erlige dannequinner af rätten till nämpde, Elßa Månßa i wtvängstorp, och Gun= nur Nillßa i dalzhult i Såndhema gjäld, huil= ke henne ransakade på alla hennes lägenheter huilket allt här icke höfues till att skrifua, och sedan *

* sidbrytning

sedan gjorde edh på boken att för:ne Brita här till aldrig hafuer haft skaffa medh manfolch. Och efter här är bewisligit, att emellan henne och hennes man för:ne Håkon, alltidh hafuer warit osäm= ia, så att hon gärna woro af med honom, och för den skull funnet på att komma sin dotter thet= ta sigia honom opå, och att hon hafuer lockat och tubbat henne der till, som dotteren nu sielf för räten bekände, sattes för den skull denna saken än nu vp till vidare ransakan.

Kerstin Larsdotter i Källegården i Åsle anklagade sin man Håkan Larsson att han näst förledne nyårsdagen hade våldtagit och kränkt hennes dotter, hans styvdotter Brita Larsdotter, vilken sak fliteligen blev tagen till förhör och skärskådad. Och är i sanning att förnämnda Brita är övermaga (omyndig ålder). Därför blir 2 ärliga dannekvinnor (kvinnor med gammal härstamning i bygden), Elsa som är Måns hustru i Utvängstorp, och Gunnur som är Nils hustru i Dalshult i Sandhems gåld, vilka rannsokade henne på alla hennes lägenheter, vilket inte behövs skrivas här, och sedan gjorde ed på boken att förnämnda Brita aldrig har varit ihop med manfolk. Eftersom det här är bevisat att det mellan henne och hennes man, förnämnde Håkan, alltid har varit osämja, så att hon gärna vore av med honom, och för den skull funnit på att få sin dotter att säga detta, och att hon (modern) har lockat och henne därtill, som dottern nu för rätten bekänner, sattes för dens skull saken upp till vidare rannsokning.

Anders Larsson - tjuv (1620)

AD: v189930.b4340

1620 den 21 juni – Vartofta

Kom för rätta H. Kong:n M:tz bref befalningz mannen Joen Hakonsson till skrifuit, förmälan= des att Anders Larsson kampe, hafuer hos H. Kong:n M:t klageligen angifuit Att den Curlan= dzske furstens fogde Anders Månsson hafuer med öfuerwold och orätt tagit ifrå honom 2 Stod, och en Stut, och Att benämnde Jon Håkonsson skulle här om ransaka : Härtill Anders Mån= sson swarade, Att efther förb:de Anders Larsson icke fick löffte före sigh eller wille komma till städes för rätta, Att swara för den Matsäck, wäria och Äriebijl han stulit hafuer, togh han förb:de hans godz till rätta in på Arnaholms gård, och hörde samma matsäck och wäria till nogre köpmän i Bogesundh, som skulle drifua oxar åt Vpland, Anders Gunnarsson och Tho= meßes son ibidem, och Bijlan hörde till Nills på tompten i Dimbo, huilkens märke sat pa bij= len, der med han honom kiändes. Kom och her Larßes bref i Walora, att han der i Kåkind hafuer stulit en tälgyx. För matsäcken, wär= ian och Bijlen är han öfuerbetygat, det han in= te kan neka, vtan thet bekänner. för denna hans *

hans mißgiärningh efter thet 6 cap i Tiufua balken kan denne Rätten icke wäria hans lijf, vtan wara fallen till thet straf som samma capitel förmäler. Doch i All wnderdånighet till Höge öfuerhetenes nådige och högha för= klaringh.

* sidbrytning

Kom för rätten Hans Kunglige Majestäts brev, befallningsmannen Jon Håkansson tillskrivet, förmälendes att Anders Larsson Kampe, har hos Hans Kunglige Majestät klageligen angivit att den Kurländske furstens fogde Anders Månsson har med övervåld och orått tagit ifrån honom 2 ston och 1 stut, och att benämnde Jon Håkansson skulle här rannsakas. Härtill svarade Anders Månsson att efter förbenämnde Anders Larsson inte fick löfte (till fri lejd?) eller ville komma tillstådes för rätten att svara för den matsäck, värja och "Äriebijl" (en sorts bila, yxa) som han stulit, tog han den förbenämndes gård till rätta in på Arnaholms gård, och hörde talas om samma matsäck och värja av några köpmän i Bogesund (Ulricehamn), som skulle driva oxar till Uppland, nämligen Anders Gunnarsson och Tomas son på samma ställe, och bilan tillhörde Nils på Tomten i Dimbo, vems märke satt på bilan, därmed kunde han känna igen den. Kom också herr Lars brev i Valora, att han där i Kåkindes härad har stulit en täljyxa. För matsäcken, värjan och bilan är han överbevisad, det han inte kunde förneka, utan det bekänner. För denna hans missgärning, efter det 6 kapitlet i Tjuvabalken kan denna häradsrätt icke värja hans liv, utan är fallen till det straff som samma kapitel förmåler. Dock i all underdånighet till höga överhetens nådiga och höga förklaring.

Per Nilsson - mord (1620)

AD: v189930.b4390

1620 den 16 nov – Vartofta

Peder Nillson för woldzbane 9 mark efter thet 21 cap i dråpmålom med willia.

Peder Nilsson för våldsbane 9 mark efter det 21 kapitlet i Dråpmålabalken med vilja.

Holgerts dråp på herr Lars son (1621)

AD: v189930.b4460

1621 den 3 maj – Vartofta

Sammaledes blef ransakat om thet dråp som holgerdt trometere /: Gud båt= tre /: giort hafuer på wällärde her Larses lille son i Slöta, huilken war på sitt Siunde åhr, Således att för:ne Holgert ach= tade i hastighet och oförstånd skutit åt hun= den *

* sidbrytning

den, och drabbat så barnet, som han intet sågh förr än skadan skedt war, Så all den stund thet pröfuades at thet icke war skedt med willia eller wetskap at Poic= ken så oförwarandes föll i hans händer hafuer han ödmiukeligen med gråtan= de röst för rätten niderfallet, hierteligen bedet både Gudh och then lille Poickens fader för:ne her Lars, som och med bedröf= uat hiärta för thet önkneliga fallet skul som i så motto händt war, der till stä=

des sat, att han wille see till nåden och icke rätten, och bewijsa honom barmhertighet, förlåta honom then obetänchte mißgiärningh, som honom i så motto hasteligen händt war : Hafuer för den skull be.te her Lars hans trägne och be=dröfuelige bön, som en rätt christen man ansedt, och för många Edle mäns wällärde mäns, och gemehne allmogans flitige förbön skull förlåtet honom denna sak, och med honom inlatet sigh till en christeligh förlikningh, Så at holgerdt skall gifua honom 60 daler.

Sammaledes blev rannsakat om det dråp som Holgert trometere /: Gud bättre /: gjort har på wällärde herr Lars lille son i Slöta, vilken var på sitt sjunde år, således att förnämnde Holgert aktade i hastighet och oförstånd skjutit mot hunden och dräpte så barnet, som han inte såg förrän skadan var skedd. Så all den stund det prövades att det inte var skett med vilja eller vetskap att pojken så oförvarandes föll i hans händer har han ödmjukeligen med gråtande röst för rätten nerfallit, hjärteligen bett både Gud och den lille pojkens fader förnämnde herr Lars, som och med bedrövat hjärta för det "önkeliga" fallets skull som i så måtto var hänt, där tillstädes satt, att han ville se till nåd och icke rätt, och visa honom barmhärtighet, förlåta honom den obetänkta missgärning som honom i så måtto hasteligen hade hänt. Har för dens skull benämnte herr Lars hans trägne och bedrövade bön, som en rätt kristen man ansedd och för många ädla mäns wällärde mäns, och gemene allmoges flitiga förbön skulle förlåta honom denna sak, och med honom inlåtit sig till en kristelig förlikning, så att Holgert ska giva honom 60 daler (=240 mark =1920 öre).

Svens påstådda dråp på Sven Torkelsson (1621)

AD: v189930.b4490; v189930.b4630

1621 den 13 juli – Vartofta

Joen Erichsson i Leena talade till Suen i dalen, Menandes honom wara wollandes i sin systersons död, huilken tiente för:ne *
för:ne Suen i dalen, och fandz död på Åkeren der han gick och harfuade. Der om skall vidare ransakas.

*sidbrytning

Jon Eriksson i Kungslena talade till Sven i Dala, och menade att han var vållande till sin systersons död, vilken tjänade förnämnde Sven i Dala och återfanns död på åkern där han gick och harvade. Därom ska vidare ransakas.

1622 den 26 juni – Vartofta

Effter Ståthollarens wälbördige Axill drakes och vnderlagh mannens wälb. Jöran Claußons Vggla befallningh, fäste Suen i Dalen 12 manna edh så att hwarkenn han eller hans hustru Gundborgh äro wollandes i den Poikens död, som död fans hos harfuen på Åkeren, och dem tient hafuer.

Efter ståthållarens välbördige Axel Drakes och underlagmannens välbördige Jöran Klasson Ugglas befallning, fäste Sven i Dala 12-mannaed så att varken han eller hans hustru Gunborg är vållande i den pojks död, som död återfanns hos harven på åkern, och dem har tjänat.

1622 den 12 juli – Vartofta

Sven i Dalen med desse effter:ne godhe män, Jon Bengtsson i Tiufuetorp, Måns ibid, Peder i Borgatorp, And ibid, Håkon i Skoga = torp, Jöns ibid, Oluf i Öfretorp, Jöns i Brun = nom, Jon Kagg i Åsled, Anders Hendrichsson i Flittarp, och Oluf i Hollma, gick lagh, såå, at hans hustru Gunborgh icke är wollandes vti den Poikens dödh Sven Torkillssons b:dt som war på sitt 14.de år och dem tiente, och död fans på åkeren der han hade gådt och harffuadt, Huilken sak offta på åttskillige tingh fliteligen är skärskodat och ranskakat, Jcke alle = nast *

*sidbrytning

nast på häradztingen, utan och nu på näst holdne laghmans tingh i Carlaby, och af den rätten blef henne tillstadt at fästa lagh för samma sak, huilken edh hon här å tinge fullbordade

Sven i Dalen med dessa efternämnda goda män, Jon Bengtsson i Tjuvatorp (i Kungslena sn), Måns på samma ställe, Peder i Borgatorp (i Dala sn), Anders på samma ställe, Håkan i Skogatorp (i Högstena sn), Jöns på samma ställe, Olof i Övertorp (i Varvs sn), Jöns i Brunnhem, Jon Kagg i Åsle, Anders Hendriksson i Flittarp och Olof i Holma (i Karleby sn), gick lag, så att hans hustru Gunborg icke är vållande till pojks död, Sven Torkelsson benämnd som var på sitt 14:e år och dem tjänte, och död återfanns på åkern där han hade gått och harvat. Vilken sak ofta på åtskilliga ting fliteligen är skärskådad och rannsakad. Icke allenast på häradstinget, utan även nu på näst hållna lagmanstinget i Karleby (ANM. Finns ej bevarad), och av den rätten blev henne tillsagt att fästa lag för samma sak, vilken ed hon här på tinget fullbordat.

Lars och hans hustru - rån på allmän väg (1621)

AD: v189930.b4500

1621 den 22 okt – Vartofta

Jöns i Öijaforßen klagade till Laße i Tyskahemanet förgifvandes att han hade ränt och röfuat hans dotter Kirstin Jöns = dotter på vägen ett Sten kast ifrå för:ne Laßes gårdh i Tyskahemanet, den tidh hon gick effter Osta, huilken kädia sampt med en kiortel hennes Trolofuade fä = steman Anders Swenßon som nu medh H.K.M:t på togh är, förährat hafuer, och

samme kiortell af sina bröder köpt och för 9 mark betalt hafuer, som desse efther:na Erlige och gode män swort och witnat haf= ue, N. Jon i Huitahald, Biörn i Dintistorp, Store Swen ibidem för:ne Laßes hustrus fader, Här till för:ne laße swarade att samme kiortel war inte hennes, vtann hans hustrus moders derfor wille han taga honom, då swarade Pijgan medh gråtande röst här för rätte, Att både för:ne Laße och hans hustru henne så höllo, rifue och Slito der på markene, så at honn icke annat för modade än att the wille mörda henne *

*sidbrytning

henne, moste hon för den skull emot sin willia, på thet hon icke skulle gå blott och kiortlalös ifrån dem med hast rifua käd= ian af halsen på sigh, den han då togh, och allt sedan haft hafua. Så all den stund att huarken kiortelen eller kädian hör= de honom till, vtan båda delerne woro betalte och henne lagligen förährade, kan denne rätten i thetta sinne icke annat efther thet 40 cap. Edzöres Balken, Senten= tiera och döma, vtan att han iut fuller råns= man är, och fallen till thet straf som sam= ma Cap. inneholler och förmelar.

(ANM. Efter ett mål med annat innehåll fortsätter ärendet.)

Blef och för:ne Laße i Tyskahemanet tillta lat *

*sidbrytning

lat af Joen Pederßon i Gijmo för den manfolchz kiortelen han vtan Målze= gendens hans sons Peder Jonßons wet och wilia taget hafuer, der och för:ne Laße inte heller kunne komma neij före, är han och en oroligh, och den menniskia som sanningen och rättwijsan inte my= ket achtar.

Jöns i Öjaforsen (i Vartofta-Åsaka sn?) klagade till Lasse i Tyskahemmanet (troligen under Tunarps säter i Sandhems sn), föregivandes att han hade rånat och rövat hans dotter Kerstin Jönsdotter på vägen ett stenkast från förnämnte Lasses gård i Tyskahemmet, den tid hon gick efter osten, vilken kedja samt med en kjortel hennes trolovade fästeman Anders Svensson som nu med Hans Kunglige Majestät på krigståg är, har förärat, och samma kjortel av sina bröder köpt och för 9 mark betalt har, som dessa efternämnda ärliga och goda män svurit och vittnat har, nämligen Jon i Vitahald, Björn i Dintestorp, Store Sven på samma ställe och som var förnämnde Lasses hustrus fader. Härtill förnämnde Lasse svarade att samma kjortel var inte hennes, utan hans hustrus moders, därför ville han ta den. Då svarade pigan med gråtande röst här för rätten, att både förnämnde Lasse och hans hustru höll henne, rev och slet där på marken så att hon icke annat förmodade att de ville mörda henne, måste

hon för dens skull emot sin vilja, på det hon inte skulle gå blottad och kjortel-
lös ifrån dem med hast riva kedjan av halsen på sig, den han då tog, och allt
sedan dess har haft. Så all den skull att varken kjorteln eller kedjan hörde
honom till, utan båda delarna var betalda och henne lagligen förärade, kan
denna rätten i detta sinne icke annat än efter det 40 kapitlet Edsöresbalken,
sententiera (avge ett utlåtande) och döma, utan att han fullt ut är en rånsman,
och fallen till det straff som samma kapitel innehåller och förmäler.

Blev också förnämnde Lasse i Tyskahemmet tilltalad av Jon Pedersson i Gimo
(Gimmene i Vättaks sn?), för den manfolks kjortel han utan målägandens hans
sons Peder Jonssons vett och vilja tagit har, där och förnämnde Lasse inte
heller kunde säga nej till. Han är orolig och en människa som sanning och
rättvisa inte mycket aktar.

Andsten Eriksson - tjuv (1621)

AD: v189930.b4520

1621 den 26 okt – Vartofta

Samma tidh tingfördes Andsten Erichson
den der hafuer warett en knecht vnder
Nills Poses phana, och sin fana förrymdt,
som han sielf bekiänner. Hafuer warett
fången i Jönekiöpingh, och der brutit sigh
vtur Tornet, och sedan i Sommar gåt widh
skogen, och åter nu i förleden höst hema
vthi sin broders Lars Erichsons ladu i hööt
på nytt fången, huilken sigh nu härför
rätta bekänner hafua stulit ifrån för:ne sin
broder redo Päningar 2 daler och en oxe
den han ledde till Lidekiöpingh och sålde
honom hos Bengt Håkonson, der hanns
broder strax efter kom och fick sin oxe igen
Sedan*

*sidbrytning

Sedan hafuer han stulit ifrå her Oluf i
Åsledh ett Sölfbälte om 16 eller 18 lod, thet
och med honom hijt till rätta fördes, der till
han inte nekar, Jthem en Skiorta, et hand=
kläde och itt par handskar. för denna
hans mißgiärningh, all denstund ingen
bättringh är hos honom till att förmode
efther thet 6 cap i Tiufuabalken kan
denne Rätten icke frij hans lijf, vtan wa=
ra fallen till det straf som samma Cap.
inneholler och förmäler.

Samma tid tingfördes Andsten Eriksson den där har varit en knekt under Nils
Pässes fana, och sin fana förrymt, som han själv bekänner. Har varit fången i
Jönköping och där brutit sig ut ur tornet, och sedan i sommar gått vid skogen,
och åter nu i förleden höst hemma uti sin broders Lars Erikssons lada i höet på
nytt fången, vilken sig nu här för rätten bekänner har stulit från förnämnde sin
broder reda penningar 2 daler och en oxe den han ledde till Lidköping och
sålde hos Bengt Håkansson, där hans broder strax efter kom och fick sin oxe

igen. Sedan har han stulit från herr Olof i Åsle ett silverbälte om 16 eller 18 lod (å 13 gram = c:a 220 mark, som motsvarar 1 mark), där och med honom hit till rätten fördes, därtill kan han inte neka. Jämväl en skjorta, ett handkläde (handduk / näsduk / lös duk) och ett par handskar för denna hans missgärning. All den stund ingen bättring är hos honom till att förmoda efter det 6 kapitlet i Tjuvabalken kan denna rätten icke fria hans liv, utan är fallen till det straff som samma kapitel innehåller och förmäler.

Gunnar - tjuv (1621)

AD: v189930.b4530

1621 den 3 nov – Vartofta

Då eblant andra saker, tingfördes Gunnar i Anunðhemanet, huilken hafuer stulet en quiga ifrå Peder i Stenkollen i Såndhema Sochn, sinn mißgärningh han inte nekar. derföre efter thet 2 cap. i Tiufua balken kan denne rätten icke wäria hans lijf. vtan til höga öfuerheten ödmiuke = ligen hemstält.

Då bland andra saker, tingfördes Gunar i Anundshemmanet, som har stulit en kviga från Peder i Stenkollen i Sandhems socken, sin missgärning han inte förnekar. Därför efter det 2 kapitlet i Tjuvabalken kan denna rätten icke värja hans liv utan till höga överheten ödmjukeligen hemställt.

Erik Arvidssons orsak till Bengts död (1622)

AD: v189930.b4580

1622 den 26 juni – Vartofta

Erich Arfuedßon i Vllene förliktes mz hustru Ingebor Bengtz och hennes barn på Rimßås, om det slagsmål som emellan honom och för:ne Bengt skedt är för huilket Såhramål för:ne Erich till förne för rätta efter lagen böt hafuer. Och all den stund b:de Bengt blef död innan natt och åhr, och Målzegenden efter lagen icke kundhe binda honom til dråpit, blifuo de nu således förlikta, att för:ne Erich skall gifua dem itt hundrade mark Och sedann skola huarken hon eller hennes barnn der efter klandra eller olagligen påtala.

Erik Arvidsson i Ullene förliktes med hustru Ingeborg Bengts (hustru) och hennes barn i Rimsås, om det slagsmål som emellan honom och förnämnde Bengt skett är för vilket såramål förnämnde Erik till förne (tidigare) för rätten efter lagen bötat har. All den stund benämnde Bengt blev död innan natt och år, och målsäganden efter lagen icke kunde binda honom till dråpet, blev de nu

således förlikta, att förnämnde Erik ska giva dem ett hundra mark och sedan ska varken hon eller hennes barn därefter klandra eller olagligen påtala.

Håkan Månsson och Elin Andorsdotter – otukt (1622) - 1

AD: v189930.b4580

1622 den 26 juni – Vartofta

Håkon Månsson en gift karl som vthj
10 åhr hafuer tient på Orrahollmen, och haf=
uer fäm barn medh sin hustru, och hafuer
nu /: Gudh bättre [:/] giordt enfällt hoor mz
oskylde och tillförne oförkränchte Elin
Andors dotter wid Falequarna, och rådt
henne med barn : Huilken lägerskap
dem emellan nogot mer än ett åhr sedan
händt är, som de sielfue bekänna denna
deras mißgiärningh de inte neka, vtan
vppenbarliga bekänna. Kan för den skul
denna *

*sidbrytning

denna rätten efter Gudz och Swerigis
lagh icke wäria deras lijf : vtan i all vn=
derdånighet alles vår nådigste konungh och
herre till högh och nådigh förklaringh, ödmu=
keligen hemställt. Eij äro de tillförne
med sådana last beslagne. Hans hustru
wille bidia för honom, med han will intet
lyda sin hustru, Han är en fattigh Jnneß=
man som intet hafuer till.

Håkan Månsson en gift karl som uti 10 år har tjänat på Orreholmen och har fem barn med sin hustru, och har nu /: Gud bättre :/ gjort enfalt hor med oskyldiga och tillförde oförkränkte Elin Andorsdotter (ej felskrivning för Andersdotter) vid Falekvarna och rådt henne med barn, vilket lägerskap dem emellan något mer än ett år sedan hänt är, som de själva bekänner denna deras missgiärning de inte neka, utan uppenbarligt bekänner. Kan för den skull denna rätten efter Guds och Sveriges lag icke värja deras liv, utan i all underdånighet allas vår nådigste kung och herre till hög och nådig förklaring, ödmjukeligen hemställd. Ej är de tillförne med sådan last beslagna. Hans hustru vill be för honom, med(?) han vill inte lyda sin hustru. Han är en fattig inhysesman och intet har.

En mansbot (1623)

AD: v189930.b4830

1623 den 29 okt – Vartofta

Kom För Rätto Swen Anderson J Slötha och förspor=
dhe Sigh om En Mansboot Huilken war
Fallen, Effter Suen Andersonß hustrus Forre man
och Förmeente Sig Suen Anderson att Bekomma
Tridningen aff Samma Mansboot, då Beuistes
Medh wälborne herreß Her Gabriell oxentier=

neß Laagmanß doombreff, Vthj huilka achter för=
be:de saak Förmältheß hafua waritt På Laagmanß=
tingett aflagdt, at Arfuingarnar skola Behålla
Bötherner och hustrun Sin Råån(?). Och Tå hafuer
Suen Anderson Siälf Sittit J Rätto, Therföre bleff
han afunst att han Eij ytherligare Samma saak
Taala skall, widh Straff Dom Laag wthuisar.

Kom för rätten Sven Andersson i Slöta och försporde sig om en mansbot vilken var fallen efter Sven Anderssons hustrus förra man och förmente sig Sven Andersson att bekomma tredingen (tredjedelen) av samma mansbot. Då bevisades med välborne herr Gabriel Oxenstiernas lagmans dombrev, uti vilken akter för benämnda sak förmäldes har varit på lagmanstinget avlagd. (ANM. Finns ej bevarad), av arvingarna ska behålla böterna och hustrun sin "Råån" (?). Och eftersom Sven Andersson själv suttit i rätten, därför blev han "avunst" (tillsagd) att han ej ytterligare samma sak ska tala, vid straff dom lag utvisar.

Anbjörns påstådda dråp på Stinge-Hans hustru (1624) - 2

AD: v50165.b87

1624 den 3 juni – Vartofta

Fordredeß förrätte Her Jacob i falekiöpingh och bleff tiltalt Huru Han wille Beuißa, Sann wara then skriffteligha witneßbördh Han, wtgifuet Hadhe öfuer Anbiörn Knagh i Wiken at Stinge Hanßes Hustru J Aghnestadh skulle Honom På Sitt ytersta Hafua beskylpt för Sinn dödh och ther På anammat Sacramentet medh Höghe och förskräckelige förplichtelser, som i Samma, witneß skriffit förmäleß tå framkallethe Honn Suen På tompften, och oluff anderson i aghnestadh Huilke Her Jacob tilstådeß kallede när Han Henne På Sitt yterste besöckte Att wara witne öffuer Hennes ordh, Huilke nu giorde Sinn edh På Bokenn At the Sanningen Witna skulle och war theraß Bekiennelse, att Her Jacob Sendhe Bedh (=Budh?) Effter dhem och när dhe komme Inn i Stuffuan Badh hen [=] naß man, att Han nu skulle Berätta för them och kyrkie Herdhen Handt Han tilförrer Sagt Hadhe tå Sadhe Her Jacob Huar Aff Hafuen i eder Siuckdom tå sadhe Honn, Jagh Hafuer Jngen annan skylla för min dödh ähn anbiörn knagh i wijken Jagh Hafuer Jngen Helsa Hafft sedan Han slogh migh wedh mitt öhra, Dhet Haffuer Sedhan Stun= dom fallet wedh för min öron, Jagh menar Blodet ähr som Haffuer Suset för öronen, tå sadhe Her Jacob om i Lefue eller Dö Her Aff i wele tå giffua Anbiörn wenskap tå suaredhe Honn lefuer Jagh så will Jagh Honom Jntett till Rächnadt, män dör Jagh Her Aff Så må min Man och Barnen giöra dher om som dhem synes män Jagh wil giffua Honom till ther På Han anammedhe Sacramentet och Her Jacob Henne medh Höghe föruarninger förmante, att Hon icke skulle liugha Honom wppå thet Hon sadhe sigh Jntet wela, wthaan ther På döö, at Han war or=

saken till Hennes Siukdom, män effter Her Jacob Oluff och Swen Sampt Hann som Hustrun Miste wore anbiörns ouener, dherföre kundhe icke dheras witneßbördh gifuas wiß= ordh.

Jtem fram kalledeß en Arouerdigh Hustru Malin Hanß Nilsons i aghnestadh, som i Saken aldeles oweldh war Huilken war dhen förste som Henne Synthe och Ransa= kedhe, När Hon Hadhe fått Hugh Af Anbiörn så som och war Hoß Samma Stinghe Hanßes Hustru Bådhe för Ähnn Her Jacob kom dijt och medhan Han war dher och sedan till theß Hon afsombnedhe, och nu giordhe Sin edh At hon Sandt witna skulle och war Hennas Bekiän= nelße at när anbiörn och Stinghe Hanßeß Hustru hade trädtt wedh en gierdes gårdh tå Hafuer anbiörn Slaget Henne På Bare Ahrmen medh en gren ett Blåuite, och tå Hafuer Honn Blodet Sigh wedh kindhbenet medh Honom thet Hon och för ett Såremäll Sijnna lätt män Strax om Sam= ma dagh ladht Hon sigh i Malins knä och Hon liskede Henne tå Ransakede Hon Henne, Bådhe i Hufuedet och Ansichtet, och fan ther Huarken Blånadt eller Blouite, Jcke thet Ringeste, och Jntet klagedhe Hon Sigh dher om mer Ähnn På ahrmen, för Henne dhetta Hon På Sin Siäll Sa= lighet medh giordhen edh witnedhe war och Hennes bekien= nelse at när som Her Jacob kom dijt då Badh Stinge hans at Hann skulle nu Berätta för Prästen thet Hon tilförne, sagt Hadhe, tå war Honn Så Suagh at Hon Så Sagta Taledhe, at man thet näpligh Höra kundhe Wthan huadt som Her Jacob mera frågedhe, tå suarede Hon Jaa, till sagta män the förskreckelighe förplichtelser som Her Ja[=] cob Hafuer skrefuet at Hon sig med Så Högt för banna skulle om Hon osandt så anbiörn sadhe thet seger Malin at Hon aldrigh Hördhe them af Hennas Mundh, wtgåå wthann Hon war så suagh at Honn Jntet långt tall fram föra kundhe wthann Hennas wißa meningh, ähr at Hon aff sett dödh Bleff och Jcke af någer mans handhe uerck.

Item witnedhe suen Anderson i Slöta och Larß i trågården nempndemän, Att dehn tidh som Samma Lijk skule wt Bäras aff Stufuan till Jordhen, kom anbiörn knagh J Hela almoghens Åßsyn och för Ähn Han gieck Jn i Stufuan föll Han På Sinn knä På dörrtröskelenn, och Höltt wp Sinne Hender och badh gudh att Han wille Låtha See tecken På Samma Lijck, om Han i theß dödh wällende eller skyl= digh war thet och Hela Almoghen medh Honom giorde och Sedan skore the wp Suepningen och anbiörn togh ther På Bådhe i Ansichtet och På Brystet thet Huar man Sågh Män ther Syntes icke tett Ringeste tecchen På.

Doch effter alla nu förengh Ransackninger Syneß noch An Biörnn i Saken frijgiöra doch medan åklageene Stodo så hardt På at the Jnga Lunda wille gifua sigh till fredz för ähn Han sigh medh laghe gångh befria skulle therföre wtfäste Hann en 12 Manna edh till nästa tingh.

Fördes för rätten herr Jakob i Falköping och blev tilltalad huru han ville bevisa, sann var den skriftliga vittnesbörd han givit ut hade över Anbjörn Knag i Viken att Stinge Hans hustru i Agnestad skulle honom på sitt yttersta ha beskylt för sin död och därpå anammat sakramentet med höga och förskräckliga förpliktelser, som i samma vittnesskrift förmäles då framkallade hon Sven på Tomten och Olof Andersson i Agnestad vilka herr Jakob tillstädes kallade när han henne på sitt yttersta besökte att vara vittne över hennes ord, vilka nu gjorde sin ed på boken att de sanningen vittna skulle och var deras bekännelse, att herr Jakob sände bud efter dem och när de kom in i stugan bad hennes man, att han nu skulle berätta för dem och kyrkoherden hade han tillförne sagt hade då sade herr Jakob "Var av har ni er sjukdom?", då svarade hon: "Jag har ingen annan skylla för min död än Anbjörn Knag i Viken. Jag har ingen hälsa haft sedan han slog mig vid mitt öra. Det har stundom fallit vid för min öron. Jag menar blodet är som har susat för öronen." Då sade herr Jakob: "Om ni lever eller dör härav, ni vill då giva Anbjörn vänskap?", då svarade hon: "Lever jag så vill jag hon intet tillräkna, men dör jag härav, så må min man och barnen göra därom som de synes (vill göra), men jag vill giva honom till därpå han anammat sakramentet", och herr Jakob henne med höga förvarningar förmente att hon icke skulle ljuga honom uppå det hon sade sig intet ville, utan därpå dö, att han var orsaken till hennes sjukdom, men efter herr Jakob, Olof och Sven samt han som hustrun miste var Anbjörns ovänner, därför kunde inte deras vittnesbörd givas vitsord.

Jämväl kallades fram en ärevördig hustru Malin, Hans Nilssons (hustru) i Agnestad, som i saken alldeles oväld (opartisk?) var, vilken var den första som henne synade och rannsakade när hon hade fått hugg av Anbjörn såsom och var hos samma Stinge hustru både förrän herr Jakob kom dit och medan han var där och sedan till dess hon avsomnade, och nu gjorde sin ed att hon sant vittna skulle och var hennes bekännelse att när Anbjörn slagit henne på bara armen med en gren ett blodvite, och då har hon blodet sig vid kindbenet med honom det hon och för ett sårsmål syna lätt, men strax om samma dag lade hon sig i Malins knä och hon liskade(?) henne då rannsakade hon henne, både i huvudet och ansiktet, och fann där varken blånad eller blodvite, icke det ringaste, och intet klagade hon sig därom mer än på armen, för henne detta hon på sin själs salighet med gjorde ed vittnade var och hennes bekännelse att när som herr Jakob kom dit då bad Stinge Hans att han skulle nu berätta för prästen det hon tillförde sagt hade, då var hon så svag att hon så sakta talade, att man det näppeligen höra kunde, utan vad som herr Jakob mera frågade, då svarade hon Ja, till sagda män de förskräckliga förpliktelser som herr Jacob har skrivit att hon sig med så högt förbanna skulle om hon sant så Anbjörn sade det säger Malin att hon aldrig hörde dem av hennes mun utgå utan hon var så svag att hon inget långt tal framföra kunde utan hennes vissa mening är att hon av sett död blev och inte av någon mans handverk.

Jämväl vittnade Sven Andersson i Slöta och Lars i Trägården nämndemän, att den tid som samma lik skulle utbäras av stugan till jorden, kom Anbjörn Knag i hela allmogens åsyn och förrän han gick in i stugan föll han på sina knän på dörrtröskeln och höll upp sina händer och bad Gud att han ville låta se tecken på samma lik om han i dess död vållande eller oskyldig var det och hela allmogen med honom gjorde och sedan skar de upp svepningen och Anbjörn tog därpå både i ansiktet och på bröstet där var man såg men där syntes icke det ringaste tecken på.

Dock efter alla nu föregivna rannsakningar synes nock Anbjörn i saken frigöra dock medan åklagan stod så hårt på att de ingalunda ville giva sig till freds förrän han sig med laggång befria skulle därför, utfäste han en 12-mannaed till nästa ting.

Claus Hertills dråp på Lars Larsson (1625)

AD: v50165.b223

1625 den 7 mars – Vartofta

Fram kom förrättenn Päder larsonn i åßaka Och gaaff tilkiänna att för Ett åhr sedann bleff hannß Broder larß larson Jhiälslagen aff en tysk soldatt Claueß härtill widh nampn huilken strax kom till Rymbningh att Jngen vetett huar hann nu ähr Jnnan eller wthann Rijkeß Och gaffuer budett huarkenn böön eller Bott Och Jneett städeß godz finneß häär som honom kom till war ähnn som en häste som Päder larson tilförrende bekom när hann söckte effter drå [=] perenn therfore kunde sakenn Jcke wijdare före [=] tagaß wthann dråperen gieffueß legde.

Fram kom för rätten Peder Larsson i Åsaka och gav till känna att för ett år sedan blev hans broder Lars Larsson ihjälslagen av en tysk soldat Claus vid namn, vilken strax kom till rymning att ingen vet var han är nu, innan eller utan riket, och gav budet varken bön eller bot och ingenstädes gods (gård och marker) finns här som tillkom honom, "än som en häst" som Peder Larsson tillförene bekom när han sökte efter dråparen därför kunde saken icke vidare företagas utan dråparen gives lejd.

Herr Peders dotter – blodskam (1626) - 3

AD: v50165.b368

Detta mål bör vara en fortsättning på ett ärende som slutade med en dödsdom som dock gick vidare till hovrätten för slutlig prövning, varefter fortsättningen på detta ärende följer här. Det inledande häradsmålet har inte påträffats.

1626 den 9 mars – Vartofta

Effter denn konungzlige hofrettens förklaringh, öffuer her Peders dotter i Sandhem, som hafuer begåt Legerskap medh sitt syskonebarnn, att honn skall bötha 80 dlr. Doch för hennes o= förmögenheet skull, gafz henne oppå höga öffuerheetens nådige Behagh Delation, att söcka wälbördigh ståthollarenn, om försko= ningh, om honn medh halfft straff wndslippa kann.

Efter denna konungs hovrätts förklaring, över herr Peders dotter i Sandhem, som har begått lägerskap med sitt syskonbarn, att hon ska böta 80 daler. Dock för hennes oförmögenhets skull gavs henne uppå höga överhetens nådiga behag delation (uppskov, anstånd, frist), att söka välbördige ståthållaren om förskoning, om hon med halvt straff kan slippa undan.

Kerstin Persdotters ovissa död (1626) - 4

AD: v50165.b372

1626 den 9 mars – Vartofta

Kom för retten Per i Stockerydh i Redwegh, och tiltalte

arfuidh håkansonn i Elekullenn, om sin dotter, widh N[a]mpn Kirstin, som drunknade, om höstenn, widh Karimeßo tijdh Paß 10 åhr sedhann, då berettadhe be:te arfuedh, att pigan kom till åhnn, och begäredhe att hann wille föra henne öfuer ty honn wille på denn sijdan, att tage sikh Suartebarc och när honn hadhe taget Barkenn, begäredhe honn att han wille åter föra henne tilbaker igenn, thett hann och gjorde och när han hadhe fört henne öffuer, och war kommen hem till gården hördhe hann pigann ropa, då lop han strax till åhnn och när hann kom tijtt, sågh han ingen tingh, vthan säckenn flött på watnett, som Barkenn lågh vthj, men pigen sågh han intet eller hördhe ropa. Doch i häpenheet ropadhe drängen att någonn kundhe komma honom till witne*, att han icke skulle Blifua mistencket, så effter the vthj så många åhr sacken för= tegett hafue och the ingen skull hadhe medh sin klaga blifue the effter thet 24 Capitell i Dråpmåla B: afuiste att icke på samma Sack yterligare tala skolle.

* anklagelse

Kom för rätten Per i Stockeryd (Kölingareds sn) i Redvägs härad och tilltalade Arvid Håkansson i Älekulla (Vistorps sn) om sin dotter vid namn Kerstin, som drunknade om hösten, vid Karinsmässotiden (25 nov) vid pass 10 år sedan, då berättade benämnde Arvid att pigan kom till ån, och begärde att han wille föra henne över ty hon wille på den sidan att taga sig svartebark(?) och när hon hade tagit barken begärde hon att han wille återföra henne tillbaka igen, det han också gjorde och när han hade för henne över, och var kommen hem till gården hörde han pigan ropa. Då löpte han strax till ån och när han kom dit, men pigan såg han ingenting utan säcken flöt på vattnet, som barken låg uti, men pigan såg han intet eller hörde ropa. Dock i häpenhet ropade drängen att någon kunde komma till honom till anklagelse att han icke skulle bli misstänkt, så efter de uti så många år saken förtigit har och de ingen skuld hade med sin klagan blir de efter det 24 kapitlet i dråpmålsbalken avvisade att inte på samma sak ytterligare tala skulle.

Anders Svenssons dråp på Håkan Götarsson (1626) - 5

AD: v50165.b378; v189932.b1840

Detta ärende inleddes tidigare, se Falköpings stad den 13 jan 1626.

1626 den 4 oktober – Vartofta

Tillspordes Lars götarßonn i Leena, som på sin brodhers håkon götarßons wägnar, på förgångne tingh, med sin brodhers håkonn götarßons hustru Anna, Sampt sin brodher Nils götarßonn tillstodhe och eerkindhe, at the samptligen hafue gifuit anders Suenßonn, som af daga togh håkonn götarßonn i Leena wen= skap, Såsom och fälla Böönn för honom, om han nu thet bestå wille, på allu theras wägnar, som förbe:te ähr, tå suaradhe han på sin, och alles theres wägner, att the fulkomerlig:n tillstå thet Lyffte, som the be:te Dråpare tilsagtt hafue, och medh bref och Segell bekräfftet, och i vnderdånigheet fälla Böönn för honom hoß höge öfueheetenn.

Tillfrågades Lars Götarsson i Kungslena som på sin broder Håkan Götarssons wägnar på föregående ting med sin broder Håkan Götarssons hustru Anna,

samt sin broder Nils Götarsson tillstod och erkände att de samtliga har givit Anders Svensson, som avdaga tog Håkan Götarsson i Kungslena, vänskap såsom och fälla bön för honom om han nu det bestå ville på alla deras vägnar, att de fullkomligen tillstå det löfte, som de benämnde dråparen tillsagt har, och med brev och sigill bekräftat och i underdånighet fälla bön för honom hos höge överheten.

1629 den 21 jan – Vartofta

Framkomme för retten Lars och Nils giötars Söner i Leena, med theres broders framledne håkonn giötarsons hustru Anna be:dt och tilstodhe at the samptligeenn, hafua vpburet Denn Mansboot som välbyrdig man Jacob Cleußonn till Saleby var i Löffte och borgann, för sin tienare Anders Swenßonn, som och nu dödh ähr, huilkenn afdaga tog be:t håkonn giötarsönn, för några åhr sedann i falekiöping, huil=ka nu Boot och peninga **Suner** som Vtvisat war, the bekende sig här för retten, fulkommeligenn vpburet hafue, till Denn ytersta pening. Derföre giördhe the här för retten väl=be:te Jacob Claßonn frij och på tall för samma penniga Summa. Såsom och alla be:de Anders Suenßons fränder och ätlingar frij och af alla denn dödes slächt och effterkom=mande vrfeigdet* och ohembnet. Dett här af retten blef effter Lagh med vrfeigde breff stadfest och Confirmerat.

*urfejdabrev

Framkom för rätten Lars och Nils Götarsöner i Kungslena, med deras broders framlidne Håkan Götarssons hustru Anna benämnd och tillstod att de samtliga har uppburit den mansbot som välbördig man Jacob Clausson till Saleby var i löfte och borgen för sin tjänare Anders Svensson som också är död nu, vilken avdaga tog benämnde Håkan Götarsson för några år sedan i Falköping, vilka nu bot och penningar sonat(?) som utvisat var, de bekände sig här för rätten fullkomligt uppburna hr, till den yttersta penningen. Därför gjorde de här för rätten välbenämnte Jacob Clausson fri och påtal(?) för samma pengasumma. Såsom och alla benämnda Anders Svenssons fränder och ättlingar fri och av alla den dödes släkt och efterkommande urfrejdat (jfr urfrejdabrev) och ohämmat. Det här av rätten blev efter lag med urfejdebrev och confirmerat.

Lars hustru som blev innebränd (1626) - 6

AD: v50165.b378

1626 den 4 oktober – Vartofta

Ähr beuist på tinget, att Lars på Stompnen i Leena, hafuer af wädeldh mist all sin gudh huß. och thet han ther vthj åtte, Sampt hustrun brandh Jnne medh, blef förmedlett för wiße och ouiße Perzeler för ½ gårdhenn, för åhr 1626.

Än bevisades på tinget att Lars på Stommen i Kungslena har av vådaeld mist all sina goda hus och det han där uti ägde, samt hustrun brann inne med, blev förmedlet för vissa och ovissa persedlar för ½ gård, för år 1626.

Anders Jönssons beröring med Nils död (1626) - 7

AD: v50165.b378; v50165.b526

1626 den 4 oktober – Vartofta

Fram[kom] Lars Larßonn i huijteredh, Sampt hustru Brita Nilses i Barmåse ö, och tiltalte anders Jönßonn i Liungenn, om förbe:de Nilses dödh i Barmåse ö, och tillfrågedes them, om the wille tilläggia anders Jönsonn fult och fast, att han orsakan war, till hans dödh, thett the Nokedhe, vthan wille medh retten förfråga sigh, och ähr så tillgånget, om Nilses dödh, först gick Be:te Nils i Barmåse öö till anders Jönsonn i Lungum, och kom titt emot afftonen, och bar tijtt enn hare och eenn orre och gaf anders Jönßons hustru, och anders och hann drucke tilhope 2 kannor ööll, och sedann gaf anders honom enn Stenskull $\frac{1}{2}$ medh bren=newijne, så paß $\frac{1}{8}$ af eenn kanna, Det the bådhe såtto, och skulle dric=ke der af, och när anders drack honom till, togh hann suulenn och drack af altsammans, och bedh sedhann gifue sig mer, thet an=ders Någorlundhe Nechte, Doch för hans trägenheet, och theres godhe wenskap, gaf hustrun honom så mycket, som tilförrendhe i skålen, thet han och drack vtt, och sedan badh anders honom gå i Sengh. Der till hann Nekadhe, och sadhe sig willia gå hem, och med thet Samme föll hann omkull, på golfuet, tå togh anders i honom och badh honom gå i Sänggh, tijtt han tillförrendhe pläger liggie då badh Nils att han måtte få ligge ther på golfwit, då togh anders hustru ett hyendhe, och ladhe Vnder hans hufuudt, och Blef liggandes deer öfuer Natttenn, och anders lågh i samma stuf=ue. medh sin hustru, och eenn tienstegoße, och om Morgonen när the opstodhe, befalte anders sin hustru, att honn skulle laga till Matt ått Nils, och ropadhe ått honom, och som han inthet Sua=radhe, gick anders hustru till honom, och togh på händerna, tå sadhe honn, iagh tänker karenn ähr dödh, då steegh anders till honom, och kiendhe på händerne, så woro the allaredo styffue, och strax sendhe anders budh i Bynn, att grannarna skulle kom=ma, och ransacka honom, så woro the alleredho gången till kyrkian och hustruena wille inthett gå tijtt, för ähnn theras män kommo hem, och strax folket kommo hem, kalladhe anders Carll i Jn=gerp, Håkan i Liungum, hans i öidh. Jonn Carlßonn ibid och arfuedh i Slättänggh. medhan som grannarna woro wedh kyrken sendhe anders sin goße, vtt till hustrun denn dödes och slechten och kommo the strax tijt, först hustrun, sedhan medh henne gunne på Skogen, Bengtt på helleströmmen, torkell i Vttuengztorp af huilke nu tillstädes woro, Carll i Jngarp och gunne på skogen huilka medh the andra ransakadhe lijket, Då låg hann på Munnen, på ett Skin örnegått, och som the wendhe honom om, och klädde af honom, war hann blå, om halsenn framman till, och som the ransackadhe honom, togh anders Jonsonn på bare kroppen åth skalleligenn, Stundum medh handenn, och badh gudh skulle låthe skeep teckenn på honom, om hann war i någon Måtto skyllig war, men thett kundhe inthet technn synes, och effter middagenn förde the lijkeet till kyrkian Vtuengztorp, Der dett Stodh i 8 Dagar, och ner thet skulle Begrafuas, tå badh Slechten anders att hann skulle taga på lijket, thet hann och giordhe och her pedar i Sandhem badh gudh

att thet skulle skeep technn på honom, om anders Jönsson war orsak till hans dödh, thet ingenn war nu tillstedes, som thett sågh, Doch föregifue hustrun och slechtenn, att her Per sågh techn på honom och her Per i Sandhem skall wittna medh them. ther emot wäll= achtat Peder Månßonn befallningzman wittnadhe att her Peder i Sandhem hafuer berettet för honom att ther syntes intet techn På lijket, Vthan Nilses brodheer Lars togh lijket i skeggett och rychte honom, tå gick ther någonn owenlighet vtt, och i dett Ene öret hafue Mythen ätett ett stycke, mer wet her Peder inthet att beretta, och effter the för skuta sigh på her Peder, sampt almogenn skall wetha sådant owet, Derföre vpsäntes Sacken till nästa tingh.

Framkom Lars Larsson i Vitared (Härja sn) samt hustru Brita Nils hustru i Baremossö (Utvängstorps sn) och tilltalade Anders Jönsson i Ljunghem (Sandhems sn), om förbenämnde Nils död i Baremossö och tillfrågades dem om de ville tillägga Anders Jönsson fullt och fast att han orsaken var till hans död, det de nekade utan ville med rätten förfråga sig och är så tillgånget om Nils död, först gick benämnde Nils i Baremossö till Anders Jönsson i Ljunghem och kom dit emot aftonen och bar dit en hare och en orre och gav Anders Jönssons hustru, och Anders och han drack tillsammans 2 kannor öl (5,2 liter), och sedan gav Anders honom en "Stenkull" $\frac{1}{2}$ med brännvin, så pass $\frac{1}{8}$ av en kanna (0,3 liter). Det de båda sutto och skulle dricka därav, och när Anders drack honom till, tog han sulen(?) och drack av alltsammans, och bad sedan giva sig mer, det Anders någorlunda nekade, dock för hans trägenhet och deras goda vänskap gav hustrun honom så mycket som tillförende i skålen, det han och drack upp, och sedan bad Anders honom gå i säng. Därtill han nekade och sade sig vilja gå hem, och med detsamma föll han omkull på golvet, då tog Anders i honom och bad honom gå i säng, dit han tillförende brukar ligga, då bad Nils att han måtte få ligga där på golvet, då tog Anders hustru ett "hyende" och lade under hans huvud, och blev liggandes där över natten, och Anders låg i samma stuga med sin hustru och en tjänstegosse, och om morgonen när de stod upp, befalte Anders sin hustru att hon skulle laga till mat åt Nils och ropade åt honom, och som han intet svarade, gick Anders hustru till honom och tog på händerna. Då sade hon: "Jag tänker karlen är död." Då steg Anders till honom och kände på händerna, så vore de alldeles styva och strax sände Anders bud i byn att grannarna skulle komma och rannsaka honom, då vore de allaredan gångna till kyrkan och hustrurna ville intet gå dit, förrän deras karlar kom hem, och strax när folket kom kallade Anders (och?) Carl i Ingarp (Sandhems sn), Håkan i Ljunghem, Hans i Ölid (Kymbo sn), Jon Carlsson på samma ställe och Arvid i Slättäng, medan som grannarna vore vid kyrkan sände Anders sin gosse ut till den dödes hustru och släkt och kom de strax dit, först hustrun, sedan med henne Gunne på Skogen (Sandhems sn), Bengt på Hallaström (Utvängstorps sn), Torkel i Utvängstorp av vilka nu tillstädes voro,

Carl i Ingarp och Gunne på Skogen vilka med de andra rannsakade liket. Då låg han på munnen, på ett skinn örngott, och som de vände honom om, och klädde av honom, var han blå, om hjässan framom till, och som de rannsakade honom, tog Anders Jonsson på bara kroppen åt skallen, stundom med handen, och bad Gud skulle låta ske tecken på honom, om han var i någon måtto skyldig var, men det kunde intet tecken synas, och efter middagen förde de liket till kyrkan Utvängstorp. Där det stod i 8 dagar och när det skulle begravas, då bad släkten Anders att han skulle taga på liket, det han och gjorde och herr Peder i

Sandhem bad Gud att det skulle ske tecken på honom om Anders Jönsson var orsak till hans död, det ingen var tillstädes som det såg. Dock föregive hustrun och släkten att herr Per såg tecken på honom och herr Per i Sandhem ska vittna med dem däremot välaktat Peder Månsson befallningsman vittnade att herr Peder i Sandhem har berättat för honom att der syntes intet tecken på liket, utan Nils broder Lars tog liket i skägget och ryckte honom, då gick der någon ovänlighet ut, och i det ena örat har "mythen" ätit ett stycke, och mer vet herr Peder intet att berätta och efter de förskjuta sig på herr Peder, samt allmogen skall veta sådant ovet, därför uppsändes saken till nästa ting.

1627 (maj eller juni, men datum saknas) – Vartofta

Framfodrades anders Jönsson i Liungum och den edegång han vttförhede, för sig sine hustru och folk, att the icke hafua om kommet Nils i Barmåsa öö, som i theras huß dödh bleff, och efftr Målseganden icke med någon skull, kundhe hindra honom samma Eedh, mere ther som tillförende, ful= tygade han det i Målsegandens närvaro, med effter:ne trouerdige Erlige och owildemän sine grannar. N[embligen].

Jöns i flatholmenn	anders i hultarp
Lille Jöns ibid	Per i Suckeslet
Nils i dintestorp	Lars i Baggahemet
Lille Jonn ibid	Jöns i Jngarp
Biörnn ibidh	Suenn i Closterströmen
Per i Saxarp	och anders j[önßon själv] – 12

Och effter han sig med Lag och ärlige män full= tygat hafuer, blef han, hans hustru och folk Befrjade.

Framfördes Anders Jönsson i Ljunghem och den edgång han utförde, för sig, sin hustru och folk, att de icke har omkommet Nils i Baremossö, som i deras hus död blev, och efter målsäganden icke med någon skuld, kunde hindra honom samma ed, mer där som tillförende, fulltygade han det i målsägandens närvaro, med efternämnde trovärdige ärlige och ovildsmän (oväldesmän, opartiska) sina grannar, nämligen

Jöns i Flatholmen (Sandhems sn)	Anders i Hultarp (Habo /Utvängstorps sn)
Lille Jöns ibidem	Per i Suckeslet (okänd plats?)
Nils i Dintestorp (Sandhems sn)	Lars i Baggahemet (okänd plats?)
Lille Jonn ibidem	Jöns i Ingarp
Biörn ibidem	Sven i Klosterströmmen (okänd plats?)
Per i Saxarp (Sandhems sn)	och Anders Jönsson själv – 12

Eftersom han sig med lag och ärliga män fulltygat har, blev han, hans hustru och folk befriade.

Mansbot - dråp (1628)

AD: v189932.b510

Detta ärende hänvisar till ett mål ungefär 2 år tidigare, vilket inte har återfunnits.

1628 den 26 mars – Vartofta

Samma Gånng framwijste Ährligh Och wälachttigh Nu Nerwarandes Anderß Pederßonn i Suartorp Som här vtj

häredet i Någre åhr Lagläsere warett hafuer, och än vtj
många andre hereder Lagläser åhr, Enn för Clarninng.
Som hann ifrå denn höglåflige konungzlige Håfrätten,
nu Jckie Långesedan bekommet hafuer vpå en Sin vp=
sennda Dom om Ett manndrap som skiett är här vtj heredet
för tuu år seedenn i hualstada, förmäländes att vtj Dhenn*
Dänn höglåflige Rätten är Således Funnet, dömt
och afsagdh, at dråparen för tilfunne skiäll, orsaker och
Omstendigheter skull, behållet Lifueet och skall gifua
denn dräpnas Efterlåtna, och igien ledfda hustru i för=
lijkningh päninnger Tiwgo daler, och hennes barn,
Päninnger Fyretijo daler, menn nu framkomme förrätten
Effterskrieffnt Nembligenn gunne i huarf, och Larß i Jon=
storp, denn Slagnaß, och dräpnas skyllemenn, och från=
der, huilke bewiste sigh hafua haft Ett Stort Omack, och
mykienn fotamöda för samma dråpzgierningh skull för
änn som hon till denna ände komen är, och begierde At
hustrun, och barnnen demför deras möda, och omack, nå=
got huat som Rätt, och billigt wara kundt, betänckia,
Wille, omsijder bleff her medh Således afhandlat, at de
vtaf hela denn vtwißade Bootann skolle hafua Päninger
Tiwgo daler, och huat som sedenn igienn war skulle huß[=
trun den dräpnas behålla tredingenn, och barnen
Tuedelenn.

*sidbrytning

Samma gång framvisade ärlig och välaktade manne varandes Anders Peders-
son i Svartarp som här uti häradet i några år lagläsare varit har, och än uti
många andra härader lagläsare är, en förklaring som han ifrå den höglovliga
kungliga hovrätten, ni icke längesedan bekommit har upå en sin uppsända
dom om ett mandrap som skett är här uti häradet för två år sedan i Valstad,
förmäländes att uti den höglovliga rätten är således funnet, dömt och avsagt,
att dråparen för tillfunna skäl, orsaker och omständigheter, skall behålla livet
och skall giva den dräpnas efterlåtna (efterlämnade) och igenlevda(?) hustru i
förlikning penningar 20 daler, och hennes barn, penningar 40 daler, men nu
framkom för rätten efterskrivne Gunne i Varv och Lars i Jonstorp, den slagnes
och dräptes skyldeman och fränder, vilka bevisade sig ha haft ett stort omak
och mycken fotamöda för samma dråpgärnings skull förrän som hon till denna
ände kommen är, och begärde att hustrun och barnen dem för deras möda,
och omak, något vad som rätt, och billigt kunde vara, betäncka ville omsider
blev här med således avhandlat, att de utav hela den utvisade boten ska ha
penningar 20 daler, och vad som sedan igen var (vad som fanns kvar) skulle
hustrun till den dräpte behålla tredingen och barnen två tredjedelar.

Kerstin Larsdotter - kätteri (1628)

AD: v189932.b500

1628 den 26 mars – Vartofta

Samma gång Bleff Framför Rättenn Stelt ett Ogift
quinnfålk kirstin Larßdotter i Hualstada wed Nampenn
Som i förleedeet åhr, och alt her till hafuer kiennt Enn Sin
Samsyster, Och hennes mann weedh Nampenn Larß wedh Moq=
uarnn som nu Jnttet tillstedes war, för huilken hon vtj

Fult Roop, och Rytte, och i alle mans munn her vtj bögde=
 ne kommen war, at hann Lägerskap medh henne wißer=
 ligenn haft hafuer, ändå at hoonn der till i förstone, och
 Längie benekade, och Jngelunda wille bekienna, och lik=
 wällstodh honn här för Rättenn hafuande medh barn,
 Och som nu wäll Seeß kunde medh dij Jckie Långt ifrå
 wara framgånggenn, och ner som henne tilfrågat bleff,
 huilkenn som war fader åt Samma Barnn, heller och
 huilkenn henne Lägrat Hadhe, effter at hoon så nekadhe
 till at be:de Lars henne Ickie Lägrat hade då gaf hon fört
 J förstone at Enn Soldat som skulle wara häman i habo,
 Sochenn är denn same som Lägrat hadhe, och Är
 fader at samma barnn, huilkenn honn seger sikh Jnttet
 kienna, heller weta hans Nampenn, omsider förskiot hon
 Sigh der till att i höstarß förledenn wedh påß ~~Britenäße~~
 Brita meßo tijd honn med några flere vtaf det grannelaget war förrest
 till Vllesiö marknad i Kijnd. Då skall enn annan soldat den hon som
 sig ej heller kunne eller wetha Nampn opå. hafue henne belegrit
 med huilke tiunne til skutne Och på beröped Soldatenes omgenge
 med henne Jngalunda ofuerens stemode, huarkenn om tijden
 när som hon kunde blifue hafuande, icke heller kune honn med någon
 skäll, eller på något sätt beuisa, at någon thera af samma Soldater
 hafua warit med henne vtji Selskap eller fölie, antingen till Mark=
 natz, eller och annorstädes, vtenn befans i Saning, at alt thetta
 war enn Vindugtann, och eller en Vndanferd, och omsijder
 effer långsamt vtteetande, och mögeligeste flitig ransakan
 Bekiende honn doch onöd och otuingat at förre skrifne hennes systems
 man, förbe:de Lars vid broquernn, henne belägrat hade, och ähr
 fader åt thet barnn som honn nu stod hafuande med, och bekiende
 honn at han förste gång:n kom med henne i legerskap i höge anstiden
 i somras förledenn i lutra, den tijd, såsom at hon med honom der
 stod war, att höga och berga (bärga hö?), denn ängien som han sig der legat
 hafuer, vidare bekiende honn at han andre gångenn, och nest der
 effter belegeade henne i Skördetijdenn, och skedde i kiättestorpa
 gärde. Denn tijd han med henne der stader war till att vnskära
 Denn sädenn som han för oxelega der vt sätt hade Doch kunne hon
 icke heller förebrå at honn der till någonn Den gången, af honom
 med vold tagenn war honn bekiende och så här för rettenn at samma
 kättare, och hoor Karl be:de Lars wid Broquarn hafuer något till
 förende, förän thetta skedde, belägrat ändå enn henne och sin hustru
 ogiffa syster, Jngrid Larsdotter, och aflat barnn med henne
 och när sammabarnn dödfödt war, hafua the thett bådenn för=
 dränket och förmört (mördat) vthj mognerne åha och sedan der effter
 med denn tridie Systerenn och kätterskan, som han senaste Be=
 lägrade förbe:de Jngrid rymbd sin koos som meste parten Vtaf
 nu närvarande tingzalmoge, Samptlig:n witnade och bekiendhe
 Så wara wthj sanning Jtem blev och så förretan wittnet och
 bekiendet, at samma kättare, nu för en lijtenn tijd sedan, var
 hem kommen till denn legenheet, som han hafue förre boot, wed
 och röfuet och borttaget, alt thett han ther öfuer koma kundhe
 och taget så wäll det som hans hustru Kirstin Lars doter **an**
 rett. Der vthj Boohaget hafue bonde så wäl. som thet andra
 Och alt sammans thet sin koß fört, och ähr således dermed, som nu her

Beretes förrester och bortryckter. till denn kiäterskan som han rymbde sin kooß med, ändå at här fans nu ingenn som wiste att Beretta, eller afseija, huru Såsom der sig nu för hålla, och kunne stadd wara, huerföre effter thenne grofua misgerning, ändelig ohörlig the och som nogsampt th[r]o på samma kiettares förhafuande, syns at hann slet ingenn för synn, frugtan eller redzla hafuer för gud i sinnelag för werdzlig öfuerheet, eller och för Suirigis lag, och laga straf vthan således bedvisuer och begär den grofue mißgerning åfuan oppå denn förre. Derföre blef Näruarandes ting almoge tilsagt rådet och förmant at huru såsom the något thera vtaf thenne före skrifne rymbde, eller och bådenn, kunno öfuer komma och betreda at them då endelig:n fast taga, och vthi enn fast och god föruaring hafua till sama Sackz läglige och laglige vttförning, och ändskap men anlångende dett Öfftebe:te kietterska, kirstin Larsdotter som nu här för retten tillstädes stood och sin bedvisnn misger ning, som förbe:t ähr, oppenbarlig:n och friuilligen bekiendt hafr icke allenest om thette grofue kenterijt witterligen hafue bedrif= uit , vthan der ähr och så ett enfalt hoor ibland, och honn nu tiuge ähr, och wäll der vtöfue gamell ähr här md hafuo hon effter gudz Lag, nogsampt föruerkat sit lijf , och så effter thenn 1 1 Pungt vthi westerås Ordinantie hafue hon brutet till at brenne huru hon elliest icke benådas kan här före och häredz Nembd henne icke weria kunne, men thenne höga och grofua Sak, stelles vthj all vnderdåning ödmiukheet till konung Maij:t ellers vår nådigeste konung, och herres nådige betänkiande och för Claring. eller och den högloflige konungzlige hofrettenn

Samma gång blev framför rätten stäld ett ogift kvinnfolk, Kerstin Larsdotter i Valstad vid namn, i fördelne år (förra året) och fram tills nu har känt sin samsyster (kamrat) och hennes man vid namn Lars vid Mokvarn som nu inte var tillstädes, för vilken hon uti fult rop och rykte, och i alle mans mun här i bygden var kommen, att han lägerskap med henne visserligen hade haft, ändå att hon därtill i förstone (till en början) och länge förnekade och ingalunda ville bekänna, och likväl stod hon här inför rätten och var havande med barn, och som nu väl syns kunna med di icke långt ifrån vara framgången (i tid), och när hon blev tillfrågad vilken som var fader till barnet eller vilken som hade lägrat henne, eftersom hon nekade till att benämnde Lars inte hade lägrat henne, då föregav hon i förstone att en soldat, som skulle vara hemma (-hörande) i Habo, är den som lägrat henne och är fader till barnet, vilken hon säger sig intet känna, eller vet hans namn, omsider försköt hon sig därtill att i förledne höst vid pass Brittmässotid (7 okt) hon med några flera av det grannlaget (grannskapet) reste till Ullesjö marknad i Kinds härad. Då ska en annan soldat, som hon inte heller kunde veta namnet på, ha belägrat henne, med vilken tienne(?) och tillskutne och påberopade soldatens umgänge med henne ingalunda överensstämde, varken om tiden när hon skulle blivit havande, icke heller kunde hon men några skäl eller på något sätt bevisa att någondera av soldaterna har varit med henne uti sällskap eller följe, antingen till Marnad utan befanns i sanning att allt detta var en undanflykt, och omsider efter långsamt utletande, och möjligaste flitig rannsakan bekände hon dock onödd och otvunget att föreskrivna hennes systems man, förbenämnde Lars vid Brokvarn, hade lägrat henne och är fader åt det barn som hon nu stod havande med, och hon bekände att han första gången kom med henne i lägerskap i höge andstiden (höskördstiden) i förledna somras i Luttra, den tid som hon var där

med honom för att bärga hö, den ängen som han där har legat, vidare bekände hon att han andra gången, och näst därefter belägrade henne i skördetiden och det skedde i Kättilstorpa gårde. Den tiden han med henne därstädes var till att skära den säden som han för oxelega (uthyrning av oxe) där utsett hade, dock kunde hon inte heller förebrå att hon därtill något den gången av honom med våld blev tagen, hon bekände också här för rätten att samma kättare och horkarl benämnde Lars vid Brokvarn har något tillförne, förr än detta skett, belägrat andra än henne och sin hustrus ogifta syster, Ingrid Larsdotter, och avlat barn med henne och när samma barn dödfödd var, har de det både dränkt och mördat i "Mognerne å" och sedan därefter med den tredje systemen och kätterskan, som han senast belägrade, förbenämnde Ingrid rymde sin kos som mesta parten av nu närvarande tingsallmogen, samtliga vittnade och bekände så vara uti sanning. Jämväl blev också för rätten vittnat och bekänt att samma kättare, nu för en liten tid sedan, var hemkommen till den lägenhet som han har "förrre boot" (använt för att betala böter?), vid ock rövat och borttaget, allt det han där överkomma (stulit) kunde och tagit såväl det som hans hustru Kerstin Larsdotter med anrett(?). Däruti bohaget har bonde såväl som det andra. Alltsammans det sin kos fört (bortfört), och är således därmed som nu här berättas bortrest och borttryckt till den kätterska som han rymde sin kos med, ändå att här fanns nu ingen som visste att berätta eller avsäga huru såsom där sig nu förhålla, och kunde stadd vara, varför efter denna grova missgärning, äntligen ohörlig de också som nogsam tro på samma kätterstas förhavanden, syns att han slätt ingen för synd, fruktan eller rädsla har för Gud i sinnelag och världslig överhet, eller för Sveriges lag, och laga straff utan således bevisar och begär den grova missgärning ovan uppå den förra. Därför blev närvarande tings allmoge tillsagt rådet och förmant att huru såsom de någotdera utav denna föreskrivna rymde, eller också både kunna överkomma och beträda att dem då äntligen fasttaga, och uti en fast och god förvaring har till samma saks lägliga och lagliga utföring, och ändskap (slutförande) men angående den överbevisade kätterskan Kerstin Larsdotter som nu här för rätten tillstädes stod och sin bevisade missgärning som förbenämnt är, uppenbarligen och frivilligen bekänt har, icke allenast om detta grova kätterier veterligen har bedrivit, utan där är också ett enfalt hor inblandat, och hon nu tjugo år, och väl där utöver gammal är, härmed har hon efter Guds lag nogsam förverkat sitt liv, och så efter den 11 punkten uti Västerås ordination (bestämmelse) har hon brutit till att brännas. Eftersom hon eljest inte kan benådas härför och häradsnämnden henne inte värja kunde, men denna höga och grova sak, ställes uti all underdånig ödmjukhet till kung Maj:ts eller vår nådigaste kung och herres nådiga betänkande och förklaring, eller och den höglovliga kungliga hovrätten.

Mansboten efter Lars Toresson (1629)

AD: v189932.b1870

1629 den 27 april – Vartofta

Framkomme för retten effter:ne bönder ifrån Kijndz häradet, Sibbo Håkonn i Karstorp, Måns Anderßonn och Jöns Anderßon och klage samtlig:n effter enn Mansbot, som war för många åhr sedann vtuisat, för enn be:de Lars Toreßonn i Sibbarp, huilkenn Mansbot Biörnn Toresonn i huarff, hans broder hade vpburet till 400 mark af huilkenn **Summe** the förmente, enn frendebot bekomme ther emot Lars Biörßonn, Biörnn Toresons Sonn, framlade et qunto

breff, vnder godhe mens hand och Segell, att Lars Toresons Sonn
Lars Larßonn i Östergötland i korrarp boendes för mälandes
att han samma Mansboott effter sin fader tillfyllest vp buret
hafuer. Derföre blifue för:ne Lars Toresons broder och hanns
Systerbarnn afuiste, at the icke på samma Sack tala skolle.

Item klagade be:te Håkonn med sine medarfue effter thet arf som
them tillfalla kunne, effter Biörn Toresonn, Lars Biörnsons
fader, effter han vthan retta ächta brystarfuingar döddhe, Der
emot Lars Biörßonn beuiste, at hans fader var honom enn stor
Summa skyllig för tienst och Der hoß et stortt fäderne
effter sin styffbarnn fader integett hade, och hans boo var nu
mycket försugnt. Derföre blef förslaget att der samma
giæld skulle vtgå, **kwär** Bödet icke tillreckia, doch effter the
enn Lång väg reest hade och till et entligit beslutt, att the på
samma arff ej vidare klandra skolla, Yttuißade Lars biör=
sonn them samptlig:n 6 dlr och ege huarkenn the heller theres
barnn Dem på tala.

Framkom för rätten efternämnde bönder från Kinds härad, Sibbo Håkan i
Karstorp, Måns Andersson och Jöns Andersson och klagade samtliga efter en
mansbot som var för många år sedan utvisad, för en benämnd Lars Toresson i
Sibbarp, vilken mansbot Björn Toresson i Varv, hans broder hade uppburit till
400 mark av vilken summa(?) de förmente, en frändebote bekom däremot Lars
Björnsson, Björn Toressons son, framlade ett brev, under goda mäns händer
och sigill, att Lars Toressons son Lars Larsson i Östergötland i Korrarp boen-
des, förmälades att han samma mansbot efter sin fader till fyllest uppburit
har. Därför blir förnämnde Lars Toressons broder och hans systerbarnn avvisa-
de, att de inte på samma sak ska tala.

Jämväl klagade benämnte Håkan med sina medarvingar eftersom det arv
som dem kunde tillfalla, efter Björn Toresson, Lars Björnssons fader, eftersom
han utan rätta äkta bröstarvingar dog. Där emot Lars Björnsson bevisade att
hans fader var honom en stor summa skyldig för tjänst och där hos ett stort
fäderne efter sitt styvbarns fader inget gett hade, och hans bo var nu mycket
förringat. Därför blev förslaget att samma gäld skulle utgå, ... inte tillräckligt,
dock eftersom de en lång väg rest hade och till ett ändligt beslut, att de på
samma arv ej vidare klandra skulle, Utvisade Lars Björnsson dem samptligen 6
daler och äga varken de eller deras barn dem påtala.

Petro Johannis och Elin Björnsdotter – otukt (1631) - 8

AD: v189932.b3280

1631 den 11 maj – Vartofta

Framsteltet för retten Elin Biörßdotter i Bengtzwadh,
och bekende, at hon hafuer låtit sigh belägra af Caplan
Petro Johannis i sonnom, en giffit man, och aflat barn medh
honom och hafuer hon tillförende fååt Barn och förskiu=
ter på en soldat Anders Jöranson widh Broqwarn
som i medlertidh ähr dödh blifuen, och ingen hafuer förnum=
met sådant dem emellan skedt wara, för hwilken sack
samma kona ähr hårdeligh förhörd om och samme her Per
för det barneth icke Skyldigh ähr, ther till han som hon
hårdeligh förneka, Och inga fullskiäll der till fans

wthan it löst ryckhte, Och effter han sin synd bekendhe
Bleff han dömbd effter Gudz lagh leuitz 20 Cap. i från
lifuet hans saak ähr i Grefueschapet förhörd och afdömbt

Framställdes för rätten Elin Björnsdotter i Bengtssvad (Utvångstorps sn) och
bekände att hon har låtit sig belägra av kaplan Petro Johannis i Sonnom
(Sandhems sn?), en gift man, och avlat barn med honom och har hon tillförne
fått barn och förskjuter på en soldat Anders Jöransson vid Brokvarn som
emellertid är död bliven, och ingen har förnummet sådant dem emellan skett
var, för vilken sak samma kona är hårdelig förhörd om och samma herr Per för
det barnet icke skyldig är, därtill han som hon hårdeligen förneka, och inga
fullskäl därtill fanns utan ett löst rykte, och efter han sin synd bekände blev
han dömd efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet ifrån livet.
Hans sak är i grevskapet förhörd och avdömd.

Anders och Marit Olofsdotter – otukt (1631)

AD: v189932.b3280; v189932.b4870

1631 den 11 maj – Vartofta

Jtem framstelttes för retten Anders i grimstorp en giff
man och hans hoor kona Mariet Olfzdotter en tillförendhe
Oberyckhtat Piga, Medh hwilken han hafuer aflat barn,
det hon ännu går medh, hwilken legerskap ähr skedt På wel=
borne her tures Sparres gårdh kaflåß, der hon tiente och han
öffuer hans godz rättare war, hwilken saak the båda be=
kenna friwilligh giordt hafua, derföre the båda dömbdes
Efter Gudz lagh leuitz 20 Cap. ifrån lifuet och hvstrun
Beder för honom i all vnderdånigheeth.

Jämväl framställdes för rätten Anders i Grimstorp (okänd plats?), en gift man
och hans horkona Mariet Olofsdotter, en tillförde oberyktad piga, med vilken
han har avlat barn, det hon ännu går med, vilket lägerskap är skett på välborne
herr Ture Sparres gård Kavlás (Hömb sn), där hon tjänade och han över hans
gods var rättare, vilken sak de båda bekände frivilligt, därför de båda dömde
efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet ifrån livet och hustrun
ber för honom i all underdånighet.

1632 den 3 febr – Vartofta

En dom öfuer en giff man Andherß i grimstorp
som Hafuer belägrat en ogiffit kona Marit Olfzdot=
ter, At Andhers skall böta 80 dlr Och konan 40 dlr
Och stå oppenbara schriff. Domen ähr execuere=
ret Penninga bötet uthlagth frelse saak wälborne H.
ture SParres.

En dom över en gift man Anders i Grimstorp som har belägrat en ogift kona
Marit Olofsdotter, att Anders ska böta 80 daler och konan 40 daler och så
uppenbara skrift. Domen är exekuerat, penningaböter utlagda. Frälsesak,
välborne herr Ture Sparres.

Sven Arvidsson och Elin Olofsdotter – otukt (1631)

AD: v189932.b3290

1631 den 10 oktober – Vartofta

Framstelles för retten sven Arfueßon i Carleby en gift man och bekende ath han hafuer bedriffuet legerßmål medh sin förre lege Piga Elin oloffzdotter, hwilken och nu förrätten det medh honom bekendhe At the hafua aflat barn tillsammans det hon ännu går medh, Och Effter the båda bekenna samma synd bedref= uith hafua, bleffue the båda effter Gudz lagh leuitz 20 Cap dömbde till döden, Doch beder hans hvstru i vnderdånigheet för honom, Men hoorkonan förmå inthz bööta, för fattigdom skuld, hwilken saak i vn= derdånighett vpskiutes till den högloflige konungz= lige hoffrättens Nådige förclaringh.

Framställde för rätten Sven Arvidsson i Karleby, en gift man och bekände att han har bedrivit lägersmål med sin förra legopiga Elin Olofsdotter, vilken och nu för rätten det med honom bekände att de har avlat barn tillsammans det hon ännu går med. Eftersom de båda bekänner samma synd bedrivit har, blev de båda efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet dömda till döde. Dock beder hans hustru i underdånighet för honom, men horkarlen förmå inte att böta, för fattigdoms skull, vilken sak i underdånighet uppskjutas till den höglovlige kungliga hovrättens nådigaste förklaring.

Anders Olofsson och Kerstin Olofsdotter – otukt (1632)

AD: v189932.b4870

Ärendets inledning har inte påträffats, men bör ha skett 1631.

1632 den 3 febr – Vartofta

En dom öfuer en gifft hoorkona Kerstin olofzdotter J Luttra, som Hafuer Låtit sigh belägra af en ogifft Soldatt Andherß Olofzson, At hon skall böta 80 dlr domen ähr execueret. Hoor karlen ähr rymbd Cronesaak.

En dom över en gift horkona Kerstin Olofsdotter i Luttra som har låtit sig belägra av en ogift soldat Anders Olofsson, att hon ska böta 80 daler, domen är exekverad (genomförd). Horkarlen är rymd. Kronosak.

Jon och Marit Persdotter – otukt (1632)

AD: v189932.b4890

1632 den 18 maj – Vartofta

Framsteldes förretten Marit Pederßdotter i olßbacka i Samma geldh en gifft kona Hwilken ähr belägredt af en gifft karll Jon i Skarfnap och aflat barn med honom det hon ännu går medh och Jon Hafuer fly= chtan Och Effter hon sin syndh bekänner, blef hon dömbd efter Gudz lag leuitz 20 Cap. til döden Cronesaak

Och Hennes man ähr på tugh.

Framställdes för rätten Marit Pedersdotter i Olsbacka (okänd plats?) och samma gäld (kyrkligt distrikt under en moderkyrka) en gift kona, vilken är belägrad av en gift karl Jon i Skorvarp (Sandhems sn) och avlag barn med honom det hon ännu går med och Jon har flyktat (rymt) och eftersom hon sin synd bekänner, blev hon dömd efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet till döden. Kronosak. Hennes man är på krigståg.

Kerstin och Elin Larsdöttrars samt Brita Olofsdotters ovissa död (1632) - 9

AD: v189932.b4890;

x2 zzz

1632 den 18 maj – Vartofta

Framkommo för retten Lars Månsson i Skiörstorp och Olof Biörsson i gerum Och klagade till Factonn Pedher Larsson i olßborgh, at han hafuer i Colaga tidh driff= uit theras folk til salt petter brukit Emedan tjälen ähr i Jordan som the wende skola, Och tå war ingen me= ra Af Heradet uthstembdh än som the, Och om hösten wo= ro the senaste framme, Och nu i medler tidh ähr tre pigor kirstin och Elin Larsdöttrar Och Britta olofz dotter alla thre vnder Jordan döda blifne Och Jordan föll öfuer them, Dherföre Hafua the be:te Per Larsson be= skylt för theras dödh Effter han wiste them til ar= bete i otidh. Nu tilspordeß Pedher Larsson Hwadh skiäll han hade sigh i saaken at förswara tå be= wiste Pedher Larsson at han samma tidh hafuer Hafft 42 Personer i fira Lador fördelta, Och gick der Emellan Och sågh om arbetet, Och i medler tidh Hade the graf= uet sigh in vnder Jordan Och Jordan föll öfuer the trij barnen emot hans willia dheßför vthan war der fira folk i samma lada som vndsloppo samma våda, Och Effter myken Owisheet i saaken föllier vpskiötz saaken till vidare betenkiande på nesta tingh.

Framkom för rätten Lars Månsson i Skörstorp och Olof Björnsson i (Östra) Gerum och klagade till faktorn (ansvarig för ett faktori) i Olofsborg (Sandhems sn) att han har i "Colaga" tid drivit deras folk till "salt petter bruket" (salpeterbruket), emedan tjälen är i jorden som de ska vända, och då var ingen mer av härades utstämd än som de, och om hösten vore de framme, och nu emellertid är tre pigor, Kerstin och Elin Larsdöttrare och Brita Olofsdotter alla tre under jorden döda blivna och jorden föll över dem, därför har de benämnde Per Larsson beskyldt för deras död eftersom han visade dem till arbete i otid. Nu tillspordes Peder Larsson vad skäl han hade sig i saken att förswara, då bevisade Peder Larsson att han samma tid hade haft 42 personer i fyra lador fördelade, och gick där emellan och såg om (höll under uppsikt) arbetet, och emellertid hade de givit sig in under jorden och jorden föll över de tre barnen emot hans vilja, dessförutan var där fyra folk i samma lada som undslapp samma våda, och efter mycken ovisshet i saken följer, uppsköts saken till vidare betänkande på nästa ting.

1632 den 12 oktober – Vartofta

Framfordrades för retten förståndigh Per Larsson i Olfsborg Factor öffuer saltpetter bruken och nu som på föregångne tingh, Och bleff anklagat Aff Lars Monsson i skiörstorp Och Oloff Biörsson i Gerum om theas tre döttrar, Kirstin Och Elin Lars döttrar Och Britta olfzdotter Hvilka sampteligh blefue vnder Jorden i bruket ihjiell slagne åhr 1631 Hwilken saak tillförende granneligen åhr skierskodat på tinget och doch icke kan tå eller nu bewisas at Per Larsson eller hans folk hafue Commenderet dem tijt i den acht at the wille them der förgiöra, Vthan at drifua konungens arbete, medh flere som i samma lada wore, det åklagarnar nu icke mera än som tillförende kunde honom tillägga, doch Effter samma Pigor i Commanda åhro omkompne blef Per Larsson på dömt Effter det 7 Cap. i dråpmålom medh våda gifue för Hwar 20 mark målsägandens ensaak, Och sedan hafue samma åklagare eller theas arfuingar icke vidare macht på samma saak at Qwelia Wedh Lagligit straff til görandeß.

Framfördes för rätten förständig Per Larsson i Olofsborgs Faktori över salpeterbruken och nu som på föregående ting, och blev anklagad av Lars Månsson i Skörstorp och Olof Björnsson i (Östra) Gerum om deras tre döttrar, Kerstin och Elin Larsdöttrar och Brita Olofsdotter, vilka samtliga blev under jorden i bruket ihjälslagna år 1631, vilken sak tillförne granneligen är skärskådad på tinget och dock icke kan då eller nu bevisas att Per Larsson eller hans folk har kommenderat dem dit i den akt att de ville dem där förgöra, utan att driva kungens arbete med flera som i samma lada vore, det åklagarna nu inte mera än som tillförne kunde honom tillägga, dock eftersom samma pigor i "Commanda" (?) är omkomna blev Per Larsson pådömd efter det 7 kapitlet i dråpmålsbalken med våda giva för var 20 mark målsägandens ensak, och sedan har samma åklagare eller deras arvingar icke vidare makt på samma sak att kvälja vid lagligt straff tillgörandes.

Lars Nilssons dråp på Anders Nilsson (1632) - 10

AD: v189932.b4890; v189932.b4930; v189932.b4940

Ärendet bör ha tagits upp på ett extra ordinarie ting under vintern 1631-1632, vars protokoll inte kan återfinnas.

1632 den 18 maj – Vartofta

Effter den Högloflige Konungzlige hofrettens Nådige förklarningh Datum Stocholm [lucka för datum som saknas] öfuer en dråp saak, som i förleden höst skedde på Andherß Nilßons i Carleby hoß Jöran i Slöta , vth i Hwilken dråp sak Sven och Peder bengtßöner samt Larß nilßon alla tre woroo intreßerade, Och Sven bengtßon fält för sielf=ua dråpet af den högloflige konungzlige hofretten at han skall Justificeras, Och Peder Och Lars skola gifua i konungzsaaken 100 dlr och målsäganden laga böter, Hwilken dom dem bleff öfuerläsen och the alla sampteligh nu som tilförende nekadhe, at ingen thera Hafuer stuckit honom, Och sade sigh der på alla tre gladeligen medh Hwar annan döö wilia, Och Effter den högloflige rettens nådige resolution förmäler at Sven Bengtßon ike kan benådaß, såsom och wälb.

Ståthållarens strenga befallningh, at medh Executionen skall vthan vpskoff fulfölias blifue för skriffne Sven Pedher och Lars förde på rette Platsen den 26 maj der Effter Och Presterna förmante the högelign, at the icke skola skyla modh Hwar annan, vthan den sanskyllighe oppenbara Och bekenna, tå war theas nekande som tilföende at ingen hade stuckit honom, vthan Hwadh the slogo honom medh stafvarna tå föllo Presterna nedh och bådo Gudh, at den sanskyllige måtte oppenbara, Och när thet war skedt, begynte the at förmana them ytterligare, tå begynte Lars Nilsson at förßtonligen see uth, Och Kunde inthet Synnerligt tala doch lij=kawell will han inthz bekenna vidare än som tilför=ende, doch både Heela menigheeten medh Presteskabet At der måste gifuas Silation medh, saaken till måndagen Och Sven förwaradeß och Lars och Peder Stelteß i Lyffte Och om söndagen både Presterna widh alla kyrkior der omkringh, at Gudh wille oppenbara Sanningen, och om måndagen tideliga när Lyffteßmän=nerna kommo til Saleby Och skolle taga Lars til rette platsen igen week han ifrån fordet Och lop vnder en gerdestgårdh Och sigh förgömbde, Och Strax söchte the honom vp, Och frågae Hwarföre han lop vndan Och togh saaken på sigh, tå swarade han the hålla alla medh Sven Och, ingen medh migh, tå sprode welbornde frw anna Hans matmoder om han och hade giordt gerningen dar til han nekadhe Och sigh högeligen för=plichtade, at han inthz rörde den döde med någon kniff vthan medh Stafuenn slogh han honom, Och när han kom til slöta, tog H. Sven i slöta honom hårdt til förhör och lät honom inthet annat förstå, än han medh Sven bengt=sson tillijka dödh skolle Effter Långh och flitigh förma=ningh bekende han, att han i mörkret rychte knifuen ifrån Sven Och Språngh fram Och gjorde skaden Och se= dan strax tillbkar dar Sven stodh Och satte knif=uen i slidan Och Effter den bekennerer antastadhe Prophußen honom Och förde honom i fengelse til högen=torp till vidare förhör Effter Lagläsaren icke war till stådeß Och swen sampt Peder Steltes i borgen til sa=akens vidare vthförande.

Efter den höglovliga kungliga hovrättens nådige förklaring, datum Stockholm (plats för datum som saknas) över en dråpsak, som i förleden höst skedde på Anders Nilsson i Karleby hos Jöran i Slöta, uti vilken dråpsak Sven och Peder Bengtssöner samt Lars Nilsson alla tre vore intresserade, och Sven Bengtsson fäld för själva dråpet av den höglovlige kungliga hovrätten att han ska justifieras (avrättas), och Peder och Lars ska giva i konungssak 100 daler och målsäganden laga böter, vilken dom dem blev överläsen och de alla samtigen nu som tillförne nekade, att ingendera har stuckit honom, och sade sig därpå alla tre gladeligen med varannan dö vilja, och eftersom den höglovliga rättens nådiga resolution förmåler att Sven Bengtsson icke kan benådas, såsom och välborne ståthållarens stränga befallning, att med execution ska utan uppskov fullföljas bliva förskrivne Sven, Peder och Lars förda på rätta platsen den 26

maj därefter och prästerna förmanade dem högeligen att de icke skulle skylla mot varandra, utan den sanskyldige uppenbara och bekänna, då var deras nekande som tillförne att ingen hade stuckit honom, utan vad de slog honom med stavarna då föll prästerna ned och bad Gud, att den sanskyldige måtte uppenbaras, och när det var skett, begynte de att förmana dem ytterligare, då begynte Lars Nilsson att "förstanlig" (förstenad?) se ut, och kunde inte synnerligen tala, dock likväl vill han intet bekänna vidare än som tillförne, dock både hela menigheten med prästerskapet att där måste givas Silation (?) med saken till måndagen och Sven förvarades och Lars och Peder ställdes i löfte, och om söndagen både prästerna vid alla kyrkorna där omkring, att Gud ville uppenbara sanningen, och om måndagen tideliga (tidigt om dagen) när löftesmännen kom till Saleby och skulle ta Lars till rätta platsen igen, vek han ifrån dem och löpte under en gårdsgård och sig förgömde, och strax sökte de honom upp, och frågade varför han löpte undan och tog saken på sig, då svarade han de hålla alla med Sven och ingen med mig, då sporde välborne fru Anna, hans matmoder, om han och hade gjort gärningen, därtill han nekade, och sig högeligen förpliktade att han intet rörde den döde med någon kniv utan med staven slog han honom, och när han kom till Slöta, tog herr Sven i Slöta honom hårt till förhör och lät honom intet annat förstå än han med Sven Bengtsson tillika död, ska efter lång och flitig förmaning bekände han, att han i mörkret ryckte kniven ifrån Sven och sprang fram och gjorde skadan, och sedan strax tillbaka där Sven stod och satte kniven i slidan och efter den bekvämligheten antastade profossen honom och förde honom i fängelse till Höjentorp till vidare förhör, eftersom lagläsaren inte var tillstädes, och Sven samt Peder ställdes i borgen till sakens vidare utförande.

1632 den 14 juni, extra ordinarie ting – Vartofta

Extra Ordinariæ tingh

bleff hållit i wartofftaheredt i åsleth i Arrendatorens welachtat Jsak anderßons nerwaro och heradtz Nembd sampt Menige almoge

Nembden vt supra.

Framsteltet förretten Sven Bengtßon Hans broder Per Och Lars Nilßon, Hwilka alle tre Hafua warit i Perle = mente när andherß Nilßon i Carleby blef ihuelslagen som förre tingz Reten Och ransackningen vthwisa, Och blef nu Lars nilßon tilspordh hwadh bekvänelse han för H. Elia i åsleth Her Sven Olaj i slöta Och the andre go = da män bekendt hafuer, tå war hans bekvänelse, at när the woro i slöta hoß Jöran som förra ransackningen Ståår, Och Sven bengtßon begynte Parlementet J Stufuen Och Prestehhwstrunes dreng Jon lop vndan dem vth tijtt Andherß nilßon stodh som slagen blef, tå spronge the alla tit tillicka Sven, Peder, Och Lars vth Effter honom Och sven fick it sky i handen, Och the andre hwar sin stef = uor, Och slog her medh på anderß och Jon Och medh dett samma wek Sven sin kooß bort och stod och blödde Effter han war stucken, Och i samma Perlemente fick Lars tw mun slagh wedh farstufuedörren, at han gick omkull, Menn Hwilken honom slogh wiste han inthz för han war så druken Och elliest i mörkret at han inthet sågh om Anderß Nil = son slogh honom, Och medh det samma slogh Lars til Sven Och sachteligh togh knifuen Aff slidan och lopp tilbakar igen och stack anderß Nilßon i halsen, at han kände thet

drabbade Och strax wende han om, och gick tillbaka Och satte Knifuen sacht i slidan så blodigh som han war Och medh det samma gingo the sin kooß af gården som i första ransakningen införde ähr Och när the kommo tillbaka igen Och blifne antastade, så rychte the som fångade Sven Byxelinet af och remmen medh at kniff= uen föll nidh til knätt, Och Effter Lars weste at knif= uen war på Sven oppenbarede han det för dem som fån= gade honom at Sven hade giort skadan, Tilspordeß Och Sven om han inthz kende när Lars togh knifuen ifrån honom, eller när han satte honom i slidan igen, der till Sven nekade sigh inthz weta Effter han war mykitt drucken, Såsom och Jfrigh Effter han hade fåt hugg det Lars och bekenner han inthz weste deraf Och ingen sågh det heller som det witna kunde, Dherförer kunde Sven icke någon fulkommelig wijta, som togh knifuen ifrån honom Och Effter saken nu annorlunda kunnigh ähr om Personen som dråpet begåt hafuer, Endoch the vthi saaken och Perlementet alla tre varit hafua wille denna ringa retten i vnderdånigheet hafua medh Strafuett Delution till ytterligare förfrågan hoß den högloflighe konungzlige hofretten, Doch badh dråpann för Christi skul at han måtte komma til sit straff Och bekende sigh it sådant samwete hafua at der han kommer i långt fengelse fölle han vthi förtwiflan Och i så måtto igenom hwadh medell han kunde sigh omkomma, at han icke måtte på Jorden lenger lefua, Och the gode män aff Presteskabet som tillstädeß woro bådo och rådde der till, at Effter gud hade oppenbarat den som skyllige at han nu war kommen til en rett bekennelse, at han icke vidare vthi Satans garn infalla skolle på siälens wägnar, Och Effter welborne Ståthållane war förrest till Stochollm, Och ingen war til at rådaß wadh om saaken, Och den högloflige konungzlige hofrettz dom förmåler at dråpann icke kan benådaß Och han bekende sigh den samma wara, Och Gudh Alz= mechtigh hafuer Sanningen allena oppenbarat at den oskyldighe blef befrijat vnderstodh Arrendatoren sigh medh rettens samtyccke Effter domenß lydelse öfuer drå= paren, Såsom och the gode och wellärde mäns råd, som Sanningen vthletat hafua, Och hans egen trägna böön, at låta honom stå sit straff på alla förtalde orsacker.

Blev hållet i Vartofta härad i Åsle i arrendatorns välaktade Isak Anderssons närvaro och häradsnämnden samt menige allmogen.

Nämnden enligt ovan.

Framställdes för rätten Sven Bengtsson, hans broder Per, och Lars Nilsson, vilka alla tre har varit i parlamente (slagsmål) när Anders Nilsson i Karleby blev ihjälslagen som förra tingsrätten och rannsakingen utvisa, och blev nu Lars Nilsson tillspord vad bekännelse han för herr Elia i Åsle, herr Sven Olaj (Olofsson) i Slöta och de andra gode män bekant har, då var hans bekännelse att när de vore i Slöta hos Jöran som förra rannsakingen står, och Sven

Bengtsson begynte parlamentet i stugan och prästhustruns dräng Jon löpte undan dem ut dit Anders Nilsson stod som slagen blev, då sporde de alla dit tillika Sven, Peder och Lars ut efter honom och Sven fick ett "sky" (?) i handen och de andra var sin stav, och slog härmed på Anders och Jon och med detsamma vek Sven sin kos bort och stod och blödde efter han var stucken, och i samma perlemente fick Lars två munslag vid farstudörren, att han gick omkull, men vilken honom slog visste han inte för han var så drucken och eljest i mörkret att han intet såg om Anders Nilsson slog honom, och med detsamma slog Lars till Sven och saktelligen tog kniven av slidan och löpte tillbaka igen och stack Anders Nilsson i halsen, att han kände det drabbade, och strax vände han om, och gick tillbaka och satte kniven sakta i slidan så blodig som han var och med detsamma gick de sin kos från gården som i första rannsakingen införd är, och när de kom tillbaka igen och blivit antastade, så ryckte de som fångade Sven byxelinet av och remmen med så att kniven föll ned till knäet, och eftersom Lars visste att kniven var på Sven uppenbarade han det för dem som fångade honom att Sven hade gjort skadan. Tillspordes också Sven om han intet kände när Lars tog kniven ifrån honom, eller han satte den i slidan igen, därtill Sven nekade sig intet veta, eftersom han var mycket drucken, såsom också ivrig efter att han hade fått hugg, det Lars också bekänner han intet visste därav. Ingen såg det heller som det vittna kunde. Därför kunde Sven icke någon fullkomlig veta, som tog kniven från honom. Eftersom saken nu annorlunda kunnig är om personen som dråpet begått har, ändock de uti saken och parlamentet alla tre varit ha, ville denna ringa rätten i underdånighet ha med straffet delution (deletion? = förinta, utplåna) till ytterligare förfrågan hos den höglovlige kungliga hovrätten, dock bad dråparen för Kristi skull att han måtte komma till sitt straff, och bekände sig ett sådant samvete ha att där han kommer i långt fängelse föll han uti förtvivlan, och i så måtto igenom vad medel han kunde sig omkomma (ta livet av sig), att han icke måtte på jorden leva längre, och de goda män av prästerskapet som tillstädes vore bad och rådde därtill, att eftersom Gud hade uppenbarat den som var skyldig att han nu var kommen till en rätt bekännelse, att han icke vidare uti satans garn infalla skulle på själens vägnar, och eftersom välborne ståhållaren var först till Stockholm, och ingen var till att rådas vad om saken, och den höglovlige kungliga hovrättens dom förmåler att dråparen kan benådas och han bekände sig densamma vara, och Guds allsmåktige har sanningen allena uppenbarat att den oskyldige blev befriad understod arrendatorn sig med rättens samtycke efter domens lydelse över dråparen, såsom och de goda och vällärde mäns råd, som sanningen utletat har, och hans egen trägna bön, att låta honom stå sitt straff på alla förtalade orsaker.

1632 den 14 juni, extra ordinarie ting – Vartofta

Framkom för retten Jbba Jonßdotter i Carleby framledne andherß Nilßons Effterlätne Enkia, som /: gud bettere :/ blef af daga tagen i slöta i det Perlemente, som Lars Nilßon sielfue dråpann medh sven och Peder Bengtzßöner begin= go, för Hwilken gerningh den högloflige Konungzlige hoffretten hafue dömbt dråparen till döden Och the andre två at gifua inläningen i konungz saaken 100 dlr Och målßäganden Laga böter, Hwar på be:te den dödeß hvstru nu fordrade dherföre föll nu peder bengtzßon med sin broder Sven i för likningh medh henne, Och hon gaf them wenskap och blefue förlichte om 150 mark, konugz

saaken kommer welb. Jacob Claßon till Effter the
tå så well som nu wore i hans tienst.

Framkom för rätten Ebba Jonsdotter i Karleby, framledne Anders Nilssons efterlämnade änka, som /: Gud bättre :/ blev avdagatagen i Slöta i det perlamente (slagsmål) som Lars Nilsson själva dråpet med Sven och Peder Bengts-söner begick, för vilken gärning den högliga kungliga hovrätten hade dömt dråparen till döden och de andra två att giva inläningen i kungssaken 100 daler och målsäganden laga böter, var på benämnte den dödes hustru nu fordrade därför, föll nu Peder Bengtsson med sin broder Sven i förlikning med henne, och hon gav dem vänskap och blev förlikta om 150 mark, kungssaken kommer välborne Jacob Clausson till, eftersom de då så väl som nu vore i hans tjänst.

Per Jönsson och Ingegerd Jonsdotter – otukt och tjuvnad (1632) - 11

AD: v189932.b4930

1632 den 14 juni, extra ordinarie ting – Vartofta
Framstelldes för retten Per Jönsson i hångzdall, Och bekende at han nu förledet år, war medh sin hvstrv Britta Jonßdotter i östergötlandh der han för en Svenetienare hade satt tienst, Och i medlertidh kom han til fölies medh en ogift kona på vägen åth närike Jngerdh Jonßdotter den han belägrade och rymbde sin kooß ått närike medh Och J samma resa staall han en hest i wijby sochn i närike, Och bonden foldt Effter hijtt till westergötlandh til hångzdaall, Och fik sin hest der igen, hoß den Per hade solt honom måns Larßon i Hångzdaall för 10 dlr 1 mark Och sedan wandrade Per Åt Nä=rike igen, Och hans hoor kona Jngredh Jonßdotter war tå weken sin kooß, Och när hans hwstrv britta fik kun=skap han war i Närike drogh hon till Örebro till welb. Ståthellare Carll Bonde Och lät antasta honom der han bekende både legerßmålet Och tiufnaden Och Effter welb:te Carll bonde tuiflade om han icke flere sådanna saker hade begåt i landet, Dherföre han fengzligh Hijt försendeß till welborne Ståthållaren Per Jöranßon der han en tidh Hafuer fengzligh warit anhållen, Och åhr spordtt, allestädeß kringh om någon hade hörddt at han skall hafua giordt några ogerningar, det ännu inthet sporde åhr Eij heller beskylte honom, något her i hera=det som han hafuer wistes en tidh, Och hans Hwstru åhr her fød i hångzdaall Och Effter ingen mera klagar på honom, vthan han bekenner att han hafuer bedrifuitt hoor medh Jngerdh Jonßdotter Och den hesten han staall i Närike blef han dömbd för hooret Effter Gudz lagh Leutz 20. Cap till döden Och för tiufnaden Effter det 6. Cap. i tiufuabalken.

Framställdes för rätten Per Jönsson i Hångsdala och bekände att han nu förledet år var med sin hustru Brita Jonsdotter i Östergötland där han för en sventjänare hade satt tjänst, och emellertid kom han till följe med en ogift

kona på vägen åt Närke, Ingegerd Jonsdotter, den han belägrade och rymde sin kos åt Närke, med och i samma resa stal han en häst i Viby socken i Närke, och bonden följde efter hit till Västergötland till Hångsdala, och fick sin häst där igen, hos den Per hade sålt honom Måns Larsson i Hångsdala för 10 daler 1 mark och sedan vandrade Per åt Närke igen, och hans horkona Ingrid Jonsdotter var då avviken sin kos, och när hans hustru Britta fick kunskap att han var i Närke drog hon till Örebro till välbornde ståthållaren Carl Bonde och lät antasta honom där han bekände både lägersmålet och tjuvnaden, och eftersom välbenämnde Carl Bonde tvivlade om han icke flera sådana saker hade begått i landet, därför han fängsligt hit försändes till välborne ståthållaren Per Jöransson där han en tid har fängsligt varit anhållen, och är sport (förfrågat) alldeles kring om någon hade hört att han ska ha gjort några ogärningar, där ännu intet sporde är (där man ännu inte har gjort förfrågningar). Ej heller beskyldde honom någon här i häradet som han har vistas en tid, och hans hustru är här född i Hångsdala, och efter ingen mera klagar på honom, utan han bekänner att han har bedrivit hor med Ingegerd Jonsdotter och den hästen han stal i Närke blev han dömd för horet efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet till döden och för tjuvnaden efter det 6 kapitlet i tjuvabalken.

Lars Nilsson och Elin Bengts – otukt (1632) - 12

AD: v189932.b4960

1632 den 12 oktober – Vartofta

Framsteltet för retten Lars Nilsson i reasstorp en ogiff man Och en giff knichte Hwstru Elin bengtz i leena Hwilkenn bekende at the hafua aflat barn tillsammans emedan Hennes man Bengt arfuedsson i lifue war Och på tugh, dherføre the och både dömbdeß Effer Gudz Lagh leuitz 20 Cap. ifrån lifuet.

Framställdes för rätten Lars Nilsson i Rearstorp (i Högstena sn), en ogift man och en gift knekthustru Elin, Bengts hustru, i Kungslena, vilken bekände att de ha avlat barn tillsammans emedan hennes man Bengt Arvidsson i livet var, och på krigståg, därför de och båda dömdes efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet ifrån livet.

Hovrättens beslut år 1633 den 12 maj

En dom öfuer en ogiff karl Lars Nilsson i lena, och en giff knechte Hwstru Elin bengtzdotter, at Lars skall böta 40 dlr och Elin 80 daler.

En dom över en ogift karl Lars Nilsson i Kungslena och en gift knekthustru Elin Bengtsdotter, att Lars ska böta 40 daler och Elin 80 daler.

ANM.

- Hon kallas vanligen Elin Bengts, vilket syftar på att hon var hustru till Bengt. En enda gång kallas hon Bengtsdotter, vilket troligen är fel.
- Han återkommer i domböckerna varvid detta ärende nämns på nytt. Se nedan vid 1633 den 13 juli.

Jon, Elin Persdotter och Anna Eriksdotter – otukt (1632) - 13

AD: v189932.b4950; v189932.b4990; v189933a.b750

OBS! Jon i Skorvarp finns även med i ett tidigare mål med Marit (Margit) Pedersdotter.

1632 den 12 oktober – Vartofta

Framsteltet förretten Anna Erikzdotter tillförende i tienst hos Knut i graffsiö Hwilken nu åtta dagar för nest öfuerledne Påske födde barn i be:te graffsiö Och nu tillspordeß, Hwilken som war fader åt bar=net, tå bekende hon at en gifft karll Jon i Skorfuarp ähr fader ätth samma barn och föregifueer at han war stad=der i graffsiö och begynteß theraß lägersmåll 3 wekor Effter mißomarstidh för i en bänk, och sedan lågh han på bordet om hwfdegerdh medh henneß hwsbonde, tå kalla[=] de han henne till sigh der the och i sit samelagh hade tre=die resan [stor oförklarlig lucka i texten] Och gaff henne förste gången 4 ör Andra resan fem ör tredie resan it hwfudklåde, doch bleff henne öfuertygat, at först som folk förstodh henne hafuande wara, och frågade Hwilken som barnafader war, tå förskiötz hon på en Poike Per nilßon som tien=te Knut Och hält thet vth till barna födelsen och hårdt förswar sigh ingen annan hafua än Per nilßon Men Effter tiden slogh henne folt om barna födzlan Och goßen förnekade hårdt, Och sedan som Jon skorfuarp togh flychtan för en gifft kona Marit Perßdotter i olßbacken begynte hon beskylla på honom Och nekade goßen, Och ähr i så måtto funnen twätaligh Såsom och Jon genom sin Hwstru och förwanter hafuer sendt budh Hijtt till tinget och förebär at hon på honom alt osanferdeligen sagt haffuer, Och fördenskuld för sin förre mißgerningh begärer legde till rettz sin dom att henda, Och sin saak emoth bemelte anna Erikzdotter lag=ligen försuara, Och förmenar kunna bewisa Hwilken som barna faderen ähr Och Effter ingen annan medell ähr sanningen at vthleta uthan han måste komma tillstädeß Dherföre gaffz honom Aff retten frij legde till nesta tingh Och i sit bohold igen, at saakorna kunde komma till wit=skap, J medler tidh skall granneligen ransaakaß Om icke några sanne kunskaper kunde finnas om samma kona icke hafuer af sin hwßbonde knut i graffsiö waritt vthberychtat Effter taall går, at twenne konar karin och Jbba ähre kompne hafuande der ifrån, Och ingen sann Barnafader der om kunnigh ähr, Dherföre skall knutt stemmas till nesta tingh.

Framställdes för rätten Anna Eriksdotter tillförne i tjänst hos Knut i Gravsjö (Sandhems sn), vilken nu åtta dagar förnäst överledne Påsk (8 dagar för senaste Påskdagen, alltså den 24 mars 1632) födde barn i benämnte Gravsjö och nu tillsporades, vilken som var fader åt barnet, då bekände hon att en gift karl Jon i Skorvarp (Sandhems sn) är fader åt samma barn och föregiver att

han var stadd (boende) i Gravsjö och begynte deras lägersmål 3 veckor efter midsommartid för i en bänk (en sovplats på en bänk?) och sedan låg han på bordet om huvudgärd (det man vilar huvudet på) med hennes husbonde, då kallade han henne till sig där de och i sitt samlag hade tredje resan [stor oförklarlig lucka i texten motsvarande c:a 8 bokstäver] och gav henne första gången 4 öre, andra resan fem ör, tredje resan ett huvudkläde, dock blev henne övertygat, att först som folk förstod henne havande vara, och frågade vilken som barnafadern var, då försköts (anklagade) hon på en pojke Per Nilsson som tjänade Knut och höll det ut (höll kvar vid påståendet) till barnafödelsen och hårt försvarade sig ingen annan ha än Per Nilsson, men eftersom tiden slog henne fel om barnafödelsen, och gossen förnekade hårt, och sedan som Jon i Skorvarp tog flykten för en gift kona Marit Persdotter i Olsbacken (okänd plats?) begynte hon beskylla honom och nekade gossen, och är i så måtto funnen tvetalig (ljuger) såsom och Jon genom sin hustru och förvanter har sänt bud hit till tinget och förebär (påstår) att hon på honom allt osannfärdeligen sagt har, och för dens skull för sin förra missgärning begär lejd till rätten sin dom att hända (ta hand om, försvara sig), och sin sak emot bemälte Anna Eriksdotter lagligen försvara, och förmenar kunna bevisa vilken som barnafadern är och eftersom ingen annan medel är sanningen att utleta utan han måste komma tillstädes, därför gavs honom af rätten fri lejd till nästa ting och i sitt bohåll igen (fri lejd att få komma till nästa ting och sedan tillbaka till sitt tillhåll igen), att sakerna kunde komma till vetskaper, emellertid ska granneligen rannsakas om icke några sanna kunskaper kunde finnas om samma kona icke har av sin husbonde Knut i Gravsjö varit utberyktad eftersom talet (ryktet) går, att tvenne koner, Karin och Ebba, är komna havande därifrån, och ingen sann barnafader därom kunnig är, därför ska Knut stämmas till nästa ting.

1632 den 28 november – Vartofta

Effter som på sithåldne tingh i Saleby bleff Examine det En ogiffit kona Anna Eriksdotter i graffsiöö, Hvilken nu Haffuer för kort tidh sedan fått barn, Och Hafuer för skotet på en pojke per Nilson sin medh tienare At han war fader Åtth samma barn, men när tidenn Och, räkningen slogh Henne feeltt, Hafuer hon gifuitt skullan in på en giffit man Jon i Skorfuarp som Hafuer tagett Flychtan till skogen för en giffit Hwstru Marijtt Pederßdotter i olßbacken, Och Effter han igenom sin Hvstru Och frender Hafuer för tinget, när Margit fick sin dom kendeß sit lägerßmål medh henne, men emot denna annas beskyldningh förnekade Hans Hwstru hårdt, Och begärtte på sin manß wegnar lagde till tingett sin gerningh bekenna, medh Marijt dom att Henda, Och sin sakk emott anna att förswara, Och Effter inhtet annat medell fans Sanningen vthleta, gaffz honom till detta tinget frij legdhe der efter Han och framkom, och bekende at han hafuer belägrat be:te Margit Pedersdotter i olßbacken Och aflat barn medh Henne Och samtycker all hennes bekennelse, Och Effter han medh henne dobbelt hoor bedrifuit hafuer bleff han dömbd Effter Gudz lagh leuitz 20 Cap. ifrån lifuet.

Jtem bleff nu be:te Jon och anna Erikzdotter emot Hwar andra till swars om det sista som hon honom tillwitte, doch förnekade han i förstonne både barn och hefdan, doch om

sider bekende, at han några resor hade omgenge medh henne Och besoff henne en resa, Och the andra resor hon gick till honom dreff han henne ifrån sikh, Och nekade på dett Sista tidenn om barnet, Och Effter hon hafuer i medler tidh inlagdt sikh medh en Poike be:te Per Nilßon, som nu ähr sin kooß ått östergötlandh, doch kan Jon inthet beskylla någon medh skiäll, som hon hafuer inlåtit sikh i lägersmåll medh för än han henne belegrade, ej Heller kan tiden foga om poikenn lägersmåll medh barnsens födelse, icke heller kan Jon någon trowerdigheet gifuaa Effter han tilförende Så hårdt förnekatt hafuer, Och Effter the nu samteligt bekenna, at the wetandess båda syndat hafua, doch hafur han sidermera belägrat anna, som han hafuer bedrifuit det förre horet, Och hans hwustru Hafuer gifuit honom ther före wenskap Och fält bön för honom, blefue the nu bå= da dömbde Effter Gudz lagh leuitz 20 Cap til döden.

Eftersom på sishållna ting i Saleby blev examine (undersökt) det en ogift kona Anna Eriksdotter i Gravsjö, vilken nu har för kort tid sedan fått barn, och har förskutet på en pojke Per Nilsson sin medtjänare att han var fader åt samma barn, men när tiden och räkningn slog henne fel, har hon givit skulden på en gift man Jon i Skorvarp som har tagit till flykten till skogen för en gift hustru Marit Pedersdotter i Olsbacken, och eftersom han igenom sin hustru och fränder har för tinget, när Marit fick sin dom erkände sitt lägersmål med henne, men emot denna Annas beskyllning förnekar hans hustru hårt, och begärde att på sin mans vägnar lejd till tinget sin gärning bekänna, med Marit som att hända, och sin sak emot Anna att försvara, och eftersom intet annat medel fanns sanningen utleta, gavs honom till detta tinget fri lejd där efter han och framkom, och bekände att han har belägra benämnde Margit Pedersdotter i Olsbacken och avlat barn med henne, och samtycker all hennes bekännelse, och eftersom han med henne dubbelt hor bedrivit har blev han dömd efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet ifrån livet.

Jämväl blev nu benämnte Jon och Anna Eriksdotter emot varandra till svars om det sista som hon honom tillvitte (anklagade), dock förnekade han i förstone både barn och hävdandet (att han lägrat henne), dock omsider bekände, att han några resor hade umgänge med henne och besov henne en resa (en gång), och de andra resorna hon gick till honom drev han henne ifrån sig, och nekade på det sista tiden om barnet, och eftersom hon har emellertid inlagt (inlåtit?) sig med en pojke benämnde Per Nilsson, som nu är sin kos åt Östergötland, dock kan Jon intet beskylla någon med skäll, som hon har inlåtit sig i lägersmål med förrän han henne belegrade, ej heller kan tiden "foga" (stämman in, passa) om pojkens lägersmål med barnets födelse, icke heller kan Jon någon trovärdighet giva eftersom han tillförne så hårt förnekat har, och eftersom de nu samtliga bekänner, att de vetandes båda syndat har, dock har han sedermera belägra Anna, som han har bedrivit det förra horet, och hans hustru har givit honom där för vänskap, och fält bön för honom, blev de nu båda dömda efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet till döden.

Hovrättens beslut år 1633 den 12 maj

Än en dom öfuer en gifft man Jon i skorffuarp, som hafuer belägrat en gifft Hwstru Elin Perßdotter i olßbacken Och sedemera en Ogift kona Anna

Erichzdotter, At Jon i Skorfuarp Och Elin skola mista lifuett Och Anna erichzdotter böta 40 dlr.

Jon i Skorfuarp Och Elin ähre Effter domen Justificerade.
Och anna Erichzdotter vth lagt böterna.

Ännu en dom över en gift man Jon i Skorvarp, som har belägrat en gift hustru Elin Persdotter i Olsbacken, och sedermera en ogift kona Anna Eriksdotter, att Jon i Skorvarp och Elin ska mista livet och Anna Eriksdotter böta 40 daler.

Jon i Skorvarp och Elin är efter domen justificerade.
Anna Eriksdotter utlagt böterna.

1633 den 27 maj – Vartofta

Effter den Höglöflige Konungzlige Hofrettens för Clarningh öfuer en gifft man Jon [i] Skorfuarp som Hafuer gjort dubbelt hoor medh Mariet Pederß dotter, Och sedan belägrat en ogifft kona Anna Erikz dotter, at Jon skall med Mariet mista Lifuet, Och Anna Erichsdotter skall böta 40 dlr.

Domen ähr öfuer Mariet executeret Och Jon Hafuer sedan förrymbt sitt fengelse medh Handklöfuerna ifrån Lenzmannen Per Anderßon, fåß han igen tå skall han vthan Opskoff Justificeras, Och Anna Erichzdotter skall vthlegga böterna.

Efter den höglöfliga kungliga hovrättens förklaring över en gift man Jon i Skorvarp som har gjort dubbelt hor med Marit Pedersdotter och sedan belägrat en ogift kona Anna Eriksdotter, att Jon ska med Marit mista livet, och Anna Eriksdotter ska böta 40 daler.

Domen är över Marit exekverat och Jon har sedan förrymt sitt fängelse med handklovarna ifrån ländsmannen Per Andersson, fås han igen då ska han utan uppskov justificeras (avrättas), och Anna Eriksdotter ska utlagga böterna.

Lars Nilsson och Ebba Torstensdotter – otukt (1633)

AD: v189933a.b740; v189933a.b870

1633 den 18 mars – Vartofta

Framsteltet förretten Lars Nilßon i Smedeby en gifft man, Och bekende at Han Hafuer belägrat Jbba torstensdotter tillförende oberychtatt Och aflat barn tillsammans det the båda be=kenna, blefue the för samma syndh dömbde Effter Gudz lag leuitz 20 Cap ifrån lifuet, Och ähr samma saak sked på Crone godz denne woro Lyfftesmän Lars giöstafßon Anderß Nilßon wedh faleqvarna.

Framställdes för rätten Lars Nilsson i Smedby (Slöta sn), en gift man, och bekände att han har belägra Ebba Torstensdotter, tillförnde oberyktad och avlat barn tillsammans det de båda bekänner, blev de för samma synd dömda efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet ifrån livet, och är samma sak skedd på Kronogods, denna vore löftesmän Lars Gustavsson, Anders Nilsson vid Falekvarna.

Hovrättens beslut år 1633 den 12 maj

En dom öfuer en gifft man Lars Nilsson i Smedeby Och en ogifft kona Jbba torstens dotter, At han skall böta 80 dlr och hon 40 dlr Domen ähr exequeret böterna vthlade.

En dom över en gift man Lars Nilsson i Smedby (Slöta sn) och en ogift kona Ebba Torstensdotter, att han ska böta 80 daler och hon 40 daler. Domen är exekverad, böterna utlagda.

1633 den 26 november – Vartofta

Effter den Högloflige Konungzlige Hofrettens Nådige förClarningh öfuer en gifft man Lars Nilsson i Smedeby Och en gifft kona Jbba torstensdotter som som Hafuer giordt enfaltt Hoor At Lars schall böta 80 dlr och konan 40 dlr Domen ähr Exequeres öfuer them båda Och böterna vthlage.

Efter den höglovliga kungliga hovrättens nådiga förklaring över en gift man Lars Nilsson i Smedby och en gift kona Ebba Torstensdotter som har gjort enfalt hor, åt Lars ska böta 80 daler och konan 40 daler. Domen är exekverad över dem båda och böterna utlagda.

Åke skomakare och Ingegerd Svensdotter – rykte om blodskam (1633) - 14

AD: v189933a.b760; v189933a.b780

1633 den 27 maj – Vartofta

Framsteltes förretten Åke Skomakare i gierdegårdenn i Hwalstadh, Hwilken ähr vthberychtat, at Hafua Haftt Lägersmåll medh sin Moder Syster ett ogifft Qwinfolk, Hwilket taall ähr vthberychtat Efffter En knichta konas ordh Kerstin Jöransdotter, som be:te Åke Och Jngerdh Hade tillhåld hoß, Och nu till=spordeß be:te Kerstin Hwadh skiäll hon der till Wiste tå bekende hon, at hon twenne resor om Natte tidh sågh them liggia i sengh tilhopa, Och strax talte hon åth them Och badh them achta sigh, för sådant tillfalle til folkz mun, Och sedan förnam hon det inthz, Och inthz otuchtigt förnamn hon Af dhem, Och i medler tidh förlofuade åke sigh medh Olofzdotter i agneßstadh, Och begåfuade Henne, Och Effter hon återwende der medh förmente folk, at han war icke Oskyldigh i dett Andra ta=let, Hwilket och olof honom förkastat Hafuer ther i byen, Hwar af samma rychte ähr vidare vtkommet ähr, Och Effter åke ähr funnen i sengh med Henne Och i allo mans Rychte vthfördh, Doch föregifuer Han, at Han kom trött Hem, Och the hade inga flere kläder, än som hon lagh opå, Lade Hann sigh på sengen hoß henne, Och Effter det war

Hans Modhersyster, trodde Han Aldrigh at någon skulle föra honom Dherföre i Mißtancke, Och för alla berörde omstendigheter, vthfäste åke en tolf manna Edh till Nesta tingh, Effter det 19 Cap. i tingsmål. Och det Cap i gifte B. sigh at befrija, Hans Lyfftesman Hans fader Erick Pederßon Lars i Anfastagården Arfuedh ibidem, Nils i Pukagården

Framställdes för rätten Åke skomakare i Gärdagården i Valstad, vilken är utberyktad, att ha haft lägersmål med sin moders syster ett ogift kvinnfolk, vilket tal är utberyktat efter en knektkonas ord, Kerstin Jöransdotter, som benämnde Åke och Ingegerd hade tillhåll hos, och nu tillspordes benämnda Kerstin vad skäl hon därtill visste, då bekände hon att hon tvenne resor (gångar) om nattetid såg dem ligga i säng tillhoppa, och strax talade hon åt dem och bad dem akta sig för sådant tillfaller (uppskattas av) till folks mun, och sedan förnam (förmimmade, uppmärksammade) hon det intet, och intet otuktigt förnam hon av dem, och emellertid förlovade Åke sig med [förnam saknas] Olofsdotter i Agnestad, och begåvade (skänkte trolovningsgåvor?) henne, och eftersom hon återvände därmed förmente folk, att han var icke oskyldig i det andra talet, vilket också Olof honom förkastat har där i byn, var av samma rykte är vidare utkommet är, och eftersom Åke är funnen i säng med henne och i allmänt rykte utförd, dock föregiver han att han kom trött hem, och de hade inga flera kläder än de som hon låg på (eller "lagh opå" = lagt beslag på, alltså var klädd med?), lade han sig på sängen hos henne, och eftersom det var hans moders syster, trodde han aldrig att någon skulle föra honom där för i misstanke, och för alla berörda omständigheter, utfäste Åke en 12-mannaed till nästa ting, efter det 19 kapitlet i tingsmål, och det kapitlet i Giftermålsbalken sig att befria, hans löftesmän är hans fader Erik Pedersson, Lars i Anfastgården (Valstads sn), Arvid på samma ställe, Nils i Pukegården (Valstads sn).

1633 den 8 juli – Vartofta

Fram kom Åke schomakare i Hwalstadh Hwilken på Sighthåldne tingh vthfeste en 12 manna Edh At Han icke Hafuer Hafft sengelagh medh sinn Modersyster Jngerdh Svenßdotter i oloflige måtto, Hwilken saak ähr granneligen skiärsko= dat på åthskyllige tingh, Och Effter det al= mena rychtet han war vthi kommen, kunde han icke vthan Edhegångh befrijas, Och woro dheße Hans Lage män trowerdige owelde dannemän

Lars Jonßon i Hwalstadh	Jöran i Broo qwarn
Anderß i folkaboo	Måns i bäck
Arfuedh i anfastagården	Håkan i skarpeboo
torsten Jonßon i otrawadh	Oloff i Hambront
Bengt i Hunßtorp	Lars Anderßon i högnen
Sven i Huneredh	Åke sielf 12:te

Blef åke för samma saak Och Hans Modersyster befij= ade Och af allom opå taltt wedh lagligett Straff tillgiörandes.

Fram kom Åke skomakare i Valstad vilken på sishållna ting utfäste en 12-mannaed att han icke har haft sängelag med sin moders syster Ingegerd Svensdotter i olovligt måtto, vilken sak är granneligen skärskådat på åtskilda ting, och eftersom det allmänna ryktet han var uti kommen, kunde han icke utan edegång befrias, och var dessa hans lagemän trovärdiga ovälde danne-
män.

Lars Jonsson i Valstad	Jöran i Brokvarn (Sandhems sn?)
Anders i Folkabo (Valstads sn)	Måns i Bäck (Valstads sn)
Arvid i Anfastagården (Valstads sn)	Håkan i Skarpebo (Utvängstorps sn)
Torsten Jonsson i Ottravad	Olof i "Hambront" (Hömb?)
Bengt i Hundstorp (Hångsdala sn)	Lars Andersson i "högnen" (okänd plats?)
Sven i Hunared (Sandhems sn)	Åke själv den 12:e

Blev Åke för samma sak och hans moders syster befriade och av alla uppå talt vid lagligt straff tillgörandes.

Per Jonsson och Kerstin Andersdotter – otukt (1633)

AD: v189933a.b750

1633 den 27 maj – Vartofta

Framsteltet förretten Peder Jonsson i mo qvarnn
en gifft man, Hwilken Hafuer belägrat en tillför=
ende ogifft kona kirstin Andersdotter på Moonn
Och Aflat barn medh Henne Hwilken syndh
the båda bekenna, blifue therföre Effter Gudz
Lagh leuitz Cap. 20 dömbde ifrån Lifuet.

Lyffte för honom Hans fader Jon [i] katorp, Och
för konan Arfuedh i Sletengh, Och Lars Månson
i wtwingztorp Och ähr samma saak skadh på
Hans grefuelige N. Greffue Jacob Delagardie
godz.

ANM. Se även hans efterföljande dom år 1634.

Framställdes för rätten Peder Jonsson i Mokvarn (Makvarn i Slöta sn?), en gift
man, vilken har belägrat en tillförne ogift kona Kerstin Andersdotte på Mon
och avlat barn med henne, vilken synd de båda bekänner, bliver därför efter
Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) kapitel 20 dömda ifrån livet.

Löfte för honom, hans fader Jon i Kattarp (antingen Kymbo eller Habo sn),
och för konan Arvid i Slättäng och Lars Månsson i Utvängstorp. Är samma sak
skedd på hans greveliga N. greve Jacob de la Gardies gods.

Anna Larsdotter och en gift soldat – otukt (1633)

AD: v189933a.b770

1633 den 27 maj – Vartofta

Framfördes för retten Anna Larsdotter i wart=
offta en tillförande oberychtat piga Och bekende
at Hon Hafuer Låtet sigh belägra Af en gifft
Man en soldat ifrån östergötlandh rymbdh,
Doch Henne Owitterligit Om Han gifft war Effter,

Han allom war okend, Och Effter hon i sielfua
acta Hoor bedriffuet Hafuer, bleff hon dömbt
Effter Gudz lagh Leuitz 20 ifrån Lifuet. Och
ähr hon så fatigh at hon går Och tigger, saaken ähr
skedd på Crono.

Framfördes för rätten Anna Larsdotter i Vartofta, en tillförende oberyktad
piga och bekände att hon har låtit sig belägra av en gift man, en soldat från
Östergötland, rymd, dock henne ovetterligt om han var gift eftersom han allom
(för alla) var okänd. Eftersom hon i själva akten hor bedrivit har, blev hon
dömd efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 ifrån livet. Är hon så
fattig att hon går och tigger, saken är skedd på Krono.

Arvid Håkansson – edsöresbrott (1633) - 15

AD: v189933a.b790

1633 den 8 juli – Vartofta

Fram kom för retten Carll i Kiätelstorp Och öfuer
tygade sin gårdhbo Arfuedh Håkanson, at han på
vthschrifningen i welboende Commißariernes Ståthålla=
ren Peder Jöranßon Och Johan Lilliehöök prahentra
i Segerstadh slogh Honom åth Hufudet medh en
Lång skafft Yxa, Och Carll bar ahrmen åth Hufudet
slogh Han armpipan Aff, at han Nepligen blifuer
vinneföör Och Han talade honom icke ett ordh till
Och nu tillspordeß Arfuedh Hwadh orsaak
Han der till Hade tå föregaff Han, at Carll Him=
ligen hade Handlat, medh theras Hwßbondeß welb.
Frw Jbba Braes foughde Biörn Andherßon, Och
wille drifue honom vthur gården, Och Effter han
det icke wille samtyckia, Lät fougden schrif=
ua honom till knicht, Hwilket nu icke kunde
bewisas, icke Heller war Carll kenligh til knicht
vthan ähr aldeleß förlammat, Och arfuedh sitter
ännu wedh gården, Och Hafuer lagt karll J
knichta tienste, Och ingen osett kunde bewisa
Honom tilfogat wara, eij Heller hade the sigh
någon Afuondh emellan som någon af weste, vthan
Arfuedh af öfuermodh i menighetennes Närwaro
Strax Han kom vthur Stufuan slagh till Carll
vthan något tilltall som bemält ähr.

Therföre skiötz samma måll till Heredtz Nembdh
at öfuerwega, Och Effter noga betenckiandhe
Och theraß förståndh, war theras enhellighe
Meningh, at Effter Arfuedh vthan för sijen
i en Sådan hög occation, der almogen Effter
höga öfuerhetennes befalningh Samma kommen,
war at höra öfuerhetennes breff, Och Effter
komma den lydna, som theraß Fulmechtige
på Rikzdagen till Rikzens förswar bewilliatt
hade, slogh armen Af Carll, Synteß them At arfud
Jw så högt sigh försect Hade, som han på sielfua

tinget honom slaget hade, therfore kunde the icke
honom befrija för dett Straff som i dett
14 Och 21 Cap. i Edzörisbalken förmäleß Att
Hafua förverkat Liff Och Lösörer.

Fram kom för rätten Carl i Kättilstorp (Yllestads eller Slöta sn) och övertygade sin gårdbo Arvid Håkansson att han på utskrivningen i välborne kommissarien ståthållaren Peder Jöransson och Johan Lilliehöökprehendere (att fånga) i Segerstad slog honom åt huvudet med en lång skaftyxa, och Carl bar armen åt huvudet slog han armpipan av, att han näppeligen bliver "vinneföör" (motsatsen till vanför?) och han talade honom icke ett ord till och nu tillspordes Arvid vad orsak han därtill hade, då föregav han att Carl hemligen hade handlat med deras husbondes välborne fru Ebba Brahes fogde Björn Andersson och ville driva honom ut ur gården, och eftersom han det icke ville samtycka, lät fogden skriva honom till knekt, vilket nu icke kunde bevisas, icke heller var Carl tjänlig till knekt, utan är alldeles förlamad, och Arvid sitter ännu vid gården, och har lagt annan karl i knekttjänsten, och ingen osett kunde bevisa honom tillfogad var, ej heller hade de sig någon avund emellan som någon visste av, utan Arvid av övermod i menighetens närvaro strax han ut ur stugan slog till Carl utan något tilltal som bemält är.

Därför sköts samma mål till häradsnämnden att överväga och efter noga betänkande och deras förstånd, var deras enhälliga mening, att eftersom Arvid utan försyn i en sådan hög occation (tillfälle, orsak), där allmogen efter höga överhetens befallning sammankommen, var att höra överhetens brev, och efterkom den lydningen som deras fullmäktige på riksdagen till rikets försvar beviljat hade, slog armen av Carl syntes dem att Arvid ju så högt sig försett hade, som han på själva tinget honom slagit hade, därför kunde de icke befria för det straff som i det 14 och 21 kapitlet i Edsöresbalken förmäles att ha förverkat liv och lösöre.

Karin Arvidsdotter påstådda dråp på barnet Ingrid Svensdotter (1633) - 16

AD: v189933a.b810; v189933a.b890

1633 den 8 juli – Vartofta

Framsteltet förretten Jngeborgh Arfuedz
i aggetompt Hwilken Hafuer vthfördt Och be=
skylt Karin Arfuedzdotter sin gårdhpiga Att
Hon Hafuer ihällslagett sin systers Jngeborgh
Arfuedzdotters barn en flicka om 7 åhr gammall
Jngredh Svensdotter wedh Nampn, som Och war
Jngeborgh Arfuedz broder barn, Och beskylte
be:te Jngeborgh Arfuedz karin arfuedzdotter at
Hon såht när hon slogh flickan på en fähwß
broo medh en skofuell Och 8 dager dhereffter
bleff Hon dödh, der emot karin arfuedzdot=
ter nekar at hon slogh henne inthz mer än som
medh ett spiöö Och Hennes fader berättar at
Hans Son Arfuedh Arfuedßon en Soldatt
förde en Hafftigh siukdom hem der af flickan
dödh bleff, Och lågh mer än som 3 wekorr
Siuk, Och likwell Hafuer arfuedh icke Effter

sitt lyffte igen hemptat sin dotter, som war
Moder åth flickan, som och ähr i oppenbardtt
rychte för annat buller som i förre tinghz
acter infördt ähr, Och honom påladeß Såsom
Och Ingeborgh arfuedz icke förskaffat fli=
ckans broder Håkan Svenßon igen som
Han på skiuter wara hennes sageman Såsom
Och samma karin ähr fallen vthi en stoor fan=
tasia dherföre påladeß begge Parterna
wedh Högsta straff, at förskrefna Ingeborgh
arfuedzdotter Och Håkan Svenßon igen til
Nesta tingh, deß förinnan kan förfaras Hwadh
som gudh tenkaß giöra medh karin arfuedz
dotter.

Framställde för rätten Ingeborg Arvids [inte hustru, utan Arvidsdotter, se nedan] i Aggetomten (Dimbo sn), vilken har utfört och beskylt Karin Arvidsdotter sin gårdspiga att hon har ihjälslagit sin syster Ingeborg Arvidsdotters barn, en flicka om 7 år gammal, Ingrid Svendsdotter vid namn, som också var Ingeborg Arvidsdotters broders barn, och Ingeborg Arvidsdotter beskylde Karin Arvidsdotter att hon sett när hon slog flickan på en fähusbro med en skovel och 8 dagar därefter blev hon död, där emot Karin Arvidsdotter nekar att hon slog henne intet mer än som med ett spö och hennes fader berättar att hans son Arvid Arvidsson, en soldat, förde en häftig sjukdom hem därav flickan blev död, och låg mer än som 3 veckor sjuk, och likväl har Arvid icke efter sitt löfte igen hämtat sin dotter, som var moder åt flickan, som också är i uppenbart rykte för annat buller som i förra tingakterna infört är, och honom pålades såsom också Ingeborg Arvidsdotter icke förskaffat flickans broder Håkan Svensson igen som han påskjuter vara hennes sagesman, såsom också samma Karin är fallen uti en stor fantasi därför pålades bägge parterna vid högsta straff, att förskrivna Ingeborg Arvidsdotter och Håkan Svensson igen till nästa ting, dessförinnan kan förfaras vad som Gud tänkas göra med Karin Arvidsdotter.

1633 den 26 november – Vartofta

Framsteltet för retten vnge arfuedh i aggetomptt medh sin Hwstru, Hwilka Hafua vthberychtat, Att theras gårdh piga karin Arfuedzdotter, At Hafua slagett sin Systers Ingeborgh arfuedhz dotterß barn en flicka om 7 åhr, medh en skofuell, at Hon dheraf dödh bleff, Hwilken saak tillförende granneligen Ransakat, Och icke kunde finnas at flickan sigh för någon Menniskia klagat Hafuer, Och elliest war en stark Siuka, som arfuedz Son dödde af Och Effter witne bekendt, som af förgångne tingz achter ähr till at finna, At flickan dödde af soott, Och icke Aff Någons Hande werk, Och Effter arfuedz Hw= stru vthan någon witne eller Skiäll samma saak så wijdtt, Hafuer sigh i saaken icke rethat Hafuer bleff hon saakfoltt Effter det 20 Cap i tingzmålen 40 mark till 3 skipz Och karin sadeß Och dömbdeß Effter förschrifne Cap frij och oförkastatt wedh lagligitt straff tillgörandeß.

Framställde för rätten unge Arvid i Aggetomt med sin hustru, vilka ha utbe-
ryktat att deras gårdspiga Karin Arvidsdotter, att ha slagit sin syster Ingeborg
Arvidsdotters barn, en flicka om 7 år, med en skovel, att hon därav död blev,
vilken sak tillförne granneligen rannsakat, och icke kunde finna att flickan sig
för någon människa klagat har, och eljest var en stark sjuka som Arvids son
dödde av, och eftersom vittne bekänt, som av föregående tingsakter är till att
finna, att flickan dödde av sot, och icke av någons handverk (uträttat med
händerna) och eftersom Arvids hustru utan något vittne eller skäl samma sak
så vitt (anklagat), har sig i saken icke rättat har, blev hon sakfällid efter det 20
kapitlet i tingsmål 40 mark till treskiftes, och Karin sades och dömdes efter
förskrivna kapitel fri och oförkastat vid lagligt straff tillgörandes.

Jacobs försvar angående Pers död (1633) - 17

AD: v189933a.b800

1633 den 8 juli – Vartofta

Fram kom för retten Anderß Anderßson i lee=
na, Och fulkommeligh tillwitte Och beskylte,
Jacob i Olßtorp, at han hade slaget Hans fader
Broder Per i Svinnbacken i Frogeredz giälldh
för 6 åhr sedan i frögeredz Prestegårdh at han
dar aff dödh bleff, Effter 8 dager sedan
som Jacob slogh honom, nu framförde Jacob
Efft:ne witne Peder i baståsen som på samma
tidh, sant der sielf fierde Och gjorde skoo Och
her arfuedh Och Jacob såto wedh bordet Och
drucko, Och Peder satt wedh en Annor schifna
Och drack tå sade Jacob Peder Jagh skal hafua
en Skoutzhest hoß eder, Och war han på sam=
ma tidh inspector öfuer qwarnatullen, tå swara=
de Per Jagh Hafuer nock skiutzat tigh, Och
något dar Effter gick Jacob vth, då stogh Per
Emot Honom på golfuet, Och war Mykit dru=
cken, Och lop in i fambnen på Honom Och skiöt
Jacob omkull vnder sigh, Och tå stegh Peder
Skomakare till, Och togh Peder ifrån Jacob,
Och tå Hade Jacob welat slå honom på Mun=
nen, Men Her arfuedh kom Och förhindrde thz
at Jacob inthz rörde sin Handh wedh Honom
vthan ner Jacob kom in taltes the wenligen
wedh Och Per drak sigh öfuer druckenn
Och Per Skomakare ledde honom i sengh,
Och Jacob gik Hem, Andre dagen om morgonen
ner Per kom op fick han Brennewin Och drak
sig öfuer drucken, Och när Han skulle ferdas
folde Per honom til hest, Och som han skulle stiga
på föll Han Af på andra sidan, Och slogh sigh
emot en tellia i Sidan, Och Effter han inthet
kunde rida badh Per, at Hwstru Jngeborgh
wille låta drengen Sven Carlßon föllia honom
Hem, det Han Och gjorde, Och som the i wegen

foldeß föll Per Af Hesten wedh en Jord broo
rett på Halsen, Och som drengen fick honom Opp
för måtte han inthz rida, vthan han förde honom
Hem Såsom en säck, Och sedan lågh han Några
dagar för än han dödh bleff, Och i samma siuk [=]
dom blef Han liggandeß några dagar, Och klaga=
de sigh öfuer det han föll, både för sin kyrkio=
herde, som honom besöchte med det högwerdige
Sacramentet, Och för nilß jönßon i Sennerydh
Och turkell i kullebo, som honom Och i sin siuk [=]
dom besöchte, det nilß Och torkell nu för
tinget witnade, Och welb Per börßon Effter
Her Arfuedz ordh, Och Hans Hwstrus det *samma*
witnade at altså skedde i Prestegården som
Skomakaren witnat Hafuer, Och Effter
Anders Anderßon icke innan Natt Och år
samma saak lagligen klandrat Hade Effter sin
faderbroders dödh, Och ingen Skiäll eller vit=
ne medh sin klagan hade, Doch likwell stodh
han där på sin klagan, Och hotade Jacob
medh sin släcktt framdeleß, Och Effter han vthan
ophöör modh samma obewißlige beskyldningh
fordt foor, Och sigh ingalunda i saaken Retten
wille, bleff Anderß Saakfelt Effter det 20 Cap
i tingmålom 40 mark till 3skipz Crono saak Och
Jacob dömbdeß Effter samma Cap frij Och af allom ofor=
kastat wedh lagligt straff tilgiörandeß.

Framkom för rätten Anders Andersson i Kungslena, och fullkomligt tillvitte
(anklagade) och beskylde Jacob i Olstorp (Fröjered sn), att han hade slagit
hans farbror Per i Svinnbacken i Fröjered's gåld, för 6 år sedan i Fröjered's
prästgård att han därav död blev, efter 8 dagar sedan som Jacob slog honom,
nu framförde Jacob efternämnde vittne, Peder i Baståsen (Värsås sn, Kåkind's
hd) som på samma tid, "sant der sielf fierde Och gjorde skoo" (?), herr Arvid
och Jakob satt vid bordet och drack, och Peder satt vid en annan "schifna"(?)
och drack, då sade Jacob: "Peder, jag ska ha en skjutshäst hos er", och var han
på samma tid inspektör över kvarntullen, då svarade Per: "Jag har nock
skjutsat dig", och något därefter gick Jacob ut, då stod Per emot honom på
golvet och var mycket drucken, och löpte in i famnen på honom och sköt Jacob
omkull under sig, och då steg Peder skomakare till och tog Peder ifrån Jacob,
och då hade Jacob velat slå honom på munnen, men herr Arvid kom och
förhindrade det att Jacob intet rörde sin hand vid honom, utan när Jacob kom
in talade de vänligt ved, och Per drack sig överdrucken, och Per skomakare
ledde honom i säng, och Jacob gick hem. Andra dagen om morgonen när Per
kom upp, fick han brännvin och drack sig överdrucken, oc och när han skulle
färdas följde Per honom till hästen, och som han skulle stiga på föll han av på
andra sidan, och slog sig mot en tilja (bräda) i sidan, och efter han inte kunde
rida, bad Per att hustru Ingeborg ville låta drängen Sven Carlsson följa honom
hem, det han dock gjorde, och som de i vägen följdes så föll Per av hästen vid
en jordbro (påförd jordbank längs sankavägar) rätt på halsen, och när
drängen fick upp honom förmådde han inte rida, utan han förde honom hem
såsom en säck och sedan låg han några dagar förrän han död blev, och i
samma sjukdom blev han liggandes några dagar, och klagade sig över att han

föll, både för sin kyrkoherde som honom besökte med det högvärdiga sakramentet (nattvarden), och för Nils Jönsson i Sänneryd (Korsberga sn), och Torkel i Kullabo (Fröjereds sn), som honom och i sin sjukdom besökte, det Nils och Torkel nu för tinget vittnade, och välborne Per Björnsson efter herr Arvids ord, och hans hustru detsamma vittnade att alltså skedde i Prästgården som skomakaren vittat har, och eftersom Anders Andersson icke innan natt och år samma sak lagligen klandrat hade efter sin farbrors död, och inget skäl eller vittne med sin klagan hade, dock likväl stod han där på sin klagan, och hotade Jacob med sin släkt framledes, och eftersom han utan upphör mot samma obevisliga beskyllning fortfor, och sig ingalunda i saken rätten ville, blev Anders sakfäld efter det 20 kapitlet i tingsmål 40 mark till treskifte. Kronosak. Jacob dömdes efter samma kapitel fri och av alla oförkastat vid lagligt straff tillgörandes.

Lars Nilsson, Anna Jönsdotter och Elin Bengts – otukt (1633) - 18

AD: v189933a.b810; v189933a.b860; v189933a.b880

OBS! Första och sista ärendet ingår i ett eget mål 1632 den 12 oktober, se ovan.

1633 den 13 juli, extra ordinarie ting – Vartofta

Framsteltet för retten en gifft kona en soldats
Sven bengtsons [*saknas*: Hwstru Anna Jönßdotter] i Leena Hwilken bekendhe,
at hon Hafuer låtit sigh belägra Af en ogifft
Ryttare Lars Nilßon på den tidh hemma hoß
sin fader Lars Nilßon i Reastorp, Och aflat
barn medh honom, Och ähr hennes man ännu
i lifue Och Hafuer samma Ryttare tagit flychten
för samma gerningh, Effter han en gifft Hwstru si=
dermeera belägrat Hafuer som förre tingz acter vp=
wisa, doch ähr Han well til at få igen, Och effter
Hon sin syndh bekenner, bleff hon dömbd Effter gudz
lagh leuitz 20 Cap. til dödhen Lyffte för henne ähr
Hennes Hwsbonde welachtat Peder gunmundson
borgmästare i Jönekiöping.

Framställdes för rätten en gift kona, en soldat Sven Bengtssons hustru Anna Jönsdotter, i Kungslena vilken bekände att hon har låtit sig belägra av en ogift ryttare Lars Nilsson på den tid hemma hos sin fader Lars Nilsson i Rearstorp (Högstena sn), och avlat barn med honom, och är hennes man ännu i livet och har samma ryttare tagit till flykten för samma gärning. Eftersom han en gift hustru sedermera har som förre tingsakter uppvisa, dock är han väl till att få igen, och eftersom hon sin synd bekänner, blev hon dömd efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) kapitel 20 till döden, löftesmän för henne är hennes husbonde välaktade Peder Gudmundsson, borgmästare i Jönköping.

1633 den 26 november, extra ordinarie ting – Vartofta

Framstoltes för Retten Lars Nilßon i Reaßtorp
en gifft Ryttare Hwilken bekende, At Han hafr
belägrat en gifft Soldate Hwstru Sven bengtsons
Hwstru i Lena Anna Jönßdotter Och aflat
barn medh Henne, Och Hafuer Han deß för vthan
belägrat en giffte mans Hwstru Elen bengtz i leena

för Hwilken saak han tillförende Hafuer warit
för retta, medh samma Hoor kona Och fått sin dom
Och af den konungzligen Hofretten för Clargt Och
Han Hafuer bött 40 dlr, Och konan 80 dlr, Och
Lefuer Anna Jönßdotters man, Och Hon Hafuer
warit för retta tillförende Och hendt sin dom
Och domen ähr vpsendh till Siste Cessionen Och
belägrade Han denna Anna Jönßdotter, för än han
belägrade Elin Doch förnekade han dher till Effter
Hon war rymbd, och nu sedan hon kom tillbaka
måste Han det bekenna, Dherföre Dömbdeß
Han Effter Gudz lagh leutz 20 Cap i fråån lifuet
Och ähr det första lägerßmålet, skedt på frelse
welb. Jungfrw Anna kafles godz til hallarna

Framställdes för rätten Lars Nilsson i Rearstorp (Högstena sn), en ogift ryttare vilken bekände att han har belägrat en gift soldathustru, Sven Bengtssons hustru i Kungslena, Anna Jönsson, och avlat barn med henne, och har han dessutom belägrat en gift mans hustru Elin Bengts (Bengts hustru) i Kungslena, för vilken sak han tillförne har varit för rätta, med samma horkona och fått sin dom, och av den kungliga hovrätten förklarar och han har bötat 40 daler, och konan 80 daler och lever Anna Jönssons man och hon har varit för rätten tillförne och hört sin dom, och domen är uppsänd till sista sessionen och belägrade han denna Anna Jönsson förr än han belägrade Elin, dock förnekade han därtill eftersom hon var rymd, och nu sedan hon kom tillbaka måste han det bekänna, därför dömdes han efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) kapitel 20 ifrån livet, och är det första lägersmålet skett på frälse, välbornde jungfru Anna Kavles gods till Hallarna.

1633 den 26 november – Vartofta

Fram kom Byrge Larsson i Leena Och taltale Lars Nilsson ibidem Om den beskyldningh Han Hade giffuett Honom för en knichta Hwstru Elin Bengtz i Leena som Lars Hafuer belägrat Och bött före Och hafuer Lars sagtt At Byrge skolle wara medh om samma kona, Och förskiuter på en gåße som Henne tient Hafuer skall honom sådant berättat Hafua, och Effter Lars nu samma gosse som Henne tientt Hafuer icke tilstadeß Hade, Såsom och till sin ordh i detta såsom mera nekar, kan han ringa witzordh giffuas i den beskyldningen, vthan andre siäll framkomma.

Fram kom Birger Larsson i Kungslena och tilltalade Lars Nilsson på samma ställe om den beskyllning han hade givit honom för en knekthustru Elin Bengts i Kungslena som Lars har belägrat och bötat för, och har Lars sagt att Birger ska vara med om samma kona, och förskjuter på en gosse som henne tjänat har ska honom sådant berättat har, och eftersom Lars nu samma gosse som henne tjänat, har icke tillstädes hade, såsom och till sitt ord i detta såsom mera nekar, kan han ringa vitsord givas i den beskyllningen, utan andra skäl framkomma.

Hovrättens beslut den 23 januari 1633

En dom öfuer en ogifft Ryttare Lars Nilßon i Leena som Hafuer andra reesan gjordt hoor, medh en knichta Hwstru Anna Joensdotter, At the skola böta Hwar therä 80 dlr silfuermynt domen ähr Execueret böterna Lyffte före, konungz saaken till välb. Jungfru Anna Kafle till hallarna, heradet och Heradzhöfdinghen sin deell.

En dom över en ogift ryttare Lars Nilsson i Kungslena som har andra resan gjort hor med en knekthustru Anna Jonsdotter, att de ska böta vardera 80 daler silvermynt, domen är exekuerat, böterna löfte före, konungssak till välborne jungfru Anna Kavle till Hallarna, häradet och häradshövdingens sin del.

Nils skomakare och Kerstin Hansdotter – otukt (1633)

AD: v189933a.b810

1633 den 13 juli, extra ordinarie ting – Vartofta
Framfördes Kirstin Hansdotter i waråsa en tillförande oberychtat piga Hwilken Hafuer Af en tiuff, som ifrån sin Hwstru rymbdtt Hafuer Nilß Skomakare be:dt Och stulet ifrån Sin egen Hwstru, sampt många Annorstädes Och när han kom till Hennes fader Och arbetade dar Han aldeles okend war frijade han til henne Och i samma frijerij besoff Han Henne Och aflade barn medh Henne, Doch Henne owitterligitt At Han gifft war, Och Effter hon i sielfua acta Hoor bedriffuet Hafuer Effter han icke lagligen war skjild wedh sin Hwstru, Dherför Hon för Hort dömdes Effter Gudz lagh leutz 20 Cap. ifrån lifuet, Doch Effter hon sådan syndh owetterligit begått Hafuer Hemstelles i Vnder= dåinigheet den konungzlige Retten om en nådigh lendingh i botan.

Fram fördes Kerstin Hansdotter i Våråsen (Vistorps sn), en tillförne oberyktad piga, vilken har av en tjuv, som ifrån sin hustru rymt har, Nils Skomakare benämnd, och stulit ifrån sin egen hustru, samt annorstädes, och när han kom till hennes fader och arbetade där han alldeles okänd var, friade han till henne, och i samma frieri besov han henne och avlade barn med henne, dock henne oveterligt att han gift var, och eftersom hon i själv akten hor bedrivit har, eftersom han icke lagligen var skild vid sin hustru, därfrö hon för hor dömdes efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) kapitel 20 ifrån livet, dock eftersom hon sådan synd oveterligen begått har, hemställdes i underdånighet den kungliga rätten om en nådig länding i boten.

Hovrättens beslut den 23 januari 1633

En dom öfuer Kirstin Hansdotter i waråsa en ogifft kona som Hafuer Låtet sikh belägra, Af en gifft karl Nilß skomakar At Han skall böta 40 dlr Effter Hon inghet Lyffte kunde för Samma böte bekomma tillsades Arrendatorn Henne antasta Och ther hon icke förmår böterna vthleggja skall Hon Effter den konungzlige Hofrettens förClarningh stupaß för kåken.

En dom över Kerstin Hansdotter i Våråsen (Vistorps sn), en ogift kona som har låtit sig belägra, av en gift karl Nils skomakare att han ska böta 40 daler eftersom hon inget löfte kunde för samma böter bekomma, tillsades arrendatorn henne antasta och där hon icke förmår böterna utlägga, ska hon efter den kungliga hovrättens förklaring stupas för kåken (straffas vid påle).

Anders Erikssons dråp på Jon Eriksson (1633) - 19

AD: v189933a.b820; v189933a.b1410

1633 den 13 juli, extra ordinarie ting – Vartofta
Fram kom förretten Håkan Erichson i keddaboo, ifrån Sandhema giäld Och klagade öfuer en vngh drengh Anderß Erichson på sitt sextonde år J tienst Hoß byrge i Hwhitehall, at han nu förleden lördagh en månadt sedan ömkeligen Af daga tog Hans broder Jon Erichson en poike om 12 år, som båda ginge i Skogen wall tilsammans Och ingen Menniskia war som hörde theas taall Eller Huruledeß Han togh Honom Af daga Vthan när Jon sacknadeß frågade the Anderß Hwart Jon war blefuen, Effter the båda samma dagen foldeß wall, tå berettade Han, at han folde honom Hem till keddabo grindh Och Jon drogh Hem til kiddabo medh sin broders getter, Och Anders foor Hem till Hwhitehall, medh sin Hwßbondeß getter Och som the inthz förnommo Af goßen, taga the Anderß fatt, Och wille enteligen Weta Hwar han senast sågh Jon, tå föregaff han, at han sågh Honom i Skogen senast, ther han föll af en låga Och slogh sigh illa, Och the förskafade sigh en stoor Mykenheet folk Och söchte Hela skogen öfuer en Heel månat igenom, der Anderß förde them ifrå then ena orten til den andra i skogen, Doch inthz tijt som goßen lågh, vthan Effter stoor Möde= samheet fan Jons broder Håkon på der som beenen Och kläderna låge Skiortan war aldeleß odörfun(?) Och byxorna, Och ßedan som the fonno ther goßen war slagen, togo the och bondo Anderß Och Sven i fellagerdett togh ett spiöö, Och slogh Honom medh, Och sedhan gik han tijt som han hade lagt Honom vthmedh en låga wedh en berghola, Och tå bekendt han, at han hade mördat honom, Nw tilspordeß Anderß Erikßon Huru samma dråp förorsackadeß, tå bekende han, at Jon och Han foldeß om lördagen åth Skogen, Och det regnade Om dagen, Och Effter middagh begynte getterna At Willia fram Åth Byarna Vndan Regnet Och Anderß Saat Vnder en Buska, Och Jon stod litit ifrån Honom, Och Anders badh Jon mota getterna om, Sade Jon mota nu du, Jagh hafuer nu motat Hela dagen, Sade Anderß om tu icke motar gitterna tin byttinger iagh skall slå tigh, tå swa=

rade Jon war sielff en byttinger din horunghe
 Jagh rädeß inthz för tigh, Och Jon Hade en liten
 Kiäpp i handen, tå slogh Anderß til honom Och
 sin Hwßbondeß yxa i handen, Och slogh genastt
 till Jon wedh tinningen medh yxhammaren, At han
 til honom andra slaget i nacken At bloden folde
 Effter båda slagen, Och som han sågh honom inthett
 röra sigh, togh han Och Wende op Honom, Och
 sågh Honom wara dödh, lade han honom vid öpen
 Och gik sin koos Hem till sin Hwßbonde Och fick
 sigh maat, Och strax han hade ätit, gik Anderß
 tillbaka igen, At see om Jon war wederqveknat
 Och gjorde sigh ährande At sökia Effter fåår,
 Och i wegen han gik löpe fåren en annan Vegh
 Hem Och när han kom tijt som Jon lågh, Och som
 Han sågh Honom gik han ifrån Honom Effter han sågh
 Honom inthz Hafua rördt sigh, Och lät liggan
 Den andre lördagen, åtta dager dher Effter
 gik Anderß tijtt at see om Jon war funnen eller
 Hundar Hade ätitt Honom tå sågh Han at korppar
 nu Hade Hugget vtt ögora Och hade begyntt
 Äta af näsan, tå begynte han förfäras Och gick
 sin kooß ifrån Honom, Och gick inthz mera tijtt
 till Jon, Och i medlertidh At slechten medh Mykit
 folk söchte i skogen Hela månaden vth, sade Anderß
 til sin Hwßbonde, Jagh hörde min Syster Kirstin säia
 at hon en affton Hörde i schogen gasta roop som sade
 kom Hijtt, kanske at gasten Hafuer taget bortt
 goßen, som borte ähr, Men ingen bekendelse i några
 måtto kundhe the i medlertidh Af Honom Vthleta
 än som nu bemält ähr, Och han nu för retten onöd
 bekende, Dherföre skiötz samma måll till Heredtz
 Nembd At skiärskoda Och öfuerwega Och på Eff:ne
 Omstendigheter förClara.

Först befinna Nembden icke kunna frija Honom
 At Han samma gerningh i öfuermaga åhr begått
 Hafuer Effter det [lucka i texten] Cap i Dråpmålom med våda
 Och honom till öfuermaga boot falla, vthan Hans
 gerningh wara af ijdell Hårdheet Och frij willia gerning.

Till det Andra befinnas Af Hans omenniskelige
 slagh, at Han medh en yxhammar genast slogh
 åth Hwfuodet icke ett Vthan trenne slagh Och det
 ena Vthan twefuell sedan Han allenede dödh war
 Effter Jon Hade inthz annat en som en liten kiäpp
 i Handen, Och dar til medh i Högre handen slät för
 lammat, At Han icke behöfde fruchta för honmo i
 någon måtto at han skulle slå honom igen.

Till det tredie syneß icke wara öfuermagha
 eller barna Effecter, at när han en sådana mörderska
 gerningh giordt Hade icke openbarade sådant för
 sin moder eller Syskon, Såsom Och icke togh flycht
 Eller fara i den tiden som slechten lette Effter goßen
 icke Heller medh godo eller ondo vth wiste rummett

dher som goßen Lågh, Vthan förde them then ena kro=
ken i skogen, nu den Andra alt fierne dher ifrå
Och doch inthz fruchtade, eller gaff något tekn til
sorgh för en han benen fonnen woro, Och han medh
all skiäll blef bunden Och öfuertygat, vthaff
alle förtalde skiäll, kunde retten Honom icke befrija
vthan Han både för ålder Och omenniskelige gernin=
gar, Såsom illesta föregiffuande i Saaken, samma
mordh medh frijom fulkommelige Weet Och Willia
giordt Och begått Hafuer Therföre dömbdeß
Han Effter Gudz lagh Gen. Cap 9 Exoti Cap 21
Såsom Han Effter vthan rymbningh blef för ger=
ningen strax anhållen Effter det 2 Cap i dråpmål
ifrån lifluet, Såsom Och Effter Anderß lade Jon
å lön Och i fiol stor(?) i skogh Och skiull Ware
fallen til en sådan dödh, som det förse 1 Cap. i högmå=
lom om Han för sin vngsom Af Höge Öfuerheten icke
förskont bliffuer.

Framkom för rätten Håkan Eriksson i Keddabo (Utvångstorps sn), ifrån Sandhems gäll, och klagade över en ung dräng Anders Eriksson på sitt sextonde år i tjänst hos Birger i Vitehall (Sandhems sn), att han nu förledne lördag en månad sedan ömkligen avdaga tog hans broder Jon Eriksson, en pojke om 12 år, som båda gick i skogen vall tillsammans, och ingen människa var som hörde deras tal eller huruledes han tog honom avdaga utan när Jon saknades frågade Anders vart Jon var bleven, eftersom de båda samma dag följdes vall, då berättade han att han följde honom hem till Keddabo grind, och Jon drog hem til Keddabo med sin broders getter, och Anders for hem til Vitehall, med sin husbondes getter, och som de intet förnummo av gossen, taga de Anders fatt, och ville äntligen veta var han senast såg Jon, då föregav han att han såg honom i skogen senast, där han föll av en "låga" (?) och slog sig illa, och de förskaffade sig stor myckenhet folk och sökte hela skogen över en hel månad igenom, där Anders förde dem ifrån den ena orten till den andra i skogen, dock intet dit som gossen låg, utan eftersom stor möda sannhet fann Jons broder Håkan på där som benen och kläderna låg skjortan var alldeles "odörfun" (fördärvat?) och byxorna, och sedan som de fann där gossen var slagen, tog de och band Anders, och Sven i Fallagärdet (Utvångstorps sn) tog ett spö och slog honom med, och sedan gick han dit som han hade lagt honom utmed en låga(?) vid en bergshåla, och då bekände han att han hade mördat honom. Nu tillspordes Anders Eriksson hur samma dråp förorsakades, då bekände han att Jon och han följdes om lördagen åt skogen, och det regnade om dagen, och efter middag begynte getterna att vilja framåt byarna undan regnet, och Anders satt under en buske, och Jon stod lite ifrån honom, och Anders bad Jon mota getterna om, sade Jon: "Mota nu du, jag har nu motat hela dagen." Sade Anders: "Om du icke mota getterna, din byttinge, jag ska slå dig." Då svarade Jon: "Var själv en byttinge, din horunge. Jag räds intet för dig." Och Jon hade en liten käpp i handen, då slog Anders till honom och sin husbondes yxa i handen, och slog genast till Jon vid tinningen med yxhammaren, att han till honom andra slaget i nacken att blod följde efter slagen, och som han såg honom intet röra sig, tog han och vände upp honom, och såg honom vara död, lade han honom vidöppen och gick sin kos hem till sin husbonde och fick sig mat, och strax han hade ätit, gick Anders tillbaka igen, att se om Jon var vederkvicknad, och gjorde sig ärende att söka efter får, och i vägen han gick löpte fåren en

annan väg hem och när han kom dit som Jon låg, och som han såg honom gick han ifrån honom, eftersom han såg honom intet ha rört sig, och lät ligga. Den andra lördagen, åtta dagar därefter gick Anders dit att se om Jon var funnen eller hundar hade ätit honom, då såg han att korpar nu hade huggit ut ögonen och hade begynt äta av näsan, då begynte han förfäras och gick sin kos ifrån honom, och gick intet mera tid till Jon, och emellertid att släkten med mycket folk sökte i skogen hela månaden ut, sade Anders till sin husbonde: "Jag hörde min syster Kerstin säga att hon en afton hörde i skogen gastarop som sade kom hit. Kanske att gästen har tagit bort gossen, som borta är." Men ingen bekännelse i någon måtto kunde de emellertid av honom utleta än som nu bemänt är, och han nu för rätten onödd bekände. Därför sköts samma mål till häradsnämnden att skärskåda och överväga och på efternämnde omständigheter förklara.

Först befinner nämnden icke kunna fria honom att han samma gärning i övermaga (omyndig) år begått har efter det [lucka i texten] kapitlet i dråpmål med våda och honom till övermaga bot falla, utan hans gärning var av idel hårdhet och fri vilja gärning.

Till det andra befinns av hans omänskliga slag, att han med en yxhammare genast slog åt huvudet icke ett utan trenne slag och det ena utan tvivel sedan han alla redan död var, eftersom Jon hade intet annat än som en liten käpp i handen, och därtill med i högra handen slät förlammat, att han icke behövde frukta honom i någon måtto att han skulle slå honom igen.

Till det tredje synes icke vara övermaga eller barna-effekter, att när han en sådan mordisk gärning gjort, hade icke uppenbart sådant för sin moder eller syskon, såsom och icke tog flykt eller fara i den tiden som släkten letade efter gossen, icke heller med godo eller ondo utvisade rummet (platsen) där som gossen låg, utan förde dem den ena kroken i skogen, nu den andra, allt fjärnare (längre bort) ifrån och dock intet fruktade, eller gav något tecken till sorg förrän han fann benen, och han med all skäl blev bunden och övertygad, utan alla förtalade skäl, kunde rätten honom icke befria utan han både för ålder och omänsklig gärning, såsom eljest föregivande i saken, samma mord med fri om fullkomlig vett och vilja gjort och begått har. Därför dömdes han efter Guds lag Genesis (Första Moseboken) kapitel 9, Exodus (Andra Moseboken) kapitel 21, såsom han efter utan rymning (alltså han rymde inte) blev gärningen strax anhållen efter det 2 kapitlet i dråpmål ifrån livet, såsom också eftersom Anders lade Jon å lön (hade varit lejd av Anders?) och i fjol stor i skog och skjul(?), vara fallen till en sådan död, som det i först i 1:a kapitlet i högmålsbalken om han för sin ungdom av höga överheten icke förskonad blir.

1634 den 18 juni – Vartofta. Här upptas Göta hovrätts resolution.

Än förmäleß i samma resolution om en Poike Anderß Erichßon som Hafuer iHiälslagett i mördesk wijsß en annan Poike Jon Erichßon At Han Effter föregången Heredtz dom Och den högloflige konungzlige Hofrettens resolution Hafuer geedt en annan berättelse för lagh läsaren Olof Anderßon, Dherföre saaken Af Nyo skall af welbornde Ståthållaren Peder Jöranßon och vnder lagmannen welb. Jöns bonde Ransaakaß, och den konungxlige retten dher om vidare adviseræ och skall titt Citeras. Effft:ne som segeß Hafua Pynt Honom Peder i smißtorp, svante i vthwingztorp, Peder i Kyrkioqwarn Håkan i kiddebo och Måns otam(?), Hwilka alla blifue befalta på Hwadh ortt Och Dato som the blifua anmodade til be:te Ransaakningh schole the Comparera.

Än förmäles i samma resolution (det vill säga den kungliga hovrättens beslut rörande flera mål i Vartofta härad) om en pojke Anders Eriksson som har ihjälslagit på mordiskt vis en annan pojke Jon Eriksson, att han efter föregående häradsdom och den höglovlige kungliga hovrättens resolution har gett en annan berättelse för lagläsaren Olof Andersson, därför saken av nyo ska av välborne ståthållaren Peder Jöransson och underlagmannen välborne Jöns Bonde rannsakas, och den kungliga rätten därom vidare advisera och ska dit citeras. Efternämnda som säges ha "pynt" (pinat?) honom Peder i Smedstorp (Sandhems sn), Svante i Utvängstorp, Peder i Kyrkekvarn (Sandhems sn), Håkan i Keddabo (Utvängstorps sn), och Måns "otam" (?), vilka alla blev befallda på vad ort och datum som de blev anmodade till benämnde rannsaking ska de komparea (granskas efter jämförelser).

Samma ärende som närmast ovan, men utifrån landsarkivets originalhandling

Vartofta häradsrätt den 18 juni 1634

En för mållaß i Samna* Resolution om en Påike Anderß Erichson som haffuer ihiell ßlaget i mördeskt wij en annan poike Joen Erichson att han Effter föregången Heradtz dom och dhen Höglofflige konungzlige Hoffret (=) tenß Resolution haffuer Giordt en anan berättelße för Lagläßaren olof anderson derföre Sakan af Nyio schall af wälborne ståthållaren Peder Jöranson och Vnderlag (=) mannen Wälb Jönß bonde Ransßakas och dhen konungzlige Rätten dher om widare Aduiseras* och schall ditt Ceteras Effter:ne som segeß haffua pintt(?) honom Per i Snnßstorp* Suänte i Wtwängztorp Per i kyrkequarn* Håkon i kiddaboo* och måns otam huilka alla blefue befoltta på Huadt ort och dato som de blefuo Anmodade till bemälte Ranßakningh scholle Comparera.

*slarvigt skrivet, ska vara Samma

*advocera = föra annans talan

*Svenstorp(?) i Kymbo, Daretorps, Fröjeredes eller Sandhems socken, samt Kyrkekvarn i Sandhems sn

*Keddabo i Utvängstorps socken

Det förmäles i samma resolution om en pojke Anders Eriksson som har slagit ihjäl en annan pojke, Joen Eriksson, på mordiskt vis, att han efter föregående häradsdom och den höglovlige kungliga hovrättens resolution har gjort en annan berättelse för lagläsaren Olof Andersson. Därför ska saken på nytt av välborne ståthållaren Peder Jöransson och underlagmannen välborne Jöns Bonde rannsakas och den kungliga rätten därom vidare underrättas. Ska de efternämnda citeras som sägs ha "pintt" (pinat?) honom, Per i Svenstorp (troligen i Sandhems socken), Svante i Utvängstorp, Per i Kyrketorp, Håkan i Keddabo (i Utvängstorps socken) och Måns "Otam" vilka alla blev befallna (tvingade att svara) på vad ort och datum som de blev anmodade att comparera (inställa sig) till denna rannsaking.

Olof Andersson och Ragnhild Jöransdotter – otukt (1633)

Häradsrättens behandling av detta ärende kan inte återfinnas i de bevarade protokollen, men måste ha skett år 1633.

Hovrättens beslut den 23 januari 1634

En dom öfuer en ogiffit kona Rangela Jöransdotter som Hafuer låtet sigh belägra af en trolofuat man Olof Anderßon i rodar, at han skall böta 40 dlr, Och Effter konan hafur inthet böta medh, tilsadeß Arrendatoren, at låta henne Effter den konungzlige Rettens för Claringh, stupas för kåken.

En dom över en ogift kvinna Ranghild Jöransdotter som har låtit sig belägra av en trolovad man Olof Andersson i Rodar (Ruder, som dock finns i tre socknar: Habo, Korsberga, Sandhem), att han ska böta 40 daler och eftersom konan har intet att böta med, tillsades arrendatoren att låta henne efter den kungliga rättens förklaring, stupas för kåken.

Nils Olofsson och Kerstin Andersdotter – otukt (1633)

Häradsrättens behandling av detta ärende kan inte återfinnas i de bevarade protokollen, men måste ha skett år 1633.

Hovrättens beslut den 23 januari 1634

En dom öfuer en gifft man Nilß olofßon på siöwalla som hafr belägrat sin legepiga, Kirstin Anderßdotter, at han skall böta 80 dlr och konan 40 dlr. Dommen ähr öfuer honom Exequeret böterna vthlagde welb. Anderß olofßon til Säby, konungz saaken Och Heradet sin deell, Men Hoorkonan Hafuer Nilß stucket af wegne, Dherføre påladeß Honom skafua konann igen eller plichta hennes saak.

En dom över en gift man Nils Olofsson på Sjövalla (okänd plats?) som har belägra sin legopiga Kerstin Andersdotter, att han ska böta 80 daler och konan 40 daler. Domen är över honom exekverat böterna utlagda välborne Anders Olofsson till Säby, konungens sak och häradet sin del, men horkonan har Nils stucket avvägna(rymt), därför pålades honom skaffa konan igen (tillbaka) eller plikta hennes sak.

Jöns Larsson och Sigrid – otukt (1634)

Häradsrättens behandling av detta ärende kan inte återfinnas i de bevarade protokollen, men måste ha skett år 1633 eller 1634.

Hovrättens beslut 1634

En dom öfuer Jönß Larßon i börstorp Och Hanß hoor kona Segridh at Han schall böta 80 dlr och konan 40 dlr

En dom över Jöns Larsson i Börstorp och hans horkvinna Sigrid att han ska böta 80 daler och kvinnan 40 daler.

Per Jonsson och Anna Månsdotter – otukt (1634)

AD: v189933a.b1390

1634 den 20 maj – Vartofta

Framfördes för retten Peder Jonsson wedh moqwarn en gifft [man] Hwilken bekende, att han hafuer belägratt en ogifft och tillförende obekrencht piga Anna månsdotter, som och nu medh Honom sin syndh bekänner Att Hafua aflat barn tillsammans, be:te Peder Hafuer Och för= gångne åhr giortt Hoor medh en Ogifft kona Kirstin Andersdotter Och therföre the Effter Högeloflige Konungzlige Hofrettens dom vth= lagt böterna, Och Effter the båda sin syndh bekenna, blefuo the Och båda dömbde Effter Gudz lagh leuitz 20 Cap ifrån Lifuett Hwilken saak i vnderdånghceett till den Höglöflige konungzlige Hof rettens Nådige resolution opsendeß Och åhr mannen Boendeß på H.G:nt Grefue Jacob Delagardie godz, Och konan tiente på welb. Bength Lindenßons godtz ture strömmen.

ANM. Se även hans föregående dom år 1633.

Framfördes för rätten Peder Jonsson vid Mokvarn (okänd plats?), en gift (man), vilken bekände att han har belägrat en ogift och tillförne obekränkt piga Anna Månsdotter som och nu med honom sin synd bekänner att ha avlat barn tillsammans, benämnde Peder har och förgångne år gjort hor med en ogift kvinna Kerstin Andersdotter och därför de efter höglovlige kungliga hovrättens dom utlagt böterna, och efter de båda sin synd bekänna, blev de och båda dömda efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet ifrån livet vilken sak i underdånighet till den höglovliga kungliga hovrätten nådige resolution uppsändes och är mannen boendes på Hans H:nt greve Jacob de la Gardies gods, och kronans tjänare på välborne Bengt Lindenssons gods Tureström (okänd plats?).

Lars påstådda dråp på Jöns Nilsson (1634) - 20

AD: v189933a.b1360; v189933a.b1400; v189933a.b1420

Detta ärende som följer närmaste nedanför berör sannolikt en av huvudpersonerna (Ingel Jönsson) men gäller inte dråpmålet som följer därefter.

1634 den 15 jan – Vartofta

Ingelldh Joenßon i wartoffta klagade Öfuer Sven Larßon i Slöta, som war Arrendatorens Pedher Månßons Upbördzman At hafua för åhr 1627 Och 1628 giordt honom oret på hans vthlagor som Capetinen welb Anderß Laake war inwijst til honom Effter Peder Månßos Rakningh Hwar på Sven Larßon framladt Peder Månßons shrifft Han gör honom therföre frij, Och Peder Månßon will ther till swara, dherföre synteß Retten boligt wara at han söker Hwßbonden Effter sin obligation Och låte tiena= ren frij.

1634 den 20 maj – Vartofta

Fram kom Jngeld Jönßon i årby och klagade till Lars i Steenbolett, at Han medh en yxhammar, Hafuer slaget Hans fader

i Hufwudett, at han effter 3/4 åhr död blefuen Och nu framlade Lars i Stenbolett en witneß schriff, gifuen af Her Sven i Frögeredtt förmäländes at Han Hafuer Honom besöcht medh det Helga och Högwer= dige Sacramentet, Och tå Hafuer Jöns i årby sigh öfuer samma saak, inthet beswäratt, vthan Her Sven Hafuer tilförende giordtt them till wenner, Och Lofde dher Effter en rund tilh(?) och nu förmente Jngeld Jönßon, At Lars medh frijom willia och berådde mode, gik i Hans gårdh, och gjorde Honom samma schada, som Han medh en Skytte Brynte förmenar sigh framdeles kunna bewisa, At Han Hotade Honom i wegen emedan the folidäß åth till årby, och Hans fader Jöns som tå war Rettare, Swarade Honom illa, och dher af förorsaakadeß slagzmålet Och som Lars berättar Hafuer Jöns giordt Honom Orätt Och lagtt meer till Honom, än som Honom bordt Dherföre blef Lars på Honom förtörnat, Och i en Hast komme the i kijf tilsamman som be:te Jöns i årby på förgångne tingh i mölebo klagade öfuer sielfua såremålet, Men icke tilmätte Lars nå= gon dråpz saak, Och Effter samma Skytte nu icke till= städes war förbadeß Jngeld Jönßon Och Lars i Steen= bolett förskafua honom till nesta tingh.

Fram kom Ingel Jönsson i Årby (Fridene sn) och klagade till Lars i Stenbolet (Korsberga sn), att han med en yxhammare, har slagit hans fader i huvudet, att han efter 3/4 år död blev och nu framlade Lars i Stenbolet en vittnesskrift, given av herr Sven i Fröjered förmäländes att han har honom besökt med det heliga och högvördiga sakramentet och då har Jöns i Årby sig över samma sak intet besväratt, utan herr Sven har tillförne gjort dem till vänner, och lovade därefter en rund tid(?) och nu förmente Ingel Jönsson att Lars med fri vilja och berätt mod gick i hans gård och gjorde honom samma skada som han med en skytte (knekt med gevär) Brynte förmenar sig framdeles kunna bevisa, att han hotade honom i vägen medan de följdes åt till Årby, och hans fader Jöns som då var rättare, svarade honom illa, och där av förorsakade slagsmålet och som Lars berättar har Jöns gjort honom orätt och lagt mer till honom än som honom borde. Därför blev Lars på honom förtörnad, och i en hast kom de i kiv tillsammans som benämnde Jöns i Årby på förgångne ting i Mölebo (Korsberga sn) klagande över själva sårålet, men inte tilmätte Lars någon dråpsak. Eftersom samma skytte nu icke tillstädes var, ombods Ingel Jönsson och Lars i Stenbolet förskaffa honom till nästa ting.

Samma ärende som närmast ovan, men utifrån landsarkivets originalhandling

Vartofta häradsrätt den 20 maj 1634

Fram kom Jngell Jönson i årby* och kla(=) gade till Larß i stennbollet* att han medh en yxe hammar haft när slaget hans fader i Huffuodet att han Effter trefierdedelß åhr åhr död bleffuen och nu fram lade Larß i Stenbollet en wittniß schriff Gifuen af her Suän i Frögeredh för mälländes att han haffuer honom besöcht medh dett helliga och högwerdiga sacramentet och då haffuer Jönß i årby sigh öffuer sanna* saak Jntte bese ratt vthan her Suän hafuer them Giorde till förne till wämer*, och Lefde dher Effter en Rundh tidh och nu för mentte Jngell

*Årby i Fridene socken

*Stenbolet i Korsberga socken

*ska vara: samma

*ska vara: vänner

Jönson att Larß medh frijom willia och berådhe möde gick ihanß Gårdh och Giorde honom Samma schada som han medh en schytte* för menar sigh fram delliß kuna bewiße att han hootedhe honom i wägen Emedan de foldeß ått till årby och hanß fader jönß som då war Rättare suara (=) de honom jlla och dher aff för orofsakadeß slagz mållet, och som Larß berättar haffuer jönß Giordt honom oret och lagdt mer till honom en som honom borde dher före bleff Larß på honom förtörnat och i en hast kome dhe i kiff till hoppa som bemälte Jönß i årby på förgångne tingh i mullebo klagade öffuer siälfua såremålet, men icke till måtte Larß någon dråpsaak och Effter nu icke sann skytte tillstädiß war Före ladeß Jngel Jonson och Larß i Sten bollet för schaffa honom till nästa tingh.

*en stor lucka, troligen avsedd för hans namn

Framkom Ingel Jönsson i Årby (i Fridene socken) och klagade på Lars i Stenbolet (i Korsberga socken) för att han med en yxhammare hade slagit hans fader i huvudet så att han tre fjärdedels år därefter dog. Nu framlade Lars i Stenbolet en vittnesskrift given av herr Sven i Fröjered förmälendes att han hade besökt honom (den slagne) med det heliga och högvärdiga sakramentet. Då hade Jöns i Årby inte besvärat sig över denna sak, utan herr Sven har tidigare gjort dem till vänner, och han levde därefter en rund tid och nu förmenade Ingel Jönsson att Lars med fri vilja och berätt mod gick i hans gård och gjorde honom denna skada som han med en skytte (knekt med gevär. Härefter följer en stor lucka, troligen avsedd för dennes namn), förmenande sig kunna bevisa att han hotade honom på vägen medan de följdes åt till Årby och hans fader Jöns som då var rättare, svarade honom illa och därav förorsakade slagsmålet, och som Lars berättar har Jöns gjort honom orätt och lagt mer till honom än han borde, därför blev Lars förtörnad på honom och i en hast kom de i kiv ihop som Jöns i Årby på föregående ting i Mullebo klagade över själva sårålet, men inte tillmätte Lars någon dråpsak. Eftersom nu inte sann skytte (den rätta knekten) var tillstädes, förelades Ingel Jonsson och Lars i Stenbolet att förskaffa det till nästa ting.

1634 den 18 juni – Vartofta

Fram kom Jngeld Jönßon i årby medh sin moder Kirstin Jönsa Och Nu som på förgångne tingh, beskylte Lars i Steenbolett At Hafua slaget Hans fader hennes man Jöns Nilßon i årby i Hiäll Effter Han icke Lofde åhr och dagh sedan som Lars stötte honom i pannan medh sin yxhammar i Hans egen gårdh, såsom Och beskylte Larß, at Han medh berådt modh gik tijtt i gården Och wille slåå Hanß fader, Dher till Lars Hårdtt förnekar, Att Han icke på Något ondt gick tijtt, vthan folde en Skytt be:dt Brynte tijtt Och wiste Honom wägen, Och Efter Jöns Hade lagdt til Honom, talte Han til Honom, tå gaf Jöns Larß en ond mundh och stegh in på Honom, tå Stötte Han till Honom medh yxhammaren at Hwdan

gick af och blödde Någott, öfuer Hwilket Jöns förgångne sommar 1633 på tinget i mölebo klagade, Men inthet klagade Han sigh någon dödelligh skada dher af Hafua, icke Heller Hafuer Han sigh för sin Kyrkio Herde, grannar eller någrannar beklagatt som kyrkio Herdens Her Svens i Frögeredh gifua bewijß förmåler sampt nesta grannar Eßbiörn i karthagen, torsten i danmarcken Peder i årby nu witnade, at the dageligen medh Honom omginge Och, aldrih Hörde Honom Dher om klaga, at Han af samma Hugg något feel Hade Och Effter samme Brynte Skytt war Hoß när som Slagzmålet Skedde, såsom och weett i Hwadh op= sååt, Lars gick tijtt Dherföre påladeß Lars at förskafua Brynte tilstådeß nu til nesta tingh och stellas i borgan, och denne woro Hanß Lyfftesmän, Måns i gunnarßbo Och Larß i Solberga.

Fram kom Ingel Jönsson i Årby med sin moder Kerstin, Jöns hustru, och nu som på föregående ting beskylde Lars i Stenbolet att ha slagit hans fader och hennes man Jöns Nilsson i Årby ihjäl eftersom han inte levde år och dag sedan som Lars stötte honom i pannan med sin yxhammare i hans egen gård, såsom och beskylde Lars att han med berätt mod gick dit i gården och ville slå hans fader. Därtill Lars hårt förnekar, att han icke på något ont gick dit, utan följde en skytt benämnd Brynte dit och visade honom vägen, och efter Jöns hade lagt till honom, talte han till honom, då hav Jöns Lars en ond mun och steg in på honom, då stötte han till honom med yxhammaren så att huden gick av och blödde något, över vilket Jöns förgångne sommar 1633 på tinget i Mölebo klagade. Men intet klagade han sig någon dödelligh skada därav ha, icke heller har han sig för sin kyrkoherde, grannar eller någrannar (boende strax bortom grannarna) beklagat som kyrkoherden herr Sven i Fröjered giva bevis förmåler samt nästegrannar Esbjörn i Karthagen (Kathagen i Habo sn), Torsten i Dannemarka (Korsberga sn), Peder i Årby nu vittnade att de dageligen med honom umgicks och aldrig hörde honom därom klaga, att han av samma hugg något fel hade och efter samma Brynte skytt war hos när som slagsmålet skedde, såsom och vet i vad uppsåt, Lars gick dit. Därför pålades Lars att förskaffa Brynte tillstådes nu till nästa ting och ställas i borgen och dessa vore hans löftesmän, Måns i Gunnarsbo (Habo sn) och Lars i Solberga (Korsberga sn).

Samma ärende som närmast ovan, men utifrån landsarkivets originalhandling

Vartofta häradsrätt den 18 juni 1634

Fram kom Jngel Jönson i Årby* medh sin moder Kirstin Jönßa och nu som på förgångne tingh beschylte Larß i stenbolet* att haffua ßlaget hanß fader och henneß man Jönß nilson i Årby Jhiell Effter han icke lefde åhr och dagh sedan som Larß stötte honom j Famnan medh sin yxa hammar i hanß Egen Gårdh såsom och beskyllte Larß att han medh beråde modh gick thit i gården och welle ßlå hanß fader dher till Larß hårdt förnekar att han icke på någutt ondt gick thit Vthan földe en schötte benämbdh Bryntte dijtt och Viste honom vägen och Effter Jönß hade oret lagdt till honom taltte hon till honom Då gaf Jönß Larß en ondh mundh och slogh inpå honom

*Årby i Fridene socken

*Stenbolet i Korsberga socken

då stötte han till honom medh yxe hammaren
att huden gick aff och blode någet öffuer
huilket jönß för gångne sommar 1633 på
tinget i möllebo klagade, men jntte klagade
han att han någon dödeligh skade hade fådt
Jcke heller haffuer han sigh för sin kyrkeherde
granar eller någrannar beklagat som
kyrkeherden Her Suän i Frögeredh giffua
beuiß för melar sampt nästa granar Eßbör
i katthagen* Torsten i darmarka** Pedar i Åhr (=)
by nu wittnade att dhe dagligen medh honom
omginge och aldrig hörde honom dher om kla (=)
ga att han aff samma Hugg något fell hade
och Effter Sanna berychte och schytt war
hooß när ßlagzmållet skedhe såsom och weet
i huadt wpsåt Larß gick djtt dher före
Pålades Larß att för schaffa Bryntte till nä (=)
sta tingh och steltes i borgen och denne Vå (=)
re hanß Lyffteß män månß i Gunarßbo*
och Larß i Solberga*.

*Karthagen i Fridene sn **Dannemarka i Korsberga sn

*Gunnarsbo i Habo socken

*Solberga i Korsberga eller Habo sn

Vartofta häradsrätt den 18 juni 1634

Fram kom Ingel Jönsson i Årby (i Fridene socken) med sin moder Kerstin, Jönses (hustru), och nu som på föregående ting beskyllde hon Lars i Stenbolet (i Korsberga socken) att han har slagit ihjäl hans fader och hennes man Jöns Nilsson i Årby, eftersom han inte levde år och dag sedan Lars stötte honom i famnen med sin yxhammare i hans egen gård, såsom också beskyllde Lars att han med berått mod gick dit i gården och ville slå hans fader. Därtill Lars hårt förnekar, att han inget ont menade med att gå dit utan följde en skytte (knekt med gevär) och visade honom vägen. Eftersom Jöns hade orätt lagt till honom, tilltalade hon honom. Då gavs Lars av Jöns en ond mund (arga org, ont tilltal) och slog mot honom. Då stötte han till honom med yxhammaren så att huden gick av och blödde något, över vilket Jöns förgångne sommar 1633 klagade på tinget i Möllebo, men inte klagade han at han någon dödlig skada hade fått. Inte heller har han sig för sin kyrkoherde, grannar eller någrannar beklagat sig, vilket kyrkoherden herr Sven i Fröjered ger bevis för samt nästa grannarna Esbjörn i Karthagen (i Fridene socken), Torsten i Dannemarka (i Korsberga socken) och Per i Årby vittnade nu att de dagligen med honom umgicks och aldrig hörde honom klaga därom, att han av dessa hugg fått något fel. Eftersom "sanna (ska möjligen vara: samma) berykte och skytt var hos" (dem?), när slagsmålet skedde såsom också vet i vad uppsåt Lars gick dit. Därför pålades Lars att förskaffa Brynte till nästa ting och ställdes i borgen och dessa var hans löftesmän: Månß i Gunnarsbo (i Habo socken) och Lars i Solberga (i Korsberga eller Habo socken).

FALKÖPINGS STAD

Sven – tjuveri (1623) - 21

AD: v221617.b180; v221617.b310

1623 den 5 juni – Falköpings stad

Framfördes förrätte Swenn i Klacko Jfrån Ås he=rradt, Huilkenn Hade i förgånngen Medfasto Stolitt Enn Hiorde Hudh i falekiöpingh Marcknad Och Effter Samma tiufferij togh i handom, och Hann Strax i fänglesett, Och dertill Jntedt Neka Kunde bleff Hann dömt Effter dett 3 Cap i tiufur ballkenn Jfrån liffuedt, dåck i wnder =dånighet Samma Saak till Hans K. Maij:tz och till denn konungzliga och Högh Låffliga Hoffretthenns Nådige för Claringh

Framfördes för rätten Sven i Klacke (i Möne sn) ifrån Ås härad (i Älvsborgs län) vilken vid föregående midfasta (alltså strax före Påsk) hade hade stulit en hjorthud på Falköpings marknad. För samma tjuveri togs han på bar gärning och sattes strax i fängelset. Eftersom han inte kunde neka, blev han dömd efter det 3 kapitlet i Tjubabalken ifrån livet, dock i underdånighet blev samma ärende fört till Hans Kungliga Majestät och till den kungliga och höglovliga hovrättens nådiga förklaring.

1624 den 21 mars – Falköpings stad

Effter Den höglofflige Konungzlige Hoffrettens för Claringh blifur Swen i Klacko som haffuer Stulett en hiortehudh att han schall bööta tiuf [=] naden tredubbelt domen ähr öffuer honmo effter kommen och han haffuer bött 12 daler till 3 skipz konungen målsäganden och staden :

Efter den höglovlige kungliga hovrättens förklaring blev Sven i Klacke, som har stulit en hjorthud, dömd att böta tredubbelt för tjuvnaden. Han har bötat 12 daler (48 mark) till treskifte; konungen, målsäganden och staden.

Anders Larssons dråp på Jon (1623) - 22

AD: v221617.b230

1623 den 2 september – Falköpings stad

Framfördes fördes förrättenn Anders Larsonn i Hualstadh och Öffuer beuistes såsom och af Egenn wilia bekiände Att Han wtij Näst förlednne Bertolomeij Marcknedt, Her i Staden Hafuer oedeligenn wthann Nogonn Annifuinn Orsack, trätta Eller Liffznödh i Hielslagitt Enn Rytter benembd Joen i pila gårdenn i fall querna och ähr Strax widh ferska gierningh fånginn Och fenngzligh Satt och

Effter Hann Jnnga Jnseger eller föregiffuendt
Hade som Honnom i Sakenn Hielpa Kunde der
före bleff hann Effter dett 1 Cap i dräpmaålen
Medh wilia dömppte ifrån Liffuett Och Effter
Hann samma drop wthann All Nödth Wthj
Oeedligh Måtto begick, Åhr dommenn Strax
Aff w: stutthullerenn* Exequerat såsom och för
Långhligt fengsle Att Hann Sitt Straf icke
w[n]dhslipa skulle.

**välvördige ståthållaren*

Framfördes för rätten Anders Larsson i Valstad och överbevisades liksom han av egen vilja bekände att han uti näst förledne Bartolomeus-marknaden (den 24 aug), här i staden har utan orsak såsom träta eller livsnöd (självförsvar) ihjälslagit en ryttare (kavallerist) vid namn Jon i Pilegården i Falekvarna (i Slöta sn) och blev i den färska gärningen fångad och sattes i fängelset. Eftersom han inte hade några ursäkter eller förevändningar blev han dömd från livet. Eftersom han samma dråp begick utan nöd, är domen av välvördige ståthållaren exekverad (framförd) och satt honom i fängelse så han inte skulle undslippa sitt straff.

Anders Jonssons dråp på Nils Persson (1625) - 23

AD: v221617.b420; v221617.b690

1625

ANM. Detta mål saknas i protokollen från de ordinarie tingen, varför det sannolikt togs upp på ett extra ordinarie ting vars protokoll inte finns bevarat. Nedan förjer händelserna efter ärendet prövning av hovrätten.

1629 den 23 oktober – Falköpings stad

Fram kom förretta hustru karin mårtens dotter i bistorp och på sin flychtige manß an [=] ders Jonsons wegnar ödthmiukeligen badh hustru anna Nilß Päderßons i falekiöpingh och henneß barn att henneß man kunde finna aff thenn hoß höge öffuerheten ett wnderdånige bönfallande för thett dråp som anders Jonßon för 4 åhr någott mer sedan begick på benemdte Nilß Päderßon her i Staden och blef strax å flyiande foott fången förretta fördh och dom å saakan giffuen och til den höglofflige konungzlige hoffrett försendt och för Claringh 1625 der öfuer ifrån den höge rätten kommen att han icke kan benådeß attenn för sin gierningh Justi [=] ficereß i medhler tiidh haffuer han brotett sigh aff fengelsett och alt sedan warit (...ch) flychtigh och effter hennes tregna bönn lått hustrun anna och hennes barn sampt den döö [=] deß slecht mt the wikia i all wnderdånighet bedin for dråparen hoß höge öffuerheten att dråparen kan blifua benådd och kom [=] ma till fridh så ähre de sinnade Laga hölle

bötter taga huillkett och dråparens hustru
och slecht tillkiända effter som mållegenden
ähr åtnögd.

Framfördes för rätten hustru Karin Mårtensdotter i Bestorp (i Falköpings västra församling) och på sin flyktige (förrymde) man Anders Jonssons vägnar ödmjukeligen bad hustru Anna, (hustru till) Nils Pedersson i Falköping och hennes barn att henne make hos dem kunde finna den höga överheten ett underdånigt bönfällande för det dråp som Anders Jonsson begick för något mer än 4 år sedan på benämnde Nils Pedersson här i staden. Han blev strax på sin flykt infångad och förd inför rätten och fick sin dom som gavs och försändes till den höglovliga kungliga hovrätten år 1625. Angående detta kom beslutet från den höga rätten att han inte kan benådas, utan att han för sin gärning ska justificeras (avrättades). Emellertid har han brutit sig ut ur fängelset och allt sedan dess varit flyktig (på rymmen) och efter dessa hennes trägna böner lät hustru Anna och hennes barn samt den dödes släkt, i all underdånighet ber för dråparen hos höga överheten att dråparen blir benådad och får komma i frid så är de sinnade att ta emot böter, vilket också dråparens hustru och släkt ger till känna eftersom målägaren är nöjd.

1635 den 25 november – Falköpings stad

Effter den Högloflige konungzlige Hofretens nådige Resolution öfuer Anders Jonson i bistorp som for någre åhr sedan aff daga togh Nilß Per [=] son på Ella gattan at han schall förlika målz [=] eganden folla böttor, och botta 100 dlr konre [=] nungen och staden.

mållegenden ähr förlicht och folla bötter vporet, Lijffte for Konungz ßakan Bengt jonson i Gunarstorp, Lars Eßbiörson i toffuap for 50 dlr huar, Jon i toffarp Larß i Elin

Efter den höglovliga kungliga hovrättens nådiga resolution över Anders Jonsson i Bestorp som för några år sedan tog av daga (dräpte) Nils Persson på Ellagatan, att han ska förlika målsäganden fulla böter och böta 100 daler (400 mark) till konungen och staden.

Målsäganden är förlikt och fulla böter uppburet, lyfte för kungssaken Bengt Jonsson i Gunnestorp (i Falköpings östra församling), Lars Esbjörnsson i Tovarp (i Göteve sn) för 50 daler var, Jon i Tovarp, Lars i Elin (i Göteve sn).

Anders Svenssons dråp på Håkan Götarsson (1626) - 24

AD: v221617.b350

1626 den 13 januari – Falköpings stad

Effter wälbyrdigh Ståthollarens Axell Drakes giffne Leigdhe till Rådstuffuo och ifrånn, framsteltet för rettenn, enn Måndråpare, Anders Suenßon tillförende wälbyrdigh Jacob Cleußons tienare, huilkenn nu i förledhenn Bartholomej et åhr sedhann afdaga togh een Bondhe Håkonn giötarßonn i Leena, här i Stadhenn, och kom strax till flichtann, och haffuer alt sedhan varit flychtigh, och ähr samma Sack i Dråparens frånvaro förhördh för rette, af them som ther tillstedes woro när

Slagzmåleet Skeddhe, och icke ähr funnen så full skäll
Som till Sackenn hördhe, för ähnn Dråparenn mothe
giffues Leigdhe till retta, och war hans Bekennelse
Som effter fölier.

Först Bekenner Anders Suenßonn, att han Sampt
Per Erichsonn i Saleb, Oluff på Backen i Slöta
och wälbyrdig Jacob Cleußons Skytta Anders Jönson
drucke tillsammans hoß Bältare här i Stadhenn, och
när the reste af Bynn, wedh Andeers Jönßonn före
och Anders Suenßonn reedh in vthj Lars Helsingz gårdh, och
trette på rettaren Måns Nilsonn i karlaby, och the kom=
mo intheet tillsammans att slås, vthann Anders reedh effter
sitt fölge, och när hann hinte Anders Jonßonn, hölt hann
och trette medh denn som slagenn Bleff, om et Snödh
Som Anders Jonßonn begärdadhe af Lars giötarßon, thet
Håkönn intheet wille gifue honom, Vthann Suaradhe Du
får intheet af dett. ty dett hörer mitt fölge till, tå
Sadhe Anders Jonßonn, tagh och stick det i Endhen på
tigh. Då Suaradhe håkönn, rijdh du för attan Tusann,
och hötte honom medh eenn yxe, och medh thett samma
kom Anders Suenßonn Bäck på Bondhenn, och rychte
yxenn af handhenn på honom, och slogh honom ther medh
i Brystett, och som hann slogh honom andre slagett lop
Bondhenn Vndann, och Anders lop efter honom ett stycke,
Så komme hans fölge och hindradhe honom, och sedhan
Begynte hans Selskap, Tore Skomakare, och Pedher Erich=
sonn, att slåß sin emellan, och så kom be:te rettare
Måns Nilsonn, som Anders tillförende om dagen hadhe
trett medh, och taladhe till Måns, så hafuer nogh i dagh
Bruckett Munnen på migh, och slogh till honom medh samma
yxe hann togh ifrån håkönn giötarßonn, ett slagh och
kastadhe yxann, och togh Suerdett, och slogh honom ett
Slagh öffuer axlenn, och sedann kom folk och skildhe
dem ifrån huar andra, sedan togh anders vp yxann
och hölt henne vp i wädret, och gick vp dijtt, som
hann slogh håkönn, och sadhe till almogenn, huilkenn
som kenns denne yxann, då kom denn slagnes broder
Nils giötarßonn i höm, och kiendhe yxann igen, och wiste
inthett hans brodher war slagenn wthann mente han
hadhe funnett henne, och anders fick honom yxann
och kom på sin hest, och redh wtaf Stadhenn till agne=
stadh, och drack der enn Stundh, och reedh sedann
hem till Saleby, och taladhe medh sin Juncker och
Sadhe, iagh slogh enn bondhe i Marknadhenn ett yxhammars
slagh eller tu, iagh weet inthett huru theet togh, och war
om tijdagenn hann slogh håkönn, och dödd, der effter
om Nattenn, och anders war hemma på Saleby in till Lör=
dagen, och frågadhe inthett effter bondhenn, antingen hann war
Leffuandes eller dödh, och inthett wiste denn dödes Slecht
retteligh huilkenn honom slagett hadhe, vthan the Söchte
effter Tore Skomakare, och toge honom för Sackenn, in till
deß the förnumme, att anders Suenßonn hadhe kiendz Sacken
och flyt, och hafuer alt sedhan warit flychtigh, mera skels

kundhe man om Samma Måls icke Vtlata.

2 / her före togh samma Sack, af alla sine Omstendigheeter vthi noga och flijtigt öffuerägandhe om samma dråp vthan gifuenn orsack, af öffuermodh, eller och vthi retta lijfz= nödh skeett ähr, och war rettens Enhellige meningh, att effter håkonn giötarßonn ingenn tretta hadhe medh Anders Suenßonn, eller gaf honom någon orsack att Slå sigh, Därföre kunne retenn, icke befrija anders Suenßonn, vthan effter hann ett onödigt dråp, aff öffuermodh giortt hafuer. Dömdes hann effter thet i Ca= pitell i Dråp: Balken ifrån lijffuett, doch gafz honom effter thett 12 Capitell i Dråpmåla B: af Landzslagenn frijt i sitt beholl igenn, eller och Söcke höga öffuer= heetenn, sin gerningh tee, och om nådhe Bidhin doch ähr denn dödes hustru, eenn fattigh quinna, och haffuer Många små Barnn, och inthett att födha them medh, och fuller vnderdånigh Bönn. Sampt alle Den Dödes slecht ingen nu tillstädes warandhe, för dråparen, och wilie gär= na Skälige böter taga, om höga öffuöerheeten guns[t] honom Benådhe.

Se fortsättningen på detta mål under Vartofta härad, 1626 den 4 okt, 1629 den 21 jan.

Efter välbördiga ståthållarens Axel Drakes givna lejd till rådstugan och ifrån, framställdes för rätten en mandråpare, Anders Svensson, tillförende välbördige Jacob Claussons tjänare, vilken nu i förledne Bartolomeus (14 aug) för ett år sedan avdaga tog en bonde Håkan Götarsson i Kungslena, här i staden, och kom strax till flykten, och har allt sedan dess varit flyktig, och är samma sak i dråparens frånvaro förhörd för rätten, av dem som där tillstädes voro när slagsmålet skedde, och inte är funnet något skäl som till saken hörde, förrän dråparen måtte givas lejd till rätten, och var hans bekännelse som efter följer.

Först bekänner Anders Svensson att han samt Per Eriksson i Saleby, Olof på Backen i Slöta och välbördige Jacob Claussons skytte (knekt med skjutvapen) Anders Jönsson drack tillsammans hos bältaren här i staden. När de reste därifrån, red Anders Jonsson före och Anders Svensson red in uthi Lars Helsings gård, och trätte på rättaren Måns Nilsson i Karleby, och de kom inte tillsammans för att slåss, uthan Anders red efter sitt följe. När han hinte(?) Anders Jonsson, höll han och trätte med den som slagen blev om ett snöd som Anders Jonsson begärde av Lars Götarsson, det Håkan intet ville giva honom, utan svarade du får intet av det, ty det hörer mitt följe till. Då sade Anders Jonsson: "Tag och stick det i Åndan på dig." Då svarade Håkan: "Rid du för attan tusan", och hötte mot honom med en yxa, och med det samma kom Anders Svensson Bäck (och gav sig) på bonden, och ryckte yxan ur handen på honom, och slog honom därmed i bröstet, och som han slog honom andra slaget löpte bonden undan, och Anders löpte efter honom ett stycke, så kom hans följe och hindrade honom, och sedan begynte hans sällskap, Tore Skomakare och Peder Erikson, att slåss sins emellan, och så kom benämnte rättaren Måns Nilsson, som Anders tillförende om dagen hade trätt med, och talade till Måns, så har nog i dag "Brucket Munnen" på mig, och slog till honom med samma yxa han tog ifrån Håkan Götarsson, ett slag och kastade yxan, och tog Svärdet, och slog honom ett slag över axeln, och sedan kom folk och skilde dem ifrån varandra, sedan tog Anders upp yxan och höll upp den i vädret, och

gick upp dit där han slog Håkan, och sade till (frågade) allmogen, vilken som kändes vid denna yxa, då kom den slagnes broder Nils Götarsson i Hömb, och kände yxan igen, och visste intet att hans broder var slagen utan menade att han hade funnet henne (yxan), och Anders fick honom yxan och kom på sin hest, och red ut ur staden till Agnestad, och drack där en stund, och red sedan hem till Saleby, och talade med sin junker och sade: "Jag slog en bonde i marknaden ett yxhammarsslag eller två, jag vet intet huru det tog". Det var om tisdagen han slog Håkan, och död, därefter om natten, och Anders var hemma på Saleby in till lördagen, och frågade intet efter bonden, antingen han var levandes eller död, och intet viste den dödes släkt rätteligen vilken honom slaget hade, utan de sökte efter Tore Skomakare, och tog honom för saken, in till dess de förnumme att Anders Svensson hade känt saken och flytt, och har allt sedan varit flyktig, mera skäl kunde man om samma mål icke utlåta.

2 / Härför tog samma sak, av alla sina omständigheter uti noga och flitigt övervägande om samma dråp utan given orsak, av övermod, eller och uti rätta livsnöd skett är, och var rättens enhälliga mening, att eftersom Håkan Götarsson ingen trätta hade med Anders Svensson, eller gav honom någon orsak att slå sig, därför kunde rätten icke befria Anders Svensson, utan eftersom han ett onödigt dråp, av övermod har gjort. Dömdes han efter det 1 kapitlet i dråpmålabalken ifrån livet, dock gavs honom efter det 12 kapitlet i dråpmålabalken af landslagen fritt i sitt behåll igen, eller också söka höga överheten, sin gärning de, och om nåde Bidhin (bjuden?) dock är den dödes hustru, en fattig kvinna, och har många små barn, och intet att föda dem med, och fuller underdånig bön. Samt alla den dödes släkt ingen nu tillstädes varande, för dråparen, och vilja gärna skäligen böter taga, om höga överhetens gunst honom benådar.

Anders Larsson, Anders Larsson, Per Svensson och Lars Olofsson - tjuveri (1631) - 25

AD: v221617.b520; v221617.b640

1631 den 2 december – Falköpings stad

Framfördes för retten Anders Larsson, i bredare ifrån åsehe hedt*, Hwilken bleff i förgångne Botolphi mär = knath tagen medh farska gerningh, ath han med sina Stallbröder Anders Larsson i åneredh Peder Svensson Och Lars olsson i tarydh, Hwilka alla tre vndslap po röffundhe om liusa dagen medh fult wålde ifrån en marboo Anders Bengtsson i hagen 32 alr lerufft så godt som 15 dlr och dar medh sloppo the sin koos, modh anders bleff tagne och fördh i kistann och om natten kastadhe the andre lerufftet i kistan Hwilkit Anders Alt bekenner så tillgick, och witnedhe borgskapet At bonden som lerufftet miste war skonn i handen medh en knif för änn han wille släppa och Byxarna sönderrifna Och it stingh war igenom lefuffteth, Och Effter the tre ähro ifrån 2 åth vplandh, Per Svensson och Anders larsson, och Anders Larsson bekenner att the vthi lijka rådth och gerningh wore, Dherföre bleff han dömppt Effter det 23 Cap i Edzöres balken ifrån lifuith. Och Lars olsson schall tagas till nesta rådstufua

*Bredared i Rångedala sn, Ås härad

för sin gerningh ath Plichta och wore denne Anders Larßons Lyfftesmän Lars i Ånered, Anderß i skinßtadh förskaffa karlen tillstådes ner den höglofflige konungzlige hofrätten sikh på sacken förklarath hafuer.

Annbelangande det alne måll som her i staden bleff ansterat när Anders Larßon antastades skall stå i stadens förwaringh till vidare sakens wthstirande.

Framfördes för rätten Anders Larsson, i Bredared (i Rångedala sn) från Ås härad, vilken i förgångne Botulfsmarknaden (17 juni) blev tagen på färska gärningen, att han med sina stallbröder Anders Larsson i Andared (i Toarps sn, Ås hd) Peder Svensson och Lars Olofsson i Taryd (i Toarps sn, Ås hd), vilka alla tre rövade om ljusa dagen med fullt våld från en marbo Anders Bengtsson i Hagen 32 alnar lärft så gott som 15 daler (60 mark = 480 öre) och därmed slapp de sin kos, men Anders blev tagen och förd i kistan och om natten kastade de andra lärftet i kistan, vilket Anders allt bekänner att det så tillgick, och vittnade borgskapet att bonden som lärftet hade mist, var skuren i handen med en kniv förrän han ville släppa och byxorna sönderrivna och ett sting var genom lärftet. Eftersom de tre är från 2 åt Uppland, Per Svensson och Anders Larsson, samt Anders Larsson bekänner att de uti lika råd och gärning vore, därför blev han dömd efter det 23 kapitlet i Edsöresbalken ifrån livet. Lars Olofsson ska tas till nästa rådstuga för sin gärning att plikta och var denna Anders Larssons löftesmän Lars i Ånered, Anders i Skinstad förskaffa karlen tillstådes när den höglovliga kungliga hovrätten sig på saken har förklarath.

Anbelangandes (rörande) det alnmått som här i staden blev ansterat(?) när Anders antastades ska stå i stadens förwaring till vidare sakens utstyrande.

1634 den 25 november – Falköpings stad

Effter den Höglofflige Konunzlige Hofrettens Nådige för Claringh Öfuer Eff:ne wåldzwerkaro Anders Larßon i bredare, Anderß Larßon i tarydh, Peder Suenßonn Och Lars Jonßon i tarydh, som Hafua sampteligen Röfuatt Lärufft ifrån en annan bonde Anders bengtson i Hagen, till – 15 dlrs werde, Och Anderß Larßon bleff fången medh ferska gerningh, Och ähr af den Höglofflige retten dömppt, at han skall lösa sin högra handh medh – 50 dlr Och Hans godz til skiöflingz gånga, Och nu när for Claringen kom war Han förrest åth oplandh Och kunde nu til denna Rådhusstufuan icke komma vthan skall Com= parra nestkommande trettonde dagh 1635 Och Skrefz welborne Ståthållaren Johan Hindrichson till Att the Andre tre måtte fengslas Och Effter den konungz= lige Rettens dom Hijtt försendaß till för:ne Datum.

Efter den höglovliga kungliga hovrättens nådiga förklaring över efternämnde våldsverkare Anders Larsson i Bredared, Anders Larsson i Taryd, Peder Svensson och Lars Jonsson i Taryd, som har samtliga rövat lärft från en annan bonde Anders Bengtsson i Hagen, till 15 dalers värde. Anders Larsson blev fången med färska gärningen och är av den höglovliga rätten dömd att han ska lösa sin högra hand med 50 daler (200 mark = 1600 öre) och hans gods till skövling gånga(?). Nu när förklaringen kom var han avrest till Uppland och

kunde nu till denna rådstuga inte komma utan ska komparera (sammanställa) nästkommande trettionde dagen 1635 och skrev till välborne ståthållaren Johan Hindriksson att de andra tre måtte fängslas och efter den kungliga rättens dom hit försändas till förnämnda datum.

Olof Börjesson och Elin Andersdotter – otukt (1632)

AD: v221617.b560

1632 den 23 november – Falköpings stad

Framsteltet förretten Oloff börßon en gifft man
Och bekende at han hafuer belägrat en knichta
enkia Elin Andersdotter i agnestadh och aflat barn
medh Henne, och konan hafuer wekit sin kooß som
hon förnam sig hafuande wara och effter han sam=
ma syndh bekenner bleff han på dömbtt Effter gudz
lagh leuitz 20 Cap. ifrån liffuet.

Framställdes för rätten Olof Björnsson, en gift man och bekände att han har belägrat en knektänka, Elin Andersdotter i Agnestad, och avlat barn med henne. Kvinnan har avvikit (rymt) sin kos när hon förnam sig havande vara och eftersom han samma synd bekänner blev han dömd efter Guds lag Leviticus (Tredje Moseboken) 20 kapitlet ifrån livet.

Mickael Eriksson och Anna Uddsdotter – blodskam (1632)

AD: v221617.b560

1632 den 23 november – Falköpings stad

Fram kom Michel Erikßon en drengH Hwilkenn,
för 10 åhr sedan besoff sit syskonne barne en ogifft piga
anna wdzdotter och som the förnomme at hon hafuande
war rymbde the båda sin koos, Och nu kom han på
Ståthållarens S. axill drakeß legde fram, Men
konan weet man inthz om hon ähr i lifue eller dödh
ähr, Och Effter så denna saaken icke hafua sti vth=
trychta straff i Stadz lagenn remitteras saaken i vn=
derdånigheett till den Höglöffelige konungzlige hof=
rettens Nådige for Claringh Hwadh hans straff
wara schall.

Fram kom (inför rätten) Mikael Eriksson, en dräng, vilken för 10 år sedan besov (bedrev otukt med) sitt syskonbarn, den ogifta pigan Anna Uddsdotter. När de förnummo (upptäckte) att hon var havande, rymde de båda sin kos. Nu kom han på ståthållaren Axel Drakes lejd fram, men konan vet man inte om hon är i livet eller död är. Eftersom denna sak inte har ett uttryckt straff i Stadslagen, remitteras saken i underdånighet till den höglovliga kungliga hovrättens nådiga förklaring vad hans straff ska vara.

Britta Olofsdotter – tjuveri (1634) - 26

AD: v221617.b650

1634 den 25 november – Falköpings stad

Framstelles förretten Britta olofsdotter tjenstepiga Hoß Bengt skreddare, Hwilken bekende, at hon förledno medfasta staall ifrån en Göteborgz Hustru Anna Raßmusa, som solde brennewijn i marknaden, Och Hade ländt sikh en kista Af Hennes Hwßbonde bengt schred=dare, Och som Hon förwerfuade Penningar Lade Hon i kistan, Och Hade samma Britta en Nykell, som gick för kistan, Och gick tijt så offta Hon wille Och togh Effter som Hon behöfde effter Handen Och köpte Brennewijn Drak sielff och gast andra at hon blef drucken och säger sig inthet minnas Hwru mycket hon staall Men Hwstrun Reknade Effter sitt godhz, at hon 16 ½ dlr mist Hafuer Doch kan det icke wara wist förslagh effter den andra ingen tingh sig köpt Hafuer, vthan ööll och brenne=wijn i 2 dagar, och plägade några andra med sikh Dherföre kan summan på en 6 eller – 8 dlr wara, Men Hon föregifuer, at Hafua fååt samma Nykell Af Oloff i åttagården, Och Han skulle wara i rådth medh henne det hon nu inthet kunde bewisa, vthan Nykelenn fick Hon af Honom, och Hade Honom långt för än dett hon stall nu doch icke dher medh något tillförende stulett Hafuer ifrån sin Hwßbonde Och Effter Hon samma Tiufnat bekenner, blef hon dömbt Efter det 3 Cap. Tiufuabalken ifrån Lifueth.

Framställdes för rätten Brita Olofsdotter tjänstepiga hos Bengt Skraddare, vilken bekände att hon förledne midfasta (strax före påsk) ifrån en göteborgshustru Anna, hustru till Rasmus, som sålde brännvin på marknaden, och hade lånat en kista av sin husbonde Bengt. De pengar som hon (Anna) förvärvade lade hon i kistan, men hade samma Britta en nyckel som gick till kistan, och hon gick dit så ofta hon ville och tog vad hon behövde och köpte brännvin, drack själv och blev drucken. Hon säger sig inte minnas hur mycket hon stal, men hustrun (Anna) räknade efter sitt gods att hon har mist 16½ daler (66 mark = 528 öre), dock kan det inte vara visst förslag (stämmer inte), eftersom den andra ingenting hade köpt, förutom öl och brännvin i 2 dagar och hade då några andra med sig. Därför kan summa var 6 eller 8 daler (24-32 mark = 192-256 öre), men hon föregiver att hon har fått samma nyckel av Olof i Åttagården och att han skulle vara i råd med henne vilket hon nu inte kunde bevisa, utan nyckeln fick hon av honom, och hade den långt innan hon stal, dock har hon inte där med något tillförende stulit från sin husbonde och efter hon samma tjuvnad bekänner, blev hon dömd efter det 3 kapitlet i tjuvabalken ifrån livet.

CRIMINALIA år 1635-1699

Uppräkningen nedan av ärenden som behandlats av Göta Hovrätt, under rubriken Criminalie, avser de mål som först vidare från Häradsrätterna för en slutgiltig prövning. Många av de anklagade och dömda hade fått dödsstraff, men inte alla. En del av de nedanstående målen gick vidare för en slutlig prövning av andra skäl, varför de rätteligen inte borde vara med i denna lista.

De rättsfall som enbart berör hor och som automatiskt medförde ett dödstraff, kom i nästan samtliga fall att omvandlas till bötesstraff, varför man gjorde om straffet år 1656 till böter. Av det skälet har dessa mål markerats med grå text.

år/härad	Anklagad person	anklagelse, straff	mål nr
1635			
Vartofta	Ingeborg Persdotter & Anders Andersson	hor	7
Vartofta	Anna Jöransdotter & Anders Larsson	hor	8
Vilske	Björn Torstensson	TJUV (böter)	26
Vilske	Håkan Andersson & Ingrid Bengtsdotter	hor	27
1636 – vår			
Vartofta	Olof Andersson	DRÅP (fri)	1
Vartofta	Helge Asmundsson	TJUV (böter)	2
Vartofta	Helge & Cecilia Nilsson	hor	3
Vartofta	Lars Månsson & Anna Svensdotter	hor	4
Vartofta	Anders Jonsson	DRÅP (böter)	9
Vartofta	Anders Andersson & Ingegerd Esbjörnsdotter	hor	10 (se 1636 höst:5 nedan)
Vilske	Bryngel Bengtsson & Marit Eskilsdotter	hor	
Falköping	Sven Gunnarsson	KUNGATROTS	31
Vilske	Bryngel Bengtsson	hor	39
Vartofta	Jon Birgersson & Elin Bengtsdotter	hor	44
1636 – höst			
Vartofta	Bengt Jonsson	DRÅP (utreds mer)	2
Vartofta	Ingel & Marit Larsdotter	hor	3
Vartofta	Kerstin Olofsdotter	TJUV (böter)	4
Vartofta	Anders Andersson & Ingegerd Esbjörnsdotter	hor	5 (se 1636 vår:10 ovan)
1637 – vår			
Vartofta	Anders Andersson & Ebba Persdotter	BARNAMORD (dödsdom)	31
Vartofta	Nils Håkansson & Anna Jönsdotter	hor	32
Vartofta	Mårten & Ingeborg Jönsdotter	hor	33
1637 – höst			
Vartofta	Lars Jönsson & Ingrid Torstensdotter	hor	30
Vartofta	Jöns Jönsson & Elin Hansdotter	hor	31
Vartofta	Karin Sylvestersdotter	hor	32 (se 1638 vår:6 nedan)
Vartofta	Per	TJUV (böter)	33
Vartofta	Sven Larsson & Elin Torstensdotter	VÅLDTÄKT (utreds mer)	34

1638 – vår

Falköping	Jon Jonsson	TJUV (böter)	4
Vartofta	Jon mjölnare	DRÅP (utreds mer)	5 (se 1638 höst:21 nedan)
Vartofta	Karin Sylvestersdotter	hor	6 (se 1637 höst:32 ovan)
Vartofta	Lars Mårtensson	DRÅP (utreds mer)	7 (se 1638 höst:22 nedan)
Vartofta	Anders Eriksson	DRÅP (utreds mer)	8

1638 – höst

Vartofta	Jon mjölnare	DRÅP (böter)	21 (se 1638 vår:5 ovan)
Vartofta	Lars Mårtensson	DRÅP (friad)	22,33 (se 1638 vår:7 ovan)
Vartofta	Anders Bengtsson	TJUV (böter)	24
Vartofta	Per Jönsson	DRÅP (böter)	28

1639 – vår

Vartofta	Jon Andersson	DRÅP (dödsdom)	1
Frökind	Anders Andersson & Kerstin Larsdotter	hor	16
Vartofta	Israel Samuelsson	TJUV (dödsdom)	25
Vartofta	Per & Bengta Amundsdotter	hor	26

1639 – höst

--- ---

1640 – vår

Vilske	Per Larsson & Kerstin Eriksdotter	hor	2
Vilske	Bengt Persson & Elin Svensson	hor	3
Vartofta	Olof Bengtsson	HÅSTTJUV (böter)	7
Vartofta	Anders Andersson & Elsa Andersdotter	hor	8

1640 – höst

Falköping	Erik Nilsson	EDSÖRESBROTT (böter etc)	11
Vartofta	Måns Persson & Ingeborg Jonsdöter	hor	18
Vartofta	Anders Larsson & Märিত Olofsdotter	hor	19

1641 – vår

Vilske	Bengt Persson & Elin Svensdotter	hor	3
Vilske	Jöns Olofsson & Gunilla Svensdotter	BARNAMORD (utreds mer)	6 (se nr 29 nedan)
Vartofta	Jon Ambjörnsson & Karin Månsdotter	BLODSKAM (utreds mer)	16
		se även 1641 vår:30, 1641 höst:11	
Vartofta	Anders Bengtsson & Brita Andersdotter	hor	19
Vartofta	Jon Ingelsson & Kerstin Bengtsson	hor	20
Vartofta	Erik Eriksson & Nils Bengtsson	TJUVAR	21 (se 1641 höst:12)
Vartofta	Jöns & Marit	hor	22
Vartofta	Anders Jönsson & Karin Isaksdotter	hor	23
Vilske	Sigge Jonsson	TJUV (hängas)	28
Vilske	Jöns Olofsson & Gunilla Svensdotter	BARNAMORD (friade)	29 (se nr 6 ovan)
Vartofta	Jon Ambjörnsson & Karin Månsdotter	BLODSKAM (utreds mer)	30
		se även 1641 vår:16, 1641 höst:11	
Vartofta	Staffan	TJUV (böter)	31

1641 – höst

Vilske	Bryngel Bengtsson & Maried Eskildsdöter	hor	2
Vartofta	Jon Ambjörnsson & Karin Månsdotter	BLODSKAM (dödsdom)	11
		se även 1641 vår:16, 1641 vår:30	
Vartofta	Erik Eriksson & Nils Bengtsson	TJUVAR (böter)	12 (se 1641 vår:21)

Frökind	Lars Andersson	DRÅP (dödsdom)	13
---------	----------------	----------------	----

1642 – vår

1642 – höst

Falköping	Olof Börjesson & Karin Persdotter	hor	3
Vilske	Gertrud Ambjörnsdotter	TJUV (böter)	9
Falköping	Olof Björnsson & Anna Vilhelmsdotter	hor	17
Vartofta	Anders Månsson & Jon Olofsson	TJUVAR (böter)	21
Vartofta	Dordi Björnsdotter	TROLLDOM (utreds mer)	22

1643 – vår

Vartofta	Jon Ingelsson	TJUV (böter)	9
Vartofta	Nils Jacobsson	TJUV (böter)	10
Vartofta	Jacob Råbeck & Anna Jönsdotter	hor	11 se nr 26 nedan
Vartofta	Dordi Björnsdotter	TROLLDOM (friad)	16 se 1642 höst:22
Frökind	Jon Andersson	DRÅP (böter)	24
Frökind	Lars Sträng & Ragnhild Christoffersdotter	hor	25 se 1642 höst:22
Vartofta	Jacob Råbeck & Anna Jönsdotter	hor	26 se nr 11 ovan

1643 – höst

Vartofta	Lars Jonsson & Marit Asmundsdotter	BARNAMORD (dödsdom)	4
Vartofta	Johan Zakrisson & Anna Lind	hor	6
Vartofta	Gunnar Månsson	gift med 2 kvinnor (friad)	7
Frökind	Lars Sträng & Ragnhild Christoffersdotter	hor	22 (se 1642 vår:25)
Vartofta	Per Persson	HEMGÅNG (utreds mer)	24

1644 – vår

Vartofta	Hans Svensson	TJUV (böter)	1
Frökind	Kerstin Håkansdotter	TJUV (böter)	4

1644 – höst

Vartofta	Anders Jonsson & Ingeborg Andersdotter	hor	8
Vartofta	Per, Måns, Sven Larsson och Zakris	TJUVAR (utreds mer)	12
Falköping	Erik Jonsson & Elin Håkansdotter	hor	13
Falköping	Lars Andersson	TJUV (friad)	19
Vilske	Olof Eriksson & Kerstin Jonsdotter	hor	22

1645 – vår

Vartofta	Sven Haquini & Kerstin Nilsson	hor	1
Vartofta	Per Larsson & Ingeborg Andersdotter	hor	2 (se 22 nedan)
Vilske	Nils Nilsson & Anna Hansdotter	hor	3
Vartofta	Margareta Håkansdotter	rymt från sin man (förlåten)	16
Vartofta	Per Andersson & Ingeborg Andersdotter	hor	22 (se 2 ovan)

1645 – höst

Frökind	Lars Simundsson & Ragnella Christoffersdotter	hor	6
Vilske	Måns Arvidsson & Karin Andersdotter	hor	17
Vartofta	Anders Olofsson & Kerstin Jöransdotter och Kerstin Svensdotter	hor	21
Frökind	Björn Andersson → Brita Andersdotter	DRÅP (friad)	23
Falköping	Hans Olofsson → Lars Andersson	DRÅP (dödsdom)	24

1646 – vår

Vartofta	Karin Andersdotter & Måns Håkansson	hor	16
Vilske	Per Hansson	TJUV (böter)	18
Frökind	Elin Håkansdotter & Måns Andersson	hor	19

1646 – höst

Vartofta	Kettil Olofsson & Anders Andersson	VÅLDSVERK (dödsdom)	1
Vartofta	Lars Esbjörnsson & Ingrid Helgesdotter	hor	3
Frökind	Måns Andersson & Elin Håkansdotter	hor	11
Vartofta	Malin Bengtsdotter & Nils Larsson	hor	18

1647 – vår

Vartofta	Måns Jonsson & Elin Svensdotter	SKYLDSKAPSSPÄLL (böter) 5 (fränsämjospjäll)	
----------	---------------------------------	--	--

1647 – höst

Vartofta	Anders Olofsson → Måns Nilsson	DRÅP (böter)	6
Vilske	Gutar Jonsson & Ingrid Svensdotter	SKYLDSKAPSSPÄLL (böter)	7

1648 – vår

Vartofta	Sven Persson & Gunilla Svensdotter	hor	4
Falköping	Elin Jönsdotter	TJUV (böter)	5
Vilske	Sigurd Olofsdotter & Anders Eriksson	hor	14
Frökind	Jöns Ulvsson & Kerstin Larsdotter	hor	15

1648 – höst

Frökind	Elin Olofsdotter & Lars Ottosson	hor	18
---------	----------------------------------	-----	----

1649 – vår

Vartofta	Anders Håkansson & Elsa Ingelsdotter	hor	13
----------	--------------------------------------	-----	----

1649 – höst

Vartofta	Per Torsson och Hans Haraldsson	TROLLKARLAR (dödsdom)	14
Vartofta	Elisabeth Månsdotter & Hans Haraldsson	hor	15
Vartofta	Kerstin Persdotter & Jons Svensson	hor	16
Vartofta	Malin och Bengta Jönsdöttrar	TJUVAR (böter)	18

1650 – vår

Vilske	Simon Svensson → Erik Persson	DRÅP (dödsdom)	1
Vartofta	Lars Cantor etc.	TJUVAR (dödsdom etc)	26
Vartofta	Bengt	TJUV (böter)	27
Vartofta	Elin Månsdotter	TJUV (böter)	28

1650 – höst

Frökind	Lars Ottosson & Elin Olofsdotter	hor	3
Vilske	Lars Bengtsson	TJUV (dödsdom)	6
Vilske	Anders Andersson	TJUV (böter)	7
Vartofta	Elin Larsdotter	TJUV (förvisas landet)	21(?)

1651 – vår

Vilske	Ingel Kruse & Ingrid Pålsdotter	hor	1
Falköping	Ingrid Abrahamsdotter	TJUV (böter)	2
Frökind	Lars Ottosson	hor	21
Vartofta	Elof Vastesson etc	TJUV (utreds mer)	22 (finns inget mer)

1651 – höst

1652 – vinter

Falköping	Lars Björnsson	TJUV (böter)	4
Frökina	Per Andersson	TJUV (böter)	5
Frökina	Per Andersson	TJUV (böter)	10

1652 – höst

Vilske	Anders Håkansson	DRÅP (utreds mer)	2 (35 nedan)
Vilske	Ingrid Jonsdotter	TJUV (böter)	3
Vartofta	Elin Svendsdotter & Måns Olofsson	hor	22
Vartofta	Lars Olofsson & Kerstin Jonsdotter	hor	23
Vilske	Anders Håkansson	DRÅP (friad)	35 (2 ovan)
Vilske	Karin & Kerstin Nilsdöttrar	TJUVAR (böter)	40

1653 – vinter

Frökina	Lars Jönsson	TJUV (böter)	5
Vartofta	Marit Persdotter etc	TJUVAR (böter)	9
Vartofta	Susanna Andersdotter & Sven Persson	hor	10

1653 – höst

Falköping	Jon Larsson & Karin Andersdotter	hor	7
Falköping	Daniel Olofsson	TJUV (böter)	8
Vilske	Brita Larsdotter	TJUV (böter)	13
Vartofta	Hans Elofsson	TJUV (böter)	15
Vartofta	Anders Olofsson etc	TJUVAR (böter)	16

1654 – vår

Vartofta	Lars Andersson	KÄTTARE & hor (dödsdom)	5
----------	----------------	-------------------------	---

1654 – höst

Vartofta	Måns Olofsson & Elin Svendsdotter	hor	5
----------	-----------------------------------	-----	---

1655

Vilske	Sven Nilsson	EDSÖRE (böter)	2
--------	--------------	----------------	---

1656

Frökina	Asmund Andersson etc	hor	1
Vartofta	Elin Andersdotter	BARNAMORD (dödsdom)	3

1657

Vartofta	Nils Björnsson Lång	DRÅP (böter)	7
Vartofta	Lars Svensson	DRÅP (böter)	8
Vartofta	Anders Svensson	kyrkobuller (böter)	9
Vartofta	Ingrid Nilsdotter	BARNAMORD (dödsdom)	11

1658

Falköping	Per Andersson & Anders Svensson	RÅNSMÄN (beslut finns ej)	3
Vartofta	Lars Jonsson	DRÅP (beslut finns ej)	4

1659

Vartofta	Nils Bengtsson	TJUV (dödsdom)	4
----------	----------------	----------------	---

1660

Vilske	Ingrid Larsdotter	KÄTTERSKA (dödsdom)	7
Vilske	Olof Hansson	TVEGIFTE (dödsdom)	8
Frökind	Sven	EDSÖRE (böter)	9
Vartofta	Urban	DRÅP (böter)	10
Vartofta	Nils Nilsson	DRÅP (böter)	13
Frökind	Per Jönsson	EDSÖRE (böter)	14

1661

Vilske	Anders Larsson	KOPPLERI (friad)	2
--------	----------------	------------------	---

1662

Frökind	Håkan Bengtsson	DRÅP (böter)	9
Frökind	Jakob Esbjörnsson	FRIDSBROTT (böter)	11

1663

Vartofta	Kerstin Larsdotter	SVÅGERSKAPSSPJÄLL (böter)	26
Vilske	Olof Eriksson	EDSÖRESBROTT (böter)	28

1664

Vartofta	Kerstin Helgesdotter	BARNAMORD (dödsdom)	9
Vartofta	Olof Jonsson etc	TJUVAR (böter)	10
Vartofta	Gunnar Arvidsson etc	Sått ogräs i grannes åker	11
Frökind	Björn	DRÅP (friad)	23

1665

Falköping	Anders Svensson & Lars Andersson	DRÅP (mansbot)	1
Vartofta	Mats Larsson	FÖRTRYCK (böter)	5
Falköping	Anders Olofsson	DRÅP (vidare till kungen)	8 (se 1666:1)
Vartofta	Per Andersson	TJUV (böter)	17

1666

Falköping	Anders Olofsson	DRÅP (mansbot)	1 (se 1665:8)
Vartofta	Jöns Jonsson	TJUV (dödsdom)	7
Vartofta	Bengt Jonsson	HÄLARE till kyrktjuv (landsförvisas)	8
Vartofta	Bothild Persdotter	TJUV (kåkstrykas, landsförvisas)	9
Vartofta	Mårten Christiernsson etc	EDSÖRE (friad)	12
Vartofta	Brynte Rahm	Ämbetsfel (böter)	24
Vilske	Sven Persson	LÄGERSMÅL (friad)	31

1667

Vartofta	Per Svensson	Ämbets förgripligheter (friad)	2
----------	--------------	--------------------------------	---

1668

1669

Vilske	Lars Persson	EDSÖRE (böter)	14
Vartofta	Per Bengtsson	EDSÖRE (böter)	17

1670

Vartofta	Nils Jonsson	Skändat död kropp (böter)	6
Vartofta	Anders Olofsson	TIDELAG (friad)	21

1671

Vartofta Johan Håkansson HUSTRUMORD (dödsdom) 6

1672

Vartofta Olof Persson DRÅP (böter) 7
Vartofta Sven Andersson TIDELAG (dödsdom) 14
Vartofta Anders Andersson VÅDADRÅP (böter) 15
Frökind Jon Jönsson otukt under trolovning (böter) 17

1673

Vartofta Olof Jonsson TJUV (böter) 3
Frökind Sven Larsson DRÅP (frikänd) 4

1674

1675

Vartofta Abraham Norman DRÅP (böter) 6

1676-1680 – SAKNAS

1681

Frökind Anna Jonsson BARNAMORD (dödsdom) 1
Frökind Anna Jönsson BARNAMORD, hor (dödsdom) 2
Vartofta Kerstin Tyresdotter BARNAMORD (dödsdom) 4
Vartofta Jöns Persson & Karin Jonsdotter BLODSKAM (dödsdom) 13

1682-1685 – FRAGMENT

Falköping Anders Larsson Hvass (år 1684) EDSÖRE (friad) 28
Frökind Bengt Persson (år 1685) MORDMISSTÄNKT (friad) 41

1686 – FRAGMENT

1687 – FRAGMENT

Vartofta Erik Börjesson TIDELAG (dödsdom) 25

1688

Vartofta Johan Adamsson EDSÖRE 31
Vartofta Karin Jonsdotter & Måns Gudmundsson TJUVAR (dödsdom) 32

1689-1690 – FRAGMENT

1691-1692 – SAKNAS

1693

Vilske Jon Andersson DRÅP (böter) 6
Vartofta Karin Jönsdotter BARNAMORD (beslut finns ej) 83
Vartofta Ingeborg Trulsdotter Rykte om MORD (friad) 92

1694

Vilske	Lars	BLODSKAM	1
Vartofta	Anders Larsson & Karin Jönsdotter	BLODSKAM	22
Vartofta	Sven Larsson	TJUV	35
Vilske	Gudmund Spik, Brynte Friss	KYRKOTJUVAR	40
Vartofta	Anders Persson	EDSÖRE	86
Vartofta	Lars Algotsson	SJÄLVMORD	100
Vartofta	Jon Gunnarsson	DRÅP med vilja	105
Vartofta	Anders Nilsson	MORDBRÄNNARE (dömd)	120

1695

Vartofta	Gunilla	LÖVERI	52
Vartofta	Lars Nilsson	TIDELAG	57

1696

Vartofta	Johan Bornander	Vidskepelse	8
Vartofta	Vilhelm Dugglas	Slagsmål	13
Vartofta	Jöran Eriksson	TJUV	16
Frökind	Sven Andersson	TJUV	17
Vartofta	Lars, Ingrid Jönsdotter, Malin Bengtsdotter	RÅN	20
Vartofta (?)	Mikael Blom	RÅN	69
Falköping	”Fyra personer”	EDSÖRE	159

1697

Vilske	Lars Hansson & Jonas Pålhammar	Slagsmål	45
Vartofta	Jon Persson	TROLLDOM	69
Vartofta	Per Mikaelsson	TROLLDOM	75
Vartofta	Sven mjölnare	TROLLDOM	98
Falköping	Anders Bengtsson & Elin Jönsdotter	hor	167

1698

Vartofta	Per Persson & Elin Svensdotter	hor	3
Frökind	Anders Larsson, ryttare & Anna Svensdotter	hor	18
Vartofta	Elisabet Eriksdotter	KÄTTERRI, BLODSKAM	130
Vilske	Johan Persson, Lars Tolsson & Anders Larsson	TJUVAR	139
Vartofta	Gabriel Stål, ryttare	DRÅP	179

1699

Falköping	Anders Andersson, båtsman	TJUV	18, 4... (?)
Vilske	Cajsa Håkansdotter	BARNAMORD (dödsdom)	104